



«Волонтерлік қызмет туралы заңнаманы
әзірлеуге және сүйемелдеуге жәрдемдесу»
жобасы бойынша
АНАЛИТИКАЛЫҚ ЕСЕБІ

АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОТЧЕТ
по проекту
«Содействие в разработке и сопровождении
законодательства о волонтерской деятельности»



Нұр-Сұлтан
2020

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі
КеАҚ «Рухани жаңғыру» қазақстандық қоғамдық даму институты»

«Волонтерлік қызмет туралы заңнаманы
әзірлеуге және сүйемелдеуге жәрдемдесу»
жобасы бойынша
АНАЛИТИКАЛЫҚ ЕСЕБІ

МАЗМҰНЫ

ЖОБАНЫҢ ҚЫСҚАША ТҮЙІНДЕМЕСІ	4
1 ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТ: АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ.....	8
1.1. Волонтерлік қызметтің қазақстандық тәжірибесі	8
1.2. Волонтерлік қызметтің кемшіліктері	13
1.3. Волонтерлік қызметтің артықшылықтары	15
2 ТАРАУ. ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТ МӘСЕЛЕЛЕРІ БОЙЫНША ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕНІ ТАЛДАУ	21
2.1. Волонтерлік қызметтің нормативтік-құқықтық негіздері	21
2.2. АҚШ тәжірибесі	24
2.3. Еуропа тәжірибесі	37
2.3.1. Ирландия.....	38
2.3.2. Ұлыбритания	49
2.3.3. Франция.....	52
3 ТАРАУ. ҚР ЗАҢНАМАЛЫҚ АКТІЛЕРІНЕ ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ТОЛЫҚТЫРУЛАР ЕНГІЗУ ТУРАЛЫ ҰСЫНЫСТАР ЖӘНЕ ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІ ЖЕТІЛДІРУ БОЙЫНША ҰСЫНЫСТАР	65
ҚОРЫТЫНДЫ	90

ЖОБАНЫҢ ҚЫСҚАША ТҮЙІНДЕМЕСІ

Бұл зерттеу волонтерліктің дамуы мәселелері бойынша кабинеттік-далалық зерттеулердің және халықаралық тәжірибелерді зерделеу нәтижелелеріне негізделген ұсыныстардан тұратын аналитикалық есеп болып табылады.

Зерттеудің негізгі мақсаты волонтерлік қызмет туралы заңнаманы әзірлеу және сүйемелдеу болып табылады.

Осыған байланысты «Волонтерлік қызмет туралы» Қазақстан Республикасының 2016 жылғы 30 желтоқсандағы № 42-VI ҚРЗ қолданыстағы Заңы (бұдан әрі – «Волонтерлік қызмет туралы» ҚРЗ) және Қазақстан Республикасындағы волонтерлік қызмет және волонтерлік қозғалысқа қатысы бар Қазақстан Республикасының басқа да заңдары («Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Қазақстан Республикасының 2013 жылғы 21 маусымдағы № 105-V Заңы; «Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2015 жылғы 16 қарашадағы № 405-V ҚРЗ; «Қазақстан Республикасының Еңбек Кодексі» Қазақстан Республикасының Кодексі 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ; «Білім туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы) қарастырылды; қолданыстағы халықаралық тәжірибе және оның призмасы арқылы қазақстандық тәжірибе қарастырылып, баға берілді және волонтерлік қызмет туралы қолданыстағы заңнаманы жақсарту және жетілдіру перспективалары бойынша ұсыныстар мен ұсынымдар жасалды.

Бұл зерттеудің әр тарауы қысқаша аналитикалық тұжырымдар мен ұсыныстардан тұрады. Зерттеудің **бірінші тарауы** Қазақстандағы волонтерлік қызметтің артықшылықтары мен кемшіліктеріне арналады және волонтерлік бойынша әлеуметтік зерттеулердің қысқаша есептері, Қазақстандағы волонтерлік қызметке қатысу бойынша кемшіліктер және/немесе артықшылықтарды анықтайтын Қазақстан аймақтарының картасы берілген үш бөлімнен тұрады. Тұжырымдар жасалып, Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігіне ұйымдастырушылық, технологиялық және құқықтық бағыттар бойынша практикалық ұсыныстар беріледі және «Рухани жаңғыру» жобасы арқылы Қазақстандағы волонтерлік форматты кеңейту идеясы ұсынылады. Сонымен қатар волонтерлікті әлеуметтік, спорттық, мәдени, экологиялық, оқиғалық, корпоративтік, медициналық және т.б. бағыттарда дамыту мүмкіндіктерін қарастыру ұсынынылады. Аналитикалық есептің **екінші тарауында** волонтерлік қызмет мәселелері бойынша халықаралық озық тәжірибелерді қазақстанның практикасына одан әрі енгізу мақсатында талдау жүргізіледі. Екінші тараудың бірінші бөлімі шетелдегі волонтерлік қызметтің нормативтік-құқықтық не-

гіздеріне арналып, 1948 жылы қабылданған «Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы», 1990 жылы қабылданған «Волонтерлер декларациясы», 2001 жылы қабылданған «Еріктілердің жалпыға бірдей декларациясы» және 2002 жылғы БҰҰ-ның Бас ассамблеясының резолюциясы негізінде халықаралық деңгейде волонтерлік қызметті реттеу бойынша құқықтық аспектілерге дәлелді мысал келтіріледі. Осы тұста волонтерлік құқық алаңын жетілдіруге бағытталған ең озық халықаралық бастамалар анықталып, келесілерге назар аударылады:

1. «волонтердің» құқықтық анықтамасы;
2. волонтерлік қозғалыстың құқықтық ережесін жетілдіру;
3. волонтерлерді тарту және жұмылдыру үшін кедергілерді жою (қызмет көрсету процесі барысында волонтерлердің орынды шығындарының өтемақысына салық салу сияқты);
4. волонтерлердің құқықтары мен міндеттерін заңды тұрғыда рәсімдеу;
5. волонтерлердің ерекше ролін мойындау және т.б.

Екінші тараудың ең ауқымды бөлімі әлемдегі волонтерлік қозғалысты реттеудің ең үздік практикасы ретінде ұсынылып отырған Америка Құрама Штаттарының волонтерлік тәжірибесіне арналады. Аталмыш тараудың келесі бөлімдерінде Ирландия, Ұлыбритания және Франция сияқты Батыс Еуропа елдерінің волонтерлік тәжірибесі сипатталып, оған баға беріледі.

Сонымен қатар әрбір тараудың соңында еліміздің құқықтық және мәдени ерекшеліктерін ескере отырып қазақстандық волонтерлік практикаға жаңа тәжірибелерді енгізу үшін практикалық ұсыныстар және ұсынымдар беріледі.

Соңында аналитикалық есептің **үшінші тарауында** Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріне өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы ұсыныстар және Қазақстанда волонтерлік қызметті жетілдіру бойынша құқықтық ұсынымдар беріледі. Ол үшін Қазақстан Республикасының волонтерлікті реттейтін негізгі заңнамалық актілері анықталып, қолданыстағы «Волонтерлік қызмет туралы» ҚРЗ-ға баға беріледі, волонтерлік саласында туындайтын қоғамдық қатынастар жүйесін нығайтуға ықпал ететін, әлеуметтік бағытталған коммерциялық емес ұйымдардың (бұдан әрі – КЕҰ) тиімділігін арттыру бойынша әлеуметтік мәселелерді жетілдіру саласында ұсыныстар жасалады және өзгерістері Қазақстандағы волонтерлік қызметтің дамуына едәуір ықпал ететін негізгі механизмдер анықталады: волонтерді әлеуметтік өзгерістердің жағымды субъектісі ретінде қоғам мойындауының төмен деңгейі; волонтер мәртебесін растаудың болмауы; волонтерлік қызмет өтілін есепке алу; жоғары оқу орнына түсу және жұмысқа қабылдану барысында волонтерлік өтілді есепке алу; және волонтерді сақтандырудың жоқтығы.

Үшінші тарауда негізгі элемент – Қазақстандағы волонтерлікті дамыту бойынша ұсынылатын басымдықтар баяндалып, ҚР заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу ұсынылатын «Волонтерлік қызмет туралы» мәселесі бойынша «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасының Заң жобасына салыстырмалы кесте беріледі. Ұсыныстардың барлығы қолданыстағы халықаралық тәжірибеге негізделген. Сонымен қатар волонтерліктің реттелмейтін сипаты ескеріле отырып, өзін-өзі реттейтін ұйымдар деңгейінде волонтерлердің мінез құлқының қоғамдық ережелері мен этикасын белгілеу ұсынылады.

Тараудың соңында волонтерлік қызметтің қолданыстағы жүйесінің нақты жұмыс істеу механизмдерін құрудағы тұтастықты, волонтерлік қызметті мемлекеттік қолдау мен ынталандырудың жүйесін және волонтер мәртебесінің нақтылығын қажет ететіндігі туралы қорытынды жасалады.

Зерттеу жұмысы волонтерлік туралы білім базасын толықтырып, волонтерлік пен оның Қазақстандағы азаматтық қоғамды дамытатын қозғаушы күштердің біріне айналдыратын әлеуетті мүмкіндіктері туралы жаңа көзқарастарды ұсынады.

Зерттеу міндеттерін шешу және ұсынылған тұжырымдаманы тексеру үшін зерттеудің теориялық және эмпирикалық әдістерінің жиынтығы қолданылды:

1) кабинеттік зерттеулер (ашық деректерден материалдар жинау, сұрыптау және талдау: заңнамалық актілерді, ресми және басқа да материалдарды оқу, шетел тәжірибелерін қарау және жүйелік тәсілді қолданбау негізінде зерттелетін тақырып бойынша әдебиеттерге шолу жасау)

2) далалық зерттеулер (тақырыпты терең түсіну және әдебиеттерді іздеу үшін сарапшылармен терең сұхбат жүргізу).

Негізгі әдеби база ретінде халықаралық және қазақстандық аналитикалық есептер пайдаланылды.

Зерттеу жұмысын Қазақстан Республикасындағы волонтерлік қызмет туралы заңнаманы әзірлеуге және сүйемелдеуге жәрдемдесу мақсатында «**Рухани жаңғыру» қазақстандық қоғамдық даму институты**» дайындады.

Жобаны дайындаған:

Мысаева Г.А., Қоғамдық процестерді зерттеу орталығының жетекшісі;

Айдарханова Э.М., Қоғамдық процестерді зерттеу орталығының аналитик-менеджері.

ЗЕРТТЕУ ТОБЫ ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫН ҰЙЫМДАСТЫРУҒА

АТСАЛЫСҚАН КЕЛЕСІ САРАПШЫЛАРҒА АЛҒЫСЫН БІЛДІРЕДІ:

Әбсеметова А., «Ұлттық волонтерлік желі» сарапшысы;

Беркамалов С., «Қазақстан заңгерлер одағы» астана филиалының төрағасы;

Кужукеева Г., Алматы қаласы Халықаралық коммерциялық емес Құқық орталығының консультанты;

Миллер Д., америкалық ерікті және волонтерлік бағдарламалардың демеушісі;

Шабает Н., ҚР-ғы БҰҰ-ның корпоративтік волонтерлікті дамыту бойынша маманы, жобалық сарапшы;

Айдарханова Э.М., Ермекбаева Б.Қ., жобаның мемлекеттік тілдегі нұсқасын редакциялаушылар.

Зерттеу бойынша ақпарат жинау 2020 жылдың ақпан-наурыз айларында жүргізілді.

1 ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТ: АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ

2002 жылдың желтоқсанында Қазақстан БҰҰ Бас Ассамблеясының A/RES/57/106 қарарын қолдады, ол бойынша еріктілік кедейлікті азайту, тұрақты даму, халық денсаулығы, әлеуметтік интеграция және әлеуметтік кемсітушілікті болдырмау бойынша кез-келген стратегияның маңызды құрамдас бөлігі ретінде анықталды. Халықаралық Еңбек Ұйымы еріктілердің еңбегін макродеңгейде **«әлемдегі әлеуметтік және экологиялық мәселелерді шешудің негізгі қайнар көзі»**, «өмір сүру сапасын арттырудың» ресурсы ретінде танитынын атап өткен жөн.

Қазақстандағы волонтерлік қызмет жергілікті бастама деңгейінде басталып, оның қарқыны, әсіресе елімізде өткізілген келесі халықаралық іс-шараларға қатысу есебінен біртіндеп өсе бастады: 2011 жылғы Қысқы Азия Ойындары, «Қысқы Универсиада 2017» студенттер мен жастардың қысқы әлемдік спорт жарыстары, «Болашақ энергиясы» ЭКСПО-2017 мамандандырылған көрмесі. Түрлі мәліметтерге сәйкес 6000-нан астам волонтерлер тартылды.

2016 жылғы 30 желтоқсанда азаматтық қоғам өкілдерімен бірлесіп, Қазақстандағы волонтерлік қозғалысты дамыту және қолдау үшін негіз болған «Волонтерлік қызмет туралы» ҚР Заңы қабылданды.

Осы тұста төмендегілерді атап өткен жөн:

- волонтерлік қызмет фрагменттік сипатқа ие;
- жүйелік тәсіл жоқ;
- волонтерлік қызметті дамыту үшін реттеу және ынталандыру тетіктері қарастырылмаған.

Сонымен қатар қоғамда волонтердің қызметін радикализм және экстремизмге дейін теріс пайдалану қаупі бар. Осыған байланысты және басқа да себептер салдарынан қазіргі таңда тұрақты ұлттық волонтерлік жүйені қалыптастыру үшін Қазақстандағы волонтерлік қызметке толық баға беру талап етіледі.

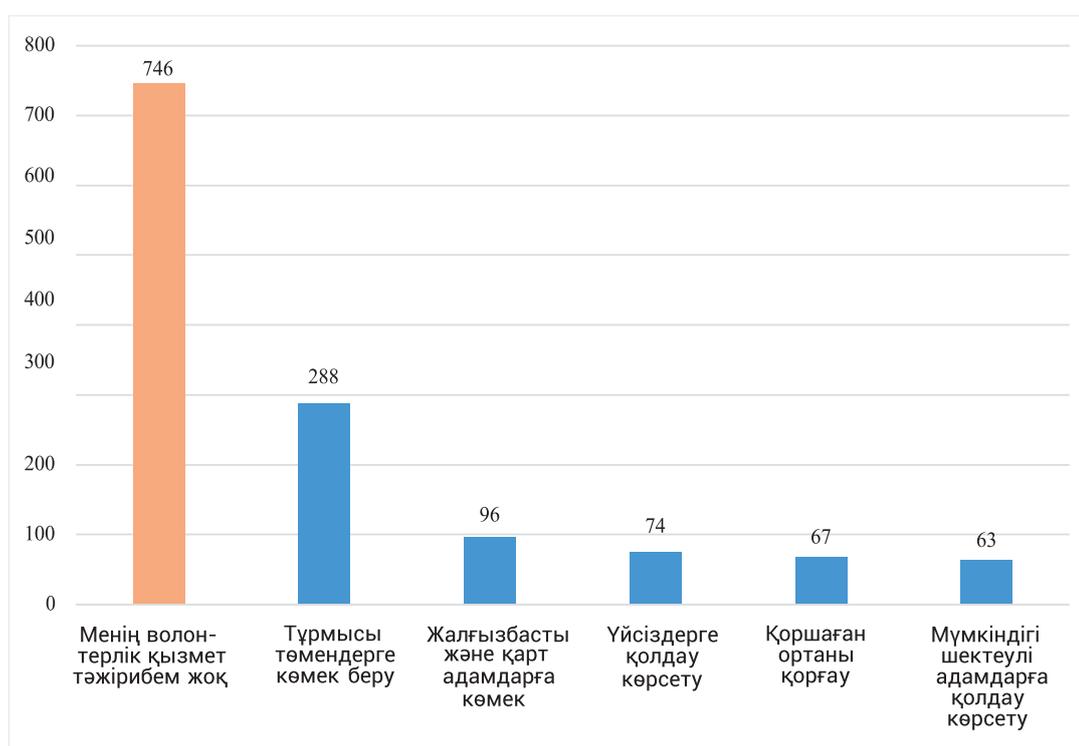
1.1. Волонтерлік қызметтің қазақстандық тәжірибесі

Әлемдік қауымдастықта волонтерліктің нақты формалары бар: формалды (волонтерліктің құрылымдалған жүйелері); басқарушылық (мемлекеттік емес және мемлекеттік құрылымдардың басқару органдарына мүшелік ету); формалды емес (жергілікті мәселелерді шешу мақсатында жергілікті қауымдастық арқылы ұйымдастырылады); әлеуметтік (азаматтық белсенділік, әлеуметтік мәселелерді лоббилендіру); жобалық (ірі іс-шараларды немесе міндеттерді жүзеге асыруды қолдау мақсатында жоспарланатын қысқа мерзімдік іс-қимыл).

Халықаралық салыстырмалы зерттеулерге сәйкес Қазақстан пост-кеңестік кеңістіктің едәуір бөлігі ретінде азаматтық белсенділігі, атап айтқанда волонтерлік қызмет деңгейі төмен елдер қатарына жатады.

Зерттеу нәтижелері¹ бұл кең таралған пікірді ішінара растайды. Шындығында, респонденттердің жартысынан көбінің (63,3%) ешқандай волонтерлік қызмет тәжірибесі жоқ. Екінші кең таралған жауап нұсқасы – «тұрмысы төмендерге» көмек беруді – сұралғандардың тек 24%-ы таңдаған (ең көп жауап берілген нұсқадан үш есе аз). Қалған жауап нұсқаларына едәуір аз назар аударылған (1-диаграмманы қараңыз).

1-диаграмма. Волонтерлік қызметтің түрлі салалардағы тәжірибесі, (адам)



* респонденттердің 5%-дан көп таңдаған жауап нұсқалары ғана берілді.

Сонымен қатар зерттеуде² тұрмысы төмендерге көмек беру бойынша волонтерлік қызмет тәжірибесі бар, респонденттің әлеуметтік портреті берілді, оларды келесілер жүзеге асырған:

- ауылдық жерде тұрмайтын қала тұрғындары;
- ер адамдарға қарағанда, әйел адамдар;
- неғұрлым білімді;
- жұмыс істейтіндер.

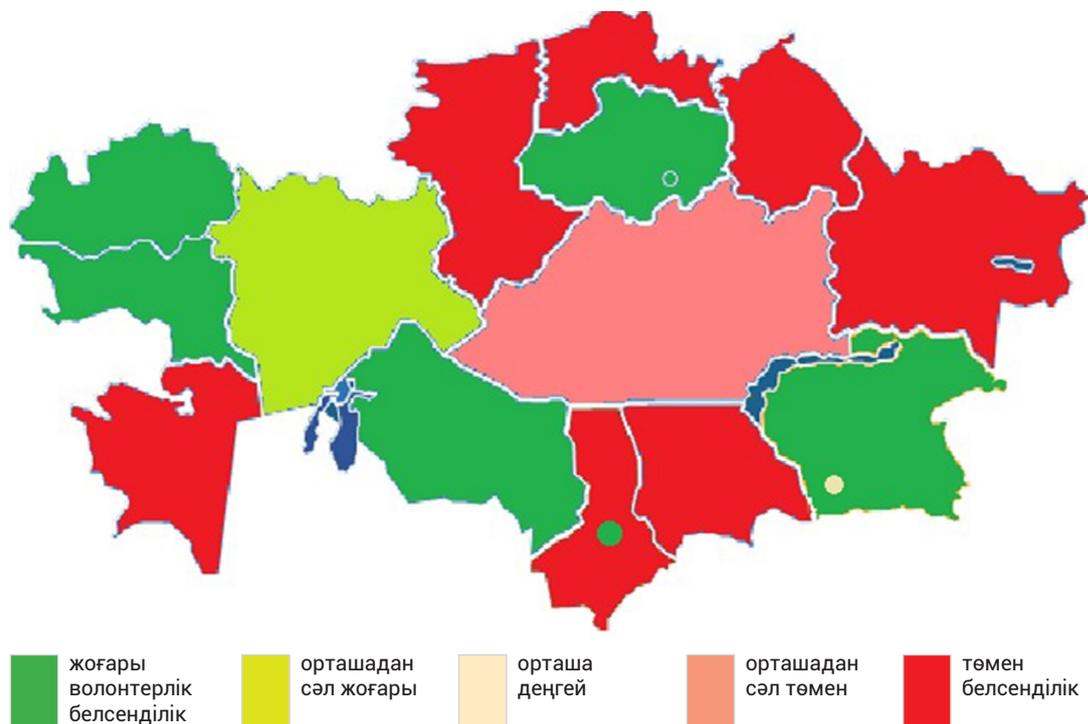
Аталған қызмет түрлерінің Қазақстан өңірлері бойынша бірқалыпты таралмауы (1-суретті қараңыз) олардың өзара айырмашылығын көрсе-

¹ «Қазақстан Республикасы жағдайындағы қайырымдылық және донорлық жүйесі» әлеуметтік зерттеуі. «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы. 2019.

² «Қазақстан Республикасы жағдайындағы қайырымдылық және донорлық жүйесі» әлеуметтік зерттеуі. «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы. 2019.

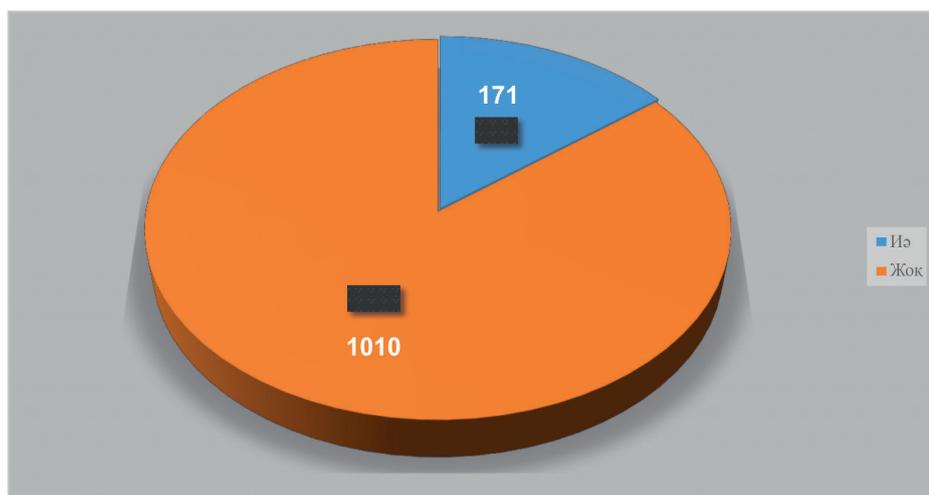
теді. Дегенмен, аталған ерекшеліктердің бірі **солтүстік аймақтарда волонтерлік белсенділік деңгейінің төмендігі болып табылады.**

1-сурет. Волонтерлік қызметке қатысу деңгейі бойынша өңірлер картасы.



Волонтерлік қызметтің әртүрлі бағыттары туралы жалпы сұрақтармен қатар, соңғы жыл көлемінде донор ретінде қан тапсыру туралы да сұрақ қарастырылды. Сұрақ қызметтің бұл түрінің Қазақстандағы волонтерлік қатарына жатқызылатындағына байланысты қойылды. Қан донорлығымен айналысатындардың үлесі көп емес және сұралғандардың жалпы санының 14,25%-ын құрайды (2-диаграмманы қараңыз).

2-диаграмма. «Сіз соңғы 12 ай ішінде донорлық аясында қан тапсырдыңыз ба?», (адам.) *



* сұралғандардың 19-ы бұл сұраққа жауап бермеді.

Нақты бөліністе сіз мынаны көре аласыз.

Біріншіден, қала мен ауыл арасында айқын айырмашылықтар бар; қала тұрғындары донорлыққа жиірек қатысады.

Бұл айырмашылықтардың себебі қарапайым болуы мүмкін: қалада тиісті инфрақұрылым бар (ол ауылдық жерлерде болмауы мүмкін).

Екіншіден, ел өңірлері арасындағы айырмашылықтар. Мәселен, Алматы және Нұр-Сұлтан қалалары, сондай-ақ Ақмола, Маңғыстау және Батыс Қазақстан облыстары күтілген жауаптардан анағұрлым жоғары көрсеткіштерді беріп отыр (кездейсоқ үйлестіру бойынша³).

Шымкенттің көрсеткіштері күтілгеннен сәл жоғары. Басқа аймақтардағы көрсеткіштер күтілгеннен төмен.

- Қазіргі қайырымдылық жүйесі ел дамуының қажеттіліктеріне толықтай сәйкес келмейді, дегенмен бірқатар жағымды жақтарды көрсетеді. Бұған қоса, дамудың ең әлсіз жақтарын қамтитын жағымсыз тұстары да бар:
- теңгерімсіздік және қайырылымдылық туралы дербестендірілген түсініктің үстемдігі;
- қайырымдылықтың салыстырмалы түрде төмен деңгейі (медианалық көрсеткіш - дәлірек айтқанда - 3000 теңгені құрады);
- волонтерлік белсенділіктің салыстырмалы түрде төмен деңгейі және т.б.

Егер ақшалай қайырымдылықты өлшеу шарасы деп қарастырап болсақ, ол нәтижелер⁴, Қазақстандағы донорлық белсенділіктің жоғары деңгейін көрсетеді. Қайырымдылыққа барған адамдардың саны бойынша да, қайырымдылықтың орташа көлемі бойынша да жоғары көрсеткіштерді атап өтуге болады.

Сонымен, респонденттердің 43,1%-ы соңғы бір жыл көлемінде, ал 35,25%-ы соңғы бір ай ішінде ақшалай қайырымдылық жасаған. Жасалған қайырымдылықтың орташа көлемі айтарлықтай көп: бір жылдағы сома 15 930 теңгені құраса, соңғы бір айдағы сома 30 515 теңгеден асады.

Осыған қарамастан, орташа тенденцияның балама өлшемі - медианасы - басқа нәтижені көрсетті: үш мың теңгеге дейін. Елеулі айырмашылық жүз мың немесе одан да жоғары көлемдегі қайырымдылық жасағаны туралы мәлімдеген адамдардың көп тобы есебінен пайда болды.

³ Анықтама: үйлестіру сипаттамалары туралы ақпаратқа ие бола отырып, кездейсоқ үйлестіру деп аталатын шаманы келтіруге болады. Талдау барысында кездейсоқтықтан ауытқу дәрежесін дәл анықтау керек. Бұл тұста абсолютті мәндер маңызды емес: ең ірі елді мекенде біз қан беру донорларын, соның ішінде күтілетін үйлестіруден ауытқу деңгейін көбірек күтуге құқылы екеніміз анық. «Қазақстан Республикасы жағдайындағы қайырымдылық және донорлық жүйесі» әлеуметтік зерттеуі. «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы. 2019.

⁴ «Қазақстан Республикасы жағдайындағы қайырымдылық және донорлық жүйесі» әлеуметтік зерттеуі. «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы. 2019.

Бұлар, соңғы ай немесе жыл көлемінде қайырымдылық көрсеткендердің арасында сәйкесінше 99 және 45 екені анықталды.

Нәтижелердің ерешелігі⁵ жүз мың немесе одан да жоғары көлемдегі қайырымдылық жасаушылардың географиялық орналасуында - олардың басым бөлігін Алматы облысының тұрғындары құрайды.

Осыған байланысты, қайырымдылық туралы дербестендірілген түсініктің институционалдық түсініктен айқын үстемдігін байқауға болады. Яғни қазақстандықтар мұқтаж адамдарға ақшалай, азық-түлікпен, нақты заттармен көмектесуге дайын екенін білдіреді, бірақ тұрмысы төмендермен күресуге бағытталған әлеуметтік бағдарламаларға (мысалы, білім беру немесе денсаулық сақтау саласында) қатысуға қатты ынта білдірмейді.

Тұжырым: әзірге дербестендірілген және институционалды қайырымдылық арасында мінсіз тепе-теңдік жоқ, алдыңғысының пайдасына айқын үстемдік байқалады.

Сонымен қатар, сауалнаманың нәтижелері⁶ тұрғындардың қайырымдылыққа байланысты мүмкіндігінше еркіндікті қалайтындықтарын көрсетті. Жауаптардағы негізгі ой – әркім (мейлі ол адам немесе ұйым болсын) өз қаражатын қайырымдылыққа жұмсай ма, жоқ па, жұмсаса, қанша жұмсауы қажет, қайырымдылық саласындағы қызметі туралы жария ете ме, жоқ па – оны өзі шешуі тиіс.

Әлеуметтік жауапкершілікті қарастыру барысында сауалнама нәтижелері әлеуметтік жауапкершіліктің жеке, дербес практикаларының корпоративтік практикадан айқын басым екендігін көрсетті. Осылайша, алынған нәтижелер қайырымдылық пен донорлықтың дербестендірілген түсінігіне сәйкес келеді. Корпоративтік практикалардың ішінде кеңестік мұраның бір бөлігі саналатын практикалар (мысалы, сенбілік) танымалдылықпен қолданылады.

Волонтерліктің толық көрінісін алу үшін Қазақстанның Ұлттық волонтерлер желісінің United Nations Volunteer-мен бірлесіп жүргізген зерттеуі де қарастырылды⁷, оның шеңберінде Қазақстанның 14 облысы мен 3 республикалық маңызы бар қалаларындағы волонтерлік қозғалыстың ерекшеліктері, трендтері мен тенденцияларына талдау жасалды.

Сауалнама, алдыңғы зерттеу көрсеткендей, адамдардың волонтерлікті көбінесе бір реттік үлгілік акцияларды: сенбіліктер, флеш-мобтар, спорттық іс-шаралар және басқа да мәдени шараларды жүзеге асыру деп түсінетіндіктері анықтады. Волонтерлер қатарына балалар үйіне, жалғызбасты ардагерлерге, қарттар үйіне, медициналық мекемелерге, өмірлік қиын жағдайға тап болған отбасыларға, соның ішінде табиғи

⁵ «Қазақстан Республикасы жағдайындағы қайырымдылық және донорлық жүйесі» әлеуметтік зерттеуі. «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы. 2019.

⁶ «Қазақстан Республикасы жағдайындағы қайырымдылық және донорлық жүйесі» әлеуметтік зерттеуі. «Жастар» ғылыми-зерттеу орталығы. 2019.

⁷ Қазақстан Ұлттық волонтерлер желісінің United Nations Volunteer-мен бірлескен әлеуметтік зерттеуі.

және техногендік сипаттағы апаттардан зардап шеккендерге де ара-арасында көмек көрсететіндерді жатқызады. Бұған қоса, үйсіз жануарларға қамқорлық жасауды, сонымен қатар этношараларға, мысалы ұлттық мерекелерге қатысуды да жатқызады.

Қазақстандағы волонтерлік қызмет туралы ашық деректерді қарастыру барысында төмендегілер анықталды.

Қазақстандық 25 волонтерлік қозғалыс жұмысының нәтижесіне сәйкес 2020 жылдың басында елімізде 50 мыңнан астам адамды біріктіретін 200-ден астам волонтерлік ұйымның (кейбір мәліметтер бойынша 250) бары анықталды.

1.2. Волонтерлік қызметтің кемшіліктері

Жүргізілген зерттеулер Қазақстанда орын алған мынадай **кемшіліктерді** анықтады:

1. бастамашыл топтар мен мемлекеттік және мемлекеттік емес мекемелер арасындағы жүйелік тәсілді ұйымдастыру бөлігінде ынтымақтастық қиындаған, волонтерлік құбылысының түсініксіздігі мен оны түсінбеу;
2. тәжірибенің жоқтығы және тиімді волонтерлік жүйелі болуын және мәселені тереңнен зерделеуді талап ететінін түсінбеу;
3. «жоғарыдан» ұйымдастырылған волонтерлік жобалар көзбояушылық үшін немесе «жастарды тәрбиелеу мақсатында», не әкімдіктер мен жоғары оқу орындары арқылы ұйымдастырылған қоғамдық іс-шараларды өткізу барысында «олқылықты толтыру» үшін жасалады;
4. жоғарыдан бұйрық етілген және дайын үлгі бойынша жүзеге асырылатын волонтерлік қайырымдылық көмек алушылар үшін төмен әлеуметтік нәтиже береді;
5. волонтер ретінде тартылғандар үшін білім алудың немесе қатысушылардың өзіндерін қалыптастыру мүмкіндіктерінің жоқтығы бір реттік жобаларға және тұрақты қатысушы- волонтерлер санының төмендеуіне әкеледі;
6. волонтерлік мемлекеттік мекемелердің көмегінсіз нақты әлеуметтік мәселелерді шешуші элемент ретінде қарастырылмайды;
7. волонтерлік «жас ұрпақты мейірімділік пен қайырымдылыққа тәрбиелеудің» қоғамдағы элементі ретінде қабылданады және сәйкесінше адамдар өздерін волонтермін деп есептемейді;
8. «жоғарыдан» ұйымдастырылған волонтерлік жобалар қоғам тарапынан да, мемлекеттік мекемелер немесе серіктес бола алатын бизнес тарапынан да қолдау таппайды;
9. Әлеуметтік-әлжуаз тұлғаларға ақысыз ұсынылатын тұрақты бизнес-қызметтер кең таралмаған;
10. әкімдік, әкімдіктерге қарасты жастар ұйымдары немесе басқа да мемлекеттік мекемелер арқылы жүзеге асырылған волонтерлердің қызметі көп жағдайда ерікті-мәжбүрлі сипатқа ие;

11. волонтерлер қалалық немесе облыстық маңызы бар іс-шаралардың «толықтырушы» ролін атқарады;
12. волонтерлік ұйымдардың жобаларды құруда сапалы білім, яғни серіктестік немесе өзара тиімді қатынастарды орнату, қызметке қаражат тарту сияқты түсінік жетіспейді;
13. «игі істер дүрбелеңсіз жасалуы керек» қағидаты волонтер болғысы келетіндердің жобаларға сенімсіздікпен және түсінбеушілікпен қарауына ықпал етеді;
14. волонтерлік қызметті қолдау ресурстарының жетіспеуі немесе тапшылығы. Мемлекет тарапынан қолдау барысында қаржылай көмекпен қатар, әкімшілік ресурстармен қамтамасыз етуді де қарастыру керек;
15. қоғамды әлеуметтік маңызды волонтерлерлік жобаларға немесе қызметтерге қатыстыру кезіндегі ресурстардың жетіспеушілігі;
16. волонтерлікпен тек қолы бостар немесе жеңіл олжа тапқысы немесе пиар жасағысы келетін адамдар айналысады деген жағымсыз ойлар немесе пікірлерге байланысты қоғамның және мемлекеттік мекемелердің волонтерлікті теріс қабылдауы немесе оған жағымсыз қарауы;
17. жасалатын волонтерлік қызмет туралы ақпараттың жоқтығы немесе ашық еместігі;
18. дамуды қолдау орталықтарымен қатар, волонтерліктің түрлі формаларының қызығушылықтарына сәйкес келетін кез-келген адам үшін қолжетімді оқыту бағдарламалары мен әдістемелерінің жоқтығы;
19. «волонтерлік» термині түсінігінің қоғамның әртүрлі топтары арасында көмескі түсінігі;
20. волонтерлік шаралардың басым бөлігіне студенттер мен мектеп оқушылары қатарынан шыққан жастардың қатысуы 25 жастан кіші адамдар ғана волонтер бола алады немесе болғысы келеді дейтін стереотипті қалыптастырады және қолдайды;
21. қазақстандық қоғам үшін қоғамдық бастамалар мен қатысу, жергілікті және мемлекеттік деңгейдегі мәселелерді шешуге атсалысу деңгейінің төмендігі тән;
22. «волонтерлік» және «волонтерлік қызмет» тақырыптары қоғамда эпизодтық сипатқа ие және ерекше сипаттағы оқиғалар барысында (ірі спорттық іс-шаралар, төтенше жағдайлар және т.б.) ғана пайда болады.

1.3. Волонтерлік қызметтің артықшылықтары

Волонтерлік көмектің пайдалы практикасы бар және оған келесілер дәлел⁸:

1) Арыстағы қайғылы оқиға барысында қираған қалаға аулаларда қамалып қалған үй жануарларын тамақтандыру үшін алғашқы болып волонтерлер келді. Ал бірнеше күннен кейін, жергілікті тұрғындарға қол ұшын беру үшін Қазақстанның барлық жерінен 35 мыңға жуық волонтер жиналды.

Волонтерлердің көпшілігі гуманитарлық көмекті сұрыптау және үйлестірумен айналысты, алайды олардың ішінде эвакуацияланған тұрғындарға психологиялық және құқықтық көмек көрсеткендер де болды.

2) Түркістанда «Ask me – i am local» («Менен сұра – мен осы жерде тұрамын») жобасы жүзеге асырылуда, ол бойынша волонтерлер келушілер мен туристтерге гид-нұсқаушылар қызметін көрсетеді;

Студенттер ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігінің «Әлеуметтік студенттік несиесі» жобасы шеңберінде туристтерге көмек көрсетіп, 20 сағат жұмыс ішінде 20 мың теңге несиесін жабу жабу мүмкіндігін алады.

3) Түркістан облысының Төле би және Созақ облыстарында шетелдік волонтерлер де жұмыс істейді.

АҚШ-тан келген еріктілер екі ай көлемінде Тасарық және Таукент ауылдарындағы балаларға ағылшын тілінен сабақ берді.

4) 2020 жылғы қаңтардың соңында елордада қарды тазалау бойынша әлеуметтік желілерде «Біз біргеміз» науқанын ұсынған жас белсенділер жергілікті тұрғындарды күректерін алып, қар басқан аулаларды тазалауға шақырды. Науқанға қала тұрғындарымен қатар, елдің көптеген басқа өңірлері де қолдау көрсетті: Қостанайда Жастар ресурстық орталығының волонтерлері жеке үйлерде тұратын қарттардың аулаларын жөндеуден өткізді, Петропавлдағы жедел реакция отрядының жауынгерлері жалғызбасты зейнеткерлерге көмек көрсетті, Қарағандыда Мемлекеттік индустриалды университет студенттері жаяу жүргіншілер үшін жолдарды қардан тазалады, ақмолалық полицейлер есту және сөйлеу қабілеті бұзылған балаларға арналған мектеп-интернаттың аумағын тазалады;

5) «Ізгілік елшісі» волонтерлік қозғалысы – Талдықорған, Ақтөбе, Қостанай, Көкшетау, Павлодар өңірлері мен басқа қалалардағы жаңа жылдық мерекелерге қолдау көрсетті және адамдар жаңа жылдық корпоративті кештердің орнына аз қамтылған отбасылардан шыққан ба-

⁸ Волонтерлік ұйымдардың жұмысы туралы ақпаратты жариялау кезіндегі көпшілікке қолжетімді болған мысалдар ғана келтірілген.

лаларға ертеңгіліктер өткізді, арасында ауруханаларға кітаптар алып келді;

6) 2020 жылы ұлттық жеті жобаның аясында волонтерлік қозғалыстарды қолдау орталықтары құрылды.

Ауыл мектептерінің жоғары сынып оқушыларына ҰБТ-ға дайындық, ағылшын тілі мен компьютерлік сауаттылық бойынша волонтерлік көмек; «Cabaqtastyq» жобасының аясында студенттер балалар үйінің тәрбиеленушілеріне қамқорлық жасайды; «Saýlyq» жобасы денсаулыққа қатысты салаларды қозғайды; «Taza álem» қоршаған ортаны қорғауға бағытталған болса, «Asyl tura» материалдық, рухани, мәдени, тарихи мұраны сақтауда волонтерлерді жұмылдыруға бағытталған; «Qatqor» жобасы бойынша қарттар үйінде жұмыс істеу көзделген; «Ýmit» із-түссіз жоғалған адамдарды іздеуде волонтерлерді тартуға бағытталған.

7) коронавирус инфекциясының алдын-алу шаралары бойынша дайындықтан өткен, оқытылған волонтерлер Алматы қаласының емханаларында жұмыс істейді⁹;

Олар емханалардағы қызметкерлерге көмектеседі. Дәрі-дәрмектерді емханалар арқылы қазір шыға алмайтын адамдарға жеткізеп отырады.

8) Қазақстанда волонтерлер мен ұйымдар тіркеле алатын волонтердің «QAZVOLUNTEER.KZ» бірыңғай ақпараттық алаңы жұмыс істейді.

Алаң волонтерлік жобаларды дамытуға және волонтерлерді тартуға үлес қосады.

9) елордадағы ЭКСПО-орталығының базасында бүкіл ел бойынша волонтерлік жобаларды үйлестіру мен бақылауды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін волонтерлерлердің «Birgemiz» республикалық алдыңғы кеңесі ашылды;

Туындаған мәселелер бойынша кез-келген тегін ақпарат алуға болатын бірыңғай номерлі call-орталықтың жұмысы ұйымдастырылды.

10) волонтерлерді қолдау бойынша 17 өңірлік орталықтардың және 85 өңірлік үйлестірушілердің жұмысы ұйымдатырылды;

Аталған желінің қызметінде бір орталықтан ортақ тәсіл мен бір орталықтан өңдеу қамтамасыз етіледі, басқарудың бірыңғай торы мен орталық және жергілікті атқарушы органдармен өзара іс-қимыл моделі қабылданды.

⁹ Волонтеры Красного Полумесяца доставляют медикаменты пенсионерам. <https://www.ktk.kz/ru/news/video/2020/04/02/143906/>

11) елдегі волонтерліктің дамуы 7 негізгі бағыт бойынша өтеді: 1) «Bilim» - білім беру бағыты; 2) «Qamqor» - қиын жағдайға тап болған адамдарға қол ұшын беру, қария адамдарға, әлеуметтік күтім беру мекемелеріндегі адамдарға, ерекше қажеттіліктері бар адамдарға көмек беру бойынша бағыт; 3) «Sabaqtastyq» - абақтастық; 4) «Saýlyq» - медициналық бағыт; 5) «Таза Алем» - экологиялық бағыт; 6) «Asyl mura» - рухани-мәдени және тарихи құндылықтарды сақтау бойынша бағыт; 7) «Úmit» - техногенді апаттарды жою бойынша бағыт, ТЖ;

12) 2019 жылдан бастап Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің ҚР Ақпарат және қоғамдық даму министрлігімен бірлескен күндізгі оқу формасында оқитын волонтер студенттерді қолдауға бағытталған «Әлеуметтік студенттік несиесі» жобасы басталды.

Жоба аяында студент- волонтерлерге несиелер беріледі.

13) Қазақстанда волонтерлік мына ролдерді атқарады: жас ұрпақты тәрбиелеу құралы; жастар үшін әлеуметтік лифт; әлеуметтік мәселелерді шешудегі азаматтық жауапкершіліктің актісі, өзін-өзі жасаудың және қоғам өмірінің алуан түрлілігінің жолы;

14) Алматыда әлеуметтік, спорттық, экологиялық, құқықтық, корпоративтік волонтерлік бойынша білім беруді жүзеге асыратын мектептерді ашу жоспарланып отыр.

Бірінші тарау бойынша тұжырымдар. Респонденттер қатарына корпоративтік сектор өкілдері енген жоқ, бірақ жауаптардың нәтижесі олардың аталған сектор шеңберінде қайырымдылық туралы аз білетіндіктерін көрсетті.

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігіне келесілерді ұсыну:

Ұйымдастырушылық ұсынымдар:

1) өткізіліп жатқан қайырымдылық акциялары туралы ақпараттандыру мақсатында халықпен ақпараттық - түсіндіру жұмыстарын жүргізу;

2) Халықаралық волонтерлер күнін, қазақстандық кәсіби мереке - Қазақстан Республикасының волонтерлер күні ретінде 5 желтоқсанда атап өту;

3) волонтер болғысы келетін азаматтар үшін электронды нұсқаулық әзірлеу;

4) оқу орнына түсу кезінде қажетті деңгейді ұсына отырып, волонтерлердің жұмыс уақытын есептеуді (волонтерлердің жеке кітабы) енгізу.

Волонтердің жұмыс тәжірибесі, марапаттары мен ынталандыру сыйлықтары жазылатын РФ-ғы волонтердің төл құжаты тәрізді немесе сол жазбаларды еңбек кітапшаларына енгізу.

5) АҚШ пен Батыстағы діни ұйымдардың үлгісіне сүйене отырып, зайырлы волонтерлердің күшін жоймайтын, кез-келген көмек түрлерін

көрсету бойынша түрлі қызметті жүзеге асыратын құрылымдардан тұратын діни волонтерліктің форматтарын қарастыру. Мысалы, ислам мемлекеттеріндегі мешіттердің тәжірибесіндегідей, Қазақстан мешіттерінде де қайғырып келгендерге тамақтану немесе түнеу мүмкіндіктерін енгізу;

6) волонтер-заңгерлер заңды тетіктерді пайдалана отырып, қаладағы тәртіпті қалпына келтіруге көмектесе алатын тәжірибені енгізуді қарастыру;

Қазан қаласының тәжірибесі бойынша волонтерлер қалалық коммуналдық қызметтерді қарды уақытылы тазалауға, жолдарды асфальттауға мәжбүрлеп, қалалық ортаны жетілдіруге, кәсіби дағдыларды практикада қолдануға ықпал етті.

7) ынтымақтастықты қарастырған кезде екіжақты келісілген ынтымақтастықтың сақталуына мән беру, яғни қажет болған жағдайда арнайы киіммен және басқа да жабдықтармен қамтамасыз ету, қабылдаушы тараптың тамақ пен көлік мәселелерін шешу, аталғандарды волонтерлердің ақысыз көмегі «топтамасында» қарасылмау;

Мәселен, Қытайдың шағын аудан деңгейіндегі қалаларында сол аумақтағы шағын бизнестің (дүкендер, тігін шеберханалары, шеберханалар, шаштараздар, кафелер) ресурстары арқылы қаржыландырылатын жергілікті байланыс орталықтары іске қосылған.

8) Қазақстанда қазіргі уақытта көмекке және қоғамға бейімделуге мұқтаж адамдармен жұмыс жасау бойынша практикалық тәжірибе зерттеуін жүргізу және оның түрлері мен элементтерін бүкіл ел ішінде тарату мақсатында волонтерлік ұйымдармен байланыстыру.

Технологялық (немесе әдістемелік) ұсынымдар:

1) қайырымдылықты институционалды түсінуге ықпал ететін шараларды қабылдау;

Бұндай шаралардың кешенді және «таза» филантропия шеңберінен тыс екендігіне назар аудару керек. Мысалы, жоғары білім беру саласындағы қайырымдылық жоғары әлеуметтік мобильділіктің негізгі лифті ретінде қоғам санасына енбейінше, ол (білім) таралған құбылыс болып саналмайды.

2) Қазақстанда волонтерлік дәстүрлерді дамыту;

3) корпоративті қайырымдылық саласында әлеуметтік зерттеулермен қатар, компаниялардың қайырымдылық туралы ашық мәліметтерді талдауға негізделген «кабинеттік зерттеулерін» де қамтитын зерттеулер жүргізу (басқа міндеттер қойылғандықтан осы зерттеу аясында жүргізу мүмкін емес).

Донорлық пен меценанттыққа қатысты нұсқауларды да, осы саладағы дағдының стратегиясын да дәл осы анықтауы қажет.

4) волонтерлік белсенділіктің деңгейі республика бойынша біркелкі еместігін атап өткен жөн. Ол Солтүстік облыстарда оңтүстік пен батысқа қарағанда айтарлықтай төмен. Бұл ерекшелік неғұрлым егжей-тегжейлі зерттеуді қажет етеді (әрине, тепе-теңсіздік себептерін анықтау қажет болса);

5) волонтерлер қозғалысы туралы түсінікті БАҚ-та және басқа да ақпарат көздерінде әлеуметтік жауапкершіліктің элементі және дамыған азаматтық қоғамның көрінісі ретінде тарату қажет;

6) донорлық, қайырымдылық және «про-әлеуметтік» мінез-құлық саласындағы қазақстандық қоғамның фрагменттелуін зерттеу;

7) «қайырымдылық салығы» қабылданбаған жағдайда (қайырымдылықтың заңмен белгіленген міндетті мөлшері) қайырымдылық акцияларын БАҚ-та (немесе әлеуметтік желілерде) жарияланудың міндетті саясатының болуы шарт емес; адамдар қайырымдылыққа қатысты барлық мәліметтерді жетік бейімделе бермейді;

8) волонтерлік жастар саясатында қалыптаспауы керек, ол «Рухани жаңғыру» жобасы арқылы бүкіл қоғамды қамтитын кеңейтілген форматқа ие болуы керек;

Мейірімді жүрек пен қайырымды істер - кез-келген қоғам үшін үйреншікті нәрсе болуы керек және Қазақстан тарихында дәл осы қасиеттердің тек қазақтарды ғана емес, түрлі жылдары әртүрлі жағдайларға байланысты Далада қалғандарды да құтқарғанын көрсететін көптеген мысалдар кездеседі.

9) әлеуметтік желілер мен месенджерлерде тараған түрлі жорамалдардың салдарынан қоғамдық сенім деңгейін төмендетпей, керісінше көтеру үшін қоғамды волонтерлік жобаларға жұмсалатын қаржыландыру көлемі және олардың қалай жүзеге асатындығы туралы ақпаратқа қолжетімділікпен қамтамасыз ету;

10) волонтерлердің тек өз уақыттары мен күштерін жұмсап, оның орнына ештеңе алмайтындары туралы түсінікті кеңейту. Шын мәнінде, волонтерлер жаңа дағдылар мен икемділік, тәжірибе, өзін-өзі дамытуға жетелейтін нақты оқиғалар, қарым-қатынас тәжірибесін, көкжиегін кеңейтуге, сонымен қатар ішкі жан дүниесін қанағаттандыруға мүмкіндік алады;

11) волонтерлікті қоғамды әлеуметтендіру арқылы қарастыру;

Адамдардың көпшілігі өздері ерікті түрде, риясыз және тегін жасайтын ортақ істерді жүзеге асыру арқылы қоғамға бейімделеді.

Бұл тұста балалар үйлері мен қаттар үйлері және т.б. серіктестік форматтарын (осыған ұқсас практикалар кездесетін Шығыс Қазақстан облысындағы тәжірибе бойынша) қарастыруға болады.

Құқықтық ұсынымдар (волонтерлік қозғалысты дамытуға бағытталған ҚР заңнамасына өзгертулер енгізу бойынша осы аналитикалық есептің 77-107 беттері ұсынылды):

Волонтерлікті дамыту мүмкіндіктерін келесі бағыттарда қарастыру – әлеуметтік волонтерлік, спорттық волонтерлік, мәдени волонтерлік, экологиялық волонтерлік, донорлық, шаралық волонтерлік/ивент-волонтерлік, корпоративті волонтерлік, әлеуметтік қауіпсіздік волонтерлері, медиа-волонтерлік, медициналық волонтерлік.

Аталған түсінік беруде әр бағыттың ерекшелігін ескеру ұсынылады:

- 1) әлеуметтік волонтерлік – жалғызбасты ардагерлерге көмек, балаларға көмек, әлеуметтік қорғалмаған категорияға жататын адамдар санатымен жұмыс;*
- 2) спорттық волонтерлік – түрлі спорттық, әлемдік деңгейдегі іс-шараларды өткізуге көмектесу;*
- 3) мәдени волонтерлік - музейлерге, кітапханаларға, парктерге көмек;*
- 4) экологиялық волонтерлік – ағартушылық жұмыс, акциялар, табиғат пен табиғи әртүрлілікті сақтау бойынша жобалар;*
- 5) донорлық – қан тапсырғысы келетіндерді, тек адам ретінде ғана емес, сонымен қатар донорлық бойынша ағартушылықпен айналысатын сауатты адамдар ретінде пайдалану;*
- 6) шаралық волонтерлік/ивент-волонтерлік – ірі шараларға – фестивальдарға, форумдарға, қандай да бір қалалық жобаларға, мысалы Қала күні және т.б. қатысу.*
- 7) корпоративті волонтерлік - жұмыстан тыс уақытта өз қызметкерлерін тарту арқылы волонтерлік қызметке қатысуға дайын компаниялармен байланысты;*
- 8) қоғамдық қауіпсіздік волонтерлері - табиғи апаттардан кейінгі апаттық жағдайларды жоюды қамтамасыз етушілер;*
- 9) медиа-волонтерлік – тікелей қамқорлыққа алынбағандарға емес, волонтерлік қызметті ұйымдатырушыларға - волонтерлік орталықтарға, қайырымдылық қорларға, ерікті волонтерлік қозғалыстарға көмектесетін фотографтар, журналисттер, әлеуметтік желілердегі танымал адамдар, дизайнерлер.*
- 10) медициналық волонтерлік – ауруханада/үйде ем алушы ауыр науқас адамдарға көмек көрсету.*

2 ТАРАУ. ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТ МӘСЕЛЕЛЕРІ БОЙЫНША ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕНІ ТАЛДАУ

2.1. Волонтерлік қызметтің нормативтік-құқықтық негіздері

Шетелде волонтерлік қызмет заңмен реттеледі. Алғашқы құқықтық аспектілер, алдымен, жекелеген мемлекеттерде, кейіннен халықаралық деңгейде пайда болды. Біз солардың ішінде ең маңыздыларын қарастырайық.

1. 1948 жылы қабылданған «Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы» адамның құқығы мен оның қоғам алдындағы жауапкершілігін, сонымен қатар, «кез-келген адамның бейбіт жиындарға еркін қосыла алу құқығын» бекітті.

2. 1990 жылы Халықаралық еріктілер күші ассоциациясының XII дүниежүзілік конференциясында «Волонтерлер декларациясы» қабылданды.

3. 2001 жылы Халықаралық еріктілер күші ассоциациясының XVI дүниежүзілік конференциясында «Жалпыға ортақ Еріктілер Декларациясы» қабылданды.

4. БҰҰ Бас ассамблеясының 55/57 қарары (2002 ж.).

5. БҰҰ Бас Ассамблеясының 56/38 қарары, мемлекеттерге: волонтерлік бойынша бюджеттік заңнамалық және басқа да шектерді жасау; азаматтарды волонтерлікке ынталандыратын немесе жігерлендіретін тиісті заң жобаларын енгізу; ұйымдарға салықтық жеңілдіктер мен субсидиялар ұсыну; сәйкес қоғамның ішкі жағдайын ескере отырып сақтандыруды қамтамасыз ету және тәуекелдерден қорғауды ұсынды¹⁰.

Басқа халықаралық актілер елдерді¹¹:

өз заңдары мен практикаларындағы адамдардың волонтерлік қызметке қатысуына тікелей және жанама ықпал ететін кел-келген кедергілерді табуға және жоюға;

адамдарды волонтерлік қызметі үшін жазалайтын **салық салу қысымын азайтуға;**

жұмысшы-еріктілердің **құқықтық мәртебесін және тиісті әлеуметтік қорғалуын** қамтамасыз етуге;

олардың тәуелсіздігін құрметтеуге және волонтерліктің қаржылық кедергілерін жоюға шақырды (2-суретті қараңыз).

¹⁰ Кэтрин Шей. Законодательство касательно волонтеров и волонтерства в Восточной Европе и Евразии // <http://uz.denemetr.com/docs/694/index-15264-1.html>

¹¹ Raymond Stephens. "Latvian Volunteerism: In Search of a Favorable Environment" SEAL, 2001.

2-сурет. Волонтерлік туралы негізгі халықаралық бағдарламалар мен үдерістердің ортақ белгілері. Дереккөз: БҰҰ есебі, 2018.



Волонтерлік құқық алаңын жетілдіруге бағытталған бірқатар бастамалар мемлекеттердің келесі мақсаттар шеңберінде заңдар қабылдау үрдістерін көрсетеді:

- «волонтердің» кім екенін құқықтық анықтау;
- волонтерлік қозғалыстың құқықтық мәртебесін жақсарту;
- волонтерлерді тарту және жұмылдыру кезіндегі кедергілерді жою (мәселен, волонтерлердің қызмет көрсету процесі барысында жұмсаған тиісті шығындары үшін өтемақыларға салық салу ¹²;
- волонтерлердің құқықтары мен міндеттерін заңнамалық рәсімдеу;
- волонтерлердің ерекше ролін мойындау және т.б. ¹³

Аталған үрдістер ішінде волонтерлер қызметін қолдауға мүмкіндік беретін әлемдік және аймақтық трендтер бар. Волонтерлік бойынша алдыңғы қатарлы халықаралық практикалар (АҚШ, Батыс Еуропа елдері) мыналарды көрсетеді:

- **волонтерлік қалыптасқан тарихи маңызды дәстүр болып табылады (алғашқы волонтерлік қозғалыстар XVIII-XIX ғғ. бастау алады);**
- көптеген елдерде волонтерлікті заңнамалық реттеу жүзеге асырылған (мәселен, Германияда волонтерлік қызметке қатысты негізгі ережелер азаматтық кодекста, аймақтық заңдарда **көрсетілген, бірақ жеке заң жоқ**).

Тұжырымдар: халықаралық құжаттар келесі тармақтардан тұрады:

- волонтерлердің құқықтарын шектемейтін заңнамалық базаны құру;
- волонтерлерді жігерлендіретін және ынталандыратын жағдайлар жасау;
- волонтерге құқықтық мәртебе беру және оларды қорғау;
- волонтерлерді қабылдаушы ұйымдар үшін салықтық жеңілдіктер мен субсидиялар қарастыру.

¹² Кетрин Шей. Законодательство касательно волонтеров и волонтерства в Восточной Европе и Евразии // <http://uz.denemetr.com/docs/694/index-15264-1.html>

¹³ Рекомендация Совета Европы No. R (94) Комитету Министров стран-участниц о поддержке добровольного предоставления услуг. 1994.

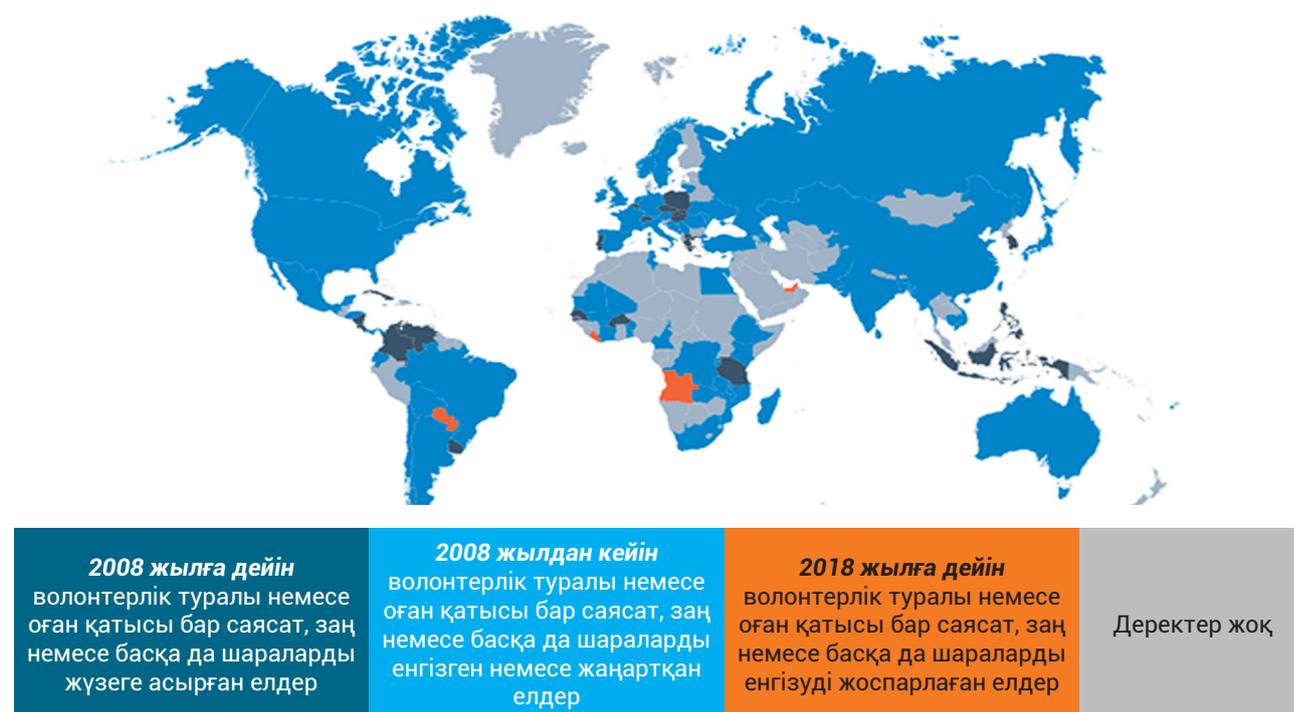
Шығыс Еуропа мен Еуразия елдерінде, оның ішінде Қазақстанда соңғы 20 жылда волонтерліктің дамуына ықпал ететін ерекше құқықтық алаң құрылды. БҰҰ сарапшылары жекелеген елдердегі волонтерлік туралы заңнаманың төмендегілерді қамту керектігін алға тартады:

- волонтерлік қызметті жеңілдету, бірақ оны регламенттемеу;
- қатал реттеулерді жүзеге асырмау, себебі бұл тосын инициативаларды жойып, **волонтерліктің рухын түсіруі мүмкін;**
- волонтерліктің кейбір түрлерін реттеуді оның басқа да түрлеріне, мысалы, формалды емес волонтерлік бастамаларына зиян тигізбей жүзеге асыру¹⁴.

Қазіргі таңда әр елде олардың әлеуметтік, мәдени және экономикалық жағдайларына байланысты волонтерлердің қызметін реттеудің түрлі моделдері енгізілген.

2018 жылдың ресми деректерінде әлемнің, кем дегенде, 72 мемлекеті волонтерлікке қатысы бар заңдар мен басқа да шараларды қабылдағаны мәлім болды (**3-суретті қараңыз**).

3-сурет. Волонтерлік туралы заңдардың жаһандық таралуы. Дереккөз: БҰҰЕ есебі, 2018



Волонтерлік Батыс Еуропаның бірқатар елдерінде волонтерлік туралы тікелей заңдармен емес, заңнамалар қатарымен (салық, еңбек кодекстері) реттеледі, ал Шығыс Еуропа мен Еуразия, ТМД елдерінде «Волонтерлік туралы» жеке заңдар қабылданған.

¹⁴ Певная М. *Волонтерство как социальный феномен: управленческий подход. // Дисс. на соиск. уч. степени д.с.н. – Екатеринбург. 2016.*

Аталған ұстаным тұрғысынан сарапшылармен бірқатар терең сұхбаттар жүргізіліп, олардың нәтижелері волонтерлікті батыс елдерінің моделіне сәйкес тікелей емес заңдар арқылы реттеу тиімдірек екені анықталды.

Осы пайымдаудың анықталған артықшылықтарын қарастырайық.

1. АҚШ-та волонтерлер **әлеуметтік және медициналық сақтандырудың толық топтамасымен, көлікпен, тұратын жермен** қамтамасыз етіліп, сонымен қатар оларға **азық-түлік шығындарын жабатын шәкіртақылар, балаға арналған жәрдемақы** төленеді.

2. **Жеңілдіктер**, бірінші кезекте, **мемлекеттен қолдау табатын ұйымдар** арқылы ұсынылады.

3. Батыс елдерінде **волонтердің жәрдемақысына салық салынбайды**. Соған қарамастан, шешімін таппаған қосарланған салық салу мәселесі де бар: волонтер де, коммерциялық емес тарап та (жалданушы қызметкер және жұмыс беруші ретінде) салық төлеуге міндетті, коммерциялық емес тарап волонтерлердің шығындарын көтереді және қос шығынға ұшырайды¹⁵.

4. Волонтерлік туралы заңнама келесі қатысы бар заңдармен үйлестірілуі керек: 1) салық жүйесі; 2) корпоративті-әлеуметтік жауапкершілік; 3) бейбіт жиын; 4) еңбек кодексі және т.б.¹⁶

2.2. АҚШ тәжірибесі

АҚШ-та волонтерлік әлеуметтік және саяси дамудың құралы ретінде қарастырылып, «америкалық қызмет» деп аталады. АҚШ-тағы волонтерліктің қалыптасуы мен дамуын үш сатыға бөлуге болады.

Бірінші сатыда азаматтық қоғамдық ұйымдар өздігінен қалыптаса бастайды.

АҚШ-та волонтерлік алғаш рет XIX ғасырда құлдыққа қарсы әлеуметтік қозғалысты жандандыру феномені ретінде пайда болды:

– 1887 жылы Денвер қаласында мұқтаж азаматтарға қызмет көрсетуді үйлестіретін «United Way of America» қайырымдылық ұйымы құрылды.

XX ғасырдың басында азаматтардың бастамасымен инициативалық топтарға ұқсас дәстүрлі азаматтық-волонтерлік ұйымдар – «The Lions Club», «Rotary Club», «Kiwanis» құрыла бастады.

Осылайша, азаматтардың бір-біріне ерікті көмек көрсетуі үшін өздігінен ұйымдасуы АҚШ азаматтық қоғамының алғашқы формаларын қалыптастырды.

¹⁵ Айнура Абсеметовамен сұқбат. Сарапшы. Ұлттық волонтерлік желісі. ҚР. Алматы.

¹⁶ Гүлмира Кужужеевамен сұқбат. Қазақстан бойынша бағдарлама жетекшісі және аймақтық құқықтық консультант. Халықаралық Коммерциялық емес Құқық Орталығы. ICNL. Ұйымның web-сайты: www.icnl.org. ҚР. Алматы.

Екінші кезеңді (XX ғ. бірінші жартысы) шартты түрде америкалық волонтерліктің ұлттық қалыптасу кезеңі ретінде белгілеуге болады.

XX ғасырдың 30 жылдарында Президент Рузвельт алғашқы мына жобаларды жасады:

1) «Қоршаған ортаны қорғаудың азаматтық корпусы» волонтерлік ұйымы (Civilian Conservation Corps, CCC, 1933 жылдан 1942 жылға дейін):

- бағдарлама жұмыссыздық деңгейін азайту үшін жасалды;
- бағдарламаны халықтың 90% -ы қолдап, 3 млн-ға жуық адам мүше болды;
- АҚШ-тағы «қызмет етудің» (волонтерлік) алғашқы әскери емес ұлттық бағдарламасы саналады.

2) «Қоршаған ортаны қорғау бойынша төтенше жұмыс туралы заң» (Emergency Conservation Work Act, 1933 ж.):

- заң қалалық жерлердегі жұмыссыз жастарды елдің ормандарында, саябақтарында және жазық далада «қызмет етуге» тартты.

Үшінші кезеңде (XX ғ. екінші жартысынан қазіргі уақытқа дейін) азаматтық қоғамдық ұйымдар мемлекеттің қолдауына ие бола отырып және әлеуметтік салада волонтерлер практикасын пайдалана отырып белсенді түрде дамыды.

XX ғасырдың 60 жылдарында Президент Дж. Кеннеди АҚШ-тағы елден тыс адамдарға ерікті түрде көмек көрсететін алғашқы бағдарлама - «Бейбітшілік корпусын» (Peace Corps) құрды:

- қазіргі таңда әртүрлі жас пен кәсіптегі 210 000 мыңнан астам азамат әлемнің 139 елінде волонтерлік қызмет атқарады;
- корпорацияның жылдық бюджеті орташа есеппен 377 295 млн. долларды құрайды.

1965 жылы Президент Л. Джонсон «Америка қызметіндегі волонтерлер» (VISTA) бағдарламасын құрды:

- студенттерден бастап зейнеткерлерге дейін әртүрлі әлеуметтік топтарға бағытталған VISTA бағдарламасының жүздеген жобалары іске қосылды.

1990 жылы Президент Джордж В. Буш «Ұлттық қоғамдық қызмет комиссиясын» (The Commission on National and Community Service) құрып, ол 3 бағытты:

- мектеп жасындағы балалар мен студенттерге арналған волонтерлік білім беру бағдарламаларын;

- «Жастар корпусын»;

- волонтерлік қызметтің ұлттық модельдерін басқарды.

Жоғарыда баяндалғандарға сүйене отырып, **АҚШ-та волонтерлік қызметтің табысты болуына ықпал ететін мемлекеттік деңгейдегі белгілі бір тетіктердің бар екенін атап өткен жөн:**

- «қоғамдық қызмет» идеологиясы;
- мектеп жасынан зейнеткерлік жасқа дейінгі волонтерлерді даярлау жүйесін құрудың практикалық механизмдері.

1933 жылы Б.Клинтон «**Ұлттық және қоғамдық қызмет корпорациясын**» (CNCS) құрды, ол:

- барлық ұлттық волонтерлер бағдарламаларының кешенін бір ғана орталықтандырылған ұйым - CNCS¹⁷ аясында біріктірді;
- HEY-ға гранттар беру, техникалық қолдау көрсету және қызметкерлерге арналған оқыту бағдарламаларын ұсыну арқылы дамуға мүмкіндік берді;
- аталмыш мемлекеттік корпорацияның делдалдығы арқылы HEY-ға волонтерлерді тартуға жағдай жасады: бұл процеске жыл сайын бүкіл ел бойынша **70 мың ұйымның** қызметіне тартылған **4 млн. астам азамат** қатысады;
- ұйымдарға қолдау көрсету және нақты нәтижелерге қол жеткізу үшін федералды және жеке қорларды біріктірді;

2012 жылдың мәліметтері бойынша волонтерлікке 1 млрд. астам доллар тартылды;

- ел халқының бүгінгі қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында волонтерлер еңбегін пайдаланудың тиімді тәсілдерін әзірлеуге және дамытуға қызмет етеді;
- «**Америка Корпусы**» (**AmeriCorps**) жаңа ұлттық бағдарламасын құруға ықпал етті;
- түрлі бағдарламаларды реттейтін нормативтік-құқықтық базаның барлығын шоғырландырды.

Олардың ішінде: «Foster Grandparents» бағдарламасын біріктіретін «Аға буын корпусы» (Senior Corps), «Retired and Senior Volunteer Program», «Senior Companion programs»; VISTA-ны біріктіретін «Америка Корпусы», «National Civilian Community Corps programs»; және «Америкада оқу және қызмет көрсету» (Serve America).

Президент Джордж В. Буш 2001 жылғы 11 қыркүйекке жауап ретінде волонтерлердің ұлттық күш-жігерін үйлестіру үшін «АҚШ-тың Бостандық корпусын» құрды, ол:

¹⁷ Web-caim AmeriCorps // <https://www.nationalservice.gov/programs/ameri-corps>

1) азаматтарды қорғауға және бақылауға бағытталған волонтерлердің жаңа бағдарламаларын құруды ынталандырды;

2) қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету ұлттық бағдарламаларына бүкіл ел бойынша азаматтарды біріктіріп, оларға келесі бастамалар енді: полиция қызметінің ерікті көмекшілерін, террористер туралы және террористтік қауіптердің алдын алу үшін ақпарат жинау бойынша волонтерлер жасақтау;

3) АҚШ-тың еңбек статистикасы бюросының мәліметтері бойынша 2004 жылы 64,5 млн. астам америкалық азамат волонтерлер ретінде жұмыс істеді;

4) осы бағдарламаны жүзеге асыру үшін мемлекеттен 560 млн. доллардан астам қаражат сұралды.

Осылайша, қазіргі америкалық ұлттық бағдарламалардың қызметін шартты түрде екі бағытқа бөлуге болады:

1) барлық жастағы және кәсіптегі америкалықтарды мемлекеттік қызметке тарту;

2) барлық ұлттық бағдарламаларды орталықтандырылған «AmeriCorps» ұйымының астына біріктіру.

Америка Корпусы (AmeriCorps) Америкадағы формалды волонтерлік қызмет жүзеге асырылатын үш ірі ұлттық бағдарламалар желісі болып табылады (1-кестені қараңыз):

Азаматтық Қоғамның Ұлттық Бағдарламалары (National Civilian Community Corps programs, NCCC);

AmeriCorps State & National;

AmeriCorps VISTA.

«AmeriCorps» пайаланатын заңдар мен ережелер:

1) «Волонтерлердің қызметі туралы» 1973 жылғы Заң (2009 ж. өзгертулерімен);

2) «Ұлттық және қоғамдық қызметтер туралы» 1990 жылғы Заң (2009 ж. өзгертулерімен).

Бұл заңдар шектеуші немесе нұсқаулық болып табылмайды.

1-кесте. Америка Корпусының ұлттық бағдарламалары (AmeriCorps)

Бағдарламаның аты	Бағдарламаның ерекшелігі	Артықшылықтар мен жеңілдіктер
<p>1. AmeriCorps NCCC</p>	<p>NCCC бағдарламасы 18 бен 24 жас аралығындағы жасөспірімдерді АҚШ-тағы ұлттық және қоғамдық жұмыстарға қатысуға тартады.</p> <p>10 ай көлемінде қызмет барысында бағдарлама еріктілері шамамен 4 түрлі жобаны аяқтайды.</p> <p>Бағдарламаның міндеті – топтық жалпыұлттық және қоғамдық «қызмет көрсету» арқылы көшбасшыларды дамыту.</p>	<p>Волонтерлік барысындағы жеңілдіктер (сондай-ақ State & National және VISTA үшін):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) волонтер NCCC жеңілдіктері арқылы тегін оқытылады; 2) волонтер тегін тұрғын жаймен (қоғамдық орталықтар, шіркеулер, кемпингтер, қонақ үй бөлмелері) қамтамасыз етіледі; 3) шағын автобуста жол жүру шығындары төленеді; 4) медициналық көмектің базалық пакеті ұсынылады; 5) волонтерлердің жүріс-тұрысына арналған жәрдемақы – салықтарды қоспағанда әр екі апта сайын 180 доллар (10 айға шамамен 4000 доллар); 6) топ жетекшілеріне жәрдемақы, салықтарды қоспағанда, әр екі апта сайын 500 доллар (11 айға шамамен 12000 доллар).
<p>2. AmeriCorps State & National</p>	<p>«State» және «National» жергілікті және ұлттық ұйымдарға, агенттіктерге гранттар ұсынатын «AmeriCorps» бағдарламаларының ішіндегі ең ірісі болып табылады, солардың ішінде:</p> <p>діни және қоғамдық ұйымдар;</p> <p>университеттер және мемлекеттік мекемелер.</p> <p>Аталмыш ұйымдар өз кезегінде:</p> <p>жергілікті және ұлттық мәселелерді шешуге қатысады;</p> <p>бағдарлама мүшелеріне тәжірибе (азаматтық белсенділік) береді.</p>	<p>Волонтерлік қызметтен кейінгі артықшылықтар (сондай-ақ NCCC және VISTA үшін):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) студенттік несиені кешіктіруге мүмкіндік; 2) жаңа дағдылар және тегін оқыту; 3) жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім алуға арналған жеңілдіктер; 4) студенттердің несиелерін өтеу жеңілдіктері; 5) жұмысқа орналасудың жоғары мүмкіндігі; 6) жеке, қоғамдық және коммерциялық емес сектордағы мансаптық өсу мүмкіндіктері; 7) 7 жыл көлемінде білім беру бағдарламаларының шығындарын өтеуге мүмкіндік беретін «Segal AmeriCorps Education Award» білім беру марапатына қолжетімділік: <ul style="list-style-type: none"> - сыйлық колледжді, колледжден кейінгі оқуды (магистратура, Ph.D) төлеуге немесе білікті студенттік қарыздарды өтеуге көмектеседі; - 55 жастан асқан қатысушылар өздерінің білім марапаттарын балаларына, немерелеріне және асырап алған балаларына бере алады..

<p>3. AmeriCorps VISTA</p>	<p>VISTA келесілерді қамтитын федералдық бағдарлама болып табылады¹⁸:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 1965 жылы құрылған; 2) АҚШ-тың барлық аймағында (50 штат пен Колумбия округі) жұмыс істейді; 3) 1993 жылдан бастап «AmeriCorps» ұлттық бағдарламалары желісінің мүшесі болып табылады; 4) бір жыл ішінде өзінің демеуші ұйымдарына 87 миллион доллардан астам қаржылай көмек алуға көмектеді; 5) жыл сайын 14,5 миллион сағаттан астам тегін жұмыспен қамтамасыз ететін 1 миллионнан астам волонтерлерді бағдарламаға тартады. <p>Сондай-ақ бағдарлама АҚШ үкіметіне:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) АҚШ-тағы кедейлікпен күрес бойынша (VISTA-ның 220 000 астам мүшесі қатысты); 2) табысы аз тұрғындарға көмектесу бойынша қолдау көрсетеді; 3) қоғамның түрлі саласындағы волонтерлер (18 жастан жоғары) жұмыс істей алатын 1200 түрлі жобаны жүзеге асырады; 2) кедейлікпен күрес бойынша жобаларды қолдау мақсатында қажетті ресурстарды (бағдарлама бюджеті орта есеппен \$ 37,425 млн.), ұйымдарға еріктілер қызметін ұсынады. <p>VISTA жобасы мен демеушілігіне:</p> <ul style="list-style-type: none"> - кез келген КЕҰ; - мемлекеттік органдар; - жоба тұжырымдамасын ұсынған жеке тұлғалар қатыса алады. 	<p>Волонтерлер қызметінің орнына VISTA төмендегілерді ұсынады:</p> <ul style="list-style-type: none"> өмір сүру үшін жәрдемақы; медициналық қызмет; волонтерлердің негізгі дағдылары бойынша тегін білім; іссапар шығындары; волонтердің қызмет етуі барысында олардың студенттік несиелерін өтеу мерзімін шегеру мүмкіндігі; волонтердің бала күтімі бойынша жәрдемақы (әрдайым емес) және т.б.
-----------------------------------	---	--

¹⁸ Is AmeriCorps VISTA Right for Your Organization? // https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/Is_VISTA_Right_for_Your_Organization.pdf

Америкалық волонтермен жүргізілген терең интервью¹⁹ жекелеген тетіктердің негізгі сипаттарын меңгермейінше, Америка Құрама Штаттарындағы волонтерлерді қолдаудың институционалды жүйесін (оларды біріктіретін ұлттық бағдарламалар мен корпустар түрінде) түсіну мүмкін еместігін көрсетеді.

Респондент Америкадағы келесі негізгі волонтерлік мектептерді жіктеп көрсетті.

1. Отбасы. Волонтерлік ортақ құндылық ретінде үйден бастау алады және балаларды басқаларға материалдық сыйақы талап етпей көмектесуді үйрететін америкалық философияға сүйенеді.

Уақыт өте келе балалар волонтерліктің зияткерлік және эмоционалды пайдасының материалдық заттарға қарағанда әлдеқайда құнды екенін біле бастайды. Бұл тұста волонтерліктің егде жастағы адамдарға не көршілерге көмектесу сияқты пайдасы болуы мүмкін.

2. Діни ілім де маңызды рөл атқарады, себебі ол волонтерліктің алғысы мен жеке пайдасын атап көрсетеді. Кейбір институттардың ерекше атаулары бар: мысалы, иудаизмде оны «цедака» десе, ал мұсылмандықта ол «садақа» деп аталады.

Америкада бірқатар діни ұйымдар волонтерлік мүмкіндіктерді жексенбілік мектеп, бір жолдық немесе тұрақты қаражат жинау, білім беру бағдарламаларын қолдау, хор және музыка топтары түрінде ұсынады.

3. Мектептер білім алушыларға немесе ересек волонтерлерге көптеген мүмкіндіктер ұсынады, олардың ішінде оқытушыларға арналған ақшалай жәрдемақылар немесе балаларға арналған тегін нұсқаушылар мен репетиторлар бар.

Көптеген мектеп жүйелерінде оқушылар орта мектеп дипломын алу үшін қоғамдық волонтер ретінде белгілі сағаттар көлемін жұмыспен өтейді.

4. Ірі және кіші кәсіпорындардың жұмыс берушілері өз қызметкерлерін ерікті ретінде қоғамға қызмет еткізу үшін оларды қаржылай ынталандырады. Олар қызметкерлерінің, көп жағдайда өздері жүзеге асырып, демеушілік ететін волонтерлік бағдарламаларға қатысуы үшін тұрақты түрде демалуына мүмкіндік беріп отырады.

Компаниялар волонтерлік бағдарламаларға қатысуға түрткі болатын демеушілік көмек арқылы волонтерлікке шақырады.

¹⁹ Көпжылдық тәжірибесі бар волонтер Д. Миллермен сұхбат, Вашингтон, АҚШ. Табысты кәсіпкер және бірнеше жылдық еріктілік тәжірибесі бар волонтерлік бағдарламалардың демеушісі. Ол 2004 жылы қайтыс болған қызының құрметіне құрылған Линдсей Джоэл Миллер мемориалдық қорын басқарады (LJMMF). Бүгінгі күнге дейін оның Қоры мұқтаж балаларға көмектесетін ұйымдарға 400 000 доллардан астам сомада гранттар мен сыйлықтар таратты. LJMMF арқылы Дэвид өзінің волонтерлік қызметін қолдау үшін едәуір уақыт, қаржы бөлді.

Мысалы, «Habitat for Humanity». Бағдарлама әлеуметтік жағдайы төмен аудандардағы тұрмысы төмендер мен панасыздарға арналған үйлерді салуға және жөндеуге, жергілікті ауруханаға қанализін тапсыруға көмектеседі.

Заңгерлер қауымдастығы құқықтық көмек беру орталықтарында ерікті және ақысыз консультациялар береді.

Көптеген ірі қалалардағы іскерлік журналдар өз қызметкерлеріне волонтер болуға жағдай жасайтын 25 үздік компаниялардың жыл сайынғы корпоративтік тізімін жариялайды.

5. Үкімет волонтерлікті қолдау және ынталандыру үшін волонтерлердің өзіне және волонтерлерді қабылдайтын коммерциялық емес ұйымдарға едәуір салық жеңілдіктерін ұсынады.

Мұндай алгоритм ұйымдар мен қауымдастықтардың өздерін коммерциялық емес ұйымдар ретінде жайғастыруға және салықтан босатылуға мүмкіндік береді.

Ақшалай, киім-кешекпен, басқа заттармен қайырымдылық көрсеткен адамдарға салықтық жеңілдіктер жасалады.

6. **«Арнайы салықтық жеңілдіктер табысы жоғары, қоғамға пайдасы тиетін мұраны қалдыруды қалайтын адамдарға беріледі».** АҚШ үкіметі дәулетті адамдар байлығының едәуір бөлігін қайырымдылыққа тартуға шақыратын, сол арқылы оларды 50% деңгейіне дейін мүлік салығын төлеуден босататын саясат жүргізеді.

*«Дәл осы саясат Билл Гейтс пен Уоррен Баффетті әлемдегі ең бай адамдардың, кем дегенде, **өз капиталының жартысын өмір бойы немесе қайтыс болғаннан кейін қайырымдылыққа беруге** міндеттейтін миллиардерлер міндеттемелерін құруға жігерлендірді.*

Бұндай уәдені қабылдаған басқа да танымал миллиардерлер қатарында Марк Бениоф, Марк Цукерберг, Присцилла Чан, Маккензи Безос және басқалар бар. Бұл міндеттемелер 600 миллиард доллардан асады».

7. Әртүрлі арналар бойынша таратылатын үкіметтің қолдауы (мысалы, «1990 жылғы ұлттық және қоғамдық қызметтер туралы заң» секілді саясат пен нормативтік принциптердің жариялануы). Волонтерліктің жетістігі үшін маңызды болып табылатын корпорациялар мен жеке тұлғаларға салықтық жеңілдіктер жасалады.

АҚШ үкіметі волонтерлікті қолдау үшін барлық мүдделі тараптарға едәуір қаржылық жәрдем болып табылатын осы тәрізді бірқатар салықтық жеңілдіктерді ұсынады:

- егер жеке тұлға волонтерлік жобаларға 5000 доллар жұмсаса, бұл сомаға сол жылы салық салынбайды;
- бұл жыл сайын адам мен оның тұратын штатының салық мөлшеріне байланысты 1,200-2600 доллар аралығында үнемдеуге мүмкіндік береді.

8. «Пайдалы идеяларды дамыту саясаты» мемлекет пен қоғам мүдделеріне жауап береді. Мәселен, көптеген ірі қалалар мен аймақтарда сүт безінің қатерлі ісігі туралы хабардар болуға, ауруды зерттеу мен емдеуге қаржы жинау үшін жыл сайын ұлттық «серуен» ұйымдастыратын ұлттық коммерциялық емес ұйым бар. Артықшылықтары:

- қысқа мерзімді перспективада мұндай қызмет волонтерлерді корпорацияларға ұсынуға және жеке тұлғаларға да, ұйымдарға да салықтық жеңілдіктер мен шегерімдердің пайдасын көруге мүмкіндік береді.

Салық жеңілдіктері мен басқа да артықшылықтардың орнына мемлекет қаржылай тиімділікке қол жеткізеді: жиналған қаражат адамдарды сүт безі ісігінің алдын алу үшін оқытуға жұмсалады.

- ұзақ мерзімді перспективада бұл болашақта жаңа қатерлі ісік ауруларының санын азайтады, ол өз кезегінде «Medicaid» және «Medicare» сияқты денсаулық сақтау бағдарламаларына жұмсалатын шығынды айтарлықтай азайтады.

Осылайша, үкіметтен бастап адамдарға дейін – барлығы волонтерліктен пайда алады.

9. Волонтерлік **қоғам мен үкіметтік бюрократия арасындағы бос орынды толтырады**. Мысалы, Вашингтон, Колумбия округінде, АҚШ-тың басқа да ірі қалаларындағыдай, үйсіз адамдар тұрады (homeless). Оларға волонтерлердің көмегі арқылы үйсіздерді тамақпен қамтамасыз ететін «Марта үстелі» (Martha's Table) қоғамдық ұйымы көмектеседі. Ұйымды еріктілікті қолдаудың институционалды жүйесі демеп отырады.

Волонтерлер, қоғамдық қызметтерді атқара отырып, мысалы, орта мектепті бітіру үшін қажетті жеңілдіктерге ие болады. Компаниялар арқылы үлестірілетін тамақ өнімі үшін салық жүктемесі азайтылады.

Үйсіздерді тамақпен қамтамасыз ету олардың денсаулығын жақсартады және оларды емдеудің шығындарынан сақтайды. Осындай қарапайым мысалмен волонтерлік нәтижелерінің қоғамдағы адамдардан бастап ірі бизнеске дейінгі барлық аспектілерге пайда әкелетін экожүйесін түсінуге болады (сұхбаттың ағылшын тіліндегі толық мәтінін 1-қосымшадан қараңыз).

Осылайша, волонтерліктің тәжірибесін қарастыру, бағдарламаларды жүзеге асырудың келтірілген мысалдары мен сұхбаттар келесі **тұжырымдарды** жасауға мүмкіндік береді:

1) АҚШ-тағы волонтер – ақы төленбейтін қызметпен айналысатын, коммерциялық ұйымдардың мүддесі үшін жұмыс істемейтін, осы қызметті жүзеге асыру үшін волонтерлер ұйымының сайтында тіркелген адам;

2) үкіметтің волонтерлерді тартатын әлеуметтік ұйым қызметіне қатысуы шектеулі: америкалықтар, әдетте, мемлекеттік құрылымдарға тәуелді болғысы келмейді, еріктілер ұйымы мен коммерциялық корпоративті бизнес арасындағы шекара көп жағдайда айқын емес; жауапкершілігі мемлекетке жүктелген қоғамдық өмірдің бірқатар мәселелері дербес түрде ұйымдастырылады;

3) Америкадағы волонтерлер жобаларының басым бөлігі мемлекеттің қаржылай қолдауымен жүзеге асырылады;

4) волонтерлік бағдарламалардың студенттік несие, жұмысқа орналасу және білім алу кезіндегі жеңілдіктер т.с.с. кері бенефит арқылы ынталандыруға бағытталған жеңілдіктері еріктілерді волонтерлік қызметке жігерлендіреді;

5) жұмыс берушілер жүзеге асыратын корпоративті бағдарламалар қызметкерлерге **еңбекақыны сақтай отырып демалыс алу немесе ақылы демалысты қамтамасыз ету түрінде демеушілік көмек ұсыну** арқылы жағдай жасап, қызметкерлерді волонтерлерлікке жігерлендіреді;

6) корпоративтік бағдарламалардың болуы волонтерлерді ресурс ретінде пайдалана алатын мемлекет үшін ғана емес, сондай-ақ ішкі және сыртқы саясатты құру тұрғысынан корпорациялардың өздері үшін де тиімді: мысалы, ірі қалалардың іскерлік журналдары жыл сайын өз қызметкерлеріне волонтерлік бойынша жағдай жасаған үздік компаниялардың корпоративтік тізімін жариялайды;

7) корпоративті бағдарламалары үшін жұмыс берушілер де мемлекет тарапынан салықтың азаюы түріндегі жеңілдіктерге ие болады;

8) волонтерлерді жұмылдыру бағдарламалары мен ұйымдары оларды волонтерлік дағдыларға үйретудің, медициналық сақтандырудың негізгі пакетімен, тегін тұрғын жаймен, жүріп-тұру жәрдемақысымен және жолақысымен қамтамасыз ету жауапкершілігін өз мойындарына алады.

Волонтерлерді **медициналық сақтандырудың** бірнеше түрін бөліп көрсеткен жөн²⁰:

1) «Бейбітшілік корпусы», «Америкорп», «Лютеран волонтерлер корпусы» сияқты ірі және жоғары қаржыландырылған волонтерлік ұйымдар **толық жұмыс істейтін еріктілерге міндетті медициналық сақтандыруды ұсынады;**

²⁰ Health Insurance Options for Volunteers // <https://www.verywellhealth.com/health-insurance-options-for-volunteers-1738441>

2) шағын ұйымдар «Қолжетімді медициналық қамтамасыз ету туралы» заңға сәйкес минималды қажетті сақтандыру мүмкіндігін ұсынады;

Оған волонтерлерге негізгі тегін медициналық сақтандыруды ұсынатын «Бейбітшілік корпусының» қысқамерзімді медициналық қызмет жоспары кіреді.

3) табысы аз адамдарға медициналық көмек көрсетудің федералды жүйесі «Медикейд» («Medicaid»): бағдарлама **міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесінде АҚШ-тың кейбір табысы аз тұрғындарын медициналық көмекпен қамтамасыз етеді.**

Медикейд қызметтері әр штат квотасына сәйкес өзгеріп отырады. Егер волонтердің кірісі федералдық кедейлік деңгейінің 138% немесе одан төмен болса, онда ол Медикейд квотасына үміткер бола алады (2020 ж. бойынша).

4) **қысқа мерзімді** (ұзақтығын үш жылға дейін ұзарту мүмкіндігімен 364 күн) медициналық сақтандыру: волонтер оны медициналық сақтандыру компаниясынан немесе брокер арқылы сатып ала алады;

5) «сапарды сақтандыру» волонтердің қызмет орнына жетуі үшін жүріп өтетін едәуір қашықтығы үшін беріледі.

Алайда, бұл экстремалды спорт түрлерімен байланысты жарақаттар тәрізді медициналық мәселелердің белгілі бір түрлерін қамтымайды және оның максималды төлемін шектейді.

2009 жылы Б. Обама «**Америкада қызмет ету турады**» (**Serve America Act**)²¹ жаңа заңды күшіне енгізді. Бұл заң 1993 жылдан бастап CNCS жүргізіп келген ұлттық волонтерлік бағдарламалардың функцияларын растап, оларды кеңейтті.

«Обама заңының» волонтерлердің қалыптасқан ортасын реттеудегі артықшылықтары:

1) заң жыл сайын 4 млн. жуық азаматқа түрлі жұмыстарды орындауға мүмкіндік береді, оның ішінде «Америка корпусы» мүшелері; зейнеткерлер корпусы; «Америкада оқы және оған қызмет ет» бағдарламасымен оқитындар; сонымен қатар әртүрлі бағдарламалар арқылы жұмылдырылған 2,2 миллион волонтер бар;

2) құжат азаматтардың волонтерлік және қоғамдық қызмет саласындағы мүмкіндіктерін кеңейтеді;

3) заңның жекелеген баптары әрбір штатқа ұлттық волонтерлік ресурстарын басқару бойынша артықшылықтарды береді:

– әр штатта «Мемлекеттік қызмет көрсету комиссиялары» (State Service Commissions) құрылады;

– жыл сайын комиссиялар волонтерлік жобаларды жүзеге асыру үшін федералды ұлттық қызмет қорының қаражатынан 250 млн. доллардан астам қаражат бөледі;

²¹ *Serve America Act* // <https://www.congress.gov/111/plaws/publ13/PLAW-111publ13.pdf>

- комиссиялар волонтерлерді жұмылдыру мақсатында жетекші агенттіктер ретінде жұмыс істейді;
- комиссиялар волонтерлікті қоғамдық қызмет ретінде насихаттау бойынша ақпараттық науқандарды жүзеге асырады.

Жалпы алғанда, заң нұсқаулық немесе қатаң реттеуші сипатқа ие емес және көбінесе нақты шарттарды, жеңілдіктерді, қаржыландыру көлемін т.б. тетіктерді атай отырып, волонтерлік қызметтің траекториясын түсіндіреді. Бұған қоса, заңға жасалған талдау АҚШ-ғы волонтерліктің табысты дамуын әлеуметтік, қаржылық және құқықтық мемлекеттік қолдау табатын азаматтық белсенділік нәтижесіне жатқызуға мүмкіндік береді.

Волонтерліктің америкалық моделі іс жүзінде саналы мемлекеттік саясат болып табылады және оны келесі бағыттар бойынша бөлу маңызды:

- 1) әлеуметтік саясат пен азаматтық белсенділікті іске асыру құралы;
- 2) экономикалық дамудың әлеуеті;
- 3) мемлекеттік басқарудың тиімді тетігі.

АҚШ-та волонтерлікті құқықтық реттеудің екі түрі бар:

- қатаң реттеуші және шектеуші сипаттан тыс заңдар түрінде;
- ынталандырушы сипатқа ие мемлекеттік және ұлттық бағдарламалар түрінде.

АҚШ-тың ұлттық волонтерлік бағдарламалары келесі заңдармен реттеледі:

- 1) 1973 жылғы волонтерлер қызметі туралы заң (2009 жылғы өзгертулерімен)²²;
- 2) 1990 жылғы ұлттық және қоғамдық қызметтер туралы заң (2009 жылғы өзгертулерімен)²³;
- 3) 2009 жылғы Америкаға қызмет ету туралы заң (Обама заңы)²⁴.

Сонымен қатар АҚШ заңнамасы «волонтерді» коммерциялық емес ұйымға немесе мемлекеттік органға қызмет көрсететін, өтемақы (іс жүзіндегі шығындарды қайтару үшін берілген бір жолғы төлемді немесе жәрдемақыны есептемегенде) немесе өтемақының орнына бағасы жылына 500 доллардан асатын басқа да құнды заттарды алмайтын тұлға ретінде сипаттайды²⁵.

«Волонтер» ұғымын анықтаудың бұл тәсілі заңнамалық деңгейде волонтер мәртебесінің, волонтерлік қызмет шарттарының, құқықтарының, оларды әлеуметтік қолдау және қорғау жағдайының; және жігерлендірудің нақты тетіктерінің жазылғандығын көрсетеді.

²² https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/1973_domesticvolunteer_service_act_amendedthroughpl111_13.pdf

²³ https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/page/Service_Act_09_11_13.pdf

²⁴ <https://www.congress.gov/111/plaws/publ13/PLAW-111publ13.pdf>

²⁵ Певная М. Управление волонтерством: международный опыт и локальные практики 2-е изд. 2019.

Заңнамадағы түзетулерден кейін жұмылдырылған волонтерлер санының өзгергенін білу үшін Американың Еңбек статистикасы бюросының мәліметтеріне көз жүгіртейік: 2004 жылы 64,5 млн. астам америкалық волонтерлікке қатысты, 2011 жылы ол елдегі ересек тұрғындардың 26,8%-ын құрады.

2011 жылғы мәліметтерге сәйкес волонтерлер ұйымдасқан түрде 7,9 млрд. сағат жұмыс істеп, елге 171 млрд. доллар табыс әкелді.

2018 жыл деректері бойынша²⁶ әрбір үшінші ересек америкалық (30,3%) ерікті түрді волонтер қызметін істеді.

Волонтерлердің қызметі, олардың дербес сектордағы жұмыс уақытының орташа мәнін бағалау бойынша (2017 жылы ол 24,14 долларды құрады) шамамен 167 млрд. долларды құрайды.

Мәліметтерге сәйкес X²⁷ ұрпағы волонтерліктің жас топтары арасындағы ең жоғары деңгейін көрсетті - 36,4%, ал бэби-бумерлер²⁸ сағат саны бойынша озық көрсеткіш берді - 2,2 млрд. астам.

24 жасқа дейінгі волонтерлер екітілердің жалпы санының 22,6% құраса, ал 25-44 жас аралығындағылар 26,7%-ды, 45-64 жас аралығындағылар 27,4%-ды, 65 жастан жоғарылар еріктілердің жалпы санының 23,6%-ын құрайды.

Сондай-ақ, волонтерлердің әлеуметтік қызметтер саны бойынша статистикасына көз жүгіртейік.

CNCS деректері бойынша²⁹, волонтерлер жұмысының 32%-ы діни ұйымдар арқылы діни қызметкерлеріне көмектесуге бағытталған.

Волонтерлердің 70%-ы діни ұйымдар арқылы қызмет етеді, олардың 47,2%-ы 65 жастан асқан волонтерлер, 31%-ы 16-25 жас аралығындағы волонтерлер. Бұл статистика діни бірлестіктердің волонтерлерді жұмылдыру бойынша алдыңғы қатарда екендігін дәлелдейді.

Сонымен бірге волонтерлердің қалған 30% әр түрлі ұйымдарға қызмет көрсетеді, соның ішінде: 25,7% - спорт пен өнер саласында; 19,21% - білім саласында; 6% - денсаулық сақтау саласында; 6% - қоғамдық қауіпсіздік саласында; 6,24% - азаматтық белсенділік саласында; 5% қоршаған ортаны немесе жануарларды қорғау саласында.

Аталған статистика АҚШ-тағы волонтерлік қауымдастығының тұрақтылығы мен алуандығын көрсетеді (4-суретті қараңыз).

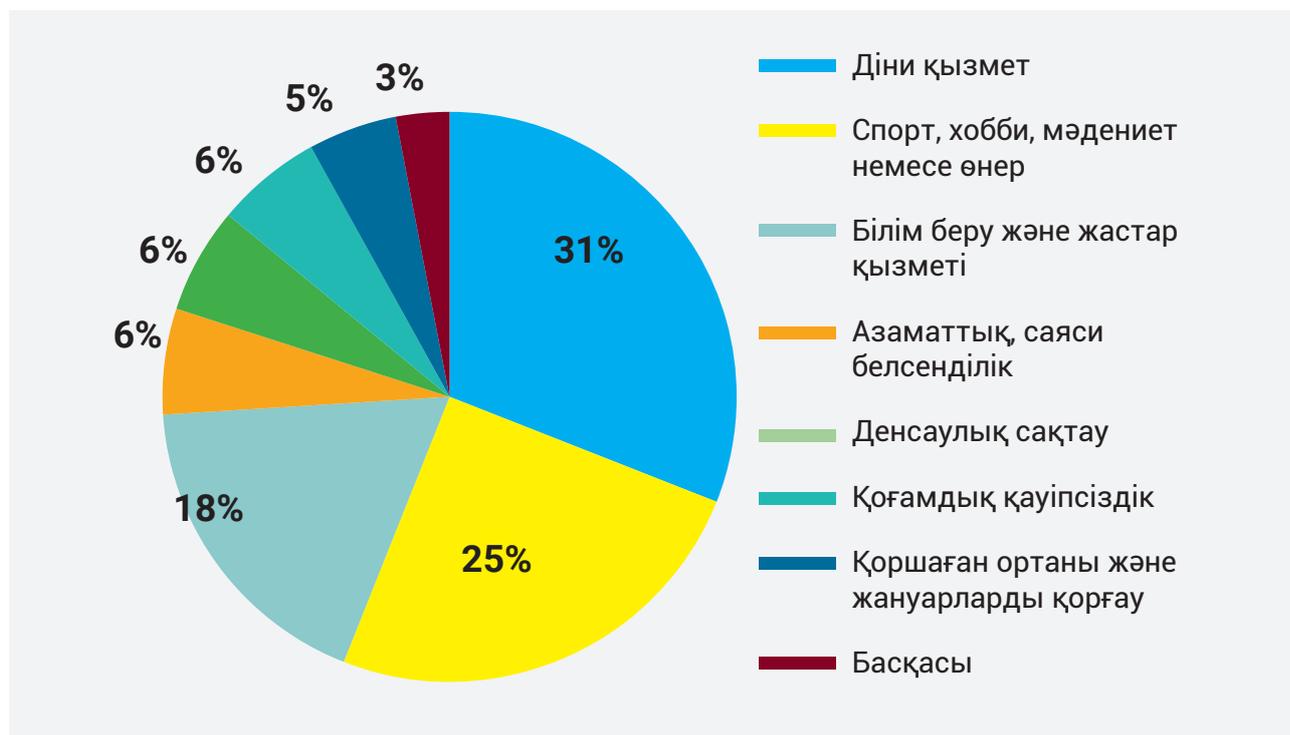
²⁶ 2018 *Volunteering in America Report finds increase in volunteering and civically-related activities. Corporation for National Community Service – CNCS (Корпорация по делам национальных общин) // <https://www.nationalservice.gov/serve/via/research>*

²⁷ Анықтама: 1965-1979 жылдар аралығында туылғандар.

²⁸ Анықтама: (ағыл. baby boomers) 1940 жылдан 1959 жылға (кейде 1946-1964 жж.) дейінгі аралықта туылғандарға қолданылатын термин.

²⁹ Corporation for National Community Service – CNCS (Корпорация по делам национальных общин). 2018. // <https://clck.ru/MfZsd>

4-сурет. «Волонтерлердің әлеуметтік қызметтері көрсеткіштерін талдау». Дереккөз: CNCS сайты.



Источник: сайт CNCS.

Статистикалық деректер Америкадағы волонтердің саналы түрде және ұдайы **қаржылай және физикалық ресурстарын** қайырымдылыққа жұмсайтын адам екендігін дәлелдейді. Олардың басым бөлігі ұйымдар арқылы қызмет істеп, волонтерлердің формалды түріне жатады.

2.3. Еуропа тәжірибесі

Еуропадағы волонтерлік тиісті елдің мәдени, тарихи және құқықтық ерекшеліктеріне қарай қарастырылады.

БҰҰ мәліметтері бойынша 100 миллион еуропалық, тіркелмеген немесе формалды емес волонтерлерді қоса есептегенде, еріктілердің бір немесе басқа формасының қатарын толықтырады³⁰.

Еуропада волонтерліктің қалыптасуы мен дамуын үш кезеңге бөлуге болады:

Бірінші. XIX ғ. басынан бастап 1920 жж. дейін жекелеген еуропалық елдерде әлеуметтік қызмет түрлерінің тікелей дамуына байланысты волонтерліктің (діни сипаттағы) нақты қызмет түрі ретінде бастау алуы;

Екінші. Зайырлы халықаралық волонтерліктің қалыптасуы - XX ғасырдың бірінші жартысындағы экологиялық, саяси және мәдени волонтерліктің күшеюі - дүниежүзілік соғыстармен байланыс және Еуропаны қалпына келтіруде маңызды рөл атқарған әртүрлі еуропалық елдерде волонтерлердің алғашқы халықаралық бірлестіктерінің пайда болуы.

³⁰ «Volunteering Infrastructure in Europe» by European Volunteer Centre // <https://clck.ru/Mbbgt>

Үшінші. Еуропалық Одақ (бұдан әрі – ЕО) волонтерлігін институцияландыру: волонтерлерді басқарудың бірыңғай нормативтік-құқықтық базасын құру; 1990 жж. басынан бүгінге дейін волонтерлерді дамытуға бағытталған бүкіл Еуропаға ортақ әлеуметтік бағдарламаларды біріктіруді іске қосу.

Еуропалық волонтерліктің дамуының қазіргі кезеңі мыналармен сипатталады:

- барлық ЕО елдері арқылы қабылдаған (Ұлыбританияны қоса алғанда) волонтерлік қауымдастық мүшелерінің өзара ішкі әрекеттесуінің ресми ережелері;
- жекелеген елдердің шеңберінде олардың ұлттық ерекшеліктерін көрсететін волонтерліктің формалды емес нормалары мен дәстүрлері;
- волонтерлік қызметтің жекелеген бағыттарының жүзеге асу провайдері ретіндегі үшінші сектордың **дамуына ықпал ететін жалпы еуропалық инфрақұрылым.**

Түрлі деректерге сәйкес еуропалық құрлық елдерінің тұрғындары арасында орта есеппен әрбір еуропалықтардың шамамен 32%-ы волонтерлік қызмет көрсеткен, тұрғындардың 17%-ы апта сайын немесе ай сайын волонтерлік шараларға қатысады.

Тұрақты жұмыс істейтін волонтерлердің ең жоғары көрсеткіштері:

Австрия (сәйкесінше 35% және 53%), Швеция (31% және 49%) және Ирландия (31% және 49%);

Еуропа бойынша волонтерлердің орташадан көп бөлігі Финляндияда (48%), Голландияда (45%) және Германияда (45%);

Волонтерлер санының ең аз бөлігі Шығыс Еуропада, соның ішінде Болгарияда (13%), Венгрияда (17%), Польшада (19%), Румынияда (20%), Латвияда (21%) және Литвада (22%) тіркелді.

Волонтерлерді дамытудың ел бойынша және олардың сандық көрсеткіштері бойынша бұндай жіктелуі волонтерлікті дамытудың халықтың өмір деңгейіне тәуелділігімен түсіндірілуі мүмкін. Аталған тізімдегі бірқатар елдердің тәжірибесін қарастырайық.

2.3.1. Ирландия

Волонтерлік қызмет пен қайырымдылық жұмыстары ирланд дәстүрінің терең тамыры мен ежелгі тарихынан бастау алады. Осылайша, XIX ғасырда Ирландияда көптеген ауруханалар мен католиктік, протестанттық және діни емес топтардың ерікті күш-жігеріне тәуелді ұйымдар құрылды (бұл мекемелер мен ұйымдардың көпшілігі, мысалы, Сент-Винсент-де-Пол, Гаэль лигасы, Гаэль атлетикалық қауымдастығы күні

бүгінге дейін бар). ХХ ғасырдағы әлеуметтік қамсыздандыруды отбасының және кірістің мәселесі деп мойындаған католик шіркеуінің ықпалы мен күшін ескере отырып, мемлекет ХХ ғасырдың 60 жж. ортасына дейін әлеуметтік қызмет көрсетуді зауықсыз жүзеге асырды.

1970 жылдарға қарай алғашқы өзгерістер орын алды, сәйкесінше, әлеуметтік қызметтер мен еріктілік секторындағы білім беру мемлекет тарапынан үлкен қолдауға ие бола бастады.

Ирландияның «Волонтерлік қызметі туралы Ақ кітабы» (The White Paper Supporting Voluntary Activity, 2000)³¹ (бұдан әрі – «Ақ кітап») Ирландия волонтерлерінің мәртебесі мен құқықтарын анықтайтын алғашқы құжат болып табылады.

«Ақ кітап» мемлекет пен қоғамдық сектордың өзара байланысын түсіндіреді, ерікті сектордың қызмет ету процесін сипаттайды, негізгі қағидаттар мен озық тәжірибелер насихатталады, сондай-ақ волонтерлердің қызметін қолдау бойынша ұсыныстар жасалады. «Ақ кітапқа» дейін мемлекет пен қоғамдық сектор арасындағы консультациялар үдерісіне бастау болған «Волонтерлік қызметті қолдау туралы Жасыл кітап» (1997 ж.) болды.

«Ақ кітап», директивті сипатқа ие емес құжат ретінде, ирландиялық волонтерліктің келесі ерекшеліктерін және оның мемлекетпен өзара ықпалдастығын білдіреді:

1) үкімет волонтерліктің кез-келген түрінің құндылығын мойындайды және мемлекет волонтерліктің әрбір әрекетін реттеуге немесе оған қатысуға тырысуы керек деп санамайды;

2) волонтерлік қоғамдық қызметтің барлық спектрін қамтиды және демократияның маңызды элементі болып табылады; сонымен бірге, адамдар мемлекетті барлық мәселелердің шешушісі ретінде емес, ойыншылардың бірі ретінде қарастырады; басқалары – жеке сектор, кәсіподақтар, діни ұйымдар, үкіметтік емес ұйымдар, спорттық ұйымдар, жергілікті қауымдастықтар және тұрғындардың қауымдастығы – негізгі рөлді атқарады;

3) волонтерлік Ирландиядағы әлеуметтік қажеттіліктерді қанағаттандырудың ежелгі және құнды дәстүріне ие: волонтерлік рөлінің маңызы қаржыландырудың ауқымдылығынан, Ирландия мемлекеті мен ЕО көздерінен алынған **1 млрд. фунт (1,267 млрд. евро)** көлеміндегі қомақты қаржыдан көрініс табады;

4) Ирландиядағы волонтерлік мемлекеттің басым секторы болып табылады: бастауыш және орта мектептер деңгейіндегі шіркеудің білім беру жүйесі, ерікті қызмет көрсетуші ауруханалар мемлекеттің құрылуына негіз болды;

³¹ White Paper Supporting Voluntary Activity – 2000 // <https://assets.gov.ie/5588/150119115748-be0d73b998894701b4bf3b9872021bfe.pdf>

5) волонтерлік қызметті қолдау ұлттық саясат болып табылады: 1950 жылдары мемлекет волонтерлерді қаржыландыруда үлкен рөл атқара бастады;

6) «волонтерліктің» алғаш рет ресми анықтамасы ұсынылды.

Бұған қоса, «Ақ қағазда» волонтерлік топтарға әлеуметтік және техникалық қолдау көрсету бойынша кең ауқымды практикалық шаралар берілген, олардың ішінде:

- серпінді демократия мен азаматтық қоғам құрудағы волонтердің рөлін ресми мойындау;
- қоғамдық және волонтерлық топтармен консультациялар жүргізу бойынша мемлекеттік қызметтің барлық тиісті бағыттарына тетіктер енгізу;
- мемлекеттік мекемелерде волонтерлермен қарым-қатынасты қолдау үшін волонтерлік қызмет бойынша департаменттерді құру;
- «Ақ кітаптағы» шешімдердің орындалуын бақылау және туындаған басқа да мәселелерді шешу үшін мемлекеттік мекемелерде волонтерлік бойынша консультациялық топтарды құру.

Ирландиядағы «**волонтерлік**»³² «жергілікті қауымдастықтар мен отбасы мүшелері болып табылмайтын адамдардың мүдделері үшін уақыт пен күшті арнау» ретінде анықталады және «адамның өз еркімен, ақысыз жүзеге асырылатын іс-әрекет» (жеке шығындардың орнын толтыруды қоспағанда) болып табылады.

Ирландиялық волонтерліктің тарихи эволюциясы келесі ұйымдарды қамтиды:

1) «Ирландия волонтері» волонтерларды дамытудың ұлттық агенттігі (Volunteer Ireland);

2) жергілікті волонтерлер орталықтарының желісі (20-дан астам);

3) «Boardmatch Ireland», қызметкерлерді бейкоммерциялық жалдау бойынша мамандандырылған жалғыз ирландиялық қайырымдылық ұйымы:

- ұйым 2005 жылы азаматтардың қоғамдық және ерікті іс-шараларға қатыспау мәселесін шешу үшін құрылды;

- волонтерлікке мүдделі адамдарды ұйымдармен біріктіреді.

4) үшінші деңгейлі білім беру ұйымдарындағы студенттердің волонтерлікке қатысуына ықпал ететін түрлі бастамалар;

5) «VSO Ирландия»^{33 34} Ирландиядағы кедейлікпен күресетін және үшінші әлем елдеріне көмектесетін бірден-бір халықаралық волонтерлер ұйымы (2-қосымшаны қараңыз).

Ирландияда тек **волонтерлерге қатысты нақты заңдар жоқ**, бірақ волонтерліктің дамуын қолдайтын саясат бар, оларда төмендегілер қарастырылады:

³² White Paper Supporting Voluntary Activity – 2000 // <https://assets.gov.ie/5588/150119115748-be0d73b998894701b4bf3b9872021bfe.pdf>

³³ VSO Ireland // <https://www.vso.ie/volunteering>

³⁴ Анықтама: британдық «Voluntary Service Overseas» (VSO) волонтерлік ұйымы, «Шетелдегі волонтерлік қызмет» деп аударылады.

1. Волонтерлерді сақтандыру: волонтерді сақтандыру бойынша нақты құқықтық ережелер жоқ. Алайда, «Ирландия волонтері» волонтерлермен айналысатын ұйымдарға волонтерлерді ауырудан, жазатайым оқиғалардан және үшінші тұлғалар алдындағы жауапкершіліктен қалай сақтандыру керектігін нақты көрсететін еріктілердің жазбаша саясатын жасауды ұсынады.

2. Волонтерлерді әлеуметтік қорғау:

1) Ирландиялық волонтер жұмыссыздық бойынша тиісті кеңсеге өзің волонтер болғысы келетіні туралы хабарлаған болса, жәрдемақы түріндегі әлеуметтік қолдауға ие болады;

2) өзгеріс енгізілген «1997 жылы әлеуметтік қамсыздандыру туралы заңға» («Ақ кітапқа» дейін күшінде болған «Жасыл кітап») сәйкес адам шетелге өз еркімен кеткен кезде жұмыссыздық бойынша жәрдемақы тоқтатыла тұрады; дегенмен жеке тұлға Ирландияға оралғаннан кейін жәрдемақы алу үшін қайта өтініш бере алады;

3) «Ақ кітапта» волонтерліктің: 1) жұмысқа орналасу мүмкіндіктерін құрудағы; 2) халықтың әлеуметтік қорғалмаған топтарының волонтерлікке қатысуына мүмкіндік беру құралы ретіндегі маңыздылығы көрсетілген.

Осылайша, Ирландия азаматтары әлеуметтік жәрдемақы алу құқығынан айырылудан қауіптенбей, волонтерлік жобаларға ұзақ мердімде және ұдайы қатыса алады.

3. Мүгедектерге қолдау көрсету:

1) мүгедектер мүгедектік бойынша қандай да бір әлеуметтік жәрдемақы алу құқығын жоғалтпастан, еріктілік жұмысының белгілі бір нысандарымен айналысады;

2) мүгедектер волонтерлік жобасына қатысу үшін әлеуметтік мәселелер жөніндегі органның рұқсатын, оларға волонтерлік қызметтің сауықтырушы және пайдалы екендігін дәлелдейтін медициналық анықтамасын көрсете отырып алады.

4. Волонтерлердің денсаулығы және оларды медициналық сақтандыру:

1) Ирландиядағы медициналық көмек пен қызмет көрсету құқығы волонтердің тұрғылықты жері мен экономикалық құралы қағидатына негізделген;

2) алайда, Еуропалық Одақ азаматтарына қатысты белгілі ережелер бар: бір жылдан қызмет ететін және «келушілер» ретінде қарастырылатын қысқа мерзімді волонтерлер жедел медициналық көмек алуға құқылы;

3) Біріккен Корольдіктен келген волонтерлердің еміне ақы төленбейді;

4) Ирландияға келген шетелдік волонтерлер денсаулық сақтаудың немесе медициналық көмектің кез-келген түрі үшін толық ақы төлейді;

5) Ирландияда кемінде бір жыл тұрған волонтерлер «қарапайым тұрғындар» саналады, олар ұлтына қарамастан, құқықтық мәртебеге ие және медициналық қызмет алуға толық құқығы бар.

5. Жұмыссыздық бойынша жәрдемақы:

1) Ирландиядағы жұмыссыздар, жұмыссыздық бойынша жәрдемақы ала отырып, қарияларға, науқастарға немесе мүгедектерге көмек көрсету сияқты белгілі бір салаларға өз еріктерімен қатысуға құқылы;

2) ұйым, жұмыссыз адамды волонтерлік қызметке қабылдар алдында, жергілікті жұмыссыздық басқармасынан ресми рұқсат қағаз алуы шарт.

Отбасылық жәрдемақы: балалары толыққанды волонтерлікпен айналысатын отбасылар, өздерінің жәрдемақы немесе өтемақы алуға құқылы екендіктерін (волонтер қызмет ететін ұйымнан хат немесе анықтама алғызу арқылы) дәлелдей алмаса, отбасылық жәрдемақыға немесе салықтық шегерімдерге құқығы сақтамайды.

6. **Шығындарды өтеу:** Ирландияда волонтердің шығындарын өтеуге қатысты нақты ережелер жоқ; және іс жүзінде волонтерлердің шығындарын өтеуге қауқарсыз коммерциялық емес ұйымдар бар; алайда волонтердің жалпы кірісі ең аз жалақыдан төмен болған жағдайда, еріктіге (толық қызметтегі) төленетін қалта шығындары үшін салық салынбайды.

7. Ирландиядағы иммиграциялық саясат және шетелдік волонтерлер:

1) волонтерліктің жалпы ережесіне сәйкес ЕО және ЕЭА³⁵ азаматтары Ирландияда үш ай немесе одан аз уақыт көлемінде тұруға ықтиярхатты қажет етпейді, осылайша, осы мерзім ішінде кез-келген батыс-еуропалық елдің азаматы Ирландияда волонтер ретінде жұмыс істеуге құқылы;

2) осы мерзім аяқталғаннан кейін шетелдік волонтерден тұру ықтиярхатын алу және тіркелу міндеті талап етіледі;

3) ЕЭА-тан тыс елдердің азаматтары үш айдан астам мерзімге виза және жұмыс істеуге рұқсат қағаз алуы шарт.

«VSO Ирландия» бағдарламаларының бірқатары ұзақ мерзімді - ресми түрде алты айдан кем дегенде 2 жылға дейін. Ұйым мына салалардың кәсіпқойларын волонтерлікке жұмылдырады:

медицина және денсаулық сақтау (адамдар мен жануарларды емдеу); **оқыту және тәрбиелеу** (волонтерлер кедей елдерден шыққан балаларға ағылшын тілін үйретеді, ағартушылық қызметімен айналысады); **бизнес және менеджмент; инженерлік-технологиялық; әлеуметтік жұмыс; ауыл шаруашылығы және т.с.с.**

³⁵ Анықтама: ЕЭА – «Еуропалық экономикалық аймақтың» қысқарған түрі.

Волонтерлік барысында «VSO Ирландия» бағдарламасының қолдауы мен қорғауы	Волонтерліктің одан оралғаннан кейінгі артықшылықтары
<p>1. Ұйым волонтерлерге әлеуметтік жеңілдіктер ұсынады, мысалы:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тегін тұрғын үй; - тамақтану; жергілікті өмір сүру бойынша жәрдемақы; - көлік шығындары; - жылына 4 рет демалыс; - жедел байланыс және тәулік бойы шұғыл медициналық көмек; - кешенді медициналық сақтандыру; егу. <p>2. Бағдарлама, сонымен қатар:</p> <ul style="list-style-type: none"> - халықаралық рейстердің; - волонтерлік дағдыларды жан-жақты оқытудың; - тілдік және мәдени дайындықтың шығындарын өтейді 	<p>1. Бағдарлама елге оралғаннан кейін жұмысқа орналасуға қолдау көрсетеді;</p> <p>2. Күнделікті өмірге бейімделуге көмектеседі.</p>

2000 жылғы желтоқсанда Ирландияда «Ақ кітап» жобасының аясында **Волонтерлік бойынша ұлттық комитет құрылды**. Аталмыш комитеттің баяндамасында Ирландиядағы тарихи және заманауи ландшафт, тенденциялар мен модельдер, волонтердің ұйымдық мәртебесі, волонтерлікті аккредиттеу мәселелері, инфрақұрылым, халықаралық контекст және т.с.с. қарастырылады.

Осылайша, комитет ұзақ мерзімді перспективада волонтерлікті дамытуды талап ететін стратегиялар мен шараларды әзірледі; волонтерлік қызмет саласындағы санақ жүргізу және үй шаруашылығын тоқсан сайынғы тексеру негізінде жүзеге асырылуы ықтимал ғылыми-зерттеу бағдарламасының қажеттілігін атап өтті.

2005 жылы Ирландия Парламенті – Эряхтас (ирл. Oireachtas) «Ақ қағаз» жарияланғаннан бері бұл салада ілгерілеушіліктің жоқтығын мойындай келе, волонтерліктің нақты стратегиясының қажеттілігін алға тартқан есебін жариялады.

Есеп 2005 жылы жарияланғаннан бері еріктілікке қатысты мемлекеттік саясаттың негізіне айналды.

Азаматтық белсенділік бойынша мақсатты жұмыс тобы бірқатар зерттеулер жүргізді.

Бұл топ 2006 жылғы сәуірде өзгеруші Ирландиядағы азаматтық қоғамды қолдау, ынталандыру және ілгерілету үшін қабылдануы мүмкін саяси шаралар бойынша үкіметке кеңес беру мақсатында құрылды.

Ол 20 мүшеден тұрады және мүшелік ету бүкіл Ирландия бойынша жастар, қариялар, өнер, ирланд тілі, білім беру, сондай-ақ мемлекеттік және жеке секторларды қоса алғандағы, мүдделер мен ұйымдардың кең спектрін ұсынады.

Жоғары лауазымды мемлекеттік шенеуніктер де мүшелікке енеді.

Жұмыс тобы Ирландиядағы азаматтық белсенділіктің кейбір аспектілеріне қатысты бірқатар жұмыстарды жариялады.

*«Ирландиядағы азаматтық белсенділік туралы статистика»,
«Діни бірлестіктердегі азаматтық белсенділік» және азамат-
тық белсенділіктің тұжырымдамасы.*

Аталған жұмыстарда «азаматтық белсенділік жағдайын ұлттық ба-
сымдыққа» айналдыру ұсынылды.

Ирландия үкіметі әлеуметтік серіктестік туралы келіссөздерге ара-
ласа отырып, «әлеуметтік әділеттілікті берік ұстануға кеңінен қатысқан
қоғам мен экономиканы» ынталандырмақ ниетін көрсетті.

Ирландиялық волонтерлік ұйым және жергілікті волонтерлер орта-
лықтарының ұлттық желісі еріктіліктің ұлттық саясаты мен стратегия-
ларын жүзеге асыруды құптады. Сөйтіп, 2011 жылы ақпанда билікке
келген үкімет парламентте «Ирландия волонтерінің» тиісті мемлекеттік
органмен ынтымақтастықта жұмыс істеуін күтетінін мәлімдеді.

*Соған байланысты, құрамына коммерциялық емес және қоғам-
дық сектор ұйымдары кіретін басқару комитеті ұлттық саясат-
тың негізін жасады. «Ирландия волонтері» аталмыш жұмысқа
сүйенетін болды.*

2015 жылы Ирландияның Орталық статистикалық басқармасы (The
Central Statistics Office, CSO) 2013 жылы тұрғындар арасында жүргізіл-
ген сауалнаманың нәтижелерін жариялады, оны «Волонтерлік және әл-
ауқат» деп атады. Деректердің халық санағын жасау кезіндегі қамтудан
аз болғанына қарамастан, Ирландиядағы волонтерліктің дамуы бойын-
ша ең соңғы және қол жетімді деректерді ұсынып, бірқатар статистика-
лық мәліметтердің берді.

Енді Ирландия халқының волонтерлікке қалай қатысқанын
қарастырайық.

1990 жылдардағы зерттеулер халықтың 33%-дан 39%-ына дейін во-
лонтерлік қызметпен айналысқанын көрсетті.

*Алайда, волонтерлік белсенділік 1990 жылдардың басында
өзінің шарықтау шегіне жетіп, 39% құрады, ал 1997-1998 жж.
33% -ға дейін төмендеді.*

Жүргізілген соңғы зерттеулер кейінгі онжылдықта еріктілік деңгейінің
төмендегенін көрсетті, бұған зерттеулерде әртүрлі сауалнама құралда-
рының пайдаланылғандығы себеп болуы мүмкін. Осылайша, 1990 жыл-
дар мен 2000-2006 жылдар көлеміндегі волонтерліктің аталған үрдіс-
тері салыстыруға келмейді.

Мысалы, Ұлттық экономикалық әлеуметтік форум (NESF, 2003)
әлеуметтік капиталды өлшеуге арналған сауалнаманы пайдаланды.
Ересектердің 17%-ы өздерінің ақысыз еріктілік іс-шараларымен айна-
лысатындықтарын, ал 22%-ы белгілі бір еріктілер немесе қауымдастық
тобына белсенді қатысатындықтарын жеткізді.

Салыстырудың ұқсас құралдары қолданылып жүргізілген 2006 жылғы зерттеуде еріктілік қызметінің өскендігі хабарланады, сұралғандардың 23%-ы төленбейтін тұрақты еріктілік қызмет туралы хабарлап, 29%-ы ерікті және қоғамдық топтарға тартылғаны белгілі болды.

Аталған екі сауалнама да ұлттық репрезентативтілікке үміткер болды. Сауалнаманың деректері, сонымен қатар, неғұрлым төмен көрсеткіштерді берді: Ирландияда 15 жастан асқан халықтың небары 16,4%-ы еріктілік жұмыстарына араласады.

Әр зерттеуде әртүрлі құралдардың пайдаланылуына байланысты нәтижелердің барлығын салыстыру қиын болғанмен, маңызды факторға волонтерлік қызметтің қандай да бір түріне араласпайтын адамдардың көп болуы жатады (2006 жылғы санаққа сәйкес 2,8 млн. адам). 2006 жылы зерттеу жүргізген CSO деректері бойынша бұл Ирландиядағы еріктілер санын 4%-ға ұлғайтты.

Зерттеу әдістерінің айырмашылығына байланысты деректерді салыстыру қиын болғанымен, зерттеу Ирландиядағы волонтерлердің көбеюінің айқын дәлелі болып табылады.

1990 жж. жүргізілген зерттеулерден көретініміздей, Ирландияда волонтерлікпен білімі жоғары және қалаларда тұратын әйелдер мен орта жастағы адамдар айналысқан. Осыған байланысты еріктілік ұйымдарына жастарды, білімі төмен және жұмыссыз адамдарды жұмылдыруға назар аудару ұсынылды.

2000 жылдан кейін жүргізілген зерттеулер 1990 жылдан бергі жағдайдың өзгермегенін көрсетті.

2013 жылғы CSO зерттеулері орта жастағы (35-тен 44 жасқа дейінгі) адамдардың еріктілікке бейімделгенін растайды.

2002 және 2006 жж. мәліметтері жоғары білімі бар адамдардың волонтерлікке немесе қоғамдық қызметке көп уақыт бөлетіндігін көрсетеді.

Бітіру туралы куәлікті немесе оның эквивалентін алғандар арасында волонтерліктің жоғары деңгейі байқалды.

Сонымен қатар, волонтерлердің ең көп үлесі - 34,7% - үшінші деңгейдегі білім иелері екендігін дәлелдейтін де мәлімет бар. Жұмыс істейтін және күндізгі білім алатын адамдар да көп жағдайда волонтерлікке қатысқан.

Алайда, бұл статистикаларды іріктеулердің өлшенбей берілгендігі салдарынан дербес күйінде пайдалануға келмейді, яғни ол ирланд халқы үшін репрезентативі болып табылмайды.

Ирландияда спортпен шұғылдану ерлердің үштен бір бөлігінен астамының (әйелдердің 3%-ына қарағанда) ерікті қызметінің кең таралған саласы саналады. Әйелдердің бестен бір бөлігі (21%) ер адамдардың сегізден бірімен салыстырғанда шіркеулік шараларға қатысады.

Ирландиялық әйелдер, ерлерге қарағанда, қайырымдылық ұйымдарымен жиі байланысады, ал ерлер әйелдерге қарағанда спорттық ұйымдармен араласуға көбірек бейім келеді.

Сонымен қатар, басқа да шаралар бойынша, мысалы «діни топқа немесе шіркеуге» (26%) және «саяси немесе мәдени ұйымға» (8%) қатысы бар волонтерлікке қатысу шаралары тіркелген. Адамдардың төрттен бір бөлігі олардың санақ түрінде көрсетілмеген волонтерлік қызметтің басқа түрлерімен айналысқандарын көрсеткен.

Ендігі кезекте еріктілерді қоғамдағы тегін жұмыс көзі ретінде көрсете отырып, волонтерліктің құндылығын экономикалық тұрғыда бағалайтын болсақ, 2002 жылғы сандарға негізделген соңғы бағалау Ирландия волонтерлерінің сол жылғы құндылығын 204,4 млн. еуроға тең келетін кіріспен теңестіреді.

Ирландияда волонтерлікті бекітетін нақты құқықтық база немесе заңнама жоқ. Волонтерлікке қатысты бірден-бір заң – «Жақсы самариялық» заңы болып табылады.

Ол төтенше жағдайда қол ұшын беруші адамдарды қорғауға арналған.

Бұған қоса, басқа құқықтық актілер волонтерлікке ықпал етеді және оны реттейді. Олардың қатарында денсаулық пен қауіпсіздікке, теңдікке және дискриминациямен күреске қатысты заңдар бар.

2011 жылғы Еуропалық еріктілер жылы аясында құрылған үкіметтік емес ұйымдар мен қоғамдық сектор ұйымдарының басқарушы комитеті волонтерлік туралы заңнаманы насихаттау қажеттілігін қарастыра келе, Ирландияның заңнаманы талап етпейтіні туралы, бірақ еріктіліктің ұлттық саясатының пайдасы бар екендігі туралы қорытындыға келді.

Ирландия волонтерлері мен жергілікті волонтерлер орталықтарын Қоршаған ортаны қорғау, қоғамдастық және жергілікті басқару департаменті тікелей қаржыландырады.

Департамент пен еріктіліктің ұлттық және жергілікті инфрақұрылымы арасындағы байланыс оңтайлы, әрі олар жергілікті және ұлттық волонтерлік инфрақұрылымның негізгі де-меушілері болып табылады.

Волонтерлікпен айналысатын КЕҰ құрылымы. Ирландияда волонтерлік инфрақұрылымға келесі ұйымдар кіреді:

- Волонтерлікті дамытудың ұлттық агенттігі, «Volunteer Ireland» және оның құрамына кіретін жергілікті волонтерлік орталықтар желісі (20-дан астам);
- Boardmatch, ықтимал волонтерлерді анықтайтын және оларды коммерциялық емес ұйымдардың директорлар кеңесіне орналастыратын ұлттық ұйым;

– студенттердің волонтерлігін арттыруға ықпал ететін үшінші деңгейдегі оқу орындарындағы бірқатар инициативалар.

«Волонтерлық Ирландия» (2011 жылдың ортасындағы еріктілердің екі ұлттық ұйымының бірігуінің нәтижесі: «Ирландияның волонтерлік орталықтары» және «Волонтерлік Ирландия») және жергілікті волонтерлік орталықтар соңғы 10 жыл немесе одан да көп уақыт бойы Ирландиядағы волонтерлікті жетілдірудің және дамытудың негізгі қатысушылары болды.

Ирландияда 20-дан астам жергілікті волонтерлер орталығы бар. «Volunteer Ireland» – волонтерлерді дамытудың ұлттық агенттігі, сонымен қатар Ирландиядағы барлық жергілікті волонтерлер орталықтарының өкілдік және қосымша органы.

Ирландиядағы еріктіліктің анықтамасы: үздік ирланд қоғамын құру үшін өз қауымдастықтарының өміріне араласатын адам.

Оның міндеті – өз үлесін қосу, волонтерлікке барлық деңгейде ықпал ете және оны шабыттандыра отырып, Ирландиядағы волонтерліктің әртүрлілігін, ауқымын және сапасын арттыру.

«Volunteer Ireland» келесілерді басқарады:

- Ирландиядағы волонтерліктің арнасы және волонтер болғысы келетін адамдар үшін, еріктілерді іздейтін ұйымдар үшін ақпарат пен ресурстардың қоймасы саналатын www.volunteer.ie сайты;
- www.volunteer сайтында ұйымдар, жеке тұлғалар және волонтерлік орталықтар арқылы толтырылған Ирландиядағы волонтерлік мүмкіндіктердің ұлттық деректер базасын;
- алдыңғы қатарлы тәжірибелермен және біліммен тұрақты түрде алмасу үшін ұйымдастырылатын кездесулерді;
- ұйымдардың, жеке тұлғалардың және мүмкіндіктердің ұлттық мәліметтер базасын.

«Ирландия волонтері» волонтерлердің жергілікті инфрақұрылымын бірлесе отырып: еріктілердің ұлттық аптасын, волонтерлер марапатының ұлттық бағдарламасын, және басқа кампанияларды біріктіреді. Сонымен қатар, білім беру, консультациялық және басқа да қызметтерді (Ирландиядағы Garda Vetting ұлттық қылмыстық сот төрелігі жүйесіне қолжетімділікті қоса алғанда) ұсына отырып, «Ирландия волонтері» коммерциялық және коммерциялық емес ұйымдармен тікелей серіктеседі.

«Волонтерлер орталықтары» жергілікті волонтерлерді дамыту бойынша агенттіктер саналады және Ирландиядағы еріктілік инфрақұрылымының маңызды бөлігі болып табылады. Олар жеке тұлғалар үшін волонтерлік мүмкіндіктердің жалпыға қол жетімді тізімін ұсынады және адамдарға өздеріне лайықты волонтерлік рөлін табуға көмектеседі.

Бірінші кезекте, олар волонтерлерді келесі жолдар арқылы қолдайды:

- еріктіліктің инфрақұрылымымен және бағдарламаларымен тікелей айналысатын ұйымдарды қаржыландыру;
- жергілікті даму компаниялары арқылы тікелей қаржыландыру.

Еріктілерді мемлекеттік органдарға тартудың, әсіресе, экономикалық жағдайды ескерер болсақ, белгілі бір тосқауылдары кездеседі.

Көптеген компаниялар жұмыс берушілер тарапынан, олардың корпоративті әлеуметтік жауапкершілікке (**КӘЖ**) беріктігінің көрінісі ретінде, қолдау тапқан волонтерлік бағдарламаларын қолдайды.

Олар тікелей қоғамдық/ерікті ұйымдармен немесе «Ирландия волонтері», жергілікті волонтерлік орталықтар, қауымдастықтағы бизнес және т.б. арқылы өзара ықпалдасады.

Мектептердегі волонтерлік білім беру бағдарламаларының бөлігі ретінде қалыптасқан. Ол 12 мен 14 жас аралығындағы оқушылардың азаматтық пәндеріне енгізілген.

Пәннің аты «Азаматтық, әлеуметтік және саяси білім» деп аталады. Алайда, волонтерлік меңгерілетін немесе тәжірибеде қолданылатын деңгей, көбінесе, жекелеген мұғалімдердің осы тақырыпты қалай насихаттайтындығына байланысты.

Сонымен қатар, «өтпелі жыл» бар («кіші сертификат» деп аталатын мемлекеттік емтихандардың бірінші деңгейінен кейінгі жыл).

Өтпелі жыл барлық студенттерге ашық бола бермейді, өйткені кейбір мектептер бітіру сертификаттарының оқу жоспарынан қорытынды емтиханға көшуді жөн көреді. Сөйтіп, өтпелі жыл студенттерге білімге көбірек көңіл бөлуге мүмкіндік беріп, ал еріктілік және/немесе азаматтық белсенділік осының құрамдас бөлігіне айнала алады.

Сол сияқты волонтерлікке зейін қоюдың деңгейі де жеке оқытушыларға байланысты.

Волонтерлікті қаржылай қолдау. Ирландияда көптеген қоғамдық, ерікті немесе коммерциялық емес ұйымдар бар.

Тарихи себептерге байланысты мемлекет осы ұйымдарға көптеген қызметтерді «береді»: ауруханаларды, мектептерді, тұрғын үй бірлестіктерін, денсаулық сақтау және әлеуметтік қамсыздандыру ұйымдарын, мәдениетті, демалысты, әлеуметтік әділеттілікті, азаматтық құқықтарды және адам құқықтарын және т.б. қоспағанда.

Волонтерлікті қаржылай қолдаудың негізгі көзіне (волонтерлік Ирландия үшін де, жергілікті волонтерлер орталықтары үшін де) Қоршаған орта, қауымдастық және жергілікті басқару департаменті жатады.

Ерікті қолдауды жыл сайынғы қаржыландыру шамамен 3,5 млн. еуроны құрайды. Осы қаражат қорынан келетін тікелей гранттардың бірқатары ерікті инфрақұрылымдық ұйымдарға жөнелтіледі. Үкімет тарапынан келетін тікелей қаржыландыру - қарапайым. Жергілікті волонтерлік орталықтар да сол департаменттен жанама қаржыландыруға ие болып отырады.

Бұл жартылай мемлекеттік органдар (жергілікті қалалық немесе аудандық кеңестер) қаржыландыратын волонтерлік үшін арнайы қорғалған жергілікті даму компаниялары арқылы жүзеге асады.

Еріктілік секторын қаржыландырудың басқа да бірқатар көздері бар, бірақ мемлекет еріктілердің инфрақұрылымдық ұйымдарын қаржыландыратындықтан, мұндай ұйымдар көп жағдайда өтініш бере алмайды. Нақты бағдарламалар мен науқандар үшін үкіметтен тыс қаржыландыру көзіне коммерциялық корпорациялар мен Еуропалық Одақтың гранттары жатады.

2.3.2. Ұлыбритания

Ұлыбританияда волонтерлік қызмет танымал іс-шара болып табылады. **2009-2010 жж.** Қауымдастық пен жергілікті өзін-өзі басқару істері бойынша департамент «Азаматтыққа шолуды» («Citizenship Survey») жариялап, онда келесі мәліметтер берілді:

- 2009-10 жж. Англиядағы ресми волонтерлікке адамдардың 25%-ы (кемінде айына бір рет) қатысса, волонтерлердің 40%-ы (бұл жоғарыда аталған 25%-ды қосып алғандағы көрсеткіш) бұған жылына кемінде бір рет қатысқан;
- ресми емес волонтерлік бұрынғыдан да танымал бола бастады: аталған уақыт аралығында Англия тұрғындарының 29%-ы тұрақты түрде, ал 54%-ы кемінде жылына бір рет қатысқан;
- формальды волонтерлік деңгейі 2001-2009 жж. аралығында салыстырмалы түрде тұрақты болды, бірақ соңғы кездері формальды емес волонтерліктің деңгейі тұрақты, бірақ едәуір төмендей бастаған.

Англиядағы волонтерлік деңгейіне ықпал ететін бірқатар факторлардың ішінде әлеуметтік-экономикалық жіктеудің маңызы зор:

1) Англиядағы еріктілер үшін неғұрлым танымал салалар қатарына білім саласы (ресми волонтерлердің 31%-ы), дін (24%), спорт және дене шынықтыру саласы (22%), денсаулық пен мүгедектік (22%) жатады.

2) формальды волонтерлер көбінесе ақшаны жинауда және өңдеуде, сонымен қатар іс-шараларды ұйымдастыруда немесе көмектесуде (50%) қамқоршы немесе комитет мүшесі ретінде (28 %) қатысады.

Волонтерліктің деңгейі жоғары әлеуметтік-экономикалық санаттағы, әлеуметтік оқшаулану қаупі жоқ деп танылған, біліктілігі жоғары жұмыспен қамтылғандардаң арасында жоғары.

Жұмысшылармен немесе кеңсе қызметкерлермен салыстырғанда Ұлыбританиядағы волонтерлер ерекше құқықтық мәртебеге ие емес.

Волонтерлерге қатысты заңдар волонтерлік қызметке немесе еріктілік секторы үшін жеке кодификацияланған құқықтық базаны құрмайды. Алайда, волонтерлерге қатысты бірқатар парламент актілері бар.

«Полиция туралы заңның» (The Police Act, 1997) волонтерлер үшін екі негізгі салдары бар:

- **біріншіден**, заңда қылмыстық істер жөніндегі ұлттық бюро мен тексеру жүйесін құру қарастырылған: балалармен немесе әлсіз ересектермен жұмыс істегісі келетін волонтер адамның қылмыстық тарихын егжей-тегжейлі сипаттайтын Қылмыстық есепке алу бюросында (CRB) тексеріледі.

Бұл жүйені қолданатын волонтерлер бюрократияға байланысты алаңдаушылық CRB тексерулеріне қатысты ерікті сектордағы маңызды мәселе болды.

Осылайша, 2010 жылдың қазанында үкімет жүйенің қайта қаралғаны туралы және жүйенің қолдану аясын қысқартуға бағытталған ұсынылған заңнама туралы жариялады;

- **волонтерліктің екінші** мағынасы 2002 жылы полиция министрі баяндаған заңнамалық актіде «волонтердің» ресми анықтамасы көрсетілген неғұрлым толық ережесінде пайда болды.

Ережеге сәйкес «волонтер» - бұл «жақын туыс болып саналмайтын қандай да бір үшінші тараптың пайдасына бағытталған ақысыз істі (іссапар шығыстарын және басқа да бекітілген шығындардан басқа) істеу үшін уақытын арнаған адам.

«Ең төменгі жалақы туралы ұлттық заң» (National Minimum Wage Act, 1998) Ұлыбританияда тұңғыш рет барлық жұмысшыларға орталықтан белгіленген ең төменгі жалақы алуға жалпыға бірдей құқық берді.

Ең төменгі жалақы мөлшерін қоспағанда, Заң волонтердің жаңа санатын - «ерікті қызметкерлер» (voluntary worker) құрды, осылайша:

1) заң барлық қызметкерлерге ең төменгі жалақы алуға құқық береді, ал қызметкер келісімшарт бойынша жұмыс істейтін тұлға ретінде анықталады;

2) заң жобасын әзірлеу кезінде кейбір волонтерлердің іс-әрекетінің сипатын ескере отырып, іс жүзінде құрылымды толық күндізгі бағдарламалар бойынша жұмыс істейтіндігі және ең төменгі жалақы алуға құқығы бар екендігі туралы алаңдаушылық білдірілді;

3) проблемаларды болдырмас үшін адам келісімшарт бойынша өз еркімен жұмыс істей алатын нақты жағдайларды тану үшін «ерікті қызметкерлер» жаңа құқықтық мәртебесі құрылды;

4) жеке шығындардан басқа, волонтер-қызметкерлер өздерінің өмір сүру шығындарын өтеу үшін материалдық көмек ала алады және жұмыс уақытының барлық кезеңінде тегін тұрғын үй ала алады, бірақ өмір сүру шығындарын өтеу үшін қаржылық қолдау ала алмайды.

«Ерікті қызметкер» мәртебесінің жекелеген волонтер түрлері үшін минималды жалақыдан ақылға қонымды ерекшелікті ұсынатындығына қарамастан ерікті секторында, әдетте, «волонтер» анықтамасына байланысты шатасулар жалғасуда

«Осал топтардың қауіпсіздігі туралы» (Safeguarding Vulnerable Groups Act, 2006) заң 2006 жылғы екі баланың мектеп мұғалімінің қолынан қаза тапқан оқиғасынан кейін қабылданды. Бұл акт CRB тексеруінен өтті, содан кейін жаңа ұйым - Тәуелсіз Қорғау Органы құрылды, оған сәйкес:

- осал топтармен жұмыс істеуге жарамды деп саналатын адамдардың реестрі жүргізілді;
- волонтер ретінде немесе балалармен немесе осал ересектермен жұмыс істегісі келетіндер билік органдарында тіркеуден өтуі керек.

Алайда, бұл жүйе бұқаралық ақпарат құралдарында талқылауын тудырды, онда қатаң қорғаныс режимі еріктілік пен демотивацияны тоқтатады деген алаңдаушылықты баса айтты.

Осылайша, 2009 жылдың қыркүйегінде қайта қарау жүргізіліп, нәтижесінде құрылымның кейбір элементтері жеңілдеп, жалғасқан алаңдаушылықтан кейін жаңа коалициялық үкімет бағдарламаны тоқтатты.

«Өндірістегі еңбек қауіпсіздігі мен гигиенасы» заңы (Health and Safety at Work Act, 1974) мен «Деректерді қорғау туралы» заң (Data Protection Act, 1998) жалдамалы немесе волонтерлік қызметкер болу себебінен қорғалмаған волонтерлерге ғана емес, сондай-ақ кез-келген қоғам өкіліне қолданылатын құқықтық қорғауды қарастырады.

Осылайша, белгілі бір құқықтық базасы жоқ немесе волонтерлердің арнайы құқығы сақталмаған волонтерліктің ағылшындық практикасы волонтерлердің кейбір топтары арасында үлкен алаңдаушылық пен түсінбестік тудырды:

1) белгілі ұлттық қайырымдылық ұйымдарының волонтерлерге қатал қарым-қатынасы Англиядағы «волонтерлердің құқықтарын тергеуге» әкеп соқтырған бірнеше маңызды оқиғалар бар;

2) волонтерлер омбудсменін құру сияқты бірқатар мәселелерді зерттегеннен кейін тергеу нәтижесі Англияда волонтерлер тәжірибесін жетілдіруді ұсынды.

Сонымен, Англиядағы волонтерлік тәжірибесіндегі келесі кемшіліктер анықталды:

- волонтерлер құқығын қорғаудың жоқтығы;
 - құқықтық актілерде «волонтердің» дұрыс анықтамасының жоқтығы.
- 1997 жылға дейін мемлекеттік органдардың кең спектрі волонтерлердің қызметіне қаржылық қолдау көрсетті, бірақ 1997 жылдан бастап екі бөлімге ерікті сектордағы мемлекеттік саясатты үйлестіру және қолдау жүктелді:
- Ұлыбританияның ішкі істер (Home Office or The UK Interior Ministry);
 - кейіннен Белсенді қоғамдар дирекциясына айналған (Active Communities Directorate) «Еріктілік пен қауымдастық бөлімі» (Voluntary and Community Unit).
- 2006 жылы осы сектордың мемлекеттік саясаттағы өсіп келе жатқан маңыздылығын және әлеуметтік кәсіпкерліктің өсуін мойындай отырып, Үшінші сектор басқармасы құрылды.

Министрлер кабинетіндегі Бюро Ішкі істер министрлігінің ішкі секторының міндеттерін және сол кездегі Сауда және өнеркәсіп министрлігінің әлеуметтік кәсіпорындарының міндеттерін біріктірді.

2010 жылғы мамырдағы консервативті/либералды-демократиялық коалицияның үкіметі сайланғаннан кейін үшінші сектор үшін жауапкершілік министрлер кабинетінде сақталды.

Үшінші сектор басқармасы Азаматтық қоғам кеңсесі болып өзгертілді, бірақ оның міндеттерінде айтарлықтай өзгерістер болған жоқ.

Жаңадан сайланған Премьер-Министр «азаматтық сектор» терминін қолдап, «үшінші сектор» терминін қолданудан ашық түрде бас тартты.

Азаматтық қоғам басқармасының үйлестіру және көшбасшылық рөлі еріктіліктің барлық аспектілеріне ықпал етпейді.

Қауымдастық және жергілікті өзін-өзі басқару бөлімі азаматтық қоғамдастық мәселелерін және жергілікті өзін-өзі басқаруға қатысты Үлкен қоғамның күн тәртібінің элементтері мәселелерін басқарады.

2.3.3. Франция

Францияда «волонтерлік» деген ресми анықтама жоқ. Ең жиі қолданылатын анықтама 1993 жылы Францияның әлеуметтік-экономикалық Кеңесінің баяндамасында ұсынылған: «Волонтер - бұл жұмыс және отбасылық уақытынан тыс кезде өз еркімен басқалардың мүддесі үшін іс-шараларға ақы төленбестен қатысатын, заң бойынша қандай да бір міндеттемелері болмайтын адам».

Бұл анықтамаға француз қоғамының барлық секторлары қатысқан ұйымдағы көп пікірталастардан кейін қол жеткізілді.

Сондықтан волонтерлердің жұмысы ақылы жұмысқа қарама-қарсы анықталады. Анықтаманың негізгі элементтері:

- жалақы немесе сыйақының болмауы;
- заңды бағыныштылықтың болмауына әкелетін қызметтің ерікті сипаты.

Алайда еріктілер өздері жұмыс істейтін ұйымның жарғысын, сондай-ақ қауіпсіздік саласындағы стандарттар мен ережелерді құрметтеуі тиіс.

Францияда волонтерліктің екі негізгі тұжырымдамасы бар.

1. «Волонтариат» түсінігі бүгінге дейін бар волонтерлер қызметінің төрт түрлі формасына қатысты пайдаланылады:

- халықаралық волонтерлік қызмет;
- әскери волонтерлік қызмет;
- мемлекеттік қызмет;
- өрт сөндіру қызметі.

Еріктілер санының осы секторлардың жұмыс істеуі үшін маңызы бар.

Мысалы, ерікті өрт сөндірушілер шамамен 200 000 «волонтерді» құрайды, бұл ұлттық өртке қарсы қызмет персоналының 79%-ын құрайды.

Бұл қызметтер ерікті болып және альтруистік қатысуды талап етсе де, стипендиялар мен жәрдемақылары заттай төленеді.

Нақты заңдар мен ережелер волонтерліктің осы нысандарының негізін қамтамасыз етеді, сондай-ақ оларға ресми құқықтық мәртебе береді.

2. «Беневолат» ұғымы қандай да бір қаржылық өтемсіз немесе материалдық пайдасыз альтруистік қызметпен ерікті түрде айналысатын адамдарды білдіру үшін пайдаланылады.

Беневолықтардың ресми заңды мәртебесі жоқ, бірақ олардың қызметі бірқатар құқықтық нормалармен реттеледі.

Франциядағы беневолдар саны - 20 миллионға жуық (2019 жылғы деректер).

Тағы бір құжатта Франциядағы «bénévolat» және «volontariat» терминдері ерікті іс-әрекеттерді немесе волонтерлікті сипаттау үшін пайдаланылатындығы айтылған. Егер «bénévolat» жеке азаматтың отбасы, мектеп, кәсіптік немесе құқықтық қатынастар мен міндеттер шеңберінен тыс ақы төленбейтін мақсаттарға еркін қатысуы туралы болса; «volontariat» ерікті қызмет түсінігіне жақын. Бұл - азаматты неғұрлым формальды сипаттағы тарту (мысалы, коммерциялық емес ұйымның

құрылымы арқылы). Оның белгілі бір ұзақтығы бар және әдетте онда кәсіби дайындықтың кейбір түрі қолданылады.

Алайда Францияда «волонтариат» «қиындықтардың» ерекше жиынтығын тудырады. Оларға еріктілердің волонтерлік кезеңінде белгілі бір өтемақылар мен жәрдемақыларды алу құқығы (немесе жоқ), белгілі бір әлеуметтік қорғау, мысалы, зейнетақы құқығы және т.б.

Бұл мәнмәтінде волонтариаттың белгілі бір түрлері ғана танылады және француз волонтерлік туралы заңымен қамтылады³⁶.

Зерттеу барысында ағылшын тіліндегі «волонтер» термині француздық «беневольтік» тұжырымдамасының аудармасы ретінде қолданылады.

Тарихи тұрғыдан, Франциядағы еріктілік, негізінен, ерікті ұйымдар (қауымдастықтар) аясында жүзеге асырылды және концепция ретінде де, қозғалыс ретінде де оның өзіндік концепциясы болған жоқ.

Еріктілік/«беневольт» ұғымы алғаш рет 1970 жылдары қолданыла бастады, ол ұдайы «соғысушы беневольт» немесе «беневольті жауынгер» ретінде белгілі болды.

Әлеуметтік өзгерістер бірте-бірте «беневольт» түсінігін англосаксондық «волонтер» концепциясының мағынасына жақындатты, бірақ бұл Францияда басқа елдердегідей байқала бермеді.

Еріктілер орталықтары 70 жылдардың аяғында құрылды және олар күн санап өсіп келе жатқан қажеттілікті қанағаттандыратындықтан олардың уақыт өте келе маңыздылығы арта бастады.

Соған қарамастан, волонтерлік ұйымдар волонтерліктің «негізгі дауысы» болып қала береді және олар волонтерлікті олардың жұмысының маңызды элементі деп санайды.

Ұлттық статистика институты ұсынған волонтерлік туралы ресми мәліметтер 2002 жылдан басталады және Францияда 12 миллион беневольт бар екенін көрсетеді. Францияның Француз Français d'Opinion Publique (IFOP) институтының Беневольтымен 2019 жылдың наурызында жарияланған сауалнамасы 20 миллион француз беневольттарының еріктілік қызметпен айналысатындығын көрсетеді: еріктілік ұйымдарында 13 миллион ерікті, кәсіподақтар, саяси партиялар, діни ұйымдарда 2 миллион ерікті, ал қоғамда формалды емес еріктілік қызмет түрімен 5 миллион ерікті (өз отбасыларынан тыс) айналысады.

15 жас шамасындағы Франция халқының 38%-ы волонтерлік қызметтің алуан түрімен айналысады.

Осы IFOP сауалнамасы бойынша:

– 65 жастан асқан адамдар - волонтерлікпен ең көп айналысатын адамдар (31%);

³⁶ Study on Volunteering in the European Union. Country Report France // https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_fr_en.pdf

- одан кейін 35 жастан 49 жасқа дейінгі топ (осы жас тобындағы халықтың 23%-ы волонтерлер);
- 15 пен 34 жас аралығындағы жастарды тарту деңгейі де жоғары (22%);
- **50-ден 64 жасқа дейінгілердің қатысу деңгейі ең төмен (5 адамның 1-і).**

Ер адамдарға қарағанда волонтер-әйелдер көбірек (52%).

Алайда әйелдердің қоғамдық ұйымдардағы директорлар кеңесінде және басшы лауазымдардағы өкілдігінің аздығын атап өткен жөн.

Әйелдердің отбасылық рөліне байланысты, олар көбінесе еріктілікке қысқа уақыт арнайды, соған орай олар ағымдағы басшылық рөлінен гөрі, еріктілердің қысқа мерзімді және кездейсоқ вакансияларына көп көңіл бөледі.

Зерттеулер:

- білім беру деңгейі мен волонтерлердің дайындығы арасындағы өзара байланысты;
- ерікті ұйымдарының француз қоғамында оң имиджге ие екендігін және олардың қоғам үшін өте қажет болып саналатындығын;
- азаматтардың, жануарларды қорғау мен кедейлікпен күрес сияқты салаларда, саясаткерлер мен мемлекеттік органдарға қарағанда волонтерлік ұйымдарға көбірек сенім артатындығын көрсетіп отыр.

Волонтерліктің заңды өкілдігі. Францияда «беневолат» волонтерлігі туралы нақты заң жоқ, десе де «волонтариатты» басқаратын кейбір заңдар бар.

Нақты заңдар волонтерлерге кейбір құқықтар мен міндеттерді, сондай-ақ «волонтариатты» жүзеге асыруға қойылатын талаптарды ұсынады.

Бұл «волонтариаттың» азаматтық және өрт сөндіру қызметтері сияқты белгілі бір құрылымдар аясында жүзеге асырылатындығына байланысты, онда волонтерлер келісімшарттың қатысушылары болып табылады және өздерінің жұмыстары үшін сыйақы алады.

Алайда «беневолат» заңды мәртебеге ие болмайды және осы қалыптағы волонтерлік тегін, жеке қызмет болып саналады. Құқықтық мәртебенің болмау себептерінің біріне еріктілер қызметінің (bénévolat) алуан формаларға ие болу мүмкіндігі, соған орай олардың барлығын нақты бір заңмен біріктіру мүмкіндігінің жоқтығы туралы пікірдің кең таралуы жатады.

«Беневолаттың» екі негізгі түрі бар:

- формальды (ресми құрылымда);

– формалды емес (достарына, туыстарына, көршілеріне көмек және т.б.).

Бірақ, қоғамдық ұйымдардың жұмысын реттейтін заңның осы күйінде сақталу керектігі туралы келісім бар, себебі еріктілерді жұмылдыратын ұйымдар үшін теңгерімді құқықтық негіз ұсынады.

Волонтерлікке қатысты көптеген құқықтық актілер, атап айтқанда, қызметкерлерге волонтерлік қызметке кету үшін демалыс алуға рұқсат беретін еңбек нормаларына қатысты бұйрықтар бар.

Салық және қаржы органдары волонтерлік қызметті «жасырын еңбек» санатына жатқызуға болады деп сенсе, олар арқылы VIO қатаң бақылауға алынады. Қатаң бақылаудың тағы бір саласы VIO-ның қаражат жинау тәрізді қоғамдық қызметіне, мысалы, көшеде себепсіз ақша жинау немесе қайырымдылық көмекке шақыру сияқты іс-шараларына байланысты.

Еріктілік секторы өзінің жеке сараптамалық тобын құрды, Le Comité de la Charte және VIO еріктілердің жұмысына әсер ететін аталған ережелердің барлығын сақтауға міндетті.

Қазіргі уақытта Ұлттық білім және жастар министрлігі (Ministère de L'Éducation nationale et de la Jeunesse) Францияның коммерциялық емес секторына жетекшілік ететін министрлік болып табылады.

KEY. Еріктілердің қатысуы тұрғысынан коммерциялық емес сектордың маңызды бөлігі еріктілер ұйымдары мен еріктілерді жұмылдыратын ұйымдарды (VIO) қамтиды. Қазіргі тағдағы VIO секторында үлкен өзгерістер орын алуда.

Қазіргі уақытта Франциядағы волонтерлар секторының негізгі қатысушыларына:

– «Venopova», 2013 жылы Иль-де-Франс аймағында құрылды.

Оның міндеті кездейсоқ волонтерлікке жәрдем көрсетумен сипатталады. Яғни, бұл қысқа, бірақ тиімді волонтерлік тәжірибе алуға мүмкіндік беретін, қысқа уақыт пен күшті қажет ететін волонтерлік мүмкіндіктерін жарнамалайды.

– Волонтерлердің Ақпараттық-ресурстық орталықтары (Centres de Ressources et d'Information des Volontaires - CRIV) – волонтерлерге олардың қызметі кезінде ақпарат, кеңес беріп және қолдау көрсететін жергілікті ұйымдар.

Бастапқыда спорттық VIO еріктілерін қолдау мақсатында мемлекеттік органдар арқылы құрылды, олардың құзыреті 2006 жылы Қауымдастық өмір бйынша конференциядан кейін ерікті қызметтің барлық түрлері кірді.

– «Conseil Economique, Social et Environnemental», CESE (Экономикалық, әлеуметтік және экологиялық кеңес). 1984 жылдан бастап VIO

Франция үкіметінің осы консультативтік жиналысына ұсынылды.

Сондықтан, VIO-лар CESE-де қаралған барлық мәселелер бойынша дауыс бере алады және талқылауға тақырып қоя алады.

CESE-нің жергілікті VIO өкілдері бекітілген аймақтық серіктестері (CESR) бар.

– «France Bénévolat» (France Volunteering) 2003 жылы «Planète Solidarite», «National du Volontariat» және «France Bénévolat» ауруханалар орталығының бірігуі нәтижесінде құрылған, бүгінде бүкіл ел бойынша 250 орталық немесе филиалды, оның ішінде 80 ведомстволық орталықты біріктіретін Франциядағы ең ірі ұлттық волонтерлер орталығы болып табылады. Франциялық «Bénévolat» үш негізгі функцияға ие:

- 1) волонтерлер мен оларға сұраныс арасындағы делдалдық;
- 2) волонтерлікті дамыту;
- 3) волонтерлерді тану.

«Haut Conseil a la Vie Associative», HCVA (Ассоциациялық өмірдің жоғарғы кеңесі), 2011 жылы құрылып, HCVA бұған дейін VIO-дан және француз премьер-министрінен тұратын консультативтік комитет «Conseil National de la Vie Associative»-ті алмастырды.

HCVA-ның қазіргі міндеті - Үкіметке VIO-ға қатысты мәселелер бойынша сараптамалық кеңестер беру.

– «Le Mouvement» Ассоциациясы (Ассоциациялық қозғалыс) 2014 жылы осы саланы әртараптандыру және Францияда азаматтық диалогты дамыту мақсатында 1992 жылы құрылған Тұрақты үйлестірушілер қауымдастығының орнына келді.

Қазіргі уақытта Mouvement қауымдастығы 700 федерация мен 600000 астам жергілікті ұйымдарды ұсынатын Францияның 12 аймағында жұмыс істейді.

Ұлттық «қолшатыр» ретінде Қозғалыс Ассоциациясы мемлекеттік органдар мен француз институттарына қатысты ортақ мүдделерін білдіретін және алға тартатын қоғамдық ұйымдардың күрделі мәселелерімен айналысады. «Passerelles et Compétences» (Gateway and Skills) VIO-ға білікті еріктілердің қажеттілігін мойындайтын, 2002 жылы құрылған VIO болып табылады.

Ұйымның мақсаты - қызметінде белгілі бір дағдыларды қажет ететін білікті волонтерлерді VIO-лармен біріктіру.

Қазіргі уақытта ұйымда 6500 волонтер мен 2500 VIO-ны үйлестіретін 21 аймақтық бөлімшелер жұмыс істейді.

«Tous Bénévoles» (барлық еріктілер) - ерікті делдалдық әдісіне маманданған Париждегі волонтерлер орталығының құрылымы болып табылады.

Сондай-ақ ол волонтерлікті жетілдіруге немесе тануға байланысты, мысалы, жастардың еріктілігі үшін марапаттар сияқты іс-шараларды өткізеді

Сауаттылық бағдарламаларына қатысатын волонтерлер үшін «Coeurs à lire» арнайы бағдарламасы ұйымдастырылды.

Францияның «Bénévolat» аймақтық орталықтары төмендегідей өзіндік дербес басқару органдары бар жеке және тәуелсіз ұйымдар болып табылады:

- олар жоғарыда «France Bénévolat»-ты сипаттау үшін қолданылған функцияларға ұқсас, тиімділіктің әртүрлі деңгейдегі функцияларын орындайды;
- Ұлттық құрылым қажет болған жағдайда аймақтық орталықтарға көмек пен басшылықты қамтамасыз етеді;
- бір аймақтағы жергілікті орталықтар арасындағы ресурстарды ынтымақтастыру мен біріктіру бар.

Әдетте жоғарыда аталған әртүрлі волонтерлерді қолдау құрылымдары арасында ынтымақтастық шағын форматта болады.

Еуропалық волонтерлік жылының (EYV) 2011 жылғы артықшылығының бірі Франция «Bénévolat» пен «Tous Bénévolat» тығыз ынтымақтастығы болды, себебі олар бірдей дайындық кездесулеріне қатысып, бірдей EYV-France Альянсының мүшелері атанды.

Қозғалыс Қауымдастығы VIO үшін қолшатырлық ұйым ретінде әрекет етіп, спорт, мәдениет, қоршаған орта және т.б. тәрізді әртүрлі, бірақ нақты анықталған қызмет салаларында жұмыс істейді.

Волонтерлік орталықтар бұл құрылымның мүшелері болмады, алайда «Еуропалық волонтер жылы кезеңінде «France Bénévolat» және «Tous Bénévolat» «Le Mouvement Associatif»-пен EYV-Франция», альянсы шеңберінде, тығыз байланыс жасады.

Бұл Альянстың идеясын Франция «Беневолаты» алға тартты, бірақ кейіннен оның хатшылығы бірлестікке ортақ сұрақтармен айналысатын Қозғалыстар бірлестіктеріне ауыстырылды.

Ірі VIO-лар спорт, денсаулық сақтау, алғашқы медициналық көмек және медициналық көмек сияқты салаларда қызмет етеді. Олардың ішіндегі ең танымал өкілдері - Француз Қызыл Кресті, «Secours Catholique» (French Caritas), «Secours Populaire» (Secours Catholique-тің зайырлы баламасы). Әрбір құрылымдағы волонтерлердің нақты санын білу қиын.

IFOP агенттігінен шыққан француздық «Беневолат» жүргізген зерттеуге сәйкес, VIO шеңберінде қызмет ететін 13 миллион француздық волонтердің 2 миллионы кәсіподақтар, саяси партиялар, діни ұйымдар тәрізді ұйымдарда, ал 5 миллионы волонтерлікпен қоғамда айналысады (өз отбасынан тыс).

VIO бір-бірімен спорт, жастар, мәдениет, әлеуметтік сектор және «Le Mouvement Associatif» құрылымдары тәрізді бір ғана сектор шеңберінде ынтымақтасып, сектораралық серіктестікке ықпал етеді.

Сонымен қатар, Франция үкіметі мезгіл сайын осы сектордың ерікті өкілдерінен тұратын түрлі жұмыс топтарын дайындайтын конференциялар ұйымдастырады.

Еріктілер орталықтары осындай конференцияларға қатысып қоймай, сондай-ақ салалық топтарға қатысуды жалғастыруда.

Француздық «Беневолатта» VIO-ң неғұрлым маңызды серіктестерін ақпарат пен ресурстарды біріктіру, сондай-ақ кейбір перспективті істерді жүргізу мақсатында ұжымдастыратын тұрақты комитет бар.

КЕҰ-ның басқа құрамдас бөліктерін, атап айтқанда, кооперативтер мен үлестік қорларды ішінара еріктілер басқарады және еріктілік қызметті қамтамасыз етеді.

Мемлекеттік органдар негізінен волонтерлік қызметтің басқа түрін - мәртебесі бар волонтерлерді (волонтариат) олардың волонтерлік миссиялары - шетелдік гуманитарлық көмек миссиялары, дипломатиялық миссиялар, мемлекеттік қызмет, өрт сөндіру қызметі және т.б. кезінде алатын ақшалай өтемақының көп бөлігін қаржыландыру арқылы қолдаумен және жылжытумен айналысады.

Әйтсе де, үкімет еріктілік секторын («bénévolat») барған сайын мойындап және олармен белсенді жұмыс істей бастағанға ұқсайды.

- 2018 жылы «Le Mouvement Associatif»-ның премьер-министрге ұсынған 59 ұсынысқа жауап ретінде Ұлттық білім беру және жастар министрлігі еріктілік пен француздық қайырымдылық мәдениетін дамыту бойынша іс-шаралар жоспарын жасады;
- бұл шараларға, атап айтқанда, VIO-лар үшін қаржыландыру мен салықтық төлемдерді ұлғайту, сонымен қатар әкімшілік процестерді жеңілдету кіреді.

Көптеген жергілікті билік органдары жергілікті VIO жұмысын ақпарат, кеңселер мен жабдықтар, жиналыстар мен VIO әкімшілігіне арналған кеңселерді ұсыну арқылы жеңілдету мақсатында қауымдастықтар палатасы («Maison des Associations») деп аталатын құрылымдар құрып, оларды субсидиялады.

Франциядағы компаниялар өз қызметкерлері үшін волонтерлік бағдарламаларын құруды бастады:

- компаниялардың шамамен 42%-ы VIO-мен серіктестік құрды немесе оны құруға ниетті, осы арқылы жұмыскерлер жұмыс уақытында VIO-мен ерікті түрде жұмыс жасай алады;
- жұмысшылар әдеттегі жұмыс күніндегі тәрізді өз компаниясынан сыйақы алады.

Осы бағдарламаларды құру кезінде олар кейде France Bénévolat сияқты еріктілік орталықтарының көмегіне жүгінеді.

Кәсіпкерлер VIO-ға еріктілік қызметін жүзеге асыруға көмектесу үшін демеушілік жасап, оларға оларға қаржылық және материалдық көмек көрсетеді.

2011 жылғы Еуропалық волонтерлік жылының оң нәтижесін мектептердің волонтерлікті дамытудағы белсенділік танытуы дәлел болып отыр.

Білім министрлігі VIO-ға мұғалімдер мен студенттердің волонтерлік туралы хабардарлығын арттыруға бағытталған мектептерде «елшілер» деп аталатын операцияны бастауға рұқсат берді.

Содан бері Франция үкіметі 2017 жылы университеттерге студенттердің волонтерлік қызметтерін өздерінің академиялық бағдарламаларының бөлігі ретінде тануға және мойындауға міндеттейтін бағдарлама қабылдады.

Бұл олардың дипломдары аяқталғаннан кейін расталған несиелер түрінде болуы мүмкін, сонымен қатар студенттердің сабақ кестесін, яғни қашықтықтан оқытуды, балама бағалау әдістерін және т.б. өзгерту мүмкіндігі бар ерікті іс-әрекеттерді жеңілдетеді.

Қаржылық қолдау және мүмкіндіктер. Волонтерлерді қаржыландырудың басым бөлігін VIO мүшелерінің өздері қамтамасыз етеді. Бұл көбінесе мүшелікке тіркелу үшін төленуге тиісті мүшелік жарналар түрінде болады.

Қатысушыларға осы ұйымдарды қаржыландырудың басқа тәсілдері қаржылық және материалдық қайырымдылық түрінде жасалады.

Тікелей қаржылай қайырымдылықпен қатар, қатысушылар фирмаларды, жабдықтарды немесе бағдарламалық қамтамасыз етуді ақысыз пайдалана алады.

Сонымен қатар, Францияда волонтерлерді қаржыландыру үшін қаражат жинау мүмкіндігі бар. Бұл жеңіл бағамен сату саудасын, розыгрыштарды немесе спорттық шараларды ұйымдастыру сияқты қаржы жинаудың дәстүрлі шараларынан бөлек, GoFundMe.com және ulule.com сайттарын пайдалана отырып, краудфандинг әдісін қолдану сияқты іс-шараларға да қатысты. Жоғарыда атап көрсетілгендей, компаниялар мен VIO арасындағы серіктестік қатынастар жиілене түсуде.

Қаржылай гранттар түріндегі мемлекеттік қаржыландыру тіркелген VIO үшін қолжетімді, ол мемлекет, мемлекеттік әкімшіліктер, әлеуметтік қамтамасыз ету ұйымдары немесе жергілікті билік арқылы ұсынылады.

Осындай мысалдардың біріне Өмірді Дамыту Қорының Қауымдастығы (FDVA - Өмірді дамытудың қауымдастырылған қоры) жатады, ол VIO-ға волонтерлерді оқыту мен дамытуға арналған материалдық көмек көрсетеді. 2018 жылы үкімет осы қорға 25 миллион евро бөлді.

Әйтсе де, мемлекеттік қаржыландырудың 2011 жылғы 34%-дан 2017 жылғы небары 20%-ға дейін төмендеуі байқалады.

Қаражат жинау жөніндегі іс-шаралар VIO-ны қаржыландырудың үлкен бөлігін құрайды - 66% (2017).

Қайырымдылық VIO бюджеттерінің тек 5%-ын құрайды, ал мүшелік жарналар VO қорларының 9%-ын құрайды.

Ұдайы-жүйелі зерттеу. Францияда волонтерлік туралы сенімді зерттеулер бар, бірақ олар жүйелі түрде жүргізілмейді. Волонтерлік саласында зерттеу жүргізуге арналған, мысалы «Recherches et Solidarités» тәрізді ғылыми-зерттеу институттары бар. Университеттер де еріктілікті зерттеу саласында белсенділік танытады.

Көрнекті академиялық зерттеушілер қатарына Париж 1 Пантеон-Сорбонна университетінен Вивиан Черноног пен Эдит Арчамбоны және Нант университетінен Лионель Прутоны жатқызуға болады. Мұндай академиялық жұмыстарды VIO қолданады, дегенмен ұйымдар зерттеушілердің тақырыбын таңдауға ықпал етпейді.

Үкіметтің зерттеу тақырыптарын жүргізу үшін VIO өтім бере алатын, тақырыптары оларды қызықтыратын, бірақ қаржысы ауқымды емес арнайы қорлары бар.

Ерікті ұйымдарға өздерінің бюджеттерінде еріктілер жұмысының ақшалай құнын көрсеткіш ретінде нұсқау ұсынылады.

Неғұрлым жүйелі зерттеулер мен статистика мақсаттар мен нақты мәселелерді шешуге, сәйкесінше, нақты қажеттіліктерге жауап беретін дұрыс бағдарламаларды жасау үшін маңызды болмақ.

«La Fonda» деп аталатын VIO «VIO және бизнес», «VIO және демократия», «Әлеуметтік инновациялар» және т.б. сияқты еріктілік тақырыптары бойынша зерттеулердің мәліметтер базасы ретінде қызмет етеді. Ұйым академиялық зерттеушілердің, HCVA сияқты еріктілердің инфрақұрылымдарының, далалық сарапшылардың және мемлекеттік қызметкерлердің жұмысын жариялайды.

Волонтерлік этикасы мен стандарттары. Жалпы алғанда волонтерлікке арналған ресми этикалық кодекстер жоқ. Бірақ жеке VIO-ларда осы ұйымдарға қатысатын волонтерлердің құқықтары мен міндеттерін анықтайтын жарғылар тәрізді әртүрлі құжаттар бар.

Қайырымдылық жасауға қатысты этикалық нормаларды сақтағысы келетін VIO қатарына келесілер кіреді:

– 1988 жылы құрылған «La Charte du Don en Confiance»;

– 1999 жылы кәсіподақ ретінде құрылған «France Gïñïrositï», қазіргі уақытта құрамына қоғамдық қор жинау науқандарын жүргізетін 101 ұйым кіреді.

Волонтерлер мүмкіндіктерінің кепілдігі. Францияда еріктілер мен еріктілердің мүмкіндіктері туралы ұлттық деректер базасы жоқ.

Ұлттық деңгейдегі «France Bïñïvolat» және «Tous Bïñïvolat» сияқты ұйымдар, жергілікті деңгейдегі басқа волонтерлік орталықтар сияқты, волонтерларды волонтер болғысы келетін адамдармен салыстыру үшін алдыңғыларының мүмкіндіктерін тіркейді.

Тарауға арналған қорытындылар: қарастырылған Батыс пен АҚШ тәжірибелері қазақстандық волонтерлік саласында қолдануға болатын көптеген қызықты ерекшеліктерді анықтады.

№	АҚШ және Батыс тәжірибесінен ұсынылатын құралдар	Бұл Қазақстанда қалай жүзеге асырылады
АҚШ		
1	Үкімет адамдардың әрқайсысы үшін бәсекеге қабілетті және ынталандырушы орта құра отырып, адамдардан бастап жаһандық масштабтағы ірі корпорацияларға дейінгі барлық мүмкін механизмдерді пайдалана отырып, волонтерлерді жүйелі дамытуға баса назар аударады	ҚР Үкіметіне волонтерлерді дамыту саясатын аталмыш жүйеде пайдаланылатын механизмдерді егжей-тегжейлі зерделеуден бастап, қатысу нысандары мен әдістерін, соның ішінде, бәсекеге қабілетті және ынталандырушы орта құру арқылы ҚР территориясында жұмыс істейтін ірі компаниялармен серіктестікті қарастыра отырып, тең және жүйелі түрде жүзеге асыру.
2	Волонтерлердің ресурстарын дұрыс басқарудың негізгі құралдарына волонтерлердің жасына, жынысына немесе әлеуметтік жағдайына қарамастан, оларға қолайлы жағдай жасап отырған CNCS бағдарламалары жатады.	Волонтерлік бағдарламаларға тек жастарды тарту тәжірибесінен бас тарту керек, жасына, жынысына немесе әлеуметтік мәртебесіне қарамастан, адамдар санын көбірек тарту мүмкіндігін қарастыру керек.
3	Американдық волонтерлердің негізгі белгілері - ыңғайлылық, қорғаныс пен ынталандыру: әлеуметтік жеңілдіктер, «ақылы демалыс» түріндегі корпоративті ынталандыру бағдарламалары, қаржылық қолдау, міндетті медициналық сақтандыру жүйесіндегі медициналық көмек.	Қазақстандағы қолданыстағы шараларды ыңғайлылық, қорғаныс пен ынталандыру, сонымен қатар әлеуметтік төлемдер, «ақылы демалыс» түріндегі корпоративті ынталандыру бағдарламалары, қаржылық қолдау, міндетті медициналық сақтандыру жүйесіндегі медициналық көмек тұрғысынан қарастыру.
4	Жұмыс берушінің мемлекеттен салықтық жеңілдіктер алуына және сыртқы және ішкі корпоративті имиджін құруына мүмкіндік беретін, волонтерлікпен айналысатын қызметкерлері үшін дұрыс ойластырылған корпоративті бағдарламалар.	Мемлекеттен жұмыс берушінің салықтық жеңілдіктер, сыртқы және ішкі корпоративтік имиджді қалыптастыру түрінде ала алатын мүмкіндіктерімен қатар, табысты корпоративті бағдарламаларды волонтерлерге айналатын қызметкерлердің мүддесі тұрғысынан зерттеу.
5	Қоғамның әлеуметтік-экономикалық интеграция процестеріне волонтерлік тәжірибені іс жүзінде енгізу - АҚШ-ғы волонтерліктің әлеуметтік белсенділіктің, экономикалық дамудың және тиімді мемлекеттік басқарудың әлеуеті болып табылатындығының көрінісі.	Волонтерлікті қоғамның әлеуметтік-экономикалық салаларының интеграциясы процестерінде іске асыруды «Рухани жаңғыру» қоғамына қызмет ету призмасы арқылы және әлеуметтік белсенділіктің, экономикалық дамудың және тиімді мемлекеттік басқарудың болжамды потенциалы арқылы жүзеге асыру.

№	АҚШ және Батыс тәжірибесінен ұсынылатын құралдар	Бұл Қазақстанда қалай жүзеге асырылады
Ирландия		
1	Волонтерлікті қолдау ұлттық саясат болып табылады: 1950 жылдары мемлекет волонтерлік қызметті қаржыландыруда елеулі рөл атқара бастады.	Волонтерлік қызметті қолдауды Рухани жаңғыру призмасы және Бағдарламаларды (жоғарыдағы тарауда келтірілді) іске асыру, немесе гранттар беру арқылы ұлттық саясатқа айналдыру.
2	Волонтерлерді сақтандыру: волонтерлік қызметті сақтандыру бойынша нақты заң ережелері жоқ. Алайда, «Volunteer Ireland» еріктілер тартылған ұйымдарға волонтерді аурудан, жазатайым жағдайлардан және үшінші тұлғалар алдындағы жауапкершіліктен сақтанудың нақты жолдарын көрсететін еріктілердің жазбаша саясатын жасауды ұсынады.	Заңнамалық бөлімде волонтерлерді сырқаттану, жазатайым оқиғалар және т.б. қауіп-қатерлерден сақтандыру мүмкіндігін қарастыру (ұсыныс 3-тарауда келтірілді).
3	Ирландиялық волонтер егер жұмыссыздық туралы тиісті кеңсені өзінің волонтер болғысы келетіні жайлы хабардар еткен болса, жәрдемақы түрінде әлеуметтік қолдау алады.	Осы мүмкіндікті заңнамалық бөлімде қарастыру. (ұсыныс 3-тарауда айтылды).
4	Мүгедектер кез-келген әлеуметтік мүгедектік жәрдемақыларын алу құқығын жоғалтпастан, еріктілік жұмыстарының белгілі бір формаларымен айналысады (мүгедектер әлеуметтік мәселелер жөніндегі органнан, оларға ерікті қызметтің қалпына келтірілетінін және пайдалы екендігі туралы медициналық анықтаманы ұсына отырып, рұқсат алады)	Осы мүмкіндікті заңнамалық бөлімде қарастыру.
5	Бір жылдан аз уақыт мекендеген қысқа мерзімді волонтерлер «келушілер» ретінде қарастырылады, олар жедел медициналық көмек алуға құқылы.	Осы мүмкіндікті заңнамалық бөлімде қарастыру.
6	Ұзақ мерзімді волонтерлер, яғни Ирландияда кемінде бір жыл тұрған адамдар «қарапайым тұрғындар» болып саналады, олар ұлтына қарамастан құқықтық мәртебеге ие және медициналық қызмет алуға толық құқылы.	Осы мүмкіндікті заңнамалық бөлімде қарастыру
7	Ирландия жұмыссыздары жұмыссыздық бойынша жәрдемақы ала отырып, қарттарға, науқастарға немесе мүгедектерге көмек көрсету сияқты белгілі бір салаларға өз еркімен қатысуға құқылы.	Осы мүмкіндікті заңнамалық бөлімде қарастыру
8	Мектептерде волонтерлік оқу бағдарламасының бөлігі ретінде жұмыс істейді. Әдетте, 12 мен 14 жас аралығындағы орта мектеп оқушыларының бастауыш мектеп циклінде оқитын азаматтық пәндерге негізделген пәніне енгізілген.	Осы мүмкіндікті заңнамалық бөлімде қарастыру
Ұлыбритания		
1	«Полиция туралы заңның» (The Police Act, 1997) волонтерлер үшін екі негізгі салдары бар: - біріншіден, заң қылмыстық істер жөніндегі ұлттық Бюро мен тексеру жүйесін құруды қарастырады: балалармен немесе осал ересектермен жұмыс істегісі келетін волонтерлерді адамдардың қылмыстық тарихын егжей-тегжейлі сипаттайтын Қылмыстық есепке алу бюросы (CRB) тексереді; - волонтерліктің екінші мағынасы 2002 жылы полиция министрімен бекітілген нақты ережелерде пайда болып, онда «волонтер» ресми түрде заң актісінде анықталды.	Заң бөлімінде осындай мүмкіндікті қарастыру.

№	АҚШ және Батыс тәжірибесінен ұсынылатын құралдар	Бұл Қазақстанда қалай жүзеге асырылады
2	«Өндірістегі еңбек қауіпсіздігі мен гигиенасы туралы» заң (Health and Safety at Work Act, 1974.) мен «Деректерді қорғау туралы» заң (Data Protection Act, 1998) қоғамның кез-келген мүшесіне қолданылғаны сияқты, жалдамалы я ерікті жұмыскер болып табылатын волонтерлерге қолданылатын құқықтық қорғауды қарастырады.	Заң бөлімінде осындай мүмкіндікті қарастыру.
Франция		
1	Көптеген жергілікті билік органдары жергілікті VIO-лардың қызметін олардың жетекшілері мен отырыстарын ақпаратпен, кеңсе және жабдықтармен, жиналыс бөлмелерімен, VIO басшыларымен қамтамасыз ету арқылы жеңілдету мақсатында қауымдастықтар палаталары арқылы (Maison des Associations) құрылымдарды құрған және субсидиялаған.	Осындай мүмкіндікті қарастыру және АҚДМ-не ұсыну.
2	Жұмыскерлердің жұмыс уақытында VIO-мен ерікті түрде жұмыс жасай алуы үшін компаниялардың 42%-ына жуығы VIO-мен серіктестік орнатқан немесе орнатуды жоспарлап отыр.	Осындай мүмкіндікті заңнамалық бөлімде қарастыру.
3	Қызметкерлер әдетте волонтерлігі үшін өз компаниясынан сыйақы алады.	Осындай мүмкіндікті заңнамалық бөлімде қарастыру немесе оны волонтерлерге өз қызметін жүргізуге мүмкіндік беретін ұйымдардың жарғылық қызметінің бөлігі ретінде ұсыну.
4	Білім министрлігі VIO-ға мұғалімдер мен студенттердің волонтерлік туралы хабардарлығын арттыру мақсатында мектептерде «елшілер» деп аталатын операцияны бастауға рұқсат берді.	Осындай идеяны дамытуды ҚР Білім және Ғылым министрлігімен бірлесе қарастыру.
5	Қаржылық гранттар түріндегі мемлекеттік қаржыландырулар тіркелген VIO арқылы қолжетімді, олар мемлекет, мемлекеттік әкімшіліктер, әлеуметтік қамсыздандыру ұйымдары немесе жергілікті билік арқылы қамтамасыз етеді.	Осындай мүмкіндікті заңнамалық бөлімде қарастыру.
6	Еріктілік саласында зерттеулер жүргізетін «Recherches et Solidarités» тәрізді институттары бар. Университеттер де еріктілік саласындағы зерттеулермен белсенді айналысады.	Волонтерлік зерттеулерін жүргізуді тұрақты негізде қарастыру.

3 ТАРАУ. ҚР ЗАҢНАМАЛЫҚ АКТИЛЕРІНЕ ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ТОЛЫҚТЫРУЛАР ЕНГІЗУ ТУРАЛЫ ҰСЫНЫСТАР ЖӘНЕ ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІ ЖЕТІЛДІРУ БОЙЫНША РЕКОМЕНДАЦИЯЛАР

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасындағы волонтерлік қызметті дамытуға ықпал ететін заңнамалық шараларды қарастыру қажеттілігі туындап отыр.

Халықаралық заңнамада волонтерлік қызметті реттейтін бірнеше заңнамалық актілер қатары бар:

1948 жылы халықаралық деңгейде қабылданған Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы волонтерлік қызметті реттейді және адамның қоғам алдындағы өз жауапкершілігіне құқығын бекітеді;

1990 жылы Парижде қабылданған волонтерлердің жалпыға бірдей декларациясында қозғалыстың негізгі принциптері, оның мәні мен мақсаттары қарастырылады;

2001 жылы Амстердамда қабылданған Еріктілердің жалпыға бірдей декларациясы әлемдегі адамдардың барлығы өздерінің уақытын, таланты мен күшін басқа адамдарға немесе өз қоғамдастықтарына материалдық сыйақы күтпестен жеке немесе ұжымдық әрекеттер арқылы арнай алатындығын баяндайды.

Құқықтық тұрғыдан алғанда декларациялар ережелері қатаң орындалуы тиіс міндетті құжаттар қатарына жатпайды. Осыған орай, әрбір ел өз территориясында қолданысқа ие бола алатын жеке заңдарын қабылдайды.

Қазақстандағы волонтерлік қызметті «Волонтерлік қызмет туралы» ҚРЗ реттейді.

Бұған қоса, Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2017 жылғы 26 сәуірде № 15038 тіркелген, 2017 жылғы 22 ақпанда №15 тіркелген, Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2017 жылғы 2 мамырда № 15100 тіркелген «Волонтерлік бағдарламалардың (жобалардың) және волонтерлік акциялардың іске асырылуының мониторингін жүзеге асырудың үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасының Дін істері және азаматтық қоғам министрінің 2017 жылғы 24 наурыздағы № 42-1 бұйрықтары әрекет етеді.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2019 жылғы 26 тамыздағы № 135 «Волонтер жылын жариялау туралы» қаулысымен 2020 жыл – «Волонтер жылы деп жарияланды.

Осыған орай, «Волонтерлік қызмет туралы» ҚРЗ волонтерлер қызметін реттейтін негізгі құжат болып табылады. Заңда волонтерлерге (1-бап), волонтердің (12-бап) және волонтерлік қызметті ұйымдастырушылардың (15-бап) құқықтары мен міндеттеріне, және де билік органдарының волонтерлік ұйымдармен өзара ықпалдасу тәртібіне (7-11-баптар) қатысты ұғымдар берілген.

Еуропа Кеңесі Бас Ассамблеясының «адамдардың волонтерлік қызметке қатысуына тікелей немесе жанама түрде кедергі келтіретін барлық тосқауылдарды заң жүзінде табу және жою, адамдарды еріктілік қызметі үшін жазалайтын салық қысымын азайту», сондай-ақ «ерікті-жұмысшыларға құқықтық мәртебе беру, әрі олардың дербестігін құрметтеу және волонтерлік қаржылық кедергілерді жою» ұсынымдарының негізінде Қазақстан Республикасының заңнамасына өзгерістер енгізу қажеттілігін қарастырамыз.

Қолданыстағы заңнаманы волонтерлік саласында туындайтын қоғамдық қатынастар жүйесін нығайту, әлеуметтік бағытталған коммерциялық емес ұйымдардың тиімділігін арттыру, инициативалық азаматтық белсенділіктің дамуына ықпал ету үшін әлеуметтік мәселелер тұрғысынан жетілдіру қажет.

Жалпы алғанда, өзгерістер волонтерлер мен волонтерлер ұйымдарының қызметін реттейтін мәселелерге, соның ішінде волонтерлік қызметке ықпал ететін немесе кедергі келтіретін факторларға қатысты болуы тиіс. Келесілерді қарау ұсынылады:

- 1) құқықтар және әлеуметтік топтама;
- 2) салық салу;
- 3) жауапкершілік және оқыту;
- 4) визалық және басқа да иммиграциялық ережелер.

Сондай-ақ, волонтерліктің реттелмейтін сипатын ескере отырып, өзін-өзі басқару ұйымдары деңгейінде волонтерлердің әлеуметтік ережелері мен мінез-құлық этикасын белгілеу ұсынылады.

Волонтерлік қызметтің қолданыстағы жүйесі волонтерлік қызметтің жұмыс істеуіндегі нақты механизмдерді, оларды мемлекеттік қолдау мен ынталандыру жүйесін және волонтердің айқын мәртебесін құрудағы тұтастықты қажет етеді.

«Волонтерлік қызмет туралы» ҚРЗ қабылданған сәттен бастап елдегі волонтерлік қозғалыстың осы қызметке үлкен қызығушылық танытқан топтарды жұмылдыра алмағанын, тек халықаралық спорттық және мәдени шараларды өткізумен, яки адамдардың басым бөлігін көмек және қайырымдылық көрсету бойынша жұмылдыратын табиғи немесе тех-

ногендік сипаттағы төтенше оқиғалармен байланысты эпизодтық сипатқа ие болғанын атап өткен жөн.

Қазақстан Республикасының заңнамасына волонтерлік қозғалысты дамытуға бағытталған түзетулерді енгізу бойынша ұсыныстар «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заң жобасының «Волонтерлік қызмет туралы» мәселесі бойынша салыстырмалы кестеде ұсынылды:

1. ҚР қолданыстағы заңдарын толықтыратын ұсыныстар сары түспен белгіленді;

2. Қолданыстағы «Волонтерлік қызмет туралы» ҚРЗ-нан алмастыру немесе алып тастау ұсынылған сөздер немесе ұғымдар қызыл түспен белгіленді.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заң жобасының «Волонтерлік қызмет туралы» мәселесі бойынша

САЛЫСТЫРМАЛЫ КЕСТЕ

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
Қазақстан Республикасының «Волонтерлік қызмет туралы заңы» (2017.11.07. берілген өзгерістермен)				
	1-баптың 9) тармақшасы	1-тарау. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР 1-бап 9) волонтерлік ұйым - Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес құрылған және волонтерлік қызметті жүзеге асыратын коммерциялық емес ұйым (діни бірлестіктерді, тұтыну кооперативтерін, сондай-ақ саяси партиялар немесе кәсіптік одақтар нысанындағы қоғамдық бірлестіктерді қоспағанда).	1-баптың 9) тармақшасын келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: 9) волонтерлік ұйым – Қазақстан Республикасының заңдары мен жарғылық мақсаттарына сәйкес құрылған және волонтерлік қызметті жүзеге асыратын (діни бірлестіктерді, тұтыну кооперативтерін, сондай-ақ саяси партиялар немесе кәсіподақтар түріндегі қоғамдық бірлестіктерді қоспағанда) коммерциялық емес ұйым.	«Волонтерлік ұйымның» қолданыстағы редакциядағы анықтамасы волонтерлік ұйымның практикада қолданылуына қиындық туғызатын кең анықтамасын береді. Егер ұйым волонтерлік қызметті жарғылық мақсатта көрсетер болса, бұл қандай үкіметтік емес ұйымдардың волонтерлік қызметпен айналысуға мақсатты екендігі туралы нақты түсінік қалыптастырып, соған сәйкес оларға волонтерлік қызметтің кез-келген түріне қатысуға мүмкіндік беретін еді.
	10-баптың 1-тармағы	2-тарау. ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТ САЛАСЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ 1. Облыстардың, республикалардың және астананың жергілікті атқарушы органдары өз құзыреті шегінде: 1) волонтерлік қызмет саласындағы мемлекеттік саясатты іске асырады; 2) волонтерлік қызмет саласында жеке, заңды тұлғалармен және мемлекеттік органдармен өзара іс-қимыл жасайды; 3) волонтерлік қызметтің мониторингін жүзеге асырады; 4) волонтерлік қызмет практикасын талдауды, жиынтықтау мен жинақтап қорытуды жүзеге асырады; 5) жергілікті мемлекеттік басқару мүдделерінде Қазақстан Республикасының заңнамасымен жергілікті атқарушы органдарға жүктелетін өзге де өкілеттіктерді жүзеге асырады.	10-баптың 1-тармағын 4-1) тармақшасымен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: волонтер ретінде жұмыс істейтін табысы аз адамдарды жәрдемақымен, шәкіртақымен және басқа да әлеуметтік қолдау шараларымен қамтамасыз ету.	АҚШ-та еріктілік қызметін атқаратын табысы төмен адамдарға жәрдемақы, шәкіртақы немесе қолдаудың басқа түрі жасалады. «Табысы төмен адам» түсінігі кірісі кедейлік шегінің 200 пайызынан аспайтын кез-келген адамды білдіреді. Ирландияда 1997 жылғы «Әлеуметтік қамсыздандыру туралы заңға» («Ақ кітапқа» дейін күшінде болған «Жасыл кітап») сәйкес, адам өз еркімен шетелге кеткен жағдайда оның жұмыссыздық бойынша жәрдемақысы тоқтатылады; десе де, жеке тұлға Ирландияға қайта оралысымен жәрдемақы алуға өтініш бере алады. Сонымен қатар, Ирландияның жұмыссыздары жұмыссыздық бойынша жәрдемақы ала отырып, қарияларға, науқастарға немесе мүгедектерге көмек сияқты белгілі бір секторларға ерікті түрде қатысуға құқығы бар; жұмыссыз адам ерікті түрде волонтерлік ететін ұйым жұмыссызды жұмысқа қабылдас бұрын жергілікті кеңседен оның жұмыссыздығын дәлелдейтін ресми құжат алуы тиіс.

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				<p>Ұлыбританияда волонтерлерге волонтерлік еткен уақыты үшін төленбейді, бірақ волонтер кеткен шығындарын жабу үшін ақша алады. Бұл әдетте волонтердің волонтерлік қызметі барысында сатып алатын тамақпен, сусындармен, саяхат немесе кез-келген жабдықтарымен шектеледі. Волонтер жеңілдіктер талап етуге, мысалы, іс-сапарлық жол шығындарын талап етуге құқылы, тек ол оларды волонтер ретінде алуы тиіс.</p>
	<p>12-баптың 3-тармағы</p>	<p>3-тарау. Волонтерлік қызметті ұйымдастыру және қолдау. Статья 12. 3. Волонтердің: 1) осы Заңда, Қазақстан Республикасының өзге де заңнамалық актілерінде белгіленген талаптарды ескере отырып, волонтерлік қызметті жүзеге асыруға өзінің қатысуын еркін таңдауға; 2) егер волонтер мен волонтерлік ұйым арасында жасалған азаматтық-құқықтық шартта өзгеше көзделмесе және бұл жеке тұлғалардың өмірі мен денсаулығына тікелей зиян келтіруге, мүлкілік нұқсанның туындауына алып келмесе, волонтерлік қызметті кез келген уақытта еркін тоқтатуға; 3) волонтерлік қызметтің мақсаттары, міндеттері және мазмұны туралы, волонтерлік қызметті ұйымдастырушы туралы, волонтерлік ұйым, оның басшылығы, қызметінің қағидаттары туралы және ұйымдық құрылысы туралы анық ақпарат алуға; 4) волонтерлік бағдарламаларды (жобаларды) орындауға және волонтерлік акциялар мен волонтерлік қызметті жүзеге асыру үшін ұйымдастырылатын, бастама жасалатын немесе ұсынылатын өзге де іс-шараларды өткізуге;</p>	<p>12-баптың 3-тармағын 10) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: зейнетақымен қамтамасыз ету.</p> <p>12-баптың 3-тармағын 11) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: міндетті медициналық сақтандыру жүйесінде медициналық көмекті алуға. Волонтерлік туралы заңның 12-бабының волонтердің құқығы туралы 11-т. «волонтерлік қызметті жүзеге асыру барысында олардың өмірі мен денсаулығының зақымдануынан туындаған шығыстарды өтеу» құқығымен толықтыру ұсынылады. Волонтерлік қызметті жүзеге асыру барысында олардың өмірі мен денсаулығына келтірілген зиянның шығынын өтеу (волонтерлік қызмет туралы қолданыстағы заңнамада волонтер өмірін сақтандыру қарастырылмаған. ҚР Еңбек кодексінде еңбек қызметіне қатысты жазатайым оқиғаға ұшыраған жұмыскердің алдындағы жұмыс берушінің материалдық жауапкершілігі бекітілген. Бірақ волонтер мен волонтерлік ұйым арасындағы еңбек қатынастары бекітілмеген).</p>	<p>Франциядағы Беневолатар, есеп барысында атап өтілгендей, волонтердің кез-келген жаста (бірақ сирек жағдайда, 70 жастан басталады) қызмет ете алатын түріне жатады. Франциядағы зейнетақы жүйесі зейнетке мезгілінен бұрын шығуға мүмкіндік береді («préretaire») және егде жастағы адамдардың ерікті іс-шараларға қатысуына оң әсерін тигізеді, дәлірек айтсақ, оларды ынталандырады.</p> <p>АҚШ-та медициналық сақтандырудың 5 түрі бар: 1) ірі және жоғары қаржыландырылған волонтерлік ұйымдар толық жұмыс істейтін еріктілерге міндетті медициналық сақтандыруды ұсынады. Олардың ішінде «Бейбітшілік корпусы», «Америкорп», «Лютеран волонтерлер корпусы» және Католиктік еріктілер желісінің мүшелігіне енетін ұйымдар бар. Мәселен, «Бейбітшілік корпусы» волонтерлерге олардың қызметі кезінде тиісті және қажетті медициналық көмекті көрсетеді. Қызмет көрсетілгеннен кейін, «Бейбітшілік корпусы» өтпелі кезең мен сапар кезеңі үшін «қысқа мерзімді медициналық сақтандыру» негізінде бір айлық медициналық сақтандыруды төлейді. Қайтып оралған волонтерлер екі айға дейін қосымша қызмет түрін сатып ала алады. Волонтерлікке дейін «Медикэр» («Medicare») (АҚШ-тағы 65-тен жоғары жастағы адамдарға арналған ұлттық медициналық сақтандыру бағдарламасы).</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
		<p>5) волонтермен жазбаша нысанда жасалған азаматтық-құқықтық шартта көзделген жағдайда, арнаулы киім алуға және жол жүруге, тұруға, тамақтануға, қажетті жеке қорғаныш құралдарын, құрал-саймандарды сатып алуға арналған шығыстарды және қауіпті, зиянды және қолайсыз өндірістік факторлармен байланысты жұмыстарды орындау кезіндегі өзге де шығындарды өтетуге;</p> <p>6) волонтерлік қызметті ұйымдастырушыдан және волонтерлік ұйымнан ұсынған хаттарды алуға;</p> <p>7) Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген тәртіппен жүргізілген жағдайда, ақпараттық ресурстарға өзі жүзеге асырған волонтерлік қызмет туралы, оның жүзеге асырылу орны мен сағат саны, көтермелеулер, өзі алған қосымша дайындық, қолдау және көтермелеу шараларын алу құқығы туралы мәліметтерді, өзге де мәліметтерді енгізуге;</p> <p>8) волонтерлік қызметті жүзеге асыру үшін білім беру, денсаулық сақтау, әлеуметтік қорғау, мәдениет, спорт ұйымдарына және табиғат қорғау мен орман мекемелерінің аумағына осы ұйымдардың басшылығымен келісу бойынша кіруге;</p> <p>9) халықты жұмыспен қамтуға жәрдемдесуге қатысуға құқығы бар.</p>		<p>65 жасқа дейінгі кейбір мүгедектер, бүйрек қызметі бұзылған адамдар бағдарламаға қатыса алады) қызметін алған адамдар бұл туралы «Медикэрге» хабарлайды, сәйкесінше, волонтердің төлемдерінен шығындар ұсталмайды, өйткені волонтер «Америка корпусының» тегін сақтандыру құқығына ие болады. Сөйтіп, волонтер «Медикэрдің» жартысын қайтарып, волонтерлік кезіндегі ай сайынғы сақтандыру шығындарын төлемейді, ерікті қызметі аяқталғаннан кейін бағдарламаға айыппұлсыз қайта тіркеледі.</p> <p>Бұнымен қоса, «Бейбітшілік корпусы» волонтердің волонтерлік қызметі кезеңіндегі кейбір медициналық шығындарының белгілі бір өтемақысын ұсынады: мысалы, стоматологиялық және рентгендік тексерулер үшін көп дегенде 60 доллар, физикалық тексерулер үшін 125-тен 290 долларға дейін (жасына және жынысына байланысты) және көз сынама-сы үшін ең көбі 12 доллар.</p> <p>2) шағын ұйымдар «Қолжетімді медициналық қамтамасыз ету туралы» заңға сәйкес, минималды қажетті болып табылмайтын сақтандыру мүмкіндігін ұсынады. Оған волонтерлерге негізгі тегін медициналық сақтандыруды ұсынатын қысқамерзімді «AmeriCorps» медициналық қызмет жоспары кіреді.</p> <p>3) табысы аз адамдарға медициналық көмек көрсетудің «Медикейд» («Medicaid») федералды жүйесі. Бұл АҚШ-тың кейбір табысы аз тұрғындарын медициналық көмекпен қамтамасыз ететін мемлекеттік міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру бағдарламасы. «Медикейд» қызметтері әр штат квотасына сәйкес өзгеріп отырады.</p> <p>Егер волонтердің кірісі федералдық кедейлік деңгейінің 138%-ын құрап немесе одан төмен болса, онда ол «Медикейд» квотасына үміткер бола алады (2020 ж. бойынша).</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				<p>4) қысқа мерзімді (ұзақтығын үш жылға дейін ұзарту мүмкіндігімен 364 күн) медициналық сақтандыруды волонтер медициналық сақтандыру компаниясынан немесе брокер арқылы сатып ала алады.</p> <p>5) «сапарды сақтандыру» волонтердің қызмет орнына жетуі үшін жүріп өтетін едәуір қашықтығы үшін беріледі.</p> <p>Алайда, бұл экстремалды спорт түрлерімен байланысты жарақаттар тәрізді медициналық мәселелердің белгілі бір түрлерін қамтымайды және оның максималды төлемін шектейді.</p> <p>Ирландиядағы тәрізді, Еуропаның басқа да елдерінде волонтерлік қызметті сақтандыруға қатысты нақты құқықтық ережелер қабылданбаған. Алайда волонтерлерді қорғаудың белгілі бір саясаты бар. Мәселен, «Volunteer Ireland» еріктілер жұмылдырылған ұйымдарға волонтерлерді ауру қатерінен, жазатайым оқиғадан және үшінші тұлғалар алдындағы жауапкершіліктен сақтандырудың нақты нұсқаулары көрсетілген еріктілердің жазбаша саясатын құруды ұсынады.</p> <p>Осыған орай, Ирландия волонтерлері медициналық сақтандыру жөніндегі уәкілеттік берген белгілі бір компаниядан жеке медициналық сақтандыру иеленуі тиіс. Топтық сақтандыру тізіміне волонтерді оның демеушісі енгізеді.</p>
			<p>12-баптың 3-тармағын келесі редакциядағы 12) тармақшамен толықтыру ұсынылады:</p> <p>еңбекке жарамсыз деп танылған жағдайда әлеуметтік жәрдемақы алуға.</p>	<p>АҚШ тәжірибесі.</p> <p>«Жұмыскерлерге өтемақы төлеу туралы федералдық заңның» 12620 (б) «Ұлт пен қоғамдастық» бөліміне және «1990 жылғы қызмет туралы заңға» 2009 ж. енгізілген түзетулерге сәйкес, егер волонтер өзінің волонтерлік қызметі барысында еңбекке жарамсыз болып танылса, оған оның волонтерлік қызметі кезіндегідей әлеуметтік жәрдемақылар төленеді.</p> <p>АҚШ-тың Еңбек министрлігі осындай төлемдердің іске асуына толық жауапкершілік алады. Мысалы, егер «Жұмысшылардың өтемақы бағдарламаларының кеңсесі»¹</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				<p>(Office of Workers' Compensation Programs, OWCP) волонтерлердің дерті волонтерлік қызметі кезінде туындағанын немесе күшейгенін анықтаса, FECA бағдарламасы волонтерге науқастығы немесе жарақаты үшін өтемақы төлеуді қарастырады.</p> <p>Дегенмен, егер жарақат немесе еңбекке жарамсыздық жеке мас болу, волонтердің өзіне немесе өзгелерге жарақат немесе қаза әкелу үшін жасалған қасақана әрекетінен туындаған болса, волонтерға FECA (AmeriCorps NCCC) жеңілдіктері берілмейді.</p> <p>Қызметтерге медициналық ұдайы көмекке ақы төлеу, жоғалған жалақы үшін өтемақы төлеу, волонтерлік қызметке байланысты денсаулықтың ұдайы нашарлауы жатады. FECA, сонымен қатар, волонтердің қаза болуы жағдайында денені тасымалдаудың, жерлеудің ережелері мен төлемдерінен, егер волонтердің қазасы волонтерлік қызметті атқару барысындағы жарақат немесе сырқат нәтижесінде пайда болса, отбасының асыраушысынан айырылу жәрдемақысынан тұрады.</p> <p>Ирландиядағы медициналық қызмет көрсету мен қызметтер салықтарды төлеу мен төлемдерге қатысты (PRSI) әлеуметтік сақтандыруға қарағанда, өмір сүру мен экономикалық құралдардың принципіне негізделген. Сәйкесінше, азаматтық өздігінен Ирландиядағы медициналық қызмет пен көмекке құқықтарды айқындамайды.</p> <p>Дегенмен, EO/ EЭА азаматтарына қолданылатын белгілі бір ережелер бар. Бұл жағдайда қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді еріктілер арасындағы мәртебені анықтап алу қажет. Ирландиядағы қысқа мерзімді еріктілерге бір жылдан көп тұрып жатқан еріктілер жатады.</p>

¹ «АҚШ жұмысшыларының өтемақы бойынша бағдарлама кеңесі» азаматтардың (немесе мүгедектердің) еңбекке жарамсыз (жарақат алу немесе басқа аурулар) деп танылған жағдайында ұсынылатын 4 негізгі өтемақы бағдарламасын басқарады, олардың ішінде медициналық емдеу, кәсіби сақтандыру және т.б. жеңілдіктер ұсынылады.

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				<p>Бұл жағдайда олар «келушілер» ретінде қарастырылады. Олар сәйкес органдарға Е111 формасын берген жағдайда медициналық көмекті алу құқығына ие болады.</p> <p>Ирландияда бір жылдан көп өмір сүріп жатқан ұзақ мерзімді волонтерлер «қарапайым тұрғындар» саналады. Бұндай құқықтық мәртебе ұлтына қарамай таңылады. Бұл Денсаулық сақтау кеңесі арқылы «Ирландияның қарапайым тұрғыны» деп танылған барлық адамдардың медициналық қызметті алуға толық немесе шектеулі құқығының (сондай-ақ, волонтер еңбекке қабілетін жоғалтқан жағдайда) болуымен байланысты.</p> <p>1993 жылы Францияда волонтерлерді сақтандыру мен қорғау туралы «Bénévoles» заңы қабылданды. Заң волонтерлерді жұмылдыратын ұйымдарға өздерінің беневолярды (волонтерлерін) волонтерлік қызмет нәтижесінде туындаған жазатайым жағдайлар мен сырқаттардан сақтандыруға мүмкіндік береді.</p> <p>Алайда бұл ұйымның ынтасына байланысты. Егер волонтер дене жарақатының құрбаны болса, сот қауымдастық пен волонтер арасындағы көмек туралы құпия келісім бойынша, қауымдастықты волонтерге өтемақы төлеуі тиіс деп санауға бейімділік танытады. Егер волонтер зақым келтірген болса, қауымдастық пен волонтер арасында еңбек шартының жоқтығына қарамастан, қауымдастықтың жауапкершілігін туғызатын қожайын мен қызметші қарым-қатынасы болады.</p> <p>Қауымдастық жүзеге асыратын қызметтің түріне байланысты, сақтандыруды рәсімдеу қауымдастық үшін міндетті болып табылады, жоқ дегенде, табанды ұсынылады. Бұл сақтандыру оны ұйымдастыруға және өткізілетін шараларға қатысатын барлық адамдарды есепке алып, ол адамдардың сыртқы ортамен</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				және өзара байланысы бойынша қызметіне кепілдік беруі тиіс. Қоғамдық мүдделер бойынша қауымдастықтар волонтерлерді жазатайым жағдайлардан сақтандыруды рәсімдей алады. «France Bénévolat» сияқты волонтерлік орталықтар жылжытатын мінез-құлық кодексіне сәйкес, қауымдастық волонтерлерді сақтандыруға тиісті. Алайда, қауымдастық осы сақтандыру бойынша шығындарды өтеуге міндеттелетіндіктен, қаржының тапшылығынан іс жүзінде тек бірен-саран қауымдастықтар ғана осындай келісімдерге барады. Ұйым шеңберінен тыс қызмет ететін жекелеген волонтерлер сақтандырылмайды және жол апаты мен жарақат жағдайларында жауапкершілікті өздеріне жүктейді. Жекелеген волонтерлерді өте арзан бағамен сақтандырудың сызбасы бар, бірақ ондай сызбалар тек белгілі бір қалаларда ғана болады ² .
			12-баптың 3-тармағын 13) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңына сәйкес жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім алуда жеңілдіктер алуға.	АҚШ-та мұндай тәжірибе бар, «AmeriCorps» волонтерлеріне олардың волонтерлік қызметтердің орнына студенттік несиені төлеу мерзімін ұзартуға мүмкіндік беретін практика бар. Волонтер, сондай-ақ, колледжде немесе ЖОО-дағы оқу ақысын төлеу бойынша жеңілдіктерге ие болады. Волонтерға 7 жыл көлемінде «Segal AmeriCorps Education Award» білім беру марапатына қолжетімділік беріледі. <i>Марапат колледжде, колледжден кейінгі білім алуда (магистратура, PhD) ақы төлеуге немесе білікті студенттік қарыздарды төлеуге көмектеседі. 55 жастан асқан қатысушылар өздерінің білім марапаттарын балаларына, немерелеріне және асырап алған балаларына бере алады.</i> Бұндай жеңілдіктің болуы волонтердің уақытын тек еріктілік жұмыстарға ғана емес, сонымен бірге өз пайдасына да жұмсауға көмектеседі, бұл

² Study on Volunteering in the European Union Country. Report France // https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_fr_en.pdf

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				<p>волонтерді өз біліміне үлес қосуына ынталандырады. Бұл практика ынталандырып қана қоймай, студенттер мен мектеп оқушылары арасында волонтерлер санының өсуіне ықпал етеді.</p> <p>Франциядағы мектептер волонтерліктің дамуына белсенді ықпал етеді. Білім министрлігі мектептерде «Елшілер» деген атаумен операциялар жүргізетін Волонтерлік ұйымдарды (VIO) ашты. Олар мұғалімдер мен студенттердің еріктілік туралы хабардар болуына бағытталған. Олар оқытушылар мен оқушылардың волонтерлік туралы білігін жетілдіруге бағытталған.</p> <p><i>2017 жылы Франция университеттерді академиялық бағдарламаның бөлігі ретінде студенттердің волонтерлік қызметін мойындауға және қолдауға міндеттейтін бағдарлама қабылдады.</i></p> <p><i>Бұндай тәжірибе дипломдардың соңында расталған несиелер түрінде болуы, сонымен қатар студенттердің кестесін өзгерту мүмкіндігі бар волонтерлік іс-әрекеттерді жеңілдетуі, яғни қашықтықтан оқыту, балама бағалау әдістері және т.б. түрінде болуы мүмкін.</i></p>
			<p>12-баптың 3-тармағын 14) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: демалыс</p>	<p>Жұмыс берушілер жүзеге асыратын корпоративті бағдарламалар қызметкерлерге жалақыны сақтай отырып, демалыс алу немесе ақылы демалысты қамтамасыз ету түрінде демеушілік көмек ұсыну арқылы жағдай жасап, қызметкерлерді волонтерлікке жігерлендіретін АҚШ тәжірибесі.</p>
			<p>12-баптың 3-тармағын 15) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: волонтерлік қызметті өз қызметі арқылы өзіне, үшінші тұлғаға және қоршаған ортаға зиянын тигізбей қауіпсіз орындау.</p>	<p>Ұлыбританияда «Өндірістегі еңбек қауіпсіздігі мен гигиенасы туралы» заң (Health and Safety at Work Act, 1974) мен «Деректерді қорғау туралы» заң (Data Protection Act, 1998) қоғамның кез-келген мүшесіне қолданылғаны сияқты, жалдамалы ерікті жұмыскер болып табылатын волонтерлерге қолданылатын құқықтық қорғауды қарастырады.</p> <p>АҚШ-та «AmeriCorps» волонтерлеріне волонтерлік ұйымға</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				қосылғаннан кейін арнайы гайдлайндар (бізше, нұсқаулықтар) ³ ұсынылады, олардың ішінде волонтердің құқықтары, этикалық нормалары және басқа да міндеттері жазылады. Гайдлайндарда заңдарға сілтеме беріледі, яғни оның жекелеген бөлімдері де заңмен қорғалады.
			12-баптың 3-тармағын 16) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: волонтерлік қызмет процесінде қолы жеткен ақпаратты (ерекше қоғамдық маңыздылығы бар немесе тұлғаның құқықтары мен бостандығына қатысты ақпараттан басқа) құпия сақтауға.	Францияда волонтерліктің формалды этикалық жалпы кодекстері жоқ. Алайда кейбір жекелеген волонтерлік ұйымдарда (VIO) түрлі құжаттар, мысалы, осы ұйымдарға қатысатын еріктілердің құқықтары мен міндеттері жазылған жарғылар бар. Қайырымдылыққа қатысты этикалық кодекстердің сақтағысы келетіндердің қатарына 1988 жылы құрылған: «La Charte du Don en Confiance»; 1999 жылы кәсіптік ретінде құрылған «France Générosité» жатады. АҚШ волонтерлеріне волонтерлік ұйым қатарына қосылған соң, оның волонтерлік қызметі барысындағы құқықтары, этикалық нормалары және басқа да міндеттері жазылған гайдлайндар беріледі. АҚШ-та кез-келген осындай құжаттардың ресми мәртебеге ие екендігіне және егер заңдармен болмаса, елдің белгілі бір саясатымен (бұл тұста, волонтерлік) қорғалатындығына назар аудару керек. АҚШ-та, сонымен қатар «Құпиялылық туралы заң» бар (бұндай заң Қазақстанда да бар ⁴ , бірақ мақсаты басқа), оның мақсатына федералды органдардың жеке ақпаратты жинау, жүргізу, пайдалану және жария ету нәтижесінде туындайтын жеке өміріне негізсіз шабуылдардан қорғану құқығына ие жеке тұлғалар жөнінде ақпаратты сақтау туралы үкіметтің қажеттілігін теңестіру жатады. Мысалы, «AmeriCorps NCCC» гайдлайнында «Жеке ақпаратты ашу» туралы бөлім бар, ол жерде «Құпиялылық туралы

³ AmeriCorps NCCC // https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/2018_9_27_NCCCMemberHandbook_508.pdf

⁴ ҚР Дербес деректер және оларды қорғау туралы Заңы (2017.28.12. берілген өзгерістер мен толықтырулармен) // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31396173

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				заңның... жазбаша келісімсіз» жеке ақпаратты жариялауға «тыйым салатындығы» туралы айтылады ⁵ және заңға келесі тәртіппен «5 U.S.C. §552a» сілтеме беріледі. Сонымен қатар, гайдлайн-да құқықтық негізі бар заңға сілтеме жасау арқылы волонтердің «Кәсіби мінез-құлқының кодексі» де ұсынылған: «Мінез-құлық стандарттары моральдық көңіл-күй үшін де және қауіпсіздік үшін де міндетті. AmeriCorps NCCC мүшелері де, волонтерлер де өз әрекеттері үшін жауапкершілік алады».
			12-баптың 3-тармағын 17) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: волонтерлік қызметті жүзеге асыру бойынша өз міндеттерін орындауды волонтердің координаторының келісімсіз/хабардар қылмай басқа тұлғаларға бермеуге.	АҚШ тәжірибесі
			12-баптың 3-тармағын 18) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: мемлекеттік билік органдары мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарының лауазымды тұлғаларының заңды өкілеттіктерін жүзеге асыруға кедергі келтірмеуге.	Волонтердің ұйымның меншігі болып табылатын ақпаратты жариялауға құқығының жоқ екендігі туралы АҚШ тәжірибесі келтірілді, бірақ егер бұл ақпарат заңсыз болса, ол бұл туралы жергілікті немесе федералды органдарға хабарлауы тиіс. Мемлекеттік органдардың кейінгі әрекеттерінің траекториясында ешқандай кедергілер жоқ.
			12-баптың 3-тармағын 19) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: азаматтық-құқықтық келісімге отыруға.	Ұлыбританияда волонтер мен қабылдаушы тарап арасында азаматтық-құқықтық келісімшарт мәртебесіне тең келісім жасалады. Мысалы, Ұлыбританияның волонтерлік ұйымдардың құқықтық мәртебесі туралы ақпаратқа ие Волонтерлік ұйымдарының ұлттық кеңесі (NCVO) «волонтердің волонтер ретіндегі еңбек келісім-шартының болмайтынын, сондықтан олардың жұмыскер немесе жұмыс беруші сияқты құқықтарға ие еместігін» хабарлайды. Волонтер волонтерге тиесілі бақылаудың, қолдаудың және білімнің деңгейін, ұйым арқылы өтетін сақтандыру

⁵ AmeriCorps NCCC // https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/2018_9_27_NCCCMemberHandbook_508.pdf

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				<p>немесе кез-келген басқа шығындар туралы ақпаратты түсіндіретін келсімге қол қояды. Еріктілік туралы келісім міндетті болып саналмайды, бірақ ол волонтердің ұйымнан не күте алатындығын анықтайды, алайда келісім физикалық және құқықтық тұлғалар арасында келісім-шартты қалыптастырмайды.</p>
			<p>12-баптың 3-тармағын 20) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: волонтерлік ұйыммен келісім шеңберінде қосымша білім алуға.</p>	<p>АҚШ-та волонтер өзін тартқан ұйым арқылы базалық білім алудан өтеді. Алайда АҚШ-тың мектеп базасы деңгейінде кездесетін волонтерлік практикалар мектеп оқушыларының волонтерлік техника мен дағдыларға үйренетіндігі туралы меңзейді.</p> <p>Франциядағы волонтерлік білім берудің ұлттық жүйесі шеңберінде міндетті дағды ретінде танылған.</p> <p>Волонтерлік тәжірибенің құндылығы ресми және бейресми білім беруді бағалау тұрғысындағы алғашқы заңдармен мойындалды: 2000 жылы жастар және спорт істері бойынша министрлік ұйымдар мен физикалық және спорттық қызметті насихаттауға қатысты заңға жастар мен спорт саласындағы кәсіби білім беру мен оқытудың кәсіби немесе еріктілік тәжірибесімен расталатыны туралы өзгерістер енгізді.</p> <p>Осыдан кейін, волонтерлік тәжірибені тексеру қауымдастықты қызметтің барлық салаларына таралды. Францияның волонтерлері, осылайша, диплом немесе сертификациядан өтеді. Олар өздері кемінде 3 жыл көлемінде ие болған дағдылардың сұраныстағы квалификация талабына сәйкес екендігін көрсетулері керек. Аталмыш, барынша қиын процесс дипломы жоқ көптеген адамдар үшін олардың кәсіби тәжірибесін бағалаудың мүмкіндіктерін ашты. 2002 жылдың қаңтарындағы заң волонтерлердің кәсіби білім алуына маңызды ықпал етті.</p> <p>Франция волонтерлерінің білім алуының басқа да мүмкіндіктері бар.</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				<p>Волонтер алатын білімнің типі волонтердің өзі қарайтын ассоциацияға және оның стратегиясына байланысты. Мемлекет пен аймақтар волонтерлерге берілетін білімді қолдайды.</p> <p>Франциядағы волонтерлердің білім алуы мемлекет тарапынан қосымша қолдауға ие. Мысалы, 1985 жылы «Коммерциялық емес секторды дамытудың ұлттық қоры» (FNDVA) білім беруге қатысты кейбір жобаларды қаржыландырды. Ол қор арқылы үш бағыт қаржыландырылды:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Волонтерлік дайындық; - Пилоттық жобалар; - Ұлттық мүддені зерттеу. <p>Осы инвестициялар көлемінің көрсеткіші ретінде: 2003 жылы FNDVA волонтерлердің бір ғана префектурадағы жеті ассоциация ұйымдастырған 19 тренингін қаржыландырды. Бұған қоса, 1988-1999 мерзім аралығында волонтерлерді оқытуға бағытталған FNDVA қаражаты 3,5 миллион еуроға дейін өсті. Франция үкіметі волонтерлерді ынталандырудың тәсілдерін жиі зерттейді⁶.</p>
			<p>12-баптың 3-тармағын 21) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: жол жүру, өмір сүру, тамақтану шығындарын өтеуге.</p>	<p>Ұлыбританияда волонтерлерге волонтер ретіндегі уақыты үшін төленбейді, бірақ волонтер шығындарды өтеу үшін қаражат алады.</p> <p>Бұл әдетте волонтердің волонтерлік қызметі үшін сатып алынуы тиіс тамақпен, суындармен, саяхатпен немесе кез-келген жабдықпен шектеледі. Волонтер, мысалы, жол жүру шығындары сияқты, жеңілдіктер талап етуге құқылы, бірақ оларды волонтер ретінде ғана алуы шарт. Кез-келген еуропалық ел мен АҚШ-тың тәжірибесі көрсеткендей, волонтердің күнделікті ақшалай, жол жүру шығындары (жәрдемақы) қайтарылады, волонтерге міндетті тегін тұрғын үй қарастырылған, шәкіртақы төленеді (АҚШ), егер волонтердің баласы болса (немесе волонтер жауапкершілік алған туысы болса) өтемақы төленеді, себебі волонтер өз баласына бөлетін уақытын волонтерлікке жұмсайды.</p>

⁶ National Report – France // https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_fr_en.pdf

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
1	12-баптың 4-тармағы	<p>3-тарау. ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ҚОЛДАУ</p> <p>12-бап.</p> <p>4. Волонтер:</p> <p>1) волонтерлерді үйлестірушіден алған тапсырмаларды адал орындауға, ал аяқталған соң олардың орындалғаны туралы волонтерлерді үйлестірушіні хабардар етуге;</p> <p>2) азаматтардың және ұйымдардың құқықтары мен заңды мүдделерін бұзбауға, волонтерлік қызметті ұйымдастырушының өз құзыретіне сәйкес берген өкімдерін орындауға;</p> <p>3) волонтерлік қызметті қауіпсіз орындау қағидаттарын сақтауға, өзінің қызметімен үшінші тұлғаларға және қоршаған ортаға зиян келтірмеуге;</p> <p>4) волонтерлік қызмет процесінде волонтер қол жеткізетін ақпараттың құпиялығын сақтауға;</p> <p>5) волонтерлік қызметті жүзеге асыру бойынша өз міндеттерін орындауды волонтерлерді үйлестірушінің келісімінсіз өзге адамдарға бермеуге;</p> <p>6) волонтерлік қызметті жүзеге асыру процесінде өзіне берілген материалдық ресурстар мен жабдыққа ұқыпты қарауға және жұмыс аяқталғаннан кейін оларды қайтаруға;</p> <p>7) мемлекеттік билік органдары мен жергілікті өзін-өзі басқару органдары лауазымды адамдарының өкілеттіктерінің іске асырылуына кедергі келтірмеуге міндетті.</p>	<p>12-баптың 4-тармағының 3) тармақшасына толықтыру енгізу ұсынылады:</p> <p>волонтерлік қызметті қауіпсіз орындаудың принциптерін өз қызметі арқылы өзіне, үшінші тұлғаға және қоршаған ортаға зиянын тигізбей орындауға.</p> <p>12-баптың 4-тармағының 4) тармақшасына толықтыру енгізу ұсынылады:</p> <p>волонтерлік қызмет процесінде волонтердің қолы жеткен ақпаратты (ерекше қоғамдық маңыздылығы бар немесе тұлғаның құқықтары мен бостандығына қатысты ақпараттан басқа) құпия сақтауға.</p>	<p>АҚШ тәжірибесі көрсеткендей, өз кезегінде, заңдармен реттелетін волонтерлерге арналған нұсқаулықтарда (дәлірек, нұсқаулықта қатаң сақталатын қолданыстағы қалалық, штаттық және федералды заңдарға сілтемелер беріледі), волонтердің мінез-құлқының кодекстері мен нормалары жазылған. Оларда волонтерлердің өз іс-әрекеттері үшін жауап беретіндігі және олардың мінез-құлқы әрдайым жұмылдырушы тарап мүдделеріне сай болуы керектігі туралы жазылған: «волонтерлер азаматтық мақтаныш сезімін қалыптастырады және өздерін осының өздеріне жағымдықпал етуіне сәйкес ұстайды; адамдардың барлығына құрметпен және сыпайылықпен қарайды, және дауларды зорлық-зомбылықсыз, әдепті түрде шешеді және ұйымның басқа мүшелеріне құрмет көрсетеді; басқаларға қасақана немесе абайсызда зиян келтірмеу үшін өзін-өзі ұстайды; құралдарды, өрт сөндіру жабдықтарын, қауіпсіздік құралдарын пайдаланады және көлік құралдарын қауіпсіз және қажетті түрде пайдалана алады» және т.б.</p> <p>АҚШ «Құпиялылық туралы заңы», әдетте, тұлғаның жазбаша келісімінсіз жеке тұлғаның және кез-келген адамның қолы жететін кез-келген ақпаратты ашуға тыйым салады (бұл жағдайда, құрамына волонтер кіретін ұйым). Алайда бұл тыйым үшін ерекше жағдайлар бар. Бұл ерекшеліктер мыналарды қамтиды, бірақ олармен шектелмейді: Ұлттық және мемлекеттік қызмет істері жөніндегі корпорацияның қызметкерлеріне осындай ақпаратты керексінген кезде тарату; сондай-ақ кез-келген федералды немесе мемлекеттік органға азаматтық немесе қылмыстық құқық қолдану мақсаттары үшін белгіленген тәртіпке сәйкес ақпараттар беру (мысалы, Федералды тергеу бюросы). Бұндай тәртіптер волонтерлерге олар волонтерлік</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				<p>ұйымға кірместен бұрын берілетін арнайы гайдлайндарда сипатталған. Гайдлайндар штаттық немесе федералды заңдарға сілтемелер бергендіктен заңды күшке ие болып саналады.</p> <p>«Америкорп» волонтерлерінің бір гайдлайнынан үзінді: «Қатысушылар әлеуметтік желілерді дұрыс мағынада пайдаланулары керек. Кәсіби мінез-құлық кодексі интернетте де, автономды режимінде де барлық әрекет түрлеріне қолданылады. AmeriCorps қатысушылардың сөз бостандығына қатысты құқықтарын құрметтейді, бірақ егер қатысушының желідегі пікірлері AmeriCorps-ның кез-келген саясатын бұзса, тәртіптік жаза қолдана алады. Волонтер өзін заңсыз кемсітушілікке ұшырадым деп санаса немесе қандай да бір заңсыздық туралы білсе, шағымдарды бейтарап қарауды ұсынатын Азаматтық құқықтар және инклюзия басқармасына хабарласуы шарт.</p>
			<p>12-баптың 4-тармағының 5) тармақшасына толықтыру енгізу ұсынылады:</p> <p>5) волонтер координаторларының келісімсіз хабардар болуынсыз волонтерлік қызметті жүзеге асыру бойынша өз міндеттерін басқа адамдарға бермеуге.</p>	<p>АҚШ тәжірибесі.</p>
	3-тарау	3-тарау. ВОЛОНТЕРЛІК ҚЫЗМЕТТІ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ҚОЛДАУ	<p>3-тарауды 17-1 бабымен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады:</p> <p>17-1-бабы.</p> <p>1. Волонтерлердің қоғамдық ұйымдары, қауымдастықтар (кеңестер):</p> <p>1) уәкілетті органға және басқа басқа да мемлекеттік органдарға Қазақстан Республикасының волонтерлік қызмет туралы заңнамасын жетілдіруге байланысты ұсыныстарды енгізуге;</p> <p>2) волонтерлік қызмет нәтижелерін меңгеруге және жалпылауға;</p> <p>3) волонтерлердің мүдделерін мемлекеттік органдарда, сондай-ақ</p>	<p>4) Франция үкіметі сектордың ерікті өкілдерінен тұратын түрлі жұмыс топтары арқылы әзірленетін мерзімдік конференциялар ұйымдастырып отырады.</p> <p>Француздық «Bénévolat»-тың ақпарат пен ресурстарды біріктіру, сондай-ақ перспективалық жұмыстарды жүргізу мақсатында волонтерлер ұйымдарының ішіндегі кейбір маңызды серіктестерін біріктіретін тұрақты комитеті бар. ҰЕҰ-ң басқа құрамдас бөліктері, атап айтқанда, кооперативтер мен өзара қорлары, ішінара еріктілер арқылы басқарылады және ерікті қызметті қамтамасыз етеді.</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
			<p>Қазақстан Республикасының заңдары арқылы анықталатын тәртіп бойынша басқа да қоғамдық ұйымдарда қорғауға;</p> <p>4) бұқаралық ақпарат құралдарында волонтерлердің мәселелері мен құқықтары бойынша ақпаратты зерттеуге және таратуға;</p> <p>5) әлеуметтік бағдарламаларды, жобаларды, сондай-ақ мемлекеттік әлеуметтік тапсырыстар негізінде волонтерлік бағдарламаларды жүзеге асыру сұрақтары бойынша волонтерлерді тарту арқылы әлеуметтік міндеттерді шешуге бағытталған жекелеген шараларды іске асыруға;</p> <p>6) волонтерлердің қауіпсіздігі туралы міндетті талаптарды белгілейтін стандарттау құжаттары мен нормативті-техникалық құжаттарды дайындауға қатысуға;</p> <p>7) тиісті мемлекеттік органдар мен ұйымдарға волонтерлік қозғалысты дамыту бойынша шараларды қабылдау туралы ұсыныстар енгізуге;</p> <p>8) тиісті мемлекеттік органдармен бірге волонтерлік қозғалысты дамыту саласында ашық және жалпыға ортақ мемлекеттік ақпараттық ресурстарды қалыптастыруға қатысуға;</p> <p>9) волонтерлер мен волонтерлік ұйымдарға құқықтық және консультациялық көмек көрсетуге;</p>	<p>5) Волонтерлікті мойындау. Францияның тәжірибесі. «Bénévolat» қорымен ұйымдастырылған «Palme du Bénévolat» тәрізді инициативалар еріктілердің жетістіктерін мойындауға мүмкіндік береді. Олармен жыл сайын максимум 350 волонтер марапатталады. Қормен басқарылатын волонтерлерді сақтандыру науқандары еріктілік секторының қажеттіліктері туралы хабардар болуға көмектеседі. Бүгінгі таңда қор 40 000 волонтерді сақтандырумен қамтамасыз етеді. Волонтерліктің қазіргі кездегі ең серпінді аспектілерінің бірі не волонтерліктен алған білім мен дағдыларды тану жатады. Волонтерлердің волонтерлікке жұмсайтын уақытты мойындауы және бағалауы, әсіресе волонтерлік жұмыспен білім алу арасындағы көпір саналатын жас буын арасында, ынталандырудың маңызды факторы болып табылады. Мемлекеттік органдар, әсіресе мектеп жүйесінде және университет деңгейінде жастардың қатысуын кең тану және ілгерілету мәселелерін зерттейді және талқылайды. Леонардо жобасымен ойлап табылған «Еріктілік тәжірибесін бағалау» портфелі (AVE) қазіргі уақытта кейбір жергілікті билік арқылы орталықтандырылмаған жастар және спорттық қызметке қолданылады. Бұл құрал тәуелсіз қызметкер ретіндегі кәсіби тәжірибе болып танылған волонтерлердің тәжірибесін бағалауды (VAE) қолдау үшін пайдаланылады.</p>
			<p>10) Қазақстан Республикасының «Қоғамдық кеңестер туралы» заңымен бекітілген тәртіпте қоғамдық кеңестер жұмысына қатысуға құқылы.</p> <p>2. Волонтерлердің қоғамдық ұйымдары, қауымдастықтар (кеңестер) уәкілетті органның сұранысы бойынша:</p> <p>1) волонтерлік қызметтің нәтижелері;</p>	<p>Егер бұл тәжірибе Қазақстанда қолданылар болса, онда еріктілер қауымдастықтарға көбірек қатысқан болар еді. Волонтерлердің жұмысы жақсы танылып, ҰЕҰ-дан тыс жерлерде қолданылар еді (мысалы, еріктілерді оқыту бағдарламасында). Бұндай практиканы, мысалы, әрбір лауазымға қажетті негізгі құзыреттерді анықтау арқылы; немесе ұйымға қажетті құзыреттер мен ресурстарға шолу жасау арқылы;</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
			2) волонтерлер өткізген шаралар туралы ақпаратты береді.	құзіреттіліктер мен дағдыларды картаға түсіру арқылы жүзеге асыруға болады. Бұл адам ресурстарын үздік басқаруға ықпал етеді. 9) АҚШ-та заңгерлер қауымдастығы өз еріктерімен (ақысыз) заңгерлік көмек орталықтарында кеңес береді. «Pro bono» көбінесе қайырымдылық немесе волонтерліктің формасы ретінде түсіндіріледі. Мұндай орталықтар кәсіби қасиеттеріне қарамастан, кез-келген адамға көмек көрсетеді. «Pro bono» үшін тән белгі - кәсіби көмек, оның ішінде заңгерлік көмек болып табылады.
«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Қазақстан Республикасының 2013 жылғы 21 маусымдағы № 105-V Заңы				
	4-баптың 2-тармағы	1-тарау. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР⁷ 4-бап. Зейнетақымен қамсыздандыру жөніндегі мемлекеттік кепілдіктер 2. Мемлекеттік базалық зейнетақы төлемі: 1) жасына байланысты зейнетақы төлемдері 2018 жылғы 1 шілдеге дейін тағайындалған және еңбек сіңірген жылдары үшін төленетін зейнетақы төлемдері 2016 жылғы 1 қаңтарға дейін тағайындалған; 2) міндетті зейнетақы жарналары жүзеге асырылған кезең; 3) жұмыс істемейтін ананың немесе жұмыс істемейтін әкенің (бағып-күтуді ол нақты жүзеге асырған кезде) жас балаларды бағып-күткен, бірақ әрбір бала 3 жасқа толғанға дейін жалпы жиынтығы 12 жыл шегінен аспайтын уақыт; 4) 16 жасқа дейінгі мүгедек баланы бағып-күткен уақыт; 5) әскери қызметтегі, арнаулы мемлекеттік және құқық қорғау органдарындағы, мемлекеттік фельдъегерлік қызметтегі кезеңдер; 6) Қазақстан Республикасының дипломатиялық	4-баптың 2-тармағын 11) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: волонтерлік қызметке жұмсалған уақыт мерзімі (волонтерлік ұйымдар берген растаушы құжатты көрсеткен жағдайда).	Мәселен, АҚШ-тың 2018 жылғы мәліметтері бойынша, 2002 ж. бастап 2017 ж. дейінгі кезең аралығында Америка азаматтарының өз еркімен жұмсаған 120 млрд. сағаты 2,8 трлн. долларға дейін бағаланды. Ата-аналар ата-ана емес адамдарға қарағанда волонтерлер ретінде, шамамен, 48% жоғары жұмыс істейді, ал жұмыс істейтін аналар басқа демографиялық топтарға қарағанда көбірек уақыт жұмсайды, сонымен бірге еріктілердің үлесі 46,7%, америкалық волонтерлердің 11%-ы хоспистерде жұмыс істейді, волонтерлердің 24,6%-ы зейнеткерлер болып табылады және еріктілер қозғалысына қатысады, бұл АҚШ-тағы барлық волонтерлер санының жартысынан астамын құрайды (2019 жылғы мәліметке сәйкес).

⁷ <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1300000105>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
		<p>қызметтері мен халықаралық ұйымдар қызметкерлері жұбайының (зайыбының) шетелде тұрған, бірақ жалпы жиынтығы 10 жылдан аспайтын кезеңі;</p> <p>7) әскери қызметшілер (мерзімді қызметтегі әскери қызметшілерден басқа), арнаулы мемлекеттік органдар қызметкерлері жұбайларының мамандығы бойынша жұмысқа орналасу мүмкіндігі болмаған жерлерде жұбайларымен бірге тұрған, бірақ жалпы жиынтығы 10 жылдан аспайтын кезең;</p> <p>8) «Байқоңыр» кешенінің ресейлік ұйымдарындағы 1998 жылғы 1 қаңтардан кейінгі еңбек қызметінің кезеңдері;</p> <p>9) бөгденің көмегіне мұқтаж бірінші топтағы мүгедекке, екінші топтағы жалғызбасты мүгедекке және жасына байланысты зейнеткерге, сондай-ақ сексен жасқа толған қартқа күтім жасаған уақыт;</p> <p>10) осы Заңның 24-бабы 2-тармағының 2) тармақшасында аталған адамдардың еңбек қызметінің кезеңдері зейнетақы жүйесіне қатысу өтіліне есепке жатқызылады. 2005 жылғы 1 қаңтардан бастап көрсетілген кезеңдер Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қорына әлеуметтік аударымдар жүзеге асырылған жағдайда есепке жатқызылады.</p>		
<p>«Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру туралы» Қазақстан Республикасының Заңы 2015 жылғы 16 қарашадағы № 405-V ҚРЗ</p>				
	28-баптың 7-тармағы	<p>5-тарау. МІНДЕТТІ ӘЛЕУМЕТТІК МЕДИЦИНАЛЫҚ САҚТАНДЫРУ ЖҮЙЕСІН ҚАРЖЫЛАНДЫРУ⁸</p> <p>28-бап. Міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыруға жарналар</p> <p>7. Қорға жарналар төлеуден мыналар:</p> <p>1) осы Заңның 26-бабының 1-тармағында көрсетілген адамдар;</p>	<p>28-баптың 7-тармағының 5) тармақшасын келесі редакцияда толықтыру ұсынылады:</p> <p>волонтерлік қызметті жүзеге асырушы, волонтерлік ұйымдар берген растаушы құжаттары бар, немесе «белсенді волонтер» мәртебесімен волонтерлердің ортақ базасында тұрған адамдар.</p>	<p>АҚШ-та «Америкорп» тәрізді ірі бағдарламалардың волонтерлері әлеуметтік және медициналық сақтандырудың толық пакетімен (жоғарыда Медикейд мысалы келтірілді), көлікпен, тұрғын үймен қамтамасыз етіліп, сонымен қатар оларға тамақ шығындарын өтейтін шәкіртақы, балаға арналған жәрдемақы төленеді. БҰҰ тәрізді халықаралық</p>

⁸ Қазақстан Республикасының Заңы 2015 жылғы 16 қарашадағы № 405-V ҚРЗ // <https://zakon.uchet.kz/kaz/docs/Z1500000405>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
		2) әскери қызметшілер; 3) арнаулы мемлекеттік органдардың қызметкерлері; 4) құқық қорғау органдарының қызметкерлері босатылады.		ұйымдардың волонтерлері міндетті әлеуметтік медициналық сақтандыру жүйесі арқылы толық қаржыландырылады.
«Қазақстан Республикасының Еңбек Кодексі» Қазақстан Республикасының Кодексі 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ				
	87-бапқа	7-тарау. ТЫНЫҒУ УАҚЫТЫ⁹ 87-бап. Демалыс түрлері 5. Жұмыскерлерге әлеуметтік демалыстардың мынадай түрлері беріледі: 1) жалақы сақталмайтын демалыс; 2) оқу демалысы; 3) жүктілікке және бала (балаларды) тууға, жаңа туған баланы (балаларды) асырап алуға байланысты демалыс; 4) бала үш жасқа толғанға дейін оның күтіміне байланысты жалақы сақталмайтын демалыс. Егер Қазақстан Республикасының заңдарында өзгеше көзделмесе, әлеуметтік демалыста болған кезең еңбек өтіліне есептеледі.	87-баптың 5-тармағын 5) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: волонтерлік қызмет барысында жұмыс орны (лауазымы) мен жалақыны толық немесе жартылай сақтау (Жұмыс берушінің қалауымен) арқылы демалыс.	Францияның тәжірибесі. Волонтерлікке қатысты, соның ішінде еңбек нормаларына, жұмыскерлерге волонтерлік үшін демалыс алуға мүмкіндік беретін жарғыларға қатысты құқықтық актілер қатары бар. Жоғарыда АҚШ-тың тәжірибесі келтірілді, оған сәйкес АҚШ-тағы жұмыс берушілер өздерінің корпоративті бағдарламаларын әзірлейді, онда волонтерлердің жұмыс орнын сақтап, жалақы төленетін демалыс береді. Сондай бағдарламалардың бірқатарын (мысалы, «Habitat for Humanity») жұмыс берушілердің өздері дамытып, демалушы жасайды, бірақ аталмыш корпоративті қызметтерді қолдау мақсатында үкімет ынталандырулар ұсынады.
	91-бапқа	7-тарау. ТЫНЫҒУ УАҚЫТЫ 91-бап. Жыл сайынғы ақы төленетін еңбек демалысы берілген кезде еңбек өтілін есептеу	91-бапты 5) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: жұмыскердің волонтерлік қызметті іске асырған, бірақ оның артында жұмыс орны (лауазымы) мен жалақысының толық немесе жартылай сақталған (Жұмыс берушінің қалауымен) кездегі уақыты.	АҚШ тәжірибесі бойынша, ірі және шағын кәсіпорындардың жұмыс берушілері өз қызметкерлерін қоғамға волонтер ретінде қызмет етуге ынталандырады. Жұмыс берушілер қызметкерлердің волонтерлік бағдарламаларға қатысуы үшін тұрақты түрде демалуға мүмкіндік береді, олардың көпшілігі жұмыс берушілердің қолдауымен немесе демалушылық етуімен жүзеге асырылады. Волонтердің жұмыс орны олқайтып оралғанға дейін сақталады және волонтер «қызмет» кезінде ресми түрде жұмыссыз болып табылмайды, сәйкесінше, еріктінің жұмыс тәжірибесі үзілмейді. Компаниялар өздерінің қызметкерлеріне олардың волонтерлікке қатысуы үшін «ынталандыру» төлейді. Мысалы, жоғарыда «Habitat for Humanity» мысалы келтірілді.

⁹ Қазақстан Республикасының Кодексі 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000414#z87>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
				<p>Ұлыбританияда бірқатар ерекше тәжірибе байқалады, оған сәйкес волонтер құқығы өзінің жұмыспен қамтылуына қатысты болып табылатын «тағылымгер» ретінде тіркеле алады. Мұндай еріктілік практиканы кейде «жұмысқа орналастыру» немесе «жұмыс тәжірибесі» деп атайды. Бұл терминдер құқықтық мәртебеге ие емес және волонтер салық төлемейді. Олардың құқықтары волонтердің жұмыспен қамтылу мәртебесіне және оның жұмысшы, ерікті немесе қызметкер деп жіктелуіне байланысты. «Волонтер» статусына ие ерікті волонтерлік қызметінен еңбек тәжірибесін алса да, «жұмысшы» болып саналмайды және салық төлемейді. Айтпақшы, мұндай алгоритм кейде Ұлыбританияның волонтерлік жүйесінде мәселе туғызады. Волонтердің мәртебесі бойынша жұмысшы емес, ерікті болуына орай, олардың еңбек өтілінің болуы шатасуға әкеледі. Қабылдаушы тарапта волонтер ең төменгі жалақы алуға үмітті «қызметкер» емес пе деген сұрақ туындайды.</p> <p>Сондықтан, Ұлыбритания жүйесінде негізгі ұғымдардың түсіндірмелері мен шектері көрсетілген: «Волонтерлік ерікті түрде жүзеге асуы керек. Міндеттеме пайда болған сәттен бастап, волонтерліктің еріктілік сипаты жоғалады. Ерікті рөлдер ақы төленетін рөлдерден өзгеше болуы тиіс. Волонтерді еңбек демалысындағы қызметкердің орнын толтыру үшін пайдалану ұйымның осы рөлді атқаратын адамға ақы төлеуіне алып келуі мүмкін және бұл ағымдағы қызметкерлер тобына кері ықпалын тигізеді»¹⁰.</p>
Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 «Білім туралы» Заңы				
	5-тараудың 26-бабына	5-тарау. БІЛІМ БЕРУ ҚЫЗМЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ 26-бап. Білім алушылар мен тәрбиеленушілерді білім беру ұйымдарына	5-тарауды 5) тараушамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: волонтерлік қызметті жүзеге асырушы, волонтерлік ұйымдар берген растаушы	Бұл толықтырулар өмір сүру деңгейі төмен азаматтардың волонтерлік ұйымдардағы тәжірибесі арқылы техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі және жоғары

¹⁰ Treating volunteers as employees // <https://knowhow.ncvo.org.uk/your-team/volunteers/keeping/treating#>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
		<p>қабылдауға қойылатын жалпы талаптар</p> <p>5. Білім беру гранттарын алуға, сондай-ақ жоғары білімді кадрлар даярлауға мемлекеттік білім беру тапсырысы бойынша білім алушылардың құрамына қабылдауға конкурс өткізу кезінде баллдары тең болған жағдайда, келесі кезектілікпен:</p> <p>1) «Алтын белгі» белгісімен марапатталған адамдардың;</p> <p>1-1) патриоттық танытқаны және белсенді азаматтық ұстанымы үшін ерекшелік белгісімен наградалған адамдардың;</p> <p>2-1) техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарының білім туралы құжаттары бар, біліктілігін растаған және мамандығы бойынша кемінде бір жыл жұмыс өтілі бар адамдардың;</p> <p>3) тізбесін білім беру саласындағы уәкілетті орган айқындайтын жалпы білім беретін пәндер бойынша халықаралық олимпиадалар мен ғылыми жобалар конкурстарының (ғылыми жарыстардың) (бірінші, екінші және үшінші дәрежелі дипломдармен марапатталған), орындаушылардың халықаралық және республикалық конкурстарының және спорттық жарыстардың (бірінші, екінші және үшінші дәрежелі дипломдармен марапатталған) соңғы үш жылдағы жеңімпаздарының, сондай-ақ өздері таңдаған мамандықтары олимпиаданың, конкурстың немесе спорттық жарыстың пәніне сәйкес келген жағдайда,</p>	<p>құжаттары бар адамдар үшін.</p>	<p>білім бағдарламалары бойынша білім алуға үміткер ата-нуына ықпал етеді.</p> <p>Шетелдік практиканың мысалы ретінде, тағы да, волонтерлік бойынша ең үздік тәжірибелердің бірі, Американы келтіреміз.</p> <p>Америкалықтар өмірдің кез-келген деңгейінде волонтерлік артықшылықтың механизмін пайдаланды.</p> <p>Мектеп жүйесіндегі оқушылар орта мектеп дипломын алу үшін қоғамдық волонтер ретінде белгілі бір сағаттарды өтейді. Қоғамдық қызмет атқаратын волонтерлер мысалы, орта мектепті бітіру үшін қажетті артықшылықтарға ие болады.</p> <p>Волонтерліктің лайықты түрде өтелген сағаттары олардың жақсы жұмысқа орналасуына, жоғары оқу орындарында оқу кезінде жеңілдікке ие болуларына, кейде оқу ақысын төлеуге көмектеседі, осылайша, волонтерлер өздерінің әлеуметтік белсенділігінің арқасында грантқа ие болады.</p> <p>Сонымен қатар, кейбір университеттерде волонтерлік етудің толық немесе жартылай грант алу артықшылықтарының бірі болып табылатындығын дәлелдейтін мысалдар бар. Америкалық ЖОО-ры автономды және өз бетінше шешім қабылдайтындығына байланысты әр университеттің талапкерлерді қабылдау талаптар әртүрлі болып табылады.</p> <p>Мысалы, АҚШ-тың көптеген университеттері шешім қабылдау алдында талапкердің әлеуметтік белсенділігіне назар аударады. Дәл осындай артықшылықтар, волонтерлікпен айналыспағандарға қарағанда, айналысқандардың мүмкіндігі жоғары деп сенетін</p>
		<p>жалпы білім беретін пәндер бойынша ағымдағы оқу жылында президенттік, республикалық олимпиадалар мен ғылыми жобалар конкурстары (бірінші, екінші және үшінші дәрежелі дипломдармен марапатталған) жеңімпаздарының;</p>		<p>сенетін шетелдік студенттерге де беріледі.</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
		<p>4) жетім балалар мен ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалардың, сондай-ақ кәметке толғанға дейін ата-анасынан айырылған немесе ата-анасының қамқорлығынсыз қалған жастардың қатарындағы Қазақстан Республикасы азаматтарының, бірінші және екінші топтардағы мүгедектердің, басқа мемлекеттердің аумағындағы ұрыс қимылдары ардагерлерінің, жеңілдіктер бойынша Ұлы Отан соғысының ардагерлеріне теңестірілген ардагерлердің, медициналық қорытындыға сәйкес тиісті білім беру ұйымдарында оқуға қарсы көрсетілімдері жоқ бала кезінен мүгедектердің, мүгедек балалардың және үздік білімі туралы құжаттары (куәліктері, аттестаттары, дипломдары) бар адамдардың артықшылықты құқығы бар.</p>		
		<p>5-тарау. БІЛІМ БЕРУ ҚЫЗМЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ 26-бап. Білім алушылар мен тәрбиеленушілерді білім беру ұйымдарына қабылдауға қойылатын жалпы талаптар 8. Техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі және жоғары білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарына оқуға түсу кезінде: 1) I, II топтағы мүгедектер, бала кезінен мүгедектер, мүгедек-балалар арасынан шыққан азаматтар үшін; 2) басқа мемлекеттердің аумағындағы ұрыс қимылдарының ардагерлері, жеңілдіктер бойынша Ұлы Отан соғысының ардагерлері үшін; 3) ауылдың әлеуметтік-экономикалық дамуын айқындайтын білім беру бағдарламалары бойынша оқуға ауыл жастары арасынан шыққан азаматтар үшін;</p>	<p>8-бапты 7) тармақшамен келесі редакцияда толықтыру ұсынылады: волонтерлік қызметті жүзеге асырушы, волонтерлік ұйымдар берген растаушы құжаттары бар адамдар үшін.</p>	<p>Бұл толықтырулар табысы төмен өмір салты мен волонтерлік ұйымдарда тәжірибесі бар адамдардың техникалық және кәсіби, орта білімнен кейінгі және жоғары білім беру бағдарламаларына өтініш беру мүмкіндігіне ықпал ете алады. Өмірлік қиын жағдайға кенелген адамдар өзгелерге көмектесу арқылы жаңа дағдыларға ие бола алады және оларды білім беру немесе қосымша білім алу арқылы бекіте алады.</p>

№	Құрылымдық элемент	Қолданыстағы редакция	Өзгерту немесе толықтыру ұсынылатын редакция	Негіздеу
1	2	3	4	5
		<p>4) Қазақстан Республикасының азаматтары болып табылмайтын ұлты қазақ адамдар үшін; 5) жетім балаларды және ата-аналарының қамқорлығынсыз қалған балаларды, сондай-ақ кәмелеттік жасқа толғанға дейін ата-анасын жоғалтқан немесе ата-анасының қамқорлығынсыз қалған жастар қатарындағы Қазақстан Республикасының азаматтарын; 6) Қазақстан Республикасының Үкіметі айқындаған өңірлерге қоныс аударған ауыл жастары арасынан шыққан Қазақстан Республикасының азаматтарын қабылдау үшін квота көзделеді.</p>		

ҚОРЫТЫНДЫ

Қазақстандағы волонтерлерді қалыптастыру мен реттеу бойынша тұжырымдар мен ұсынымдар:

Волонтерлердің жұмыспен қамтылу деңгейі мен сапасы туралы жалпы түсінік ҚР азаматтық қоғамның даму деңгейін көрсетеді және еңбек нарығының қазіргі статистикасы жағдайында көзге көрінбейтін қамтылуды байқауға мүмкіндік береді. Болашақта еңбек әлеуетін талдау тәсілдері және волонтерліктің экономикалық тиімділігін жүйелеу мен нақтылау еңбек нарығы туралы ақпаратты жинаудың, есепке алудың және талдаудың жүйесін модернизациялауға және экономиканың коммерциялық емес секторы бойынша қосымша көрсеткіштерді есептеуге мүмкіндік береді.

Волонтерлікті келесі көрсеткіштер арқылы: макро-, микро- және тұлғалық (нанодеңгей) талдау деңгейлері бойынша - жүргізілетін зерттеулердің нәтижелері бойынша волонтерліктің әлеуметтік-экономикалық жүйелену тиімділігін ұлттық идея деңгейіне көтеру қажет.

Макродеңгейде – волонтердің мәртебесі мен оның қолданыстағы заңнамадағы жұмыспен қамтылуының ерекше жағдайларын анықтау керек. Бұл тұста волонтерлікті жұмыспен қамтудың ерекше формасы ретінде тану, волонтерлердің және оларды жұмылдыратын ұйымдардың құқықтары мен міндеттерін бекіту, салық жеңілдіктерін нақтылау т.б. қатысты еңбек, салық және азаматтық кодекстерге өзгерістер енгізу туралы меңзеліп тұр.

Волонтерлік туралы Қазақстан бойынша жалпы зерттеу жүргізу, мысалы, неліктен волонтерлік қызметтің 25 жылдық тарихы, 18 миллиондық халқы бар елде небары 50 мыңға жуық адамды қамтитынын анықтау керек. Тұрақты зерттеулердің жүргізілуі волонтердің жұмыспен қамтылуын және олардың перспективасын көруге мүмкіндік береді.

Қабылданған шаралар негізінде волонтерлікті қолдаудың инфрақұрылымы мен тетіктерін дамытудың объективті қажеттілігі бар, олар келесі ережелерді қамтиды:

- волонтерлердің өңірлік орталықтар желісін жетілдіру және Республикалық орталықпен байланысты іске қосу;
- волонтерлікті халықаралық серіктестік көмегі арқылы дамыту, өңірлерде, ел және әлемдік масштабта ақпарат алмасу тетіктерін жетілдіру.

Микро деңгейде - ұйымдар деңгейінде волонтерлік белсенділікті ҮЕҰ, жеке компаниялар және мемлекеттік мекемелерде дамыту:

- бизнестің әлеуметтік жауапкершілігін арттыру мақсатында жұмысшылардың волонтерлік қызметке қатысуын қолдау және

ынталандыру;

- білім беру және тренингтер жүйесін ұйымдастыру;
- Республикалық орталықты волонтерлік инициативамен айналысқысы келетін ұйымдардың шоғырландырушы өзегіне және волонтерлерге қажеттілік пен мүмкін жобалар бойынша ақпарат алмасудың жергілікті волонтерлік орталығына айналдыру.

Жеке (нанодеңгейде) деңгейде - жекелеген волонтерлер деңгейінде қоғамның барлық әлеуметтік қабаттары мен жас санаттары өкілдерін қоғамдық пайдалы шараларға қатысуға мыналардың көмегімен тарту және ынталандыру:

- әлеуметтік жарнама мен волонтерліктің беделін трансляциялау;
- халыққа ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын жүргізу және оларға осы қозғалысқа қатысудың негізгі серпілістері мен потенциалды мүмкіндіктерін жеткізу;
- волонтерлік қызметке белсенді қатысқаны үшін мемлекеттік ынталандыру мен марапаттау жүйесін дамыту;
- волонтерлік қызметтің мүмкіндіктері туралы көпшілікті мақсатты түрде ақпараттандыру үшін іс-шаралар қатарын ұйымдастыру.

Волонтерлікті дамытуды қолдау адамдардың «Рухани жаңғыруға» көзқарасын шынайы өзгерте алатын маңызды себептердің бірқатарымен байланысты:

- волонтерлік - бұл қосымша адамдық ресурстар, әлеуметтік мәселелерді шешудің сапалы жаңа деңгейіне көтерілуге мүмкіндік беретін, сонымен қатар ірі жобаларды іске асыру кезінде айтарлықтай экономикалық нәтиже беретін және болашақта қоғамның дамуына ықпал ететін жаңа дағдыларды игеру;
- волонтерліктің дамуы әлеуметтік шиеленіс деңгейінің төмендеуіне әкеледі, қоғамға жат мінез-құлықтың қаупін азайтады, қоғамды біріктіретін күш ретінде әрекет етеді;
- волонтерлік күш-жігерін жүзеге асырудың бағыттары әртүрлі: әлеуметтік қорғау, экология, көріктендіру, алкоголь мен нашақорлықтың алдын алу, құқық қорғау қызметі, тарихи-мәдени мұраны сақтау және т.б. Бұл тұста волонтерлік адамның негізгі жұмысына тікелей емес, жанама түрде әсер етеді: волонтерліктен қажетті тәжірибені алғаннан кейін адамның тұрақты жұмыс табуы оңайлайды; оның әлеуметтенуіндегі даму оның халықтың белсенді емес санатынан экономикалық белсенділікке көшуіне түрткі болуы мүмкін; волонтердің тұрақты еңбектік емес табысы болған жағдайда ол негізгі жұмысынан бас тартып, өзін толығымен волонтерлікке арнай алады.

Осы зерттеуде қарастырылған волонтерлік қызметтің шетелдік тәжірибесі қазақстандық волонтерліктің әлеуетті мүмкіндіктерін

анықтауға көмектесті. Қазақстандағы волонтерлікті дамыту мен реттеу бойынша ұсыныстар зерттеудің әрбір үш тарауының соңында келтірілді. Аталған жұмыс волонтерліктің нақты бағыттарын дамыту бойынша ұсыныстар жасап, қолданыстағы заңнама нормаларының өзгерістер бөлімінде пайдаланылу ықтималдылығына орай, практикалық маңызға ие болып табылады.

1-қосымша.

Көпжылдық тәжірибесі бар америкалық волонтермен сұхбаттың түпнұсқасы

20-Apr-20

DAVID MILLER – Is a successful Washington, DC based entrepreneur and businessman who has a life long history of volunteerism. He runs the Lindsey Joelle Miller Memorial Fund (LJMMF), which was established in 2004 in memory of his loving daughter. To date the LJMMF has provided grants and gifts in excess of \$400,000 to organizations that make a positive impact on the lives of children in need. Through the LJMMF, David has donated a significant amount of time and money and has twice traveled to Nicaragua in support of his volunteerism.

Mr. Miller, thank you for taking the time to speak with me and share your thoughts on volunteerism in the US. Can you start off with a general overview then we'll dive into some questions.

D.Miller: It is my pleasure to share with you and your readers, a subject that is quite dear to me. Volunteerism is in the DNA of American society. It is part of the culture and starts with education and experiences beginning early in life and reinforced over a lifetime. It is a mind-set. It is a behavior collectively nurtured and supported by family, schools, religion, community, employers, and government.

Volunteerism comes in many varieties. A person can volunteer their time, money, intellectual capital, and unique abilities to organizations and causes which they are passionate about. In this regard, volunteerism and charity are inexplicitly dovetailed. Americans believe, The More You Give... The More You Get. This unique culture of volunteerism results in positive impacts that benefit all levels of society. This philosophy was on global display when John F. Kennedy said to the nation: «Ask not what your country can do for you, but what you can do for your country.»

Can you provide samples how each institutional system you mentioned supports volunteerism?

D.Miller: The aggregate institutional support system that sustains the culture of volunteerism, which is ingrained in American society cannot be understood unless you look at the underlying behaviors of each system. It is these systems, which have been in place for decades that provide the key to the long term success of volunteerism.

Family and Religion. Volunteerism as a shared value starts at home, leaning on a philosophy that teaches children to help others without asking for anything tangible in return. (Although children learn over time that the intellectual and

emotional rewards from volunteerism are far more valuable than tangible items) In this sub-set, volunteerism can be as benign as helping out the elderly or being the kid who helps others in the neighbor. Religious teachings also play a major role as it emphasizes the blessings and personal rewards of volunteerism. Some have a special name for it. In Judaism, for example, it is called Tzedakah, in Islam - Sadaqah. Many religious organizations offer volunteer opportunities with Sunday school, fund raising, program support, activity supervision, and choral and musical groups, just to name a few.

Schools reinforce and provide many options for student and adult volunteerism, such as teacher aids, coaches, tutors, student group leaders, class officers, student teachers, attendants, and so much more. In many school systems, students are required to complete a specific amount of community volunteer service hours in order to earn their high school diploma.

Community. The strength of volunteerism is well displayed in local communities and is a vital resource to the success of every community. Much of the focus is on social issues that support those who are less fortunate. Hospital and nursing home volunteers, soup kitchens, community clean-ups, after school programs, helping the homeless, community patrols, board members of schools and non-profit organizations, and so many other worthy causes.

Employers. Employers large and small encourage their workers to give back to the community through volunteerism in one form or another. Employers allow workers to take time off to engage in worthwhile volunteer program, many of which are promoted or sponsored by the company itself. Companies will often pay employees an incentive for participation in volunteerism. A couple examples include: a company's sponsorship for employees to participate in a specific volunteer activity, such as Habitat for Humanity, which helps build and repair homes in social distressed areas, running an employee blood drive for the local hospital, offering employee expertise to the community, such as lawyers volunteering (pro bono hours) to legal aid centers. The Business Journal in most major cities publishes an annual corporate list of the top 25 companies that have donated the most volunteer hours from their employees. It is great public relations for the company that results in positive outcomes for all stakeholders. It puts a friendly face on the local corporations.

Government. The government provides significant tax benefits to support and promote volunteerism to persons and organizations that dedicate themselves to charitable causes. This enables organizations and associations to be structured as non-profit tax-exempt entities. Religious organization are treated the same way. In addition, persons who donate money, clothing, furniture, belongings, are incentivized by a tax deduction up to a specified limit.

In addition, and critically important is the significant tax benefits afforded to ultra-high net worth individuals who wish to leave a legacy that benefits

society. The US government has policies in place that encourages and promotes wealthy persons to give a significant portion of their wealth away to charity, whereby avoiding estate taxes that can be as high as 50%. This policy is what inspired Bill Gates and Warren Buffet to establish the Billionaires Pledge, where the world's wealthiest people pledge to give at least half their net worth to philanthropy, during their lifetime or upon their death. Other well-known billionaires who have accepted the pledge include Marc Benioff, Mark Zuckerberg and Priscilla Chan, Mackenzie Bezos, and many others. The current pledges are in excess of \$600 Billion.

Can this model of volunteerism be exported to other countries such as Kazakhstan?

D.Miller: It certainly can be, but the success of volunteerism is more than just implementing a model, it is creating an environment where the support systems I noted are in place. This is imperative in order to achieve the long term paradigm shift that is require in the attitude and cultural of society. This will take a well-coordinated strategic plan on multiple levels and a commitment by each of the institutional systems. It is also important to recognize this will not happen overnight. It will take time for people to understand it, accept it, and recognize the positive impact volunteerism has on society.

You mention the positive outcomes of a successful culture of volunteerism, can you be more specific and provide details on how this benefits society in the US?

D.Miller: When you sit back and quantify the positive outcomes of volunteerism, the benefits become quite easy to recognize. Volunteerism fills the void between society and the bureaucracy of government, which often cannot provide the services provided by a robust culture of volunteerism. For example, Washington, DC has, as do other major cities in the US, a population of homeless persons. One very successful, organization that relies on volunteerism is Martha's table. This is a community based organization that is dedicated to feeding the homeless. All aspects of Martha's Table are supported by institution support systems for volunteerism working in concert. Volunteers prepare and serve meals on a nightly basis. Some of the volunteers are there to fulfill community services hours required for high school graduation, other are there as an incentive supported by their employers. The food donated by companies is eligible for a tax deduction. Feeding the homeless provides needed nutrition which results in better health whereby avoiding what might be expense medical treatments. This small example provides an ecosystem where the outcomes benefit multiple facets of society. It is good for people, it is good for business, and it saves money and lives. It is a win-win for the engaged stakeholders and society.

You have mention tax benefits and other incentives promoted by the government. Can you dive a little deeper on the details?

D.Miller: Governmental support, which comes in a variety of distribution channels, including issuing policy and guidelines, such as the National and Community Services Act of 1990, to providing real time tax benefits for corporations and individuals, is critical to the success of volunteerism. I will focus on real time tax advantages. The US government offers several tax incentives to promote volunteerism and giving, which is seen as a significant financial windfall to all stakeholders. Charitable and volunteer based donations, whether by corporations or individual, receive considered tax deductions. In real terms, this means the good deed of volunteerism is rewarded with a reduction in the tax a corporation or person owes the government. For example, if a person donates \$5,000 to a charity, that amount becomes non-taxable for the tax year in which the donation was made. (Of course documentation such as itemized records and receipts are required) Depending on the tax bracket of the person and State in which the person resides, this translates to an annual savings in the range \$1,200 - \$2,600.

Another very important government incentive is the ability for organizations that are established for the betterment of society to be treated as non-profit entities. This basically means the organization does not pay taxes. Why does the government do this? Because looking at the big picture, it is in the best interest of the government and society. For example: There is a national non-profit organization that annually promotes a national walk in most major cities and towns to raise money for breast cancer awareness, research, treatments and cures. This activity provides many volunteer and giving opportunities for persons and corporations to participate, while also benefitting from tax advantages and deductions. In return for the tax incentives and other benefits it provides, the government and society in general is rewarded financially. The money raised, which is in the tens of millions of dollars, is used in part to educate persons on risks and prevention of breast cancer. In the long term, this reduces the amount of new cancer cases which in turn significantly reduces costs to government health programs such as Medicaid and Medicare. In this example, everyone from the government to the people benefit from volunteerism.

Thank you for sharing your thoughts on the details, impact, and positive outcomes a robust system of volunteerism.

D.Miller: With pleasure and the hope that this can be used as a model to begin the thought process of advancing the benefits of volunteerism into Kazakh society.

2-қосымша.

«VSO Ирландия» волонтерлері қызмет ететін елдер



ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Отчет ООН о состоянии добровольчества в мире за 2018 год: «Связующая нить», 2019.
2. Аналитический доклад «Успешный опыт работы по развитию волонтерства в Казахстане» ОЮЛ «Национальная волонтерская сеть», 2015.
3. Волонтерство в Казахстане. Основные результаты национального исследования, 2001. – Алматы, 2002.
4. Координация работы добровольцев и менеджмент волонтерских программ в Великобритании. Кристиане Бидерман, 2009.
5. Тюшкевич, Н., Решта, И. Базовое руководство по работе с волонтерами. 2013.
6. Дорогою добра. Методическое пособие по развитию добровольческого движения. – Вологда, 2011.
7. A Research Report in the Volunteering in America: «Series Volunteer Growth in America. A Review of Trends since 1974». CNCS.
8. Официальный сайт и отчеты «Амери-Корпус» (AmeriCorps) федеральной правительственной программы США, созданной при Президенте Клинтоне Законом о национальных и общественных работах служения 1993 года.
9. Официальный сайт и отчеты по странам Международного Центра Некоммерческого Права (The International Center for Not-for-Profit Law).
10. Белая Книга Ирландии о поддержке волонтерской деятельности (White Paper Supporting Voluntary Activity). – 2000.
11. Певная, М.В. Управление волонтерством: международный опыт и локальные практики: монография. 2-е издание. – Москва, 2019.
12. European Parliament Special Eurobarometer 75.2. Voluntary work. Brussels, 27 June 2011.
13. European Volunteer Centre (2009). European Elections Manifesto Do you engage for those who engage? Brussels: CEV.
14. European Year of Volunteering, 2011 [online] <http://europa.eu/volunteering/> [Accessed 29 August 2019].
15. Социологическое исследование «Система благотворительности и донорства в условиях Республики Казахстан». Научно-исследовательский центр «Молодежь». 2019.

Для заметок

Министерство информации и общественного развития Республики Казахстан

НАО Казахстанский институт общественного развития «Рухани жаңғыру»

АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОТЧЕТ
по проекту
«Содействие в разработке и сопровождении
законодательства о волонтерской деятельности»

Нур-Султан
2020

СОДЕРЖАНИЕ

КРАТКОЕ РЕЗЮМЕ ПРОЕКТА.....	3
ГЛАВА 1. ВОЛОНТЕРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В КАЗАХСТАНЕ: ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ.....	6
1.1. Казахстанский опыт волонтерской деятельности.....	6
1.2. Недостатки волонтерской деятельности	11
1.3. Преимущества волонтерской деятельности.....	13
ГЛАВА 2. АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА ПО ВОПРОСАМ ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	20
2.1. Нормативно-правовые основы волонтерской деятельности	20
2.2. Опыт США	24
2.3. Опыт Европы	37
2.3.1. Ирландия	38
2.3.2. Великобритания	49
2.3.3. Франция.....	53
ГЛАВА 3. ПРЕДЛОЖЕНИЯ О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ И ДОПОЛНЕНИЙ В ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ АКТЫ РК И РЕКОМЕНДАЦИИ ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	69
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	89

КРАТКОЕ РЕЗЮМЕ ПРОЕКТА

Настоящее исследование является аналитическим отчетом с рекомендациями, который основывается на данных полевых, кабинетных исследований и изучения международной практики по вопросам развития волонтерства.

Основной целью исследования является содействие в разработке и сопровождении законодательства о волонтерской деятельности.

В этой связи были рассмотрены действующий Закон Республики Казахстан «О волонтерской деятельности» от 30 декабря 2016 года № 42-VI (далее - ЗРК «О волонтерской деятельности») и другие законы Республики Казахстан, затрагивающие деятельность волонтеров и волонтерских движений в РК (Закон Республики Казахстан от 21 июня 2013 года № 105-V ЗРК «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан»; Закон Республики Казахстан от 16 ноября 2015 года № 405-V ЗРК «Об обязательном социальном медицинском страховании»; Трудовой кодекс Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года № 414-V ЗРК; Закон Республики Казахстан от 27 июля 2007 года № 319-III «Об образовании»); рассмотрены и оценены действующие международные практики и через их призму имеющийся казахстанский опыт; и разработаны рекомендации и предложения по перспективам улучшения и совершенствования действующего законодательства о волонтерской деятельности.

Каждая глава данного исследования содержит краткие аналитические выводы и предложения. **Первая глава** исследования посвящается преимуществам и недостаткам волонтерской деятельности в Казахстане и содержит три части, в которых приводятся краткие отчеты социологических исследований по волонтерству, карта регионов Казахстана по уровню участия в волонтерской деятельности, которые выявляют ряд недостатков и/или преимуществ, имеющих место в Казахстане. Здесь же делаются выводы и даются практические рекомендации Министерству информации и общественного развития Республики Казахстан по трем – организационным, технологическим и правовым направлениям и предлагается идея расширения формата волонтерства в Казахстане, которая будет включать в себя общество через проект «Рухани жаңғыру». А также предлагается рассмотреть возможности развития волонтерства в социальных, спортивных, культурных, экологических, событийных, корпоративных, медицинских и др. направлениях. **Во второй главе** аналитического отчета проводится анализ международного опыта по вопросам волонтерской деятельности для дальнейшего внедрения лучших международных практик в казахстанскую практику. Первая часть второй главы посвящена нормативно-правовым основам волонтерской деятельности за рубежом, приводятся в примеры правовых аспектов по регулированию волонтерской деятельности на международном уровне на основе «Всеобщей декларации прав человека» принятой в 1948 году, «Декларации волонтеров» принятой в 1990 году, «Всеобщей Декларации Добровольчества» принятой в 2001 году и через призму Резолюций Генеральной Ассамблеи ООН 2002 года. Здесь

же выявлены лучшие международные инициативы, направленные на улучшение правового поля волонтерства среди которых основное внимание уделяется на:

- 1) юридическое определение «волонтера»;
- 2) улучшение правового положения волонтерского движения;
- 3) устранение препятствий для привлечения и мобилизации волонтеров (таких как налогообложение компенсации разумных затрат понесенных волонтерами в процессе оказания услуг);
- 4) законодательное оформление прав и обязанностей волонтеров;
- 5) признание особой роли волонтеров и другие.

Большая часть второй главы посвящена волонтерскому опыту Соединённых Штатов Америки, которая представлена в качестве лучшей практики по регулированию волонтерского движения в мире. Следующие пункты описываемой главы содержат и оценивают волонтерский опыт стран Западной Европы таких как Ирландия, Великобритания и Франция.

В конце каждой части второй главы также делаются выводы и практические предложения и рекомендаций для внедрения в казахстанскую практику волонтерства новый опыт с учетом правовых и культурных особенностей нашей страны.

Наконец, **в третьей главе** аналитического отчета приводятся предложения о внесении изменений и дополнений в законодательные акты Республики Казахстан и юридические рекомендации по совершенствованию волонтерской деятельности в Казахстане. Для этого определяются основные законодательные акты в РК, которые регулируют волонтерство, оценивается действующий ЗРК «О волонтерской деятельности», представляются рекомендации по совершенствованию в части социальных вопросов, чтобы способствовать укреплению системы общественных отношений, возникающих в сфере волонтерства, повышению эффективности деятельности социально ориентированных некоммерческих организаций (далее – НКО), и определяются ключевые механизмы, изменения которых могут существенно способствовать на развитию волонтерской деятельности в Казахстане: невысокий уровень общественного признания волонтера как субъекта положительных социальных изменений; отсутствие подтверждения статуса волонтера; учет стажа волонтерской деятельности; учет стажа волонтера при поступлении на учебу в высшее учебное заведение и при приеме на работу; и отсутствие страхования волонтера.

Третья глава содержит основной элемент – сравнительную таблицу к проекту Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты РК по вопросу «О волонтерской деятельности», в которой расписываются предполагаемые приоритеты по развитию волонтерства в Казахстане и предлагаются изменения и дополнения в законодательные акты РК. Все предложения обосновываются существующими международными практиками. Кроме того, учитывая нерегулируемый характер волонтерства, предлагается установление общественных правил и этики поведения волонтеров на уровне саморегулируемых организаций.

В конце главы делается вывод о том, что существующая система волонтерской деятельности предполагает целостность в создании четких механизмов функционирования, системы государственной поддержки и стимулирования волонтерской деятельности и определенности статуса волонтера.

Исследование пополняет базу знаний о волонтерстве, представляет новые точки зрения на волонтерство и его потенциальную возможность стать одной из движущих сил развития гражданского общества в Казахстане.

Для решения исследовательских задач и проверки выдвинутой концепции были использованы комплекс теоретических и эмпирических методов исследования:

1) кабинетные исследования (сбор, выборка и анализ материалов из открытых источников: чтение законодательных актов, официальных и других материалов, обзор литературы по исследуемой теме, на основе рассмотрения опыта зарубежных стран и без применения систематического подхода);

2) полевые исследования (глубинные интервью с экспертами для глубокого понимания темы и поиска литературы).

В качестве основной исследовательской базы использовались международные и казахстанские аналитические отчеты.

Исследование было реализовано **Казахстанским институтом общественно-го развития «Рухани жаңғыру»** в целях содействия в разработке и сопровождении законодательства о волонтерской деятельности Республики Казахстан.

Разработчики проекта:

Мысаева Г.А., руководитель Центра изучения общественных процессов;

Айдарханова Э.М., аналитик-менеджер Центра изучения общественных процессов.

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ГРУППА ВЫРАЖАЕТ БЛАГОДАРНОСТЬ СЛЕДУЮЩИМ ЭКСПЕРТАМ ЗА СОДЕЙСТВИЕ В ОРГАНИЗАЦИИ ИССЛЕДОВАНИЯ:

Абсеметова А., эксперт «Национальной волонтерской сети»;

Беркамалов С., председатель столичного филиала «Казахстанского Союза юристов»;

Кужукеева Г., консультант Международного центра некоммерческого права г. Алматы;

Миллер Д., американский волонтер и спонсор волонтерских программ;

Шабает Н., проектный эксперт, специалист по развитию корпоративного волонтерства ООН в РК.

Сбор информации по исследованию проводился в феврале-марте 2020 года

ГЛАВА 1. ВОЛОНТЕРСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В КАЗАХСТАНЕ: ПРЕИМУЩЕСТВА И НЕДОСТАТКИ

В декабре 2002 года Казахстан поддержал резолюцию Генеральной Ассамблеи ООН A/RES/57/106, которая определила добровольчество в качестве важного компонента любой стратегии по сокращению бедности, устойчивому развитию, здоровью населения, социальной интеграции и преодолению социальной дискриминации. Необходимо отметить, что Международная Организация Труда на макроуровне признает труд волонтеров **«ключевым ресурсом для решения социальных и экологических проблем во всем мире»**, ресурсом «повышения качества жизни».

Волонтерская деятельность в Казахстане начиналась на уровне местных инициатив, постепенно шел рост, в том числе, за счет вовлечения в международные мероприятия, проводимые в стране: Зимние Азиатские Игры 2011, зимние всемирные студенческо-молодежные спортивные соревнования «Зимняя Универсиада 2017», специализированная выставка ЭКСПО-2017 «Энергия будущего». По разным оценкам было задействовано более 6000 волонтеров.

30 декабря 2016 года совместно с представителями гражданского общества был принят Закон РК «О волонтерской деятельности», послуживший основой для развития и поддержки волонтерского движения в Казахстане.

В тоже время необходимо отметить следующее:

- волонтерская деятельность носит фрагментарный характер;
- отсутствует системный подход;
- отсутствуют необходимые механизмы регулирования и стимулирования и другие для развития волонтерской деятельности.

Также имеются риски злоупотребления волонтерской деятельностью вплоть до радикализации и экстремизма в обществе. В этой связи и в силу ряда других причин в настоящее время требуется полная оценка волонтерской деятельности в Казахстане для выстраивания устойчивой национальной системы волонтерства.

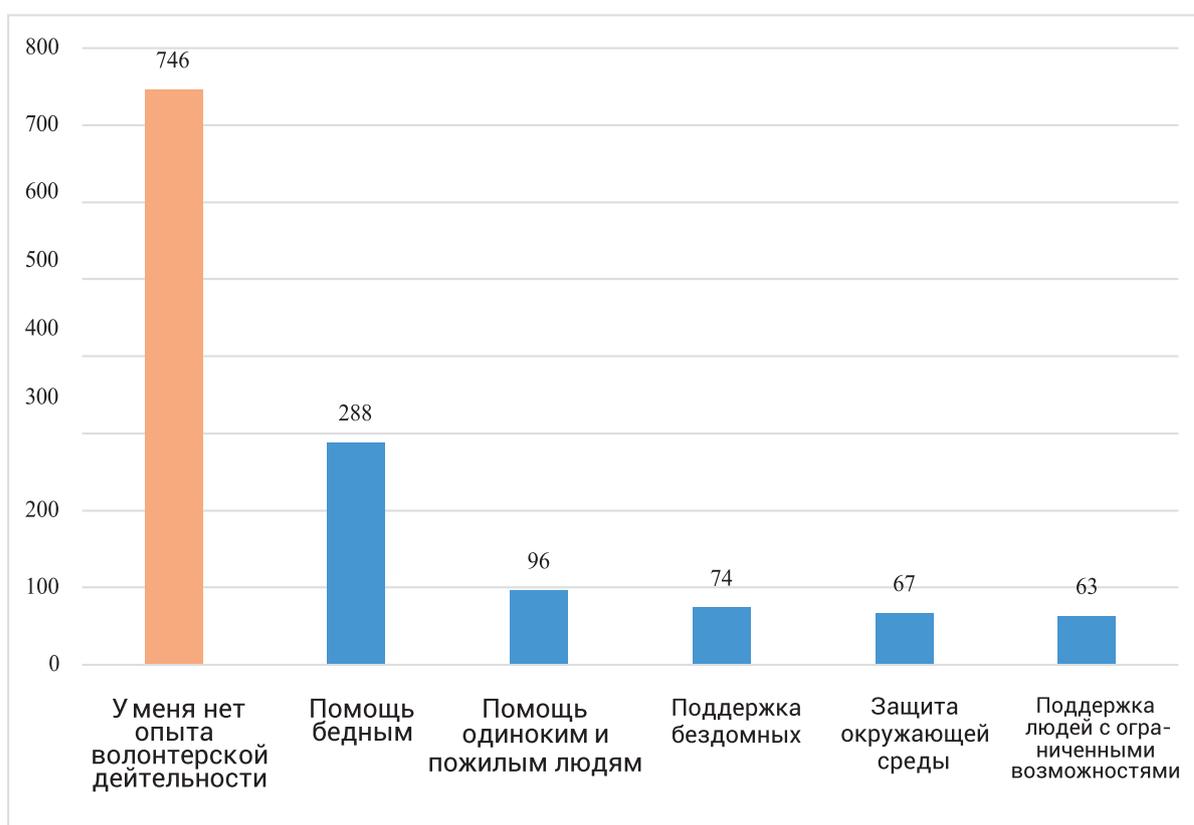
1.1. Казахстанский опыт волонтерской деятельности

В мировом сообществе волонтерство имеет конкретные формы: формальное (структурированные системы волонтерства); управленческое (членство в органах правления различных негосударственных и государственных структур); неформальное (организованные местным сообществом для решения локальных проблем); социальное (гражданский активизм, лоббирование социальных проблем); проектное (краткосрочное запланированное действие в поддержку проведения крупных мероприятий или задач).

В соответствии с международным сравнительным исследованиям Казахстан, как и значительная часть постсоветского пространства относится к группе стран с низким уровнем гражданской активности и волонтерской деятельности, в частности.

Результаты исследования¹ частично подтверждают это распространенное мнение. Действительно более половины респондентов (63,3 %) не имеют никакого опыта волонтерской деятельности. Второй по популярности вариант ответа – «помощь бедным» – был выбран только 24 % опрошенных (почти втрое уступающая наиболее популярности ответу). Остальные варианты ответов получили значительно меньше внимания (см. Диаграмму 1).

Диаграмма 1. Опыт волонтерской деятельности в различных сферах, (чел.)



**представлены лишь варианты ответов, которые были выбраны более, чем 5 % респондентов.*

Также в исследовании² дан социальный портрет респондента, имевшего опыт волонтерской деятельности по помощи бедным, которую чаще осуществляли:

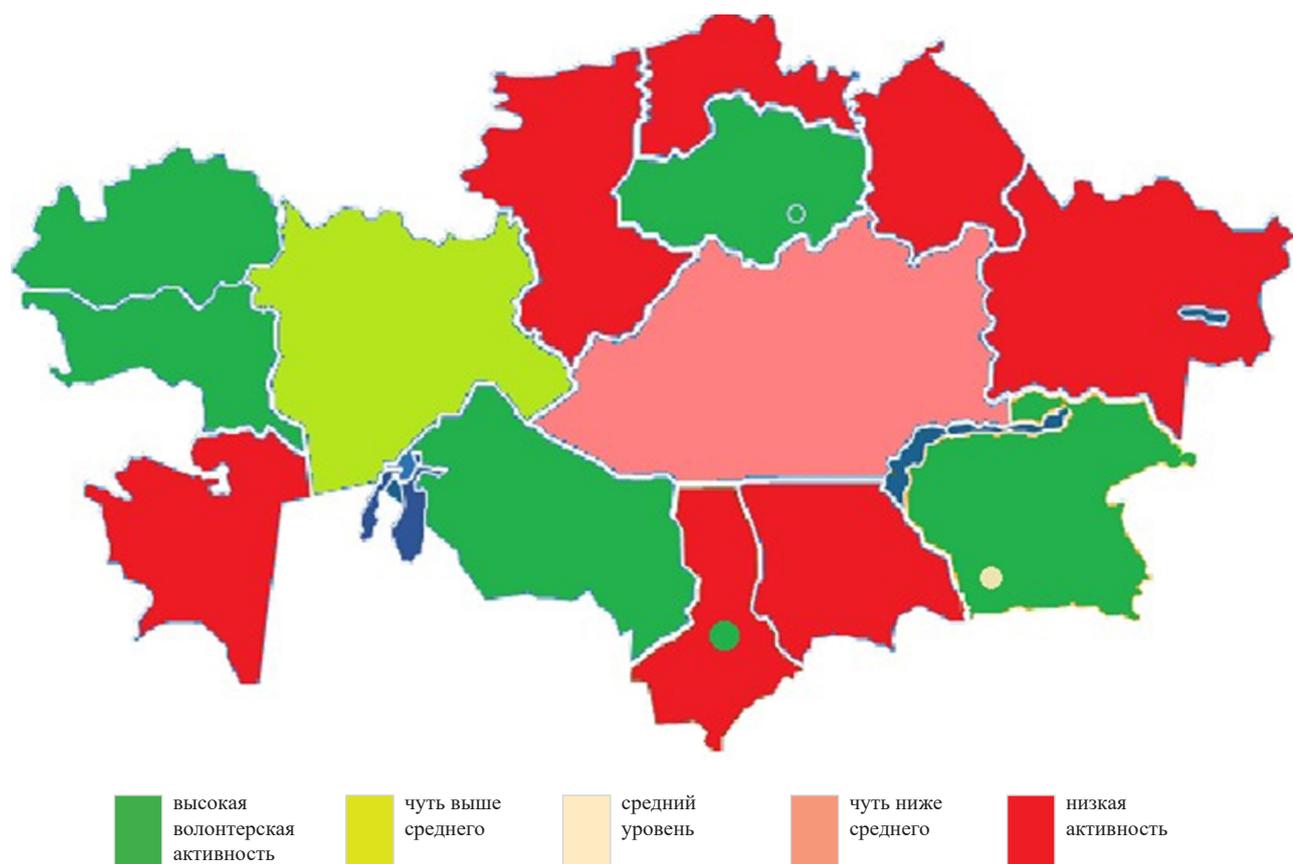
- городские жители, а не проживающие в сельской местности;
- женщины по сравнению с мужчинами;
- более образованные;
- работающие.

Весьма неравномерно подобного рода деятельность распространяется по регионам Казахстана (см. Рисунок 1), который демонстрирует различия между ними. Тем не менее, одной из особенностей является **низкий уровень волонтерской активности в северных областях.**

¹ Социологическое исследование «Система благотворительности и донорства в условиях Республики Казахстан». Научно-исследовательский центр «Молодежь». 2019.

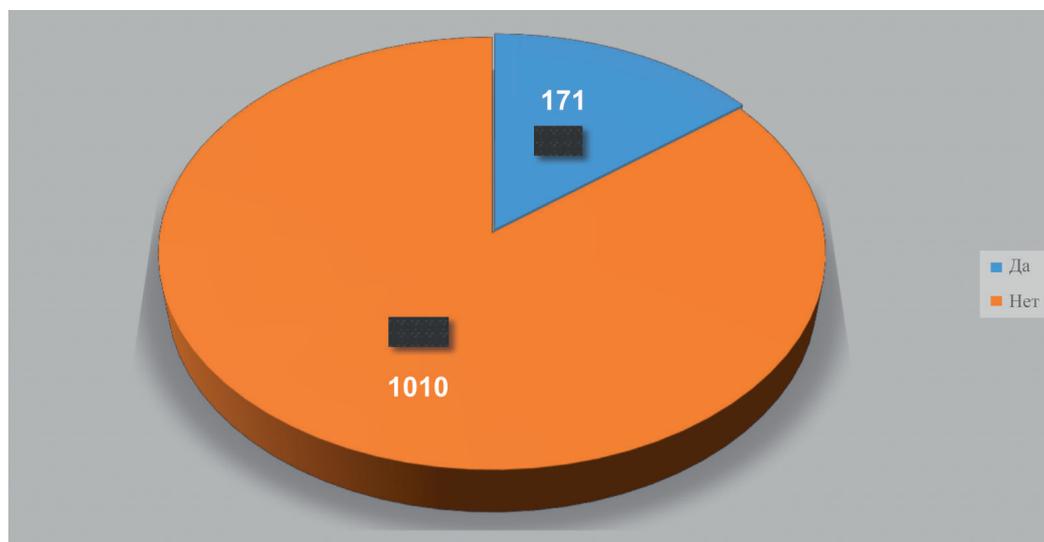
² Социологическое исследование «Система благотворительности и донорства в условиях Республики Казахстан». Научно-исследовательский центр «Молодежь». 2019.

Рисунок 1. Карта регионов по уровню участия в волонтерской деятельности.



Наряду с общими вопросами о различных сферах волонтерской деятельности был рассмотрен вопрос о сдаче крови в качестве доноров в течение последнего года. Вопрос был задан в связи с тем, что данный вид деятельности также отнесен в категорию волонтерства в Казахстане. Доля, занимавшихся донорством крови, небольшая и составляет 14,25 % от общего числа опрошенных (см. Диаграмму 2).

Диаграмма 2. «Сдавали ли Вы кровь в рамках донорства за прошедшие 12 месяцев?», (чел.) *



*19 опрошенных пропустили данный вопрос.

В детальном разрезе можно увидеть следующее.

Во-первых, имеют место явные различия между городом и селом; городские жители значительно чаще выступают в роли доноров.

Причина этих различий видимо проста: в городе имеется соответствующая инфраструктура (чего может не быть в сельской местности).

Во-вторых, различия между регионами страны. Так, гг. Алматы и Нур-Султан, а также Акмолинская, Мангистауская и Западно-Казахстанская области демонстрируют показатели значительно выше ожидаемого (при случайном распределении³).

Показатели Шымкента чуть превышают ожидаемые. В остальных регионах показатели ниже ожидаемого.

Текущая система благотворительности не в полной мере соответствует потребностям развития страны, тем не менее демонстрируют ряд положительных моментов. В тоже время имеются отрицательные, которые можно отнести к наиболее слабым сторонам развития:

- дисбаланс и явный крен в сторону персонифицированного понимания благотворительности;
- относительно невысокий уровень пожертвований (медианный показатель - более точный в данном случае - составил 3000 тенге);
- относительно невысокий уровень волонтерской активности и т.д.

Результаты⁴ показывают высокий уровень донорской активности в Казахстане, если мерой измерения выступают денежные пожертвования. Можно отметить высокие показатели и по количеству лиц, осуществивших пожертвования, и по среднему размеру пожертвования.

Так, 43,1% респондентов сделали денежное пожертвование в течение последнего года, и 35,25% жертвовали деньги в течение последнего месяца. Средний размер пожертвования достаточно большой: сумма за год составляет 15 930 тенге, сумма за последний месяц еще больше 30 515 тенге.

Тем не менее, альтернативное измерение средней тенденции – медиана – продемонстрировало другой результат: до трех тысяч тенге. Значительная разница образовалась за счет «тяжелого хвоста», а именно относительно большой группы лиц, заявивших о пожертвованиях в размере сто тысяч и более.

³ Справка: имея информацию о характеристиках распределения, можно рассчитать, так называемое, случайное распределение. По ходу анализа важно определить именно степень отклонения от случайного. При этом важны не абсолютные значения: понятно, что в самом крупном населенном пункте мы вправе ожидать больше доноров крови, а именно степень отклонения от ожидаемого распределения. Социологическое исследование «Система благотворительности и донорства в условиях Республики Казахстан». Научно-исследовательский центр «Молодежь», 2019 г.

⁴ Социологическое исследование «Система благотворительности и донорства в условиях Республики Казахстан». Научно-исследовательский центр «Молодежь». 2019.

Таковых, среди жертвовавших в последний месяц и за последний год оказалось 99 и 45 соответственно.

Особенность результатов⁵ в том, что группа лиц, заявившая о пожертвованиях в размере сто тысяч и более географически локализованы - подавляющее большинство составляют жители Алматинской области.

Таким образом, заметным является явное доминирование персонифицированного понимания благотворительности над институциональным пониманием. То есть, казахстанцы выражают готовность помочь деньгами, продуктами, вещами конкретным нуждающимся, но при этом не выражают столь же явных установок на участие в каких-либо социальных программах (например, в сфере образования или здравоохранения), направленных на борьбу с бедностью.

Вывод: пока нет идеального баланса между персонифицированной и институциональной благотворительностью, имеет место явный крен в пользу первой из них.

Кроме того, результаты⁶ опроса показали, что население придерживается максимальной свободы в плане благотворительности. Основной посыл в ответах - каждый (не важно человек ли это или организация) должен решать сам жертвовать ли ему средства или нет и сколько жертвовать, освещать ли свою деятельность в сфере благотворительности или нет.

При рассмотрении социальной ответственности, результаты опроса показали, явное доминирование индивидуальных, персональных практик социальной ответственности над корпоративными. Таким образом, полученные результаты соответствует персонифицированному пониманию благотворительности и донорства. Из корпоративных практик большой популярностью пользуется те практики, что являются частью советского наследия (например, субботник).

Для полной картины волонтерства было рассмотрено и исследование, проведенное Национальной волонтерской сетью Казахстана совместно с United Nations Volunteer в рамках которого дан анализ особенностей, трендов и тенденций волонтерских движений в 14 областях и 3 городах республиканского значения Казахстана⁷.

Опрос, как и в предыдущем исследовании показал, что под волонтерством люди чаще всего представляют разовые типовые акции: субботники, флешмобы, спортивные события и другие культурно-массовые мероприятия. В число волонтеров относят тех, кто время от времени оказывает посильную помощь детским домам, одиноким ветеранам, домам престарелых, медицинским учреждениям, семьям, оказавшимся в трудных жизненных ситуациях, в том числе и жертвам природных и техногенных катаклизмов. Кроме того, включает заботу о бездомных животных, а также участие в этномероприятиях, например, национальных праздниках.

⁵ Социологическое исследование «Система благотворительности и донорства в условиях Республики Казахстан». Научно-исследовательский центр «Молодежь». 2019.

⁶ Социологическое исследование «Система благотворительности и донорства в условиях Республики Казахстан». Научно-исследовательский центр «Молодежь». 2019.

⁷ Социологическое исследование Национальной волонтерской сети Казахстана совместно с United Nations Volunteer.

При рассмотрении открытых источников о волонтерской деятельности в Казахстане было выявлено следующее.

На начало 2020 года в стране действуют свыше 200 волонтерских организаций (по некоторым данным 250), объединяющие более 50 тысяч человек – таковы результаты работы 25-ти лет казахстанских волонтерских движений.

1.2. Недостатки волонтерской деятельности

Проведенные исследования выявили **ряд недостатков**, имеющих место в Казахстане:

1. сотрудничество между инициативными группами и государственными и негосударственными учреждениями затруднено в части организации системного подхода, ясности и понимания самого явления волонтерство;
2. отсутствие опыта и понимания, что эффективное волонтерство должно быть системным и требует глубокого изучения проблемы;
3. волонтерские проекты, организованные «сверху», делаются ради галочки или «в целях воспитания молодых людей», либо ради «восполнения пустот» при проведении общественных мероприятий, организованных акиматами или вузами;
4. волонтерство, продиктованное сверху и существующее по шаблону, имеет малый полезный социальный эффект для благополучателей;
5. отсутствует возможность для обучения или реализации учащихся, привлеченных в качестве волонтеров, что приводит к разовости проектов и малому количеству постоянных участников-волонтеров;
6. волонтерство не рассматривается как вариант решения конкретных социальных проблем без помощи государственных учреждений;
7. волонтерство воспринимается как элемент «воспитания молодого поколения добрыми и отзывчивыми» у общества и соответственно люди себя не отождествляют с волонтерами;
8. волонтерские проекты, организованные «сверху» не имеют поддержки со стороны как общества, так и ряда государственных учреждений или бизнеса, которые могли бы выступить партнерами;
9. не распространены регулярные бизнес-услуги, оказанные на безвозмездной основе социально-уязвимым лицам;
10. волонтерская деятельность, созданная акиматом, молодежными организациями, существующими при акиматах или другими государственными учреждениями, носит в большей степени добровольно-принудительный характер;

11. волонтеры играют роль «наполнителя» мероприятий городского или областного значения;
12. у волонтерских организаций не хватает качественных знаний в построении проектов, то есть понимания того, как правильно выстраивать партнерские или взаимовыгодные отношения, привлекать средства для деятельности;
13. действие принципа «добрые дела нужно делать тихо» влияет на то, что проекты встречают недоверие и непонимание среди потенциальных желающих стать волонтерами;
14. отсутствие или недостаточность ресурсов для поддержания волонтерской деятельности. При поддержке от государства следует наряду с финансовой помощью рассматривать и предоставление административных ресурсов;
15. недостаточность ресурсов при приобщении общества в социально значимые волонтерские проекты или действия;
16. негативное восприятие или отношение к волонтерской деятельности со стороны общества и государственных учреждений, которые выражаются в негативных комментариях или убеждениях о том, что волонтерством занимаются те, кому нечего делать, либо имеют скрытый умысел наживы или пиара;
17. недостаточная прозрачность и отсутствие информации о проводимой волонтерской деятельности;
18. отсутствие обучающих программ и методик, отвечающих интересам различных форм волонтерства, наряду с центрами по поддержке развития, доступные каждому желающему;
19. понимание термина «волонтерство» имеет размытые понятия среди разных слоев общества;
20. во многих волонтерских мероприятиях задействована молодежь из числа студентов и школьников, что создает и поддерживает стереотипы, что волонтерами могут или желают быть люди в основном младше 25 лет;
21. для казахстанского общества характерен невысокий уровень общественной инициативы и участия, вовлеченности в решение проблем на местном и государственном уровне;
22. тема «волонтерство» и «волонтерская деятельность» носит эпизодический характер в обществе и появляется только во время событий, носящих исключительный характер (большие спортивные мероприятия, ЧС и т.п.).

1.3. Преимущества волонтерской деятельности

Практика полезности волонтерской помощи имеется и тому есть подтверждение⁸:

1) во время трагедии в Арыси первыми в разрушенный город приехали волонтеры, чтобы накормить домашних животных, оставшихся запертыми во дворах. А через несколько дней прибыло порядка 35 тысяч волонтеров из всего Казахстана на помощь местным жителям.

Многие волонтеры занимались сортировкой и распределением гуманитарной помощи, но были среди них и те, кто оказывал эвакуированным жителям психологическую и юридическую помощь.

2) в Туркестане реализуется проект «Ask me - i am local» («Спроси меня - я местный»), где волонтеры оказывают услуги посетителям и туристам в качестве гидов-инструкторов;

Студенты оказывают помощь туристам в рамках проекта «Социальный студенческий кредит» Министерства информации и общественного развития РК и получают возможность закрыть за 20 часов деятельности кредит в размере 20 тысяч тенге.

3) работают в Туркестанской области и зарубежные волонтеры в Толебийском и Сузакском районах.

Добровольцы из США в течение двух месяцев обучали детей в селах Тасарык и Таукент английскому языку.

4) акцию по уборке снега в столице в конце января 2020 года запустили молодые активисты в социальных сетях «Біз біргеміз» предложив местным жителям самим взяться за лопаты и расчистить заснеженные дворы. Кроме горожан, акцию поддержали во многих регионах страны: в Костанае волонтеры из Молодежного ресурсного центра привели в порядок дворы пожилых людей, живущих в частных домах, в Петропавловске помощь одиноким пенсионерам оказали бойцы спецотряда быстрого реагирования, в Караганде студенты Государственного индустриального университета освободили от снега дорожки для пешеходов, акмолинские полицейские расчистили территорию школы-интерната для детей с нарушениями слуха и речи;

5) в новогодние праздники волонтерское движение «Акселератор добра» поддержали в регионах - в Талдыкоргане, Актобе, Костанае, Кокшетау, Павлодаре, других городах и вместо новогодних корпоративов, люди провели утренники для детей из малообеспеченных семей, где-то принесли книги в больницы.

6) в 2020 году созданы центры поддержки волонтерской деятельности в рамках семи общенациональных проектов;

Волонтерская помощь старшеклассникам сельских школ по подготовке к ЕНТ, обучению английскому языку и компьютер-

⁸Приведены только те примеры, которые размещены в открытом доступе при освещении информации о работе волонтерских организаций

ной грамоте. По проекту «Sabaqtastyq» («Преемственность») школьники возьмут шефство над ребятами из детских домов. Проект «Saýlyq» («Здоровье») затронет сферы, связанные со здоровьем. «Taza álem» («Чистый мир») направлен на защиту окружающей среды, «Asyl mira» («Наследие предков») – на привлечение волонтеров к сохранению материального, духовно-культурного, исторического наследия. По проекту «Qamqor» («Забота») предусмотрена работа в домах престарелых, «Ýmit» («Надежда») направлен на привлечение волонтеров к поиску пропавших без вести.

7) волонтеры подготовленные, обученные мерам профилактики коронавирусной инфекции работают в поликлиниках города Алматы⁹;

Помогают медицинским работникам в поликлиниках.

Через поликлиники доставляют лекарственные препараты тем людям, которые сейчас не могут выходить.

8) в Казахстане действует Единая информационная платформа волонтера «QAZVOLUNTEER.KZ», где могут регистрироваться волонтеры и организации;

Платформа оказывает содействие в продвижении волонтерских проектов и привлечении волонтеров.

9) в столице на базе ЭКСПО-центра открыт республиканский фронт-офис волонтеров «Birgemiz», позволяющий на республиканском уровне осуществлять координацию и мониторинг волонтерских проектов по всей стране;

Организована работа call-центр с единым номером при фронт-офисе, где можно бесплатно получить всю информацию по интересующим вопросам.

10) организована работа 17-ти региональных центров поддержки волонтеров и 85 региональных координаторов;

В деятельности данной сети будет обеспечен общий подход и модерирование из одного центра, принята единая сетка управления и модель взаимодействия с центральными и местными исполнительными органами.

11) развитие волонтерства в стране проходит по 7 ключевым направлениям: 1. «Bilim» - образовательное направление; 2. «Qamqor» - направление по оказанию помощи людям, оказавшимся в трудной жизненной ситуации, помощь пожилым людям, людям, которые находятся в учреждениях со специальным уходом, людям с особыми потребностями; 3. «Sabaqtastyq» - наставничество; 4. «Saýlyq» - медицинское направление; 5. «Taza Álem» - экологическое направление; 6. «Asyl mira» - направление по сохранению духовно-культурных и исторических ценностей; 7. «Ýmit» - направление по ликвидации техногенных катастроф, ЧС;

⁹ Волонтеры Красного Полумесяца доставляют медикаменты пенсионерам. <https://www.ktk.kz/ru/news/video/2020/04/02/143906/>

12) с 2019 года Министерством образования и науки РК совместно с Министерством информации и общественного развития РК запущен проект «Социальный студенческий кредит», направленный на поддержку студентов волонтеров дневной формы обучения.

В рамках проекта студентам - волонтерам предоставляются студенческие кредиты.

13) волонтерство в Казахстане выполняет следующие роли: инструмент для воспитания подрастающего поколения; социальный лифт для молодежи; акт гражданской ответственности в решении социальных задач; вызовов своего региона, города или местности; путь самореализации и разнообразия жизни общества;

14) в Алматы планируется открытие школ волонтеров, где будут проводить обучение по социальному, спортивному, экологическому, юридическому, корпоративному волонтерству.

ВЫВОДЫ ПО ПЕРВОЙ ГЛАВЕ

В число респондентов не входили представители корпоративного сектора, но ответы показали, что они мало знают о благотворительности в рамках данного сектора.

Рекомендовать Министерству информации и общественного развития РК:

Организационные рекомендации:

1. проводить информационно-разъяснительную работу с населением в части информирования о проводимых благотворительных акциях;
2. праздновать Международный день волонтера 5 декабря, как казахстанский профессиональный праздник - День волонтера Республики Казахстан;
3. разработать электронный гид для граждан, желающих стать волонтерами;
4. введение подсчета волонтерских человеко-часов (личная книжка волонтера), с оказанием уровня, необходимого при поступлении в учебные заведения

По аналогии Паспорта волонтера, используемого в РФ, где прописывают опыт работы волонтера, полученные награды и поощрения, либо внести эти записи в трудовые книжки.

5. рассмотреть форматы религиозного волонтерства, по примеру религиозных организаций в США и на Западе, где не отменяются светские волонтеры, а добавляется самостоятельный обширный пласт структур, осуществляющих разнообразную деятельность по оказанию всевозможной помощи. Например, внедрить в мечетях Казахстана для страждущих возможности поесть или переночевать, что практикуется в мечетях других исламских стран;

6. рассмотреть внедрение практики, когда волонтеры-юристы могут оказать содействие при наведении порядка в городе, с помощью законных механизмов;

По опыту г. Казань где, волонтеры заставляли городские коммунальные службы вовремя чистить снег, асфальтировать дороги, повлияв на улучшение городской среды и практикуя профессиональные навыки на практике.

7. при рассмотрении сотрудничества предусматривать соблюдение обоюдного сотрудничества, то есть при необходимости предоставлять специальную одежду и прочую экипировку, решать вопросы питания и транспорта принимающей стороной, а не рассматривать эти составляющие в «пакете» безвозмездной помощи от волонтеров;

Например, в китайских городах на уровне микрорайонов функционируют местные коммуникативные центры, которые финансируются малым бизнесом (магазины, ателье, мастерские, парикмахерские, кафе) с этой же территории, для обеспечения центра собственными ресурсами.

8. провести исследование практического опыта, который имеется в настоящее время в Казахстане по работе с людьми, нуждающимся в помощи и адаптации в обществе и соотнести его формы или элементы с волонтерскими организациями для масштабирования по стране.

Технологические (или методологические) рекомендации:

1. предпринимать меры, способствующие развитию институционального понимания благотворительности;

Обратить внимание на то, что подобные меры являются комплексными и выходят за пределы «чистой» филантропии. Например, благотворительность в сфере высшего образования не станет распространенным явлением, пока оно (образование) не закрепится в общественном сознании как основной лифт восходящей социальной мобильности.

2. развивать волонтерские традиции в Казахстане;

3. проводить исследования в части корпоративной благотворительности, которое помимо социологического исследования должно включать в себя подробное «кабинетное исследование», построенное на анализе открытых данных компаний о благотворительности (в рамках данного исследования этого нельзя сделать, так как поставлены иные задачи.

Именно оно должно выявить как установки к донорству и меценатству, так и стратегии поведения в данной сфере;

4. важно отметить, что степень волонтерской активности распределена по республике крайне неравномерно. В северных областях она заметно ниже, чем в южных и западных. Это особенность требует более детального исследования (конечно, если имеется необходимость выяснить причины диспропорций);

5. понимание волонтерского движения должно тиражироваться в СМИ и других источниках информации, как элемент социальной ответственности и высшего проявления развитого гражданского общества;

6. изучить фрагментированность казахстанского общества в сфере донорства, благотворительности и «про-социального» поведения;

7. в случае непринятия «благотворительного налога» (обязательного законодательного установленного размера благотворительности) нет необходимости обязательной политики освещения в СМИ (или социальных сетях, на вебсайте) актов благотворительности; люди не очень хорошо ориентируются во всех деталях, связанных с благотворительностью;

8. волонтерство не должно зашиваться в молодежную политику, а носить более расширенный формат, который включает все общество через проект «Рухани жангыру»;

Отзывчивое сердце и добрые дела - это то, что должно быть нормой для любого общества и здесь в казахстанской истории

немало примеров, когда именно эти качества спасли не только казахов, но и тех, кто оказался в Степи в силу различных обстоятельств в разные годы;

9. обеспечить прозрачность в информировании общества о том, какие объемы финансирования выделяются на волонтерские проекты и как они реализуются, чтобы повысить уровень доверия общества, а не снижать его из-за различных домыслов, распространяемых в социальных сетях и мессенджерах;

10. расширить понимание того, что волонтеры только отдают свое время и силы и ничего не получают взамен. По сути, волонтеры получают новые навыки и умения, опыт, наглядные ситуации, которые ведут его к саморазвитию, опыт коммуникаций, расширения кругозора, а также и внутреннюю удовлетворенность чувства долга;

11. рассмотреть волонтерство через призму социализации в обществе;

Большая часть людей адаптируются в обществе через выполнение общих дел, которые они осуществляют добровольно, бескорыстно и безвозмездно.

Здесь можно рассмотреть форматы сотрудничества детских домов и домов престарелых (по опыту Восточно-Казахстанской области, где присутствуют такие практики) и другие.

Правовые рекомендации (по внесению изменений в законодательство РК, направленных на развитие волонтерского движения представлены на 41-52 стр. данного аналитического отчета):

Наряду с этим предлагается рассмотреть возможности развития волонтерства в следующих направлениях - социальное волонтерство, спортивное волонтерство культурное волонтерство, экологическое волонтерство, донорство, событийное волонтерство/эвент-волонтерство, корпоративное волонтерство, волонтеры общественной безопасности, медиаволонтерство, медицинское волонтерство.

Рекомендуется учесть особенности каждого направления в данной интерпретации:

1) социальное волонтерство - помощь одиноким ветеранам, помощь детям, работа с той категорией людей, которую принято называть социально незащищенными;

2) спортивное волонтерство - помощь при проведении различных спортивных мероприятий, в том числе мирового уровня;

3) культурное волонтерство - помощь музеям, библиотекам, паркам.

4) экологическое волонтерство - просветительская работа, акции, проекты по сохранению природы и природного многообразия;

5) донорство – использовать желающих сдавать кровь, не только как людей, сдающих кровь, но и как компетентных людей большого просветительского блока донорства;

6) событийное волонтерство/эвент-волонтерство - волонтеры, которые участвуют в крупных событиях - фестивалях, форумах, каких-то больших городских проектах, к примеру, День Города и др.

7) корпоративное волонтерство - связано с компаниями, которые готовы включаться в добровольческую деятельность, привлекая своих сотрудников в нерабочее время;

8) волонтеры общественной безопасности - оказывающие помощь при стихийных бедствиях, после природных катаклизмов;

9) медиаволонтерство - фотографы, журналисты, люди, популярные в социальных сетях, дизайнеры, которые помогают, так называемым не доброполучателям, не подопечным напрямую, а именно организаторам волонтерской деятельности - волонтерским центрам, благотворительным фондам, добровольческим волонтерским движениям;

10) медицинское волонтерство - оказание помощи тяжело больным людям, находящимся на лечении в больнице/на дому.

ГЛАВА 2. АНАЛИЗ МЕЖДУНАРОДНОГО ОПЫТА ПО ВОПРОСАМ ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

2.1. Нормативно-правовые основы волонтерской деятельности

Волонтерская деятельность за рубежом законодательно регулируется. Первые правовые аспекты появились сначала в отдельных государствах, затем на международном уровне. Рассмотрим наиболее значимые.

1. «Всеобщая декларация прав человека» принята в 1948 году закрепила право человека и его ответственность перед обществом, а также то, что «любое лицо имеет право свободного объединения в мирные ассоциации».
2. «Декларация волонтеров» принята в 1990 году на XII Всемирной конференции Международной ассоциации добровольческих усилий.
3. «Всеобщая Декларация Добровольчества» принята в 2001 году на XVI Всемирной Конференции Международной Ассоциации добровольческих усилий.
4. Резолюция 55/57 Генеральной Ассамблеи ООН (2002 г.).
5. Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 56/38, рекомендовала государствам: создание бюджетных законодательных и других рамок по волонтерству; внесение соответствующих законопроектов, чтобы поощрять или вдохновлять граждан к волонтерству; предусматривать налоговые стимулы и субсидии для организаций; обеспечивать страхование и защиту от рисков с учетом условий данного общества¹⁰.

В других международных актах содержится призыв к странам¹¹:

1) находить и устранять в своих законах и практике любые барьеры, которые непосредственно или косвенно препятствуют участию людей в волонтерской деятельности;

2) снизить давление налогообложения, наказывающего людей за добровольную деятельность;

3) предоставить работникам-добровольцам правовой статус и адекватную социальную защиту;

4) уважать их независимость и устранять финансовые препятствия для волонтерства (см. Рисунок 2).

¹⁰ Кэтрин Шей. Законодательство касательно волонтеров и волонтерства в Восточной Европе и Евразии // <http://uz.denemetr.com/docs/694/index-15264-1.html>

¹¹ Raymond Stephens. "Latvian Volunteerism: In Search of a Favorable Environment" SEAL, 2001.

Рисунок 2. Общие черты основных международных программ и процессов о волонтерстве. Источник: Отчет ООН, 2018.



Большинство инициатив, направленные на улучшение правового поля волонтерства отражают тенденции в рамках которого государства принимают законы для:

- юридического определения того, кто является «волонтером»;
- улучшения правового положения волонтерского движения;
- устранения препятствий для привлечения и мобилизации волонеров (таких как налогообложение компенсации разумных затрат понесенных волонтерами в процессе оказания услуг)¹²;
- законодательного оформления прав и обязанностей волонтеров;
- признания особой роли волонтеров и др¹³.

Среди этих тенденций есть как мировые, так и региональные тренды, которые позволяют поддерживать деятельность волонтеров. Передовые международные практики волонтерства показывают (США, страны Западной Европы), что:

- волонтерство является устоявшейся исторически-значимой традицией (первые волонтерские движения берут начало XVIII-XIX вв.);
- во многих странах отработано законодательное регулирование волонтерства (например, в Германии основные положения, касающиеся волонтерской службы, отражены в гражданском кодексе, прописаны в региональных законах, но отдельного закона нет).

Выводы: международные документы содержат следующие пункты:

- создание законодательной базы, которая не будет ограничивать права волонтеров;

¹² Кетрин Шей. Законодательство касательно волонтеров и волонтерства в Восточной Европе и Евразии // <http://uz.denemetr.com/docs/694/index-15264-1.html>

¹³ Рекомендация Совета Европы No. R (94) Комитету Министров стран-участниц о поддержке добровольного предоставления услуг. 1994.

- создание условий, которые будут мотивировать и поощрять волонтеров;
- предоставление правового статуса и защиты волонтеру;
- рассмотрение налоговых стимулов и субсидий для организаций, принимающих волонтеров.

В странах Восточной Европы и Евразии, в том числе Казахстане за последние 20 лет было создано особое правовое поле, способствующее развитию волонтерства. Эксперты ООН отмечали, что законодательство о волонтерстве в отдельных странах должно:

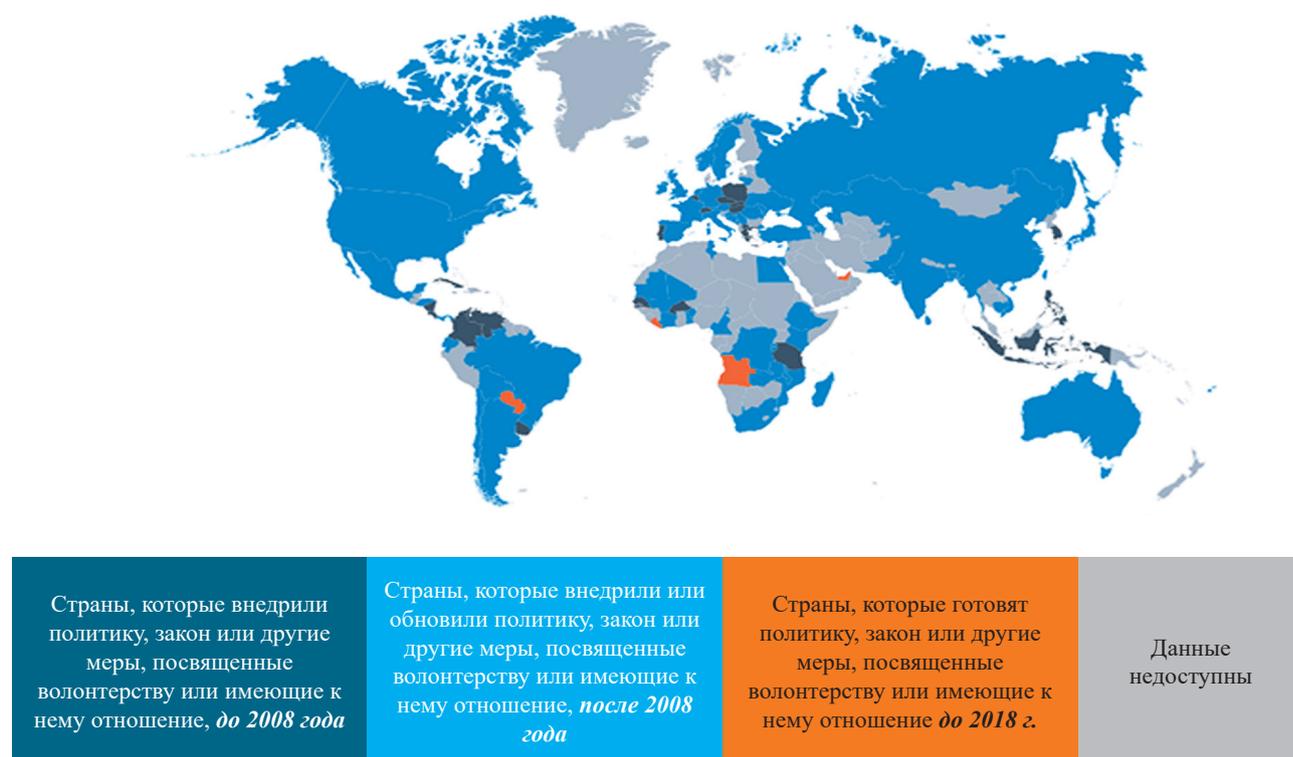
- облегчать волонтерскую деятельность, а не регламентировать ее;
- не осуществлять жесткое регулирование, так как это может подавлять спонтанные инициативы и угнетать дух волонтерства;
- регулировать одни виды волонтерства таким образом, чтобы не исключать существование других, к примеру, неформальных волонтерских инициатив¹⁴.

В настоящее время в каждой стране существуют различные модели регулирования деятельности волонтеров исходя из их социальных, культурных и экономических условий.

По официальным данным 2018 года было выявлено, что по меньшей мере 72 страны мира внедрили законы или другие меры, имеющие отношение к волонтерству (см. Рисунок 3).

¹⁴Певная М. Волонтерство как социальный феномен: управленческий подход. // Дисс. на соиск. уч.степени д.с.н. – Екатеринбург. 2016.

Рисунок 3. Глобальное распространение законов о волонтерстве. Источник: отчет ДООН, 2018.



Во многих странах Западной Европы волонтерство регулируется не прямыми законами о волонтерстве, а рядом законодательств (налоговый, трудовой кодекс), в странах же Восточной Европы, СНГ приняты отдельные законы «О волонтерстве».

С данной позиции был проведен ряд глубинных интервью с экспертами, результаты которых показали, что регулирование волонтерства не прямыми законами по модели западных стран оказалось более эффективным.

Рассмотрим, выявленные преимущества данного утверждения.

1. В США волонтерам предоставляется полный пакет **социальной и медицинской страховки, транспорт, жилье**, вместе с тем оплачивалась **стипендия, которая покрывала расходы питания, оплачивалось льготное пособие на ребенка**.

2. **Льготы предоставляются организациями**, которые, в свою очередь, **получают поддержку от государства**.

3. В западных странах **пособия волонтера не облагаются налогами**. Тем не менее, существует нерешенная проблема двойного налогообложения: как волонтер, так и некоммерческая сторона должны оплачивать налог (в качестве наемного работника и работодателя), некоммерческая сторона берет на себя расходы волонтеров и несет двойные затраты¹⁵.

4. Законодательство о волонтерстве должно быть синхронизировано с другими законами, касающимися: 1) налоговой системы; 2) корпоративно-социальной ответственности; 3) свободного собрания; 4) трудового кодекса и др.¹⁶.

¹⁵ Интервью с Айнура Абсеметовой. Эксперт. Национальная Волонтерская Сеть. РК. Алматы.

¹⁶ Интервью с Гульмирой Кужжеевой. Руководитель Программы по Казастану и региональный правовой консультант. Международный Центр Некоммерческого Права. ICNL. Web-сайт организации: www.icnl.org. РК. Алматы.

2.2. Опыт США

Волонтерство в США рассматривается как инструмент социального и политического развития государства и называется «американским служением». Историю формирования и развития волонтерства в США можно разделить на три этапа.

На первом этапе гражданские общественные организации начинают стихийно формироваться.

В XIX веке в США впервые зародилось волонтерство как феномен для активизации социального движения против рабства:

— в 1887 г. в городе Денвер была учреждена благотворительная организация «United Way of America», которая координировала оказание услуг нуждающимся гражданам.

В начале XX века по инициативе граждан начали создаваться традиционные гражданские волонтерские организации - «The Lions Club», «Rotary Club», «Kiwanis», которые напоминали инициативные группы.

Таким образом, самоорганизации граждан для добровольной помощи друг другу создали первые формы гражданского общества США.

Второй этап (первая половина XX в.) условно можно обозначить как период национального становления американского волонтерства.

30-е годы XX века президентом Ф. Рузвельтом были созданы первые проекты, как:

1) Волонтерская организация «Гражданский корпус охраны окружающей среды» (Civilian Conservation Corps, CCC, с 1933 г. по 1942 г.):

— программа была создана для снижения уровня безработицы;

— программу поддержало около 90% населения и вступило около 3 млн участников;

являлась первой невоенной национальной программой «служения» (волонтерства) в США.

2) «Закон о чрезвычайных работах по сохранению окружающей среды» (Emergency Conservation Work Act, 1933 г.):

— закон привлекал безработных молодых людей из городских районов для «служения» в лесах, парках и полях страны.

Третий этап (вторая половина XX в. по настоящее время) гражданские общественные организации активно развиваются, получая государственную поддержку и успешно применяя волонтерские практики в социальной сфере.

В 60-е годы XX века президентом Дж. Кеннеди был создан «Корпус мира» (Peace Corps) - первая программа в США по оказанию добровольной помощи людям за пределами страны:

— *на сегодняшний день более чем 210 000 тыс. граждан разного возраста и профессий работают волонтерами в 139 странах по всему миру;*

— *годовой бюджет корпорации в среднем составляет 377 295 млн. долларов.*

В 1965 году президентом Л. Джонсоном была создана программа «Волонтеры на службе Америке» (VISTA):

— *были запущены сотни программ-проектов VISTA, ориентированные на разные социальные группы – от студентов до пенсионеров.*

В 1990 году президентом Дж. Бушем была создана «Комиссия национального общественного служения» (The Commission on National and Community Service), которая управляла 3-мя направлениями:

— *образовательными волонтерскими программами для детей школьного возраста и студентов;*

— *«Корпусом молодых»;*

— *национальными моделями волонтерских услуг.*

На основании вышеизложенного необходимо отметить, что **на государственном уровне США заложены определенные механизмы, которые способствуют успешной деятельности волонтерства:**

— идеология «общественного служения»;

— практические механизмы, позволяющие выстроить систему подготовки волонтеров начиная со школьного и заканчивая пенсионным возрастом.

В 1993 году Б. Клинтон учредил **«Корпорацию национального и общественного служения»** (The Corporation for National and Community Service, CNCS), которая:

— объединила весь комплекс национальных программ волонтеров под одной централизованной организацией - CNCS¹⁷;

— дала возможность развиваться НКО, предоставляя им гранты, техническую помощь и программы обучения для сотрудников;

— создала условия НКО осуществлять привлечение волонтеров к деятельности через посредничество данной государственной корпорации: в этом процессе ежегодно участвует более **4 млн. граждан**, вовлеченных в деятельность **70 тыс. организаций** по всей стране;

¹⁷ Web-сайт AmeriCorps // <https://www.nationalservice.gov/programs/ameriCorps>

— объединила федеральные и частные средства для поддержки организаций и достижения конкретных результатов;

По данным 2012 года на волонтерство было привлечено более 1 млрд. долларов;

— служит разработке и развитию эффективных подходов к использованию волонтерского труда в целях удовлетворения текущих потребностей населения страны;

— способствовала созданию новой национальной программы «**Корпус Америки**» (AmeriCorps);

— сконцентрировала всю нормативно-правовую базу, регулирующую различные программы.

Среди них: «Корпус старшего поколения» (Senior Corps), объединившее программы «Foster Grandparents», «Retired and Senior Volunteer Program», «Senior Companion programs»; «Корпус Америки», объединившее VISTA, «National Civilian Community Corps programs»; и «Обучение и служба Америке» (Serve America).

В 2002 году президент Дж. Буш создал «Корпус свободы США» (USA Freedom Corps) для координации национальных усилий волонтеров в ответ на 11 сентября 2001 года, который:

1) стимулировал создание новых волонтерских программ, направленных на защиту и охрану граждан;

2) вовлекал граждан в программы национальной безопасности в общинах по всей стране, куда входили такие инициативы как: формирование добровольных помощников полицейской службы, волонтеров по сбору информации о террористах и для предотвращения террористических угроз;

3) по данным Бюро трудовой статистики США, в 2004 году более чем 64,5 млн. граждан Америки работали в качестве волонтеров;

4) на реализацию данной программы от государства было запрошено более 560 млн. долларов.

Таким образом, деятельность нынешних американских национальных программ условно можно разделить на два направления:

1) привлечение американцев всех возрастов и профессий к общественному служению;

2) объединение всех национальных программ служения под одной централизованной организацией «AmeriCorps».

Корпус Америки (AmeriCorps) является сетью трех основных национальных программ (см. Таблицу 1 «Национальные программы Корпуса Америки (AmeriCorps)»), через которые осуществляется формальная волонтерская деятельность в Америке:

Программы Национального Гражданского Сообщества (National Civilian Community Corps programs, NCCC);

AmeriCorps State & National;

AmeriCorps VISTA.

Законодательные и нормативные акты, применимые «AmeriCorps»:

- 1) Закон «О службе волонтеров» 1973 г. (с поправками 2009 г.);
- 2) Закон «О национальных и общественных услугах» 1990 г. (с поправками 2009 г.).

Данные законы не несут ограничивающий или директивный характер.

Таблица 1. Национальные программы Корпуса Америки (AmeriCorps)

Название программы	Особенность программы	Преимущества и льготы
1. AmeriCorps NCCC	<p>Программа NCCC привлекает подростков в возрасте от 18 до 24 лет к участию в групповых национальных и общественных работах в США.</p> <p>В течение 10 месяцев службы волонтеры программы завершают около 4 различных проектов.</p> <p>Миссия программы заключается в развитии лидеров через командное общенациональное и общественное «служение».</p>	<p>Льготы при волонтерстве (также для State & National и VISTA):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) волонтер проходит бесплатное обучение по льготам NCCC; 2) волонтеру предоставляется бесплатное жилье (общественные центры, церкви, кемпинги, номера в отелях); 3) оплачиваются расходы на проезд в микроавтобусе; 4) представляется базовый пакет льгот медицинской помощи; 5) пособие волонтерам на проживание – 180 долларов каждые две недели без учета налогов (около 4000 долларов в течение 10 месяцев); 6) пособие руководителям групп – 500 долларов каждые две недели без учета налогов (около 12 000 долларов в течение 11 месяцев).

Название программы	Особенность программы	Преимущества и льготы
<p>2. AmeriCorps State & National</p>	<p>State и National является крупнейшей среди программ AmeriCorps, которая предоставляет гранты местным и национальным организациям, агентствам, среди них: религиозные и общественные организации; вузы; и государственные учреждения.</p> <p>Данные организации в свою очередь: участвуют в решении местных и национальных проблем; дает опыт (гражданский активизм) членам программы.</p>	<p>Преимущества после волонтерства (также для NCCC и VISTA):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) отсрочка по студенческому кредиту; 2) новые навыки и бесплатное обучение; 3) льготы при получении высшего и послевузовского образования; 4) скидка по погашению студенческих кредитов; 5) высокие шансы найти работу; 6) возможности карьерного роста в частном, государственном и некоммерческом секторах; 7) льготы по трудоустройству после службы в программе; 8) доступ к образовательной награде «<i>Segal AmeriCorps Education Award</i>» в течение 7 лет, которая покрывает расходы образовательных программ: <ul style="list-style-type: none"> - Награда помогает оплатить колледж, обучение после колледжа (магистратура, Ph.D) или погасить квалифицированные студенческие займы; - Участники же старше 55 лет могут пожертвовать свои награды в области образования своим детям, внукам и приемным детям.

Название программы	Особенность программы	Преимущества и льготы
<p>3. AmeriCorps VISTA</p>	<p>VISTA¹ – федеральная программа, которая:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) была основана в 1965 году; 2) работает на всей территории США (50 штатов и федеральный округ Колумбия); 3) с 1993 года является членом сети национальных программ AmeriCorps; 4) за год VISTA помогает своим организациям-спонсорам получить более 87 млн долларов наличными; 5) каждый год программа нанимает более 1 млн волонтеров, которые предоставляют более 14,5 млн часов бесплатной работы. <p>VISTA поддерживает усилия правительства по:</p> <ul style="list-style-type: none"> - борьбе с бедностью в США (более 220 000 членов VISTA приняли участие); - поддержке жителей с низким доходом. <p>VISTA предоставляет:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 1200 различных проектов, где могут работать волонтеры из разных слоев общества (от 18 лет и старше); 2) необходимые ресурсы (бюджет программы в среднем составляет 37 425 млн. долларов) и услуги волонтеров разным организациям в целях поддержки проектов по борьбе с бедностью. <p>Проектом и спонсором VISTA становятся:</p> <ul style="list-style-type: none"> - любая НКО; - государственные агентства; - отдельные лица с концепцией проекта. 	<p>В обмен на услуги волонтеров VISTA предоставляет:</p> <ul style="list-style-type: none"> пособие на проживание; медицинское обслуживание; бесплатное обучение основным волонтерским навыкам; командировочные расходы; отсрочку по погашению студенческого кредита волонтера, пока они служат; пособие (не всегда) по уходу за ребенком волонтера и др.

¹ Is AmeriCorps VISTA Right for Your Organization? // https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/Is_VISTA_Right_for_Your_Organization.pdf

Проведение глубинных интервью с волонтерами из Америки¹⁸ показывает, что институциональная система поддержки волонтеров в США (в виде национальных программ и корпусов, которые их объединяют) не могут быть понятны без изучения базового поведения отдельных механизмов.

Респондент классифицировал следующие базовые школы волонтерства в Америке.

1. Семья. Волонтерство как общая ценность начинается дома, опираясь на американскую философию, которая учит детей помогать другим, не требуя ничего материального взамен.

Дети со временем узнают, что интеллектуальные и эмоциональные выгоды от волонтерства гораздо более ценны, чем материальные предметы. Здесь, волонтерство может быть полезным как помощь пожилым людям или соседям.

2. Религиозное учение также играет важную роль, поскольку оно подчеркивает благословения и личные награды волонтерства. Некоторые институты имеют специальные названия: к примеру, в иудаизме оно называется «цедака», как правило, в мусульманстве «садака».

В Америке многие религиозные организации предлагают волонтерские возможности в виде воскресной школы, разового или регулярного сбора средств, поддержки образовательных программ, хоровых и музыкальных групп.

3. Школы предоставляют множество возможностей для учащихся или взрослых волонтеров, среди них есть денежные пособия для учителей и бесплатные инструкторы или репетиторы для детей.

Во многих школьных системах ученики отрабатывают определенное количество часов в качестве общественного волонтера, чтобы получить диплом средней школы.

4. Работодатели, больших и малых предприятий материально поощряют своих работников, чтобы те служили обществу в качестве добровольцев. Они позволяют работникам регулярно отдыхать, чтобы те участвовали в волонтерских программах, многие из которых продвигаются или спонсируются самими работодателями.

Компании стимулируют участие в волонтерстве посредством спонсорской помощи, которая мотивирует участвовать в волонтерских программах.

Например, «Habitat for Humanity». Программа помогает строить и ремонтировать дома для бедных и бездомных в социально неблагополучных районах, сдавать анализ крови для местной

¹⁸ Интервью с волонтером с многолетним стажем Д. Миллером из Вашингтона, США. Успешный предприниматель и спонсор волонтерских программ, имеющий многолетний опыт добровольчества. Он управляет Мемориальным фондом Линдси Джозел Миллер (LJMMF), который был основан в 2004 году в память о его погибшей дочери. На сегодняшний день его Фонд предоставил гранты и подарки на сумму более 400000 долларов организациям, которые оказывают положительное влияние на жизнь нуждающихся детей. Через LJMMF Дэвид пожертвовал значительное количество времени, денег в поддержку своей волонтерской деятельности.

больницы.

Сообщества юристов добровольно и бесплатно дают консультации в центрах правовой помощи.

Деловые журналы в большинстве крупных городов публикуют ежегодный корпоративный список 25 лучших компаний, которые создали условия для своих сотрудников в волонтерской деятельности.

5. Правительство предоставляет значительные налоговые льготы для поддержки и поощрения волонтерства как для лиц, которые занимаются добровольчеством, так для НКО, которые принимают волонтеров.

Такой алгоритм позволяет организациям, ассоциациям позиционировать себя в качестве некоммерческих организаций и не облагаться налогами.

Лица, которые жертвуют деньги, одежду, вещи, поощряются налоговым вычетом».

6. «Специальные налоговые льготы предоставляются лицам со сверхвысоким уровнем дохода, которые хотят оставить наследство, приносящее пользу обществу». Правительство США проводит политику, которая поощряет состоятельных людей отдавать значительную часть своего богатства на благотворительность, что позволяет избежать налогов на недвижимость, которые могут достигать 50%.

Именно такая политика вдохновила Билла Гейтса и Уоррена Баффета на создание обязательства миллиардеров, в котором самые богатые люди мира обязуются пожертвовать, по крайней мере, половину собственного капитала на благотворительность, в течение жизни или после смерти.

Среди других известных миллиардеров, принявших это обещание есть Марк Беньофф, Марк Цукерберг, Присцилла Чан, Маккензи Бездос и др. Эти обязательства превышают 600 млрд долларов».

7. «Правительственная поддержка, распространяемая по различным каналам (например, издание политики и нормативных принципов, таких как «Закон о национальных и общественных услугах 1990 года»). Предоставляются налоговые льготы корпорациям и частным лицам, которые имеют решающее значение для успеха волонтерства.

Правительство США предлагает несколько таких налоговых стимулов для содействия волонтерству, что является значительной финансовой поддержкой для всех заинтересованных сторон:

— если частное лицо жертвует 5000 долларов на волонтерские проекты, то данная сумма становится необлагаемой в том году;

— в зависимости от налоговой шкалы лица и штата, в котором он проживает,

это дает возможность сэкономить в размере от 1200 до 2600 долларов ежегодно».

8. «Политика продвижения полезных идей» отвечает интересам правительства и общества. Например, существует национальная некоммерческая организация, которая ежегодно продвигает национальную «прогулку» в большинстве крупных городов и поселков, чтобы собрать деньги на осведомленность о раке молочной железы, на исследование и лечение болезни. Преимущества:

— в краткосрочной перспективе такая деятельность позволяет предоставить волонтеров корпорациям и дает возможность как для людей, так и для организаций извлечь выгоду из налоговых льгот и вычетов.

В обмен на налоговые льготы и другие преимущества правительство получает ответную финансовую выгоду: собранные деньги используются для обучения людей по профилактике рака молочной железы.

в долгосрочной перспективе это уменьшает количество новых случаев заболевания раком, что, в свою очередь, значительно снижает расходы на государственные программы здравоохранения, такие как «Medicaid» и «Medicare».

Таким образом, все, от правительства до людей, получают выгоду от волонтерства.

9. Волонтерство заполняет **пустоту между обществом и бюрократией правительства**. Например, в Вашингтоне, округ Колумбия, как и в других крупных городах США, проживают бездомные (homeless). Им помогает общественная организация «Стол Марты» (Martha's Table), которая опираясь на волонтерство занимается питанием бездомных. Организация поддерживается институциональной системой поддержки добровольчества.

Волонтеры, выполняя общественные работы, получают необходимые льготы, например, для окончания средней школы. Пицца, пожертвованная компаниями, имеет право на уменьшение налоговой нагрузки.

Обеспечение питанием бездомных приводит к улучшению их здоровья и позволяет избежать затрат на их лечение. По такому простому примеру можно понять экосистему, где результаты волонтерства приносят пользу всем аспектам общества – от людей до крупного бизнеса» (Полный текст интервью на английском языке см. приложении I).

Таким образом, рассмотрение опыта волонтерства, приведенные примеры реализации программ и интервью позволяет сделать следующие **выводы**:

во-первых, волонтер в США - это лицо, которое выполняет неоплачиваемую деятельность, не работает в интересах коммерческих организаций, регистрируется на сайте волонтерской организации, чтобы совершить эту деятельность;

во-вторых, правительство принимает ограниченное участие в деятельности социальной организации, которая привлекает волонтеров: американцы, как пра-

вило, не хотят зависеть от государственных структур, и граница между добровольческой организацией и коммерческим корпоративным бизнесом часто размыта; многие проблемы общественной жизни, за которые правительство несет ответственность организовываются в частном порядке;

в-третьих, большое количество волонтерских проектов в Америке реализуется при финансовой поддержке государства;

в-четвертых, предоставление волонтерскими программами определенных льгот дает возможность стимулировать волонтера на добровольную деятельность с мотивацией того, что он получит взамен обратный бенефит в виде отсрочки или скидки по студенческому кредиту, льгот при получении образования или трудоустройству и т.п.;

в-пятых, корпоративные программы, которые реализуются работодателями, создают условия и мотивируют работников на волонтерскую деятельность, предлагая им **спонсорскую помощь, в виде освобождения от работы с сохранением заработной платы или предоставления оплачиваемого отдыха;**

в-шестых, корпоративные программы демонстрируют примеры экономической выгоды не только для правительства, которое получает ресурсы в виде волонтеров, также для самих же корпораций в становлении внутренней и внешней политики: к примеру, деловые журналы крупных городов публикуют ежегодный корпоративный список лучших компаний, которые создали условия для своих сотрудников в волонтерской деятельности;

в-седьмых, за корпоративные программы работодатели также вознаграждаются налоговыми льготами от государства в виде снижения налога;

в-восьмых, программы и организации, которые привлекают волонтеров берут на себя ответственность за обучение волонтера волонтерским навыкам, предоставляет базовый пакет медицинской страховки, бесплатное жилье, пособие на проживание и оплату за проезд.

Необходимо отдельно выделить и несколько видов **медицинского страхования волонтеров**¹⁹:

1) крупные и хорошо финансируемые волонтерские организации - «Корпус мира», «Америкорп», «Лютеранский корпус добровольцев» и организации, являющиеся членами Католической сети добровольцев, предоставляют **обязательную медицинскую страховку полностью занятым добровольцам;**

2) не крупные организации предоставляют покрытие, которое не считается минимально необходимым в соответствии с «Законом о доступном медицинском обслуживании»;

Туда входит краткосрочный план медицинского обслуживания «Корпуса мира» (AmeriCorps), который предлагает волонтерам базовое бесплатное медицинское страхование.

3) федеральная система медицинской помощи для малоимущих - «Medicaid»:

¹⁹ Health Insurance Options for Volunteers // <https://www.verywellhealth.com/health-insurance-options-for-volunteers-1738441>

программа **обеспечивает планирование медицинской помощи в системе обязательного социального медицинского страхования для некоторых жителей США с низким уровнем дохода.**

Услуги Медикейд отличаются согласно квотам каждого штата. Если доход волонтера составляет 138% федерального уровня бедности или ниже, то он претендует на квоту Медикейд (по состоянию на 2020 г.).

4) **краткосрочное** (364 дней, с возможностью продления покрытия на общую продолжительность до трех лет) медицинское страхование: волонтер приобретает его непосредственно от медицинской страховой компании или через брокера;

5) существует «страхование путешествий», когда волонтеру нужно пройти значительное расстояние, чтобы добраться до места службы.

Однако это исключает покрытие для определенных типов медицинских проблем, как травмы, связанные с участием в экстремальных видах спорта и ограничивает его максимальную выплату.

В 2009 году Б. Обама ввел в действие новый «**Закон о служении Америке**» (**Serve America Act**)²⁰. Данный закон подтвердил и расширил функции национальных волонтерских программ, проводимых CNCS с 1993 года.

Преимущества «Закона Обамы» в регулировании существующей среды волонтеров:

1) закон дает ежегодную возможность около 4 млн. гражданам выполнять разнообразную работу, том числе: членам «Американского корпуса»; корпусу пенсионеров; учащимся программы «Учись и служи Америке»; а также 2,2 млн. волонтерам, которые мобилизуются в рамках различных программ;

2) документ расширяет возможности граждан в области волонтерства и общественного служения как в рядах официальных организаций, так и на местном уровне;

3) отдельные статьи закона дают каждому штату привилегию в управлении национальными волонтерскими ресурсами:

— создаются «Комиссии по государственной службе» (State Service Commissions) в каждом штате;

каждый год комиссии распределяют более чем 250 млн. долларов из средств федерального национального фонда служения на реализацию волонтерских проектов;

— комиссии функционируют в качестве ведущих агентств в целях мобилизации волонтеров;

— комиссии реализуют информационные кампании по пропаганде волонтерства как общественного служения.

В целом, закон не носит директивный или строго регулирующий характер

²⁰ Serve America Act // <https://www.congress.gov/111/plaws/publ13/PLAW-111publ13.pdf>

и по большей части объясняет траекторию деятельности волонтерства озвучивая конкретные условия, льготы, объем финансирования и др. механизмы. Кроме того, анализ закона позволил выявить то, что успех в развитии волонтерства в США можно отнести к результату гражданского активизма, который находит социальную, финансовую и правовую государственную поддержку, способствующую процессам формирования и развития волонтерства.

Практически американская модель волонтерства является осознанной государственной политикой и здесь важно категорировать ее по следующим направлениям:

- 1) инструмент для реализации социальной политики и гражданского активизма;
- 2) потенциал экономического развития;
- 3) механизм эффективного государственного управления.

В США имеется два вида правового регулирования волонтерской деятельности:

— в виде законов, которые не носят строгий регулирующий и ограничивающий характер;

— в виде государственных и национальных программ, которые носят поощряющий характер.

Национальные программы волонтерства в США руководствуются следующими действующими законами:

- 1) Закон о службе волонтеров от 1973 года (с поправками 2009 г.)²¹;
- 2) Закон о национальных и общественных услугах 1990 года (с поправками 2009 г.)²²;
- 3) Закон о служении Америке 2009 года (Закон Обамы)²³.

Кроме того, законодательством США определена дефиниция «волонтер» – физическое лицо, оказывающие услуги некоммерческой организации или государственному органу, которое не получает компенсации (кроме разумного возмещения или пособия по фактически понесенным расходам), или любой другой ценной вещи, вместо компенсации, стоимость которой превышает 500 \$ США в год»²⁴.

Такой подход к определению волонтерства приводит к тому, что на законодательном уровне четко прописаны:

1. статус волонтера;
2. условия деятельности волонтера;
3. права волонтера;
4. положение социальной поддержки и защиты волонтера;
5. конкретные механизмы для мотивации волонтера.

²¹ https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/1973_domesticvolunteer_service_act_amendedthroughpl111_13.pdf

²² https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/page/Service_Act_09_11_13.pdf

²³ <https://www.congress.gov/111/plaws/publ13/PLAW-111publ13.pdf>

²⁴ Певная М. Управление волонтерством: международный опыт и локальные практики 2-е изд. 2019.

Для рассмотрения того, как после изменений в законодательстве изменилось количество вовлеченных волонтеров, рассмотрим данные Бюро трудовой статистики Америки, в 2004 году более 64,5 млн. американцев работали волонтерами, в 2011 году оно составило 26,8% от числа взрослого населения страны.

По данным 2011 года, волонтеры организованно проработали 7,9 млрд. часов и принесли стране доход в размере 171 млрд. долларов.

По источникам 2018 года²⁵, каждый третий взрослый американец (30,3%) добровольно работал волонтером: 77,4 млн. волонтеров (62,6 млн. в 2016 г.) 6,9 млрд часов.

Исходя из оценки среднего значения времени работы волонтера в независимом секторе (24,14 долларов в 2017 году), оценочная стоимость услуги волонтера составило около 167 млрд. долларов.

По имеющимся данным, поколение X²⁶ имело самый высокий уровень добровольцев среди возрастных групп - 36,4%, а у бэби-бумеров²⁷ было самое большое количество часов - более 2,2 млрд.

Волонтеры США в возрасте до 24 лет составляют 22,6% от общего числа добровольцев, в то время как в возрасте 25-44 года – 26,7%, в возрасте 45-64 года - 27,4%, в возрасте старше 65 лет - 23,6% от общего числа добровольцев.

Также рассмотрим статистические данные по количеству социальных услуг волонтеров.

По данным CNCS²⁸, 32% всей работы волонтеров направляются на оказание помощи религиозным деятелям, соответственно, через религиозные организации.

70% волонтеров непрерывно служат через религиозные организации – чаще всего служат пожилые люди - 47,2 % волонтеров в возрасте 65 лет и старше; и 31 % волонтеров в возрасте 16-25 лет. Оценка данной статистики дает право утверждать, что религиозные сообщества до сих пор остаются самым высоким показателем удержания волонтеров среди организаций любого типа.

Вместе с тем, остальные 30% и более служат разным организациям:

- 25,7% всей работы волонтеров направляются на спорт и искусство;
- 19,21% на образование;
- 6% на сферу здравоохранения;
- 6% на общественную безопасность;
- 6,24% на гражданский и политический активизм;
- 5% на защиту окружающей среды или животных;

²⁵ 2018 Volunteering in America Report finds increase in volunteering and civically-related activities. Corporation for National Community Service – CNCS (Корпорация по делам национальных общин) // <https://www.nationalservice.gov/serve/via/research>

²⁶ Примечание: кто родился между 1965 и 1979 годами.

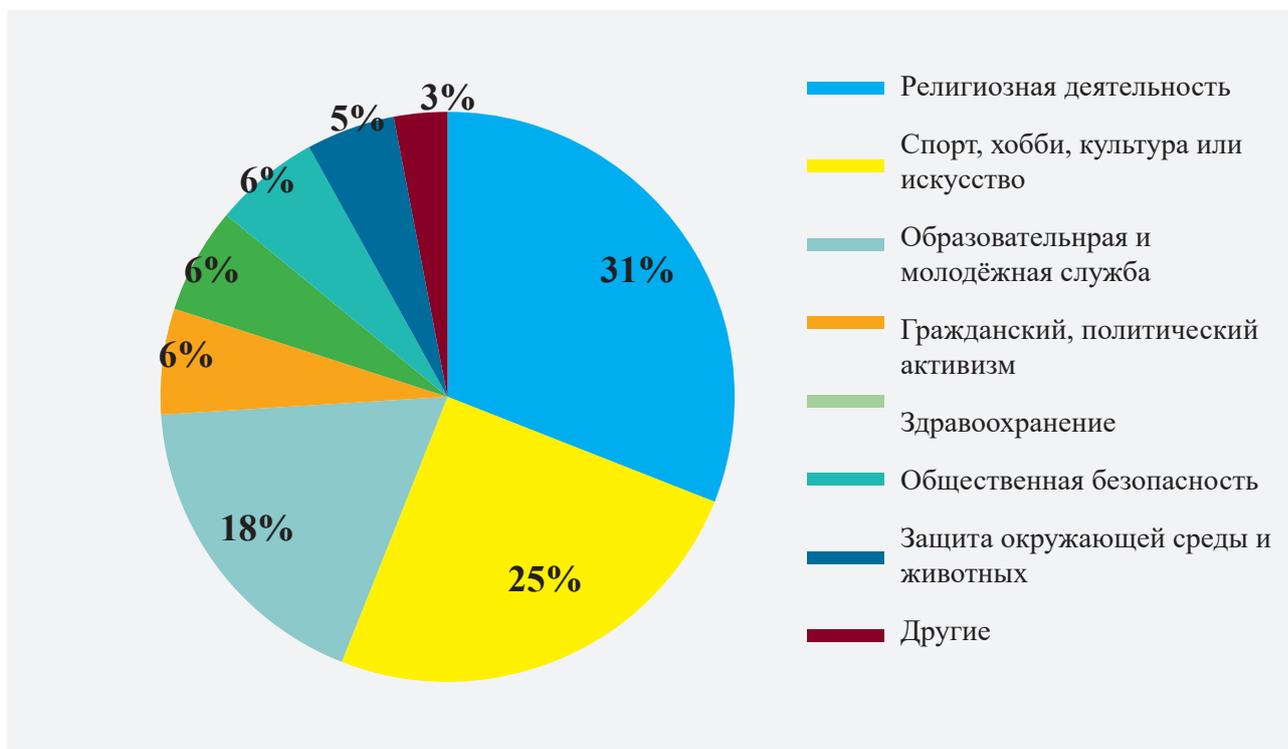
²⁷ Примечание: (англ. baby boomers) термин, применяемый к людям, родившимся в период с 1940 по 1959 год (иногда 1946-1964 гг.)

²⁸ Corporation for National Community Service – CNCS (Корпорация по делам национальных общин). 2018. // <https://clck.ru/MfZsd>

- около 20% волонтеров поддерживают образование или группу
- молодежных служб.

Приведенная статистика демонстрирует устойчивость и разнообразность потенциала волонтерской общности в США (см. Рисунок 4).

Рисунок 4. Анализ показателей социальных услуг волонтеров.



Источник: сайт CNCS.

Статистические данные говорят в пользу того, что волонтер в Америке – это лицо, которое **осознанно и регулярно идет на пожертвование ресурсами, финансовыми и физическими**. В большинстве они работают через организации и относятся к формальному типу волонтеров.

2.3. Опыт Европы

В Европе к волонтерству относятся в зависимости от культурного, исторического и правового контекста соответствующей страны.

По данным ООН, 100 миллионов европейцев являются добровольцами той или иной формы, включая незарегистрированных или неформальных волонтеров²⁹.

Формирование и развитие волонтерства на территории Европы можно разделить на три этапа:

Первый. Начало волонтерства (религиозного характера) в качестве конкретного вида деятельности, непосредственно связанного с развитием разных видов социальной деятельности в отдельных европейских странах - с начала XIX в. по

²⁹ “Volunteering Infrastructure in Europe” by European Volunteer Centre // <https://clck.ru/Mbbgt>

1920 гг.

Второй. Формирование светского международного волонтерства - активизация экологического, политического и культурного волонтерства в первой половине XX века - связь с мировыми войнами и появление первых международных объединений волонтеров из разных европейских стран, сыгравших важную роль в восстановлении Европы.

Третий. Институционализация волонтерства ЕС: построение единой нормативно-правовой базы, регулирующей волонтерство; запуск общих для всей Европы объединения социальных программ, направленных на развитие волонтерства - с начала 1990 гг. до настоящего времени.

Современный этап развития общеевропейского волонтерства характеризуют:

— формальные правила внутреннего взаимодействия членов волонтерской общности друг с другом, принятые всеми странами ЕС (включая Великобританию);

— неформальные нормы и традиции взаимодействия волонтеров в рамках отдельных стран, отражающие их национальную специфику;

— общеевропейская инфраструктура, способствующая развитию третьего сектора как провайдера реализации отдельных направлений волонтерской деятельности.

По данным разных источников, среди резидентов стран европейского континента в среднем один из трех европейцев, около 32%, работал волонтером, 17% жителей принимают участие в волонтерской деятельности каждую неделю или месяц.

Наиболее высокие показатели регулярно работающих волонтеров, проживающих в:

Австрии (35 % и 53 % соответственно), Швеции (31 % и 49 %) и Ирландии (31 % и 49 %);

Волонтеров больше, чем в среднем по Европе, в Финляндии (48%), Голландии (45 %) и Германии (45 %);

Наименьшее число волонтеров зафиксировано в Восточной Европе, среди них Болгарии (13 %), Венгрии (17 %), Польше (19 %), Румынии (20 %), Латвии (21 %) и Литве (22 %).

Возможно, что такое распределение по странам и по показателям численности волонтеров объясняется зависимостью развития волонтерства от уровня жизни населения. Рассмотрим по одной из стран в каждой группе.

2.3.1. Ирландия

Волонтерская деятельность и благотворительные услуги имеют давнюю историю и глубокие корни в ирландских традициях. Так, в XIX веке в Ирландии было создано множество больниц и организаций, которые зависели от добровольных

усилий католических, протестантских и нерелигиозных групп (многие из этих учреждений и организаций, такие как Сент-Винсент де Поль, Гэльская лига, Гэльская атлетическая ассоциация, до сих пор существуют). Учитывая влияние и власть католической церкви в XX веке, которая отстаивала, что социальное обеспечение является делом семьи и прихода, государство неохотно занималось предоставлением социальных услуг до середины 60 гг. XX века.

К 1970 годам произошли первые сдвиги, соответственно, социальное обслуживание и образование в добровольном секторе стали получать повышенную государственную поддержку.

Первым документом, определяющим статус и права волонтеров в Ирландии, является «Белая книга о поддержке волонтерской деятельности» Ирландии (The White Paper Supporting Voluntary Activity, 2000)³⁰. (далее – «Белая книга»).

«Белая книга» проясняет отношения между правительством и общественным сектором, описывает процесс в котором работает добровольный сектор, продвигает базовые принципы и модели наилучшей практики, а также дает рекомендации для поддержки волонтерской деятельности. «Белой книге» предшествовала «Зеленая книга о поддержке добровольной деятельности» (1997 г.), которая положила начало процессу консультаций между правительством и добровольным, общественным сектором.

«Белая книга», как документ, не имеющий директивный характер, обозначает следующие особенности ирландского волонтерства, и его взаимодействия с государством:

1) правительство признает ценность каждого вида волонтерства, и не считает, что государство должно стремиться регулировать или участвовать в каждой деятельности волонтерства;

2) волонтерская деятельность охватывает весь спектр социальной активности и является жизненно важным элементом демократии; при этом люди рассматривают государство не как решение всех проблем, а как одного из игроков; все остальные – частный сектор, профсоюзы, религиозные организации, неправительственные организации, спортивные организации, местные сообщества и ассоциации жителей – играют ключевую роль;

3) волонтерство имеет давнюю и ценную традицию удовлетворения социальных потребностей в Ирландии: важная роль волонтерства отражается в значительном объеме финансирования, почти **1 млрд. фунтов стерлингов (1,267 млрд. евро)**, который он получил из ирландского государства и источников ЕС;

4) волонтерство Ирландии является доминирующим сектором государства: церковная система образования, на уровне начальной и средней школы, и больницы, оказавшие добровольные услуги предшествуют основанию государства;

³⁰ White Paper Supporting Voluntary Activity – 2000 // <https://assets.gov.ie/5588/150119115748-be0d73b998894701b4bf3b9872021bfe.pdf>

5) поддержка волонтерской деятельности является национальной политикой: в 1950-х годах государство начало играть широкую роль в финансировании волонтерской деятельности;

б) впервые было представлено формальное определение «волонтерства».

Вместе с тем, «Белая книга» содержит широкий спектр практических мер для обеспечения социальной и технической поддержки волонтерских групп, среди них:

- официальное признание роли волонтера в создании динамичной демократии и гражданского общества;
- внедрение механизмов во всех соответствующих областях государственной службы по проведению консультаций с общественными и волонтерскими группами;
- назначение департаментов по волонтерской деятельности в государственных ведомствах для поддержки отношений с волонтерами;
- создание консультативных групп по волонтерству в государственных ведомствах для наблюдения за выполнением решений «Белой книги» и для решения других возникающих вопросов.

«Волонтерство»³¹ в Ирландии определяется как «приверженность времени и энергии на благо общества местных общин и отдельных лиц, не являющихся членами семьи», и является «действием, предпринимаемым по собственной воле человека, без оплаты» (за исключением возмещения личных расходов).

Историческая эволюция ирландского волонтерства включает организации:

1) Национальное агентство по развитию волонтеров «Волонтер Ирландии» (Volunteer Ireland);

2) сеть местных волонтерских центров (более 20);

3) «Boardmatch Ireland», единственная ирландская благотворительная организация, специализирующаяся на некоммерческом наборе персонала:

— организация была создана в 2005 году для решения проблемы отсутствия граждан, участвующих в общественной и добровольной деятельности;

— объединяет людей, заинтересованных в волонтерстве с организациями.

4) различные инициативы в учебных заведениях третьего уровня, которые способствуют волонтерству студентов;

5) «VSO Ирландия»³² – единственная международная волонтерская организация Ирландии, которая работает по борьбе с бедностью и помогает странам третьего мира (см. в приложении 2).

³¹ White Paper Supporting Voluntary Activity – 2000 // <https://assets.gov.ie/5588/150119115748-be0d73b998894701b4bf3b9872021bfe.pdf>

³² VSO Ireland // <https://www.vso.ie/volunteering>

В Ирландии **нет конкретных законодательных актов**, применимых исключительно к волонтерам, однако существует политика, поддерживающая развитие волонтерства, внутри которой рассматривается.

1. **Страхование волонтеров:** не существует конкретных правовых положений, касающихся страхования волонтерской деятельности. Однако «Volunteer Ireland» рекомендует организациям, в которые задействованы добровольцы, составлять письменную политику добровольцев, где, среди прочего, четко указывается как нужно страховать волонтера от рисков заболеваний, несчастных случаев и ответственности перед третьими лицами.

2. Социальная защита волонтеров:

1) волонтер-ирландец **получает социальную поддержку в виде пособий**, если он сообщает в соответствующее бюро по безработице о своих намерениях стать волонтером;

2) в соответствии с измененным «Законом о социальном обеспечении 1997 года» («Зеленая Книга», которая имела силу до «Белой Книги») **выплата пособий по безработице** приостанавливается в тех случаях, когда человек покидает страну, чтобы добровольно отправиться за границу; тем не менее, физическое лицо может вновь подать заявление на получение пособий по возвращении в Ирландию;

3) в «Белой книге», выпущенной ирландским правительством в 2000 году, обозначается важность волонтерства: 1) в создании возможностей для трудоустройства; 2) в качестве средства, который позволяет социально незащищенным слоям населения также участвовать в волонтерств.

Таким образом, граждане Ирландии могут участвовать в волонтерских проектах долго и часто, не опасаясь потерять право на социальные выплаты.

3. Поддержка инвалидов:

1) инвалиды **занимаются определенными формами добровольной работы**, не теряя права на какую-либо социальную выплату по инвалидности;

2) для участия в волонтерском проекте инвалиды **получают разрешение от органа по социальным вопросам**, предоставляя им медицинские доказательства, подтверждающие, что добровольная деятельность является реабилитационной и полезной.

4. Здоровье и медицинская страховка волонтеров:

1) право на медицинское обслуживание и услуги в Ирландии основано на принципе места жительства и экономических средств волонтера;

2) однако существуют определенные правила, которые распространяются на граждан Европейского Союза: краткосрочные волонтеры, которые проживают менее одного года и рассматриваются «посетителями», имеют право на получение неотложной медицинской помощи;

3) волонтерам из Соединенного Королевства, медицинское лечение не оплачивается;

4) волонтеры чужих стран, прибывающие в Ирландию оплачивают полную цену за любую форму здравоохранения или медицинской помощи;

5) долгосрочные волонтеры, то есть те, которые проживают в Ирландии не менее одного года, считаются «обычными жителями», имеют правовой статус независимо от национальности и полное право на получение медицинских услуг.

5. Пособие по безработице:

1) безработные Ирландии, получая пособие по безработице, имеют право добровольно участвовать в определенных секторах, таких как помощь пожилым, больным или инвалидам;

2) организация, для которой безработный человек добровольно работает волонтером, должна получить официальное одобрение в местном офисе по безработице, прежде чем принимать на работу безработного.

а. Семейные пособия: семьи, дети которых занимаются волонтерством на полную ставку, не сохраняют право на семейные пособия или налоговые вычеты, если они не могут доказать (посредством письма или справки из организации, в которой работает волонтер), что семья имеет право на пособие или компенсацию.

б. Возмещение расходов: в Ирландии не существует конкретных правовых положений, которые касаются возмещения расходов волонтера; и на практике существует некоммерческие организаций, которые не в силах возместить добровольцам их расходы; однако карманные расходы, все же полученные добровольцем (с полным рабочим днем) не подлежат налогообложению при условии того, что общий доход волонтера является ниже минимальной заработной платы.

7. Иммиграционная политика и иностранные волонтеры в Ирландии:

1) по общему правилу волонтерства, гражданам ЕС и ЕЭЗ не требуется вид на жительство для пребывания в Ирландии в течение трех месяцев или менее, таким образом, в течение этого срока гражданин любой западноевропейской страны имеет право работать в Ирландии как волонтер;

2) по истечении этого срока от иностранного волонтера требуется вид на жительство и регистрация;

3) граждане стран, не входящих в ЕЭЗ, должны получить визу на срок более трех месяцев и разрешение на работу.

Большинство программ «VSO Ирландия» являются долгосрочными - официально от полугода как минимум до 2-х лет.

Организация привлекает добровольцев, которые являются профессионалами в сферах:

1) медицины и здравоохранения (лечат людей и животных);

2) обучения и воспитания (волонтеры учат детей из бедных стран английскому языку, занимаются просветительской деятельностью);

3) бизнеса и менеджмента;

- 4) инженерии и техники;
- 5) социальной работы;
- 6) сельского хозяйства и т.п.

Поддержка и защита программой «VSO Ирландия» во время волонтерства	Преимущества волонтерства после возвращения
<p>1. Организация обеспечивает волонтеров социальными льготами, как:</p> <ul style="list-style-type: none"> бесплатное жилье; питание; местное пособие на проживание; транспортные расходы; 4-недельный отпуск раз в год; экстренные контакты и неотложную медицинскую помощь 24/7; комплексное медицинское страхование; прививку. <p>2. Программа также покрывает:</p> <ul style="list-style-type: none"> международные перелеты; комплексное обучение волонтерским навыкам; языковую и культурную подготовку. 	<p>1. Программа поддерживает в трудоустройстве по возвращению в страну;</p> <p>2. Оказывается помощь в адаптации к повседневной жизни.</p>

В декабре 2000 года в Ирландии был создан **Национальный комитет по волонтерству** в рамках проекта «Белой Книги». В отчете данного Комитета рассматривается исторический и современный ландшафт, тенденции и модели волонтерства в Ирландии, организационный статус волонтера, вопросы аккредитации волонтерства, инфраструктура, международный контекст и т.п.

Так, Комитет разработал стратегии и меры, которые призывают к развитию волонтерства в долгосрочной перспективе; подчеркнул необходимость программы исследований в области волонтерства и добровольной деятельности, которая могла бы осуществляться посредством переписей и квартальных национальных обследований домашних хозяйств.

В 2005 году Объединенный комитет Oireachtas, осознавая отсутствие прогресса в этой области со времени опубликования «Белой книги» и «Изменение баланса», опубликовал отчет, в котором говорится, что необходима четкая стратегия волонтерства.

Отчет стал основой государственной политики в отношении добровольчества с момента его публикации в 2005 году.

Целевая группа по активному гражданству провела ряд исследований.

Группа была создана в апреле 2006 года для консультирования правительства по вопросам политических мер, которые могут быть приняты для поддержки, поощрения и продвижения

гражданства в изменяющейся Ирландии.

Состоит из 20 членов, а членство представляет широкий спектр интересов и организаций по всей Ирландии, включая молодежь, пожилых людей, искусство, ирландский язык, образование, а также государственный и частный секторы.

Высокопоставленные государственные чиновники также составляют членство.

Целевая группа опубликовала ряд работ, посвященных отдельным аспектам активного гражданства в Ирландии.

«Статистические данные об активном гражданстве в Ирландии», «Активное гражданство в религиозных общинах» и Концепция активного гражданства.

В этих работах предлагалось сделать «состояние гражданского активизма национальным приоритетом». Правительство продемонстрировало желание поощрять «общество и экономику с широким участием с твердой приверженностью социальной справедливости», участвуя в переговорах по последнему соглашению о социальном партнерстве.

Ирландская волонтерская организация и национальная сеть местных волонтерских центров выступали за внедрение национальной политики и стратегии добровольчества. Так, правительство, пришедшее к власти в феврале 2011 года, объявило в парламенте о том, что оно ожидает сотрудничество «Волонтера Ирландии» с соответствующим правительственным органом.

Таким образом, руководящий комитет, в состав которого входят организации некоммерческого и государственного секторов, разработал основы для национальной политики. «Волонтер Ирландии» начал опираться на данную работу.

В 2015 году Центральное статистическое управление Ирландии (The Central Statistics Office, CSO) опубликовал результаты опроса населения 2013 года, который был назван «Волонтерство и благополучие». Данные несмотря на меньший охват, чем при переписи населения, дали самые последние и доступные данные о развитии волонтерства в Ирландии и предоставили ряд статистических данных.

Теперь рассмотрим, как ирландское население было представлено в волонтерстве.

Исследования 1990-х годов показали, что от 33% до 39% населения занимались добровольной деятельностью.

Однако волонтерская активность достигла пика в начале 1990-х годов и составила 39%, а к 1997/1998 году снизилась до 33%.

Более поздние исследования показали снижение уровня добровольчества в последнее десятилетие, возможно, на это повлияло то, что в исследованиях использовались различные инструменты опроса. Таким образом, сообщаемые тенденции

волонтерства с 1990-х годов и периода 2000-2006 годов не обязательно сопоставимы.

Например, Национально-экономический социальный форум (NESF, 2003) использовал опрос, предназначенный для измерения социального капитала. 17% взрослых сообщили, что занимаются неоплачиваемой добровольной деятельностью, а 22% сообщили, что они активно вовлечены в какую-то добровольную или общественную группу.

В последующем исследовании, проведенном в 2006 году с использованием аналогичных инструментов для сравнения, сообщалось об увеличении добровольной деятельности, 23% сообщили о регулярной неоплачиваемой добровольной деятельности и 29% были вовлечены в добровольные и общественные группы.

Оба этих опроса претендовали на национальную репрезентативность. Данные опросов также сообщают о более низких показателях: всего 16,4% населения в возрасте 15 лет и старше вовлечены в добровольную деятельность.

Хотя все результаты трудно сравнить, так как в каждом исследовании использовались разные инструменты, важным фактором является **большое количество людей, которые не участвуют в какой-либо добровольной деятельности** (2,8 млн. человек по данным переписи 2006 года).

По данным CSO, который проводил подобное исследование в 2006 году, это увеличило число добровольцев примерно на 4%.

Несмотря на то что данные трудно сравнить из-за разницы в методах исследования, тем не менее исследование является ярким свидетельством роста волонтерства в Ирландии.

Исследования, проведенные в 1990-х годах, показали, что волонтерами были женщины и люди среднего возраста, с более высоким уровнем образования и живущие в городах. В этой связи добровольческим организациям было рекомендовано обратить внимание на привлечение более молодых людей, менее образованных и безработных.

Исследования, проведенные после 2000 года, показали, что практически с 1990 годов картина мало изменилась.

Исследования CSO 2013 года подтверждают, что именно люди среднего возраста (от 35 до 44 лет) работали добровольцами.

Данные за 2002 и 2006 гг. свидетельствуют о том, что люди с высоким уровнем образования уделяют больше времени волонтерству или общественным работам.

Более высокий уровень волонтерства среди тех, кто получил выпускной сертификат или эквивалент.

Существуют также данные, которые свидетельствуют о том, что именно те, кто имеет третий уровень образования,

имеют наибольшую долю добровольцев - 34,7%. Работающие люди и лица, обучающиеся на условиях полной занятости, чаще всего были добровольцами.

Однако, эта статистика не может использоваться сама по себе в качестве доказательства из-за того, что выборка не взвешена, то есть она не является репрезентативной для ирландского населения.

Занятия спортом в Ирландии является популярной областью добровольной деятельности более трети мужчин (по сравнению с 3% женщин). Более одной пятой женщин (21%) участвуют в церковных мероприятиях по сравнению с семьью мужчинами.

Женщины Ирландии чаще, чем мужчины, связаны с благотворительной организацией, тогда как мужчины чаще, чем женщины, связаны со спортивной организацией.

Было также зарегистрировано участие в других мероприятиях, например, волонтерство с «религиозной группой или церковью» (26%) и с «политической или культурной организацией» (8%). Еще четверть людей указали, что они были вовлечены в какую-то другую форму **добровольной деятельности, не указанную в форме переписи.**

Если рассмотреть экономические оценки ценности волонтерства, выделяя добровольцев как источник бесплатного труда в обществе, то оценка основанная на цифрах за 2002 год говорит о том, что волонтеры Ирландии в том году принесли доход в размере 204,4 млн. евро.

В Ирландии нет **конкретной правовой базы или законодательства закрепляющей волонтерство.** Единственный закон, касающийся волонтерства – это закон «Доброго самаритянина».

Он служит для защиты лиц, которые протягивают руку кому-либо в чрезвычайной ситуации.

Наряду с этим, другие правовые акты затрагивают и регулируют волонтерство. Например, законы, касающиеся здоровья и безопасности, равенства и борьбы с дискриминацией.

Руководящий комитет неправительственных организаций и организаций государственного сектора, созданный в рамках Европейского года добровольчества 2011 года, рассмотрел необходимость пропаганды законодательства о волонтерстве и пришел к выводу, что Ирландия не требует законодательства, но выиграет от национальной политики добровольчества.

Волонтеры Ирландии и местные волонтерские центры финансируются непосредственно Департаментом окружающей среды, сообщества и местного самоуправления.

Отношения между Департаментом и национальной и местной инфраструктурой добровольчества являются положительными, и они являются основными спонсорами местной и национальной инфраструктуры добровольчества.

Структура НКО, участвующих в волонтерстве. В Ирландии инфраструктура добровольчества включает в себя следующие организации:

- национальное агентство по развитию добровольцев, «Volunteer Ireland» и сеть местных волонтерских центров (более 20), связанных с их членством в «Volunteer Ireland»;
- Boardmatch, национальная организация, занимающаяся выявлением и размещением потенциальных добровольцев в советах директоров некоммерческих организаций;
- несколько инициатив в учебных заведениях третьего уровня, которые способствуют волонтерству студентов.

«Волонтер Ирландии» (результат слияния в середине 2011 года двух национальных волонтерских организаций: «Волонтерские центры Ирландии» и «Волонтерская Ирландия») и местные волонтерские центры были основными участниками, продвигающими и развивающими волонтерство в Ирландии в течение последних 10 лет и более.

В Ирландии насчитывается более 20 местных волонтерских центров.

«Volunteer Ireland» – это национальное агентство по развитию добровольцев, а также представительный и вспомогательный орган для всех местных центров добровольцев в Ирландии.

Определение волонтера в Ирландии: человек, участвующий в жизни своих сообществ для построения лучшего ирландского общества.

Его миссия – внести свой вклад, увеличить разнообразие, диапазон и качество волонтерства в Ирландии, вдохновляя, поддерживая и содействуя волонтерству на всех уровнях.

«Volunteer Ireland» управляет:

- сайтом www.volunteer.ie в качестве канала для волонтерства в Ирландии и хранилища информации и ресурсов для людей, желающих стать волонтерами, организаций, ищущих добровольцев;
- национальной базой данных о волонтерских возможностях в Ирландии, заполненной организациями, частными лицами и волонтерскими центрами, которая размещена на сайте www.volunteer;
- организацией регулярных встреч для обмена передовым опытом и обучением;
- национальной базой данных организаций, отдельных лиц и возможностей.

«Волонтер Ирландия» в партнерстве с местной волонтерской инфраструктурой координирует: национальную неделю добровольцев и национальную программу волонтерских премий, и другие кампании. Также предоставляя учебные, консультационные и другие услуги (включая доступ к национальной системе проверки судимости в Ирландии, Garda Vetting), «Волонтер Ирландия» сотрудничает напрямую с коммерческими и некоммерческими организациями.

«Центры волонтеров» являются местными агентствами по развитию волонтеров и жизненно важной частью инфраструктуры добровольчества Ирландии. Они предоставляют общедоступный список возможностей волонтерства для отдельных лиц и помогают людям найти волонтерскую роль, которая им подходит.

Прежде всего, они поддерживают волонтерство через:

- прямое финансирование для организаций, занимающихся инфраструктурой и программ добровольчества;
- прямое финансирование через местные компании развития.

Существует определенное сопротивление вовлечению добровольцев в государственные органы, особенно с учетом экономической ситуации.

Многие компании поддерживают программы волонтерства, поддерживаемые работодателями, как часть их приверженности корпоративной социальной ответственности (КСО).

Они взаимодействуют напрямую с общественными/добровольными организациями или через волонтерскую Ирландию, местные волонтерские центры, бизнес в сообществе и т.п.

В школах существует волонтерство как часть учебных программ. Оно включено в гражданские предметы, которые учащиеся изучают в возрасте от 12 до 14 лет.

Предмет называется «Гражданское, социальное и политическое образование». Однако, степень, в которой волонтерство изучается или практикуется, во многом зависит от того, насколько отдельные учителя отстаивают эту тему.

Кроме того, существует «переходный год» (год после первого уровня государственных экзаменов, называемый «младший сертификат»).

Переходный год открыт не для всех учащихся, так как некоторые школы предпочитают перейти непосредственно от учебного плана выпускного сертификата к выпускному экзамену. Так, переходный год предлагает учащимся возможность сосредоточиться на образовании в более широком смысле, и добровольчество и/или активное гражданство могут быть частью этого.

Аналогично, влияние и степень сосредоточенности на волонтерстве зависят от отдельных учителей.

Финансовая поддержка волонтерства. В Ирландии существует значительное количество общественных и добровольных или некоммерческих организаций.

По историческим причинам государство «передает» многие услуги этим организациям: включая больницы, школы, жилищные ассоциации, организации здравоохранения и социального обес-

печения; не говоря уже о культуре, отдыхе, социальной справедливости, гражданских правах и правах человека и т. п.

Основным источником финансовой поддержки волонтерства (как для волонтерской Ирландии, так и для местных волонтерских центров) является Департамент окружающей среды, сообщества и местного самоуправления.

Ежегодное финансирование добровольной поддержки составляет около 3,5 млн евро. Большинство прямых грантов из этого пула средств идут на добровольные инфраструктурные организации. Прямое финансирование со стороны правительства является простым. Местные волонтерские центры также получают косвенное финансирование от того же департамента.

Это происходит через местные компании развития, которые получают финансирование от полугосударственного органа (местных городских или районных советов), который специально защищен для волонтерства.

Существует множество других источников средств для добровольного сектора, но поскольку правительство финансирует инфраструктурные организации добровольцев, такие организации часто не могут подавать заявки. Для конкретных программ и кампаний основными источниками финансирования за пределами правительства являются коммерческие корпорации и гранты Европейского Союза.

2.3.2. Великобритания

Волонтерство является популярным видом деятельности в Великобритании. В 2009-2010 гг. Департаментом по делам сообществ и местного самоуправления был опубликован Обзор гражданства (Citizenship Survey), который констатирует следующие данные:

- 2009-10 гг. 25 % людей принимали участие в официальной формальной волонтерской деятельности в Англии (не реже одного раза в месяц), а 40 % волонтеров принимали участие не реже одного раза в год (эта цифра включает 25 %, упомянутых выше);
- неформальное волонтерство становится еще более популярным: за тот же период 29 % жителей Англии принимали участие регулярно, а 54 % по крайней мере раз в год;
- уровень формального волонтерства оставался относительно стабильным в период с 2001 по 2009-10 гг., хотя в последнее время уровень неформальной волонтерской деятельности неуклонно, но значительно снижается.

Среди множества факторов, которые влияют на уровень волонтерства в Англии ключевую роль играет социально-экономическая классификация:

1. наиболее популярными сферами деятельности для добровольцев в Англии являются образование (31% официально-формальных волонтеров), религия (24%), спорт и физические упражнения (22%), а также здоровье и инвалидность (22 %).

2. формальные волонтеры чаще всего участвуют в сборе и обработке денег (65 %), а также в организации или оказании помощи в проведении мероприятия (50 %), в качестве попечителей или членов комитета (28 %).

Уровень волонтерства выше среди тех, кто находится в более высоких социально-экономических категориях, в сфере занятости, с более высоким уровнем квалификации, которые считаются неподверженными риску социальной изоляции.

В отличие от рабочих или служащих, **волонтеры в Великобритании не имеют особого правового статуса.**

Законы, касающиеся волонтеров, не создают четкой кодифицированной правовой базы отдельно для волонтерской деятельности или добровольного сектора. Однако существуют ряд актов парламента, которые применяются в отношении волонтеров.

«**Закон о полиции**» (The Police Act, 1997) имеет два важнейших последствия касательно волонтеров:

- **первое**, закон предусматривает создание национального бюро уголовных дел и системы проверки: волонтер, желающий работать с детьми или уязвимыми взрослыми, проверяется Бюро криминального учета (CRB), которым подробно описывается криминальная история человека;

Опасения по поводу проверок CRB были важной проблемой политики в добровольном секторе из-за опасений по поводу бюрократии, с которой сталкиваются добровольцы, использующие данную систему.

Таким образом, в октябре 2010 года правительством было объявлено о пересмотре системы и предложено законодательство, направленное на уменьшение сферы применения системы;

- **второе** значение для волонтерства появилось в более подробных правилах, изложенных министром полиции в 2002 году, где «волонтер» формально определяется в законодательном акте.

Согласно правилам, «волонтером» является лицо, «занимающееся деятельностью, которая включает в себя проведение времени, неоплачиваемого (за исключением расходов на поездку и других утвержденных расходов из своего кармана) выполнения чего-то, что направлено на пользу какой-либо третьей стороне, которая не является близким родственником».

«**Национальный закон о минимальной заработной плате**» (National Minimum Wage Act, 1998), который впервые в территории Великобритании создал для всех работников универсальное право на получение централизованно установленной минимальной заработной платы.

Закон создал новую категорию добровольцев - «добровольных работников» (voluntary worker), таким образом:

1. закон дает всем работникам право на получение минимальной заработной платы, при этом работник определяется как лицо, работающее по контракту;
2. во время разработки законопроекта была выражена обеспокоенность тем, что, учитывая характер их деятельности, некоторые добровольцы фактически работают по контракту структурированных программ полного рабочего дня и могут получить право на минимальную заработную плату;
3. во избежание проблемы, был создан новый правовой статус «добровольный работник» (voluntary worker), чтобы признать конкретные обстоятельства, при которых человек может добровольно работать по контракту;
4. в дополнение к личным расходам работники-добровольцы могут получать финансовую поддержку для покрытия своих расходов на проживание и получать бесплатное жилье в течение всего срока их трудоустройства, но не получают финансовую поддержку на покрытие расходов на проживание.

Несмотря на то что статус «добровольного работника» предлагает разумное исключение из минимальной заработной платы для определенных типов волонтеров, как правило, из-за неконкретной дефиниции «волонтера» продолжается путаница в добровольном секторе.

«Закон об охране уязвимых групп» (Safeguarding Vulnerable Groups Act, 2006) был принят после убийства двух детей школьным воспитателем. Акт был подвергнут проверке CRB, после которой была создана новая организация «Независимый орган по охране» (Independent Safeguarding Authority), по которой:

- велся реестр людей, которые считаются подходящими для работы с уязвимыми группами;
- желающие работать волонтерами либо работать с детьми или уязвимыми взрослыми, должны были зарегистрированы в органах власти.

Однако данная система вызвала дискуссию в средствах массовой информации, где подчеркивалась обеспокоенность тем, что более жесткий режим защиты будет сдерживать волонтерство от воли и демотивировать.

Таким образом, в сентябре 2009 года был проведен обзор, в результате которого некоторые элементы схемы были смягчены, и после продолжающегося беспокойства программа была заморожена новым коалиционным правительством.

Закон «О безопасности и гигиене труда на производстве» (Health and Safety at Work Act, 1974) и Закон «О защите данных» (Data Protection Act, 1998) предусматривают правовую защиту, которая распространяется на волонтеров так же, как и на любого другого члена общества, который не защищен в силу того, что является наемным работником или добровольным работником.

Таким образом, английская практика волонтерства, где отсутствует конкретная правовая защита или специальные права волонтеров вызывает растущую обеспокоенность и вызывает путаницу среди некоторых групп волонтеров:

1. ряд громких случаев, когда волонтеры заявляли о жестоком обращении со сто-

роны известных национальных благотворительных организаций, привели к проведению в Англии «расследования прав волонтеров»;

2. создание волонтерского омбудсмана.

Так, выявлены следующие слабые стороны практики волонтерства в Англии:

- отсутствие защиты прав волонтеров;
- отсутствие правильной дефиниции о «волонтере» в нормативно-правовых актах.

До 1997 года широкий спектр правительственных департаментов оказывал финансовую поддержку волонтерской деятельности, однако начиная с 1997 года двум департаментам была поручена координация и поддержка государственной политики добровольного сектора:

- Министерство внутренних дел Великобритании (Home Office or The UK Interior Ministry);
- Отдел добровольчества и сообщества (Voluntary and Community Unit), который впоследствии стал Директоратом активных сообществ (Active Communities Directorate).

В 2006 году, признавая растущую важность этого сектора для государственной политики и признавая рост социального предпринимательства, было создано Управление третьего сектора.

Находясь в Кабинете министров, Бюро объединило обязанности сектора внутренних дел Министерства внутренних дел и обязанности социальных предприятий тогдашнего Министерства торговли и промышленности.

Возглавляемая министром третьего сектора реформированная структура создала первого министра Великобритании, который нес единственную ответственность за вопросы добровольного сектора, включая волонтерство.

После избрания правительства консервативной/либерально-демократической коалиции в мае 2010 года ответственность за третий сектор осталась в кабинете министров.

Управление Третьего сектора было переименовано в Управление гражданского общества, но в его обязанности не было внесено существенных изменений.

Вновь избранный премьер-министр публично не одобрил использование термина «третий сектор», предпочитая «гражданское общество».

Координационная и руководящая роль Управления по гражданскому обществу не распространяется на все аспекты добровольчества.

Департамент сообществ и местного самоуправления руководит вопросами гражданского участия и элементами повестки дня Большого общества, касающимися местного самоуправления.

2.3.3. Франция

Во Франции нет официального определения «волонтерства». Определение, наиболее часто используемое, было выдвинуто в отчете Французского социально-экономического совета в 1993 году: «Волонтер - это человек, который добровольно участвует в действиях на благо других, без вознаграждения и не подпадает под действие каких-либо обязательств по закону, вне рабочего времени и времени семьи».

Это определение было достигнуто после долгих дебатов в организации, в которой были представлены все слои французского общества.

Поэтому волонтерская работа определяется в противоположность оплачиваемой работе. Основными элементами определения являются:

- отсутствие заработной платы или вознаграждения;
- добровольный характер деятельности, что влечет за собой отсутствие юридического подчинения.

Однако, добровольцы должны уважать устав организации, в которой они работают, а также нормы и правила безопасности, действующие в их сфере деятельности.

Во Франции существует две основные концепции волонтерства.

1. Понятие «волонтариат» используется для обозначения четырех различных форм волонтерских служб, которые существуют до сих пор:

- международная волонтерская деятельность;
- военная волонтерская деятельность;
- государственная служба;
- пожарная служба.

Количество добровольцев имеет важное значение для функционирования этих секторов.

Например, пожарные-добровольцы составляют только около 200 000 «волонтеров», что составляет 79% персонала национальной пожарной службы.

Эти услуги являются добровольными и требуют альтруистического участия, но влекут за собой выплату стипендий и пособий в натуральной форме.

Конкретные законы и правила обеспечивают основу для этих форм волонтерства, придавая им также официальный правовой статус.

2. Понятие «беневолат» используется для обозначения лиц, которые добровольно занимаются альтруистической деятельностью без какого-либо финансового возмещения или материальных выгод.

Бенево́льцы не имеют официального юридического статуса, хотя их деятельность регулируется рядом правовых норм.

Число бенево́лов во Франции составляет около 20 миллионов (данные за 2019 год).

В другом документе приводится, что термины «bénévolat» и «volontariat» используются во Франции для описания добровольной деятельности или волонтерства. Если «Bénévolat» относится к свободному участию отдельного гражданина в неоплачиваемых целях вне рамок семейных, школьных, профессиональных или правовых отношений и обязанностей; «Волонтариат» ближе к понятию добровольной службы. Это вовлечение гражданина более формального характера (например, через структуры некоммерческой организации). Это имеет определенную продолжительность, и обычно используется некоторая форма профессиональной подготовки.

«Волонтариат», однако, создает особый набор «трудностей» во Франции. К ним относятся права (или нет) добровольцев на получение определенных компенсаций и преимуществ в течение периода их волонтерства, определенная социальная защита, например, права на пенсию и т. д.

В этом контексте только определенные формы волонтариата признаются и охватываются французским законодательством о волонтерстве³³.

Английский термин «волонтер» в исследовании будет использоваться как перевод французской концепции «бенево́льский».

Исторически сложилось так, что добровольчество во Франции осуществлялось в основном в рамках добровольных организаций (ассоциаций) и не имело своей собственной концепции как концепции, а тем более как движения.

Волонтерство было актом активности в организации, в которой добровольцы оставались на всю жизнь, внося свой вклад в дело.

Понятие добровольчества/«бенево́лат» стало использоваться впервые в 1970-х годах, всегда обозначалось как «воинствующий бенево́ль» или «бенево́льский боевик».

Социальные изменения постепенно приблизили концепцию «бенево́ль» к значению англосаксонской концепции «волонтер», но во Франции она еще не стала такой же заметной, как в других странах.

Центры добровольцев были созданы очень поздно в 70-х годов и в настоящее время становятся все более и более важными, потому что они удовлетворяют растущую потребность.

Тем не менее, волонтерские организации остаются основным голосом волонтерства, и они считают волонтерство важным элементом их функционирования.

Официальные данные о волонтерстве, представленные национальным институтом статистики, относятся к 2002 году и указывают на то, что во Франции

³³ Study on Volunteering in the European Union. Country Report France // https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_fr_en.pdf

насчитывается 12 миллионов беневолов. Более поздний опрос, проведенный Францией Беневолатом из Французского института общественного мнения Institut Français d'Opinion Publique (IFOP), опубликованный в марте 2019 года, показывает, что в добровольной деятельности участвуют 20 миллионов французских беневолов: 13 миллионов добровольцев в добровольческих организациях, 2 миллиона в других организациях, таких как профсоюзы, политические партии, религиозные организации, и 5 миллионов занимаются неформальной добровольческой деятельностью в обществе (за пределами их семей).

В целом, 38% населения Франции в возрасте 15 лет и старше занимаются различными видами волонтерской деятельности.

Согласно этому опросу IFOP:

- люди старше 65 лет - это те, кто больше всего занимается волонтерством (31%);
- за ними следует группа в возрасте от 35 до 49 лет (23% населения этой возрастной группы занимаются волонтерством);
- уровень вовлеченности молодежи в возрасте от 15 до 34 лет также достаточно высок (22%);
- вовлеченность самая низкая в возрасте от 50 до 64 лет (1 из 5 человек).

Женщин (52%) больше, чем мужчин-добровольцев.

Однако следует отметить, что женщины недостаточно представлены в советах директоров и на руководящих должностях в общественных организациях.

Женщины имеют меньше времени, чтобы предложить добровольное дело, часто из-за семейных ролей, поэтому более вероятно, что они будут реагировать на кратковременные и случайные вакансии добровольцев, а не на текущие руководящие роли.

Исследование показывает:

- уровень образования и готовности добровольцев коррелируются;
- добровольческие организации имеют положительный имидж во французском обществе и в основном считаются незаменимыми для общества;
- граждане доверяют волонтерским организациям больше, чем политикам и государственным властям во многих областях, таких как защита животных и борьба с бедностью.

Юридическая представленность волонтерства. Во Франции нет конкретного закона о волонтерстве «беневолат», есть некоторые законы, которые регулируют «волонтариат».

Конкретные законы предлагают волонтерам некоторые права и обязанности, а также требования для осуществления «волонтариата».

Это связано с тем, что «волонтариат» имеет место в рамках конкретных структур, таких как гражданские и пожарные

службы, где волонтеры являются сторонами договора и получают вознаграждение за свою работу.

Однако «беневолат» не получает правового статуса и волонтерство в этой форме считается свободной, частной деятельностью. Одним из обоснований отсутствия правового статуса является то, что широко распространено общее мнение, что участие добровольцев (*bénévolat*) может принимать такое большое разнообразие форм, что нежелательно пытаться объединить их все в один конкретный закон.

Существует два основных типа «беневолат»:

- формальный (в рамках официальной структуры);
- неформальный (помощь друзьям, семье, соседям и т. д.).

Но существует соглашение о том, что закон, регулирующий деятельность общественных организаций, должен быть сохранен в его нынешнем виде, поскольку он предлагает сбалансированную правовую базу для организаций, привлекающих добровольцев.

Есть также много правовых актов, касающихся волонтерства, в частности, касающихся трудовых норм, например, распоряжений, позволяющих сотрудникам брать отпуск для волонтерства.

Иногда отсутствие правовых норм создает некоторую неопределенность и необходимость изучать юриспруденцию, прежде чем быть уверенным в законности определенных действий.

ВЛО строго контролируются налоговыми и финансовыми органами, которые могут оспаривать волонтерскую деятельность, если они считают, что их можно квалифицировать как «замаскированный труд». Существует также строгий контроль за тем, как гранты (субвенции) расходуются ВЛО.

Еще одна область строгого контроля связана с общественной деятельностью ВО по сбору средств, такой как сбор денег на улице по причине или призыв к пожертвованиям.

Сектор добровольчества создал свой собственный орган контроля сверстников, Le Comité de la Charte, и ВЛО обязаны соблюдать все эти правила, влияющие на деятельность добровольцев.

В настоящее время министерством, осуществляющим надзор за некоммерческим сектором во Франции, является министерство национального образования и молодежи (*Ministère de L'Éducation nationale et de la Jeunesse*).

НКО. Наиболее значимая часть некоммерческого сектора, с точки зрения участия добровольцев, состоит из добровольческих организаций и организаций, привлекающих добровольцев (ВЛО). Сектор ВЛО в настоящее время претерпевает серьезные изменения.

В настоящее время основными действующими лицами в секторе добровольчества во Франции являются:

- «Venepova» была создана в 2013 году в регионе Иль-де-Франс.

Ее миссия заключается в содействии случайному волонтерству. То есть, она рекламирует возможности волонтерства, которые требуют минимального количества времени и усилий, что позволяет получить короткий, но эффективный опыт волонтерства.

- Информационно-ресурсные центры волонтерства (Centres de Ressources et d'Information des Bénévoles - CRIB) - это местные организации, которые информируют, консультируют и поддерживают волонтеров на протяжении всей их добровольной деятельности.

Первоначально созданы органами государственной власти для поддержки добровольцев в спортивных ВЮ, их круг ведения расширился и теперь включает все виды добровольной деятельности в 2006 году после Конференции по ассоциативной жизни.

- «Conseil Economique, Social et Environnemental», CESE (Экономический, Социальный и Экологический Совет). С 1984 года ВЮ были представлены в этой консультативной ассамблее правительства Франции.

Поэтому ВЮ могут иметь право голоса по всем вопросам, обсуждаемым на CESE, и они могут выдвигать темы для обсуждения.

CESE имеет региональных партнеров (CESR), в которых также представлены местные ВЮ.

- «France Bénévolat» (France Volunteering) была создана в 2003 году в результате слияния Planète Solidarité и больничного центра National du Volontariat. «France Bénévolat» является крупнейшим национальным центром добровольцев во Франции сегодня, с 250 центрами или отделениями по всей стране, включая 80 ведомственных центров. Французский «Bénévolat» выполняет три основные функции:

- 1) посредничество между доступностью волонтеров и спросом;
- 2) продвижение волонтерства;
- 3) признание волонтерства.

- «Haut Conseil à la Vie Associative», HCVA (Высший совет по ассоциативной жизни), созданный в 2011 году, HCVA заменил «Conseil National de la Vie Associative», ранее являвшийся консультативным комитетом, состоящим из ВЮ и при французском премьер-министре.

Текущая задача HCVA заключается в предоставлении правительству экспертных рекомендаций по вопросам, касающимся ВЮ.

- Ассоциация «Le Mouvement» (Ассоциативное движение) в 2014 году заменила Ассоциацию постоянных координаторов, которая была основана в 1992

году с целью продвижения сектора в его многообразии и развития гражданского диалога во Франции.

Ассоциация «Mouvement» в настоящее время работает в 12-ти регионах Франции, представляя 700 федераций и более 600 000 местных организаций.

Будучи национальным зонтичным органом, Ассоциация движений занимается межсекторальными вопросами общественных организаций, представляя и продвигая их общие интересы в отношении государственных органов и французских учреждений. «Passerelles et Compétences» (Gateway and Skills) сам по себе является ВЮ, основанным в 2002 году, признавая необходимость в квалифицированных добровольцах в ВЮ.

Цель организации - объединение квалифицированных добровольцев с ВЮ, требующими определенных навыков в своей деятельности.

В настоящее время организация имеет 21 региональное отделение, координирующее 6500 добровольцев и 2500 ВЮ.

– «Tous Bénévoles» (All Volunteers) является базирующейся в Париже структурой центров добровольцев, специализирующейся на методах добровольного посредничества.

Он также проводит мероприятия, связанные с поощрением или признанием волонтерства, такие как награды для волонтерства молодежи.

Для волонтеров, участвующих в программах обучения грамоте, организована специальная программа «Coeurs à lire».

Региональные центры Франции «Bénévolat» являются автономными и независимыми организациями со своими собственными руководящими органами:

- они выполняют функции, аналогичные трем функциям, описанным выше для «France Bénévolat», с разными уровнями эффективности;
- Национальная структура обеспечивает помощь и руководство региональным центрам, когда это необходимо;
- существует сотрудничество и объединение ресурсов, в частности между местными центрами в одном регионе.

Обычно между различными структурами поддержки добровольчества, перечисленными выше сотрудничества присутствует в небольшом формате.

Одним из сопутствующих преимуществ Европейского года добровольчества (EYV) 2011 года стало тесное сотрудничество между Францией «Bénévolat» и «Tous Bénévoles», поскольку они участвовали в одних и тех же подготовительных встречах и были членами одного и того же Альянса «EYV-France».

Ассоциация движений выступает в качестве зонтичной организации для ВЮ, работая в различных, но четко определенных областях деятельности, таких как спорт, культура, окружающая среда и т. д.

Центры добровольцев не были членами этой структуры, но «France Bénévolat» и «Tous Bénévoles» тесно сотрудничали с

«Le Mouvement Associatif» в период Европейского года волонтерства, в рамках альянса «ЕУУ-Франция».

Идея этого Альянса была выдвинута Францией Беневолатом, но затем ее секретариат был передан Ассоциацией движения, которая, как орган по защите интересов, занимающийся вопросами, общими для ассоциаций, имела возможность поощрять добровольчество.

Крупнейшие ВЮ активно работают в таких областях, как спорт, здравоохранение, оказание первой помощи и медицинская помощь. Некоторые из наиболее представительных из них - Французский Красный Крест, «Secours Catholique» (French Caritas), «Secours Populaire» (светский аналог Secours Catholique). Трудно узнать точное количество добровольцев в каждой структуре.

Согласно исследованию, проведенному Францией Беневолатом из агентства IFOP, в рамках ВЮ Согласно исследованию, проведенному французским «Беневолатом» из агентства IFOP, из тех 13 миллионов волонтеров - французов, которые работают в рамках ВЮ - 2 миллиона работают в таких организациях, как профсоюзы, политические партии, религиозные организации, и 5 миллионов занимаются волонтерством в обществе (за пределами их семей).

ВЮ сотрудничают друг с другом в рамках одного сектора, например спорт, молодежь, культура, социальный сектор и такие структуры, как «Le Mouvement Associatif», также способствуют межсекторальному сотрудничеству.

Кроме того, французское правительство периодически организует конференции, которые готовят различные рабочие группы, состоящие из добровольных представителей сектора.

Центры добровольцев участвуют в таких конференциях, а также продолжают участвовать в отраслевых группах.

Во французском «Беневолате» существует постоянный комитет, объединяющий некоторых из ее наиболее важных партнеров среди ВЮ, с целью объединения информации и ресурсов, а также проведения некоторой перспективной работы.

Другие компоненты НКО, а именно кооперативы и взаимные фонды, частично управляются добровольцами и обеспечивают добровольную деятельность.

Государственные органы власти в основном занимаются поддержкой и продвижением другой формы волонтерства, волонтерством со статусом (волонтириат), финансируя большой процент денежных компенсаций, которые они получают во время своей волонтерской миссии, будь то зарубежные миссии по оказанию гуманитарной помощи, дипломатические миссии служба, госслужба, пожарная служба и др.

Тем не менее, правительство, похоже, все больше признает и активно сотрудничает с сектором добровольчества («bénévolat»):

- в ответ на 59 предложений, выдвинутых премьер-министру «Le Mouvement Associatif» в 2018 году, министерство национального образования и молодежи разработало план действий по разработке политики добровольчества и французской культуры благотворительности;
- эти меры включают, среди прочего, увеличение финансирования и налоговых льгот для ВЮ, а также упрощение административных процессов.

Кроме того, органы государственной власти (муниципалитет, местные органы власти) также поощряют волонтерство («bénévolat») посредством таких мероприятий, как побратимство городов, действия, в которых участвует большое количество добровольцев, обычно управляемых ВЮ, субсидируемым муниципалитетом.

Многие местные органы власти создали и субсидируют структуры, называемые палатами ассоциаций («Maison des Associations»), с целью облегчения работы местных ВЮ путем предоставления информации, служебных помещений и оборудования, помещений для заседаний и руководства для ВЮ.

Компании во Франции начали создавать программы волонтерства для своих сотрудников:

- около 42% компаний создали или намереваются установить партнерские отношения с ВЮ, с помощью которых сотрудники могут выполнять добровольную работу с ВЮ в рабочее время;
- сотрудники обычно все еще получают вознаграждение от своей собственной компании, как если бы это был обычный рабочий день.

При создании этих программ они иногда обращаются за советом к добровольческим центрам, таким как «France Bénévolat».

Предприятия также организуют спонсорство с ВЮ, предоставляя им финансирование и материальную помощь, чтобы помочь им осуществлять добровольную деятельность.

Школы все активнее участвуют в продвижении волонтерства, следствие положительного результата Европейского года добровольчества 2011 года.

Министерство образования разрешило ВЮ начать в школах операцию под названием «Послы», направленную на повышение осведомленности учителей и учащихся о волонтерстве.

Французское правительство приняло в 2017 году программу, которая обязывает университеты признавать и подтверждать волонтерскую деятельность студентов как часть их академической программы.

Это может принимать форму подтвержденных кредитов к завершению их диплома, а также облегчать добровольную деятельность с возможностью изменить расписание своих сту-

дентов, то есть дистанционное обучение, альтернативные методы оценки и т.п.

Финансовая поддержка и возможности. Большая часть финансирования добровольчества осуществляется самими членами VIO. Это часто носит форму членских взносов, которые должны быть оплачены, чтобы присоединиться.

Другие способы, которыми участники могут финансировать эти организации, находятся в форме финансовых и материальных пожертвований.

Наряду с непосредственным пожертвованием денежной суммы участники также могут бесплатно использовать здания, оборудование или программное обеспечение.

Кроме того, есть возможности для сбора средств для финансирования добровольчества во Франции. Это относится не только к традиционным мероприятиям по сбору средств, таким как организация распродаж, розыгрыши или спортивные мероприятия, но и к все более популярному методу краудфандинга через такие сайты, как GoFundMe.com и ulule.com. Как упоминалось ранее, партнерские отношения между компаниями и VIO становятся все более частыми.

Государственное финансирование в виде финансовых грантов доступны зарегистрированным VIO, предоставляются государством, государственными администрациями, организациями социального обеспечения или местными властями.

Одним из таких примеров является Ассоциация Фонда Развития Жизни (FDVA - Ассоциативный Фонд Развития Жизни), которая предоставляет финансовую помощь VIO для обучения и развития их добровольцев. В 2018 году правительство выделило 25 миллионов евро в этот фонд.

Тем не менее, наблюдается снижение государственного финансирования с 34% в 2011 году до всего 20% в 2017 году.

Мероприятия по сбору средств составляют наибольшую часть финансирования VIO - 66% (2017 г.).

Пожертвования составляют только 5% бюджетов VIO, а членские взносы составляют 9% средств VO.

Регулярно-систематические исследования. Во Франции есть надежные исследования волонтерства, но они не проводятся систематически. Существуют институты, проводящие исследования в области добровольчества, например, «Recherches et Solidarités». Университеты также активно занимаются исследованиями в области добровольчества.

Среди выдающихся академических исследователей - Вивиан Черноног и Эдит Арчамбо из Университета Париж I Пантеон Сорбонна, и Лайонел Пруто из Нантского университета. Такие академические работы используются VIO, хотя организации не могут повлиять на выбор темы исследователей.

У правительства есть специальный фонд, в который могут подавать заявки VIО для проведения исследований по темам, которые их интересуют, но суммы не являются существенными. Воздействие волонтерства не постоянно и должным образом измеряется.

Добровольным организациям рекомендуется указывать в своих бюджетах денежную стоимость волонтерской работы просто в качестве указания.

Более регулярные исследования и статистика будут полезны для определения целей и реальных проблем и, следовательно, для разработки правильных программ, отвечающих реальным потребностям.

VIО под названием «La Fonda» служит полезной базой данных для поиска исследований по темам добровольчества, таким как «VIО и бизнес», «VIО и демократия», «Социальные инновации» и т.п. Организация публикует работы академических исследователей, инфраструктуры добровольцев, такие как HCVA, полевые эксперты и государственные служащие.

Этика и стандарты для волонтерства. Нет формальных этических кодексов для волонтерства в целом. Но у отдельных VIО имеются различные документы, например, уставы, в которых определены права и обязанности добровольцев, участвующих в этих организациях.

В состав VIО, которые хотят соблюдать этические кодексы, касающиеся пожертвований, входят:

«La Charte du Don en Confiance», созданная в 1988 году;

«France Générosité», созданная в 1999 году как профсоюз, в который в настоящее время входят 101 член организации, которые проводят публичные кампании по сбору средств.

Гарантия волонтерских возможностей. Во Франции отсутствует национальная база данных добровольцев и возможностей для добровольцев.

Такие организации, как «France Bénévolat» и «Tous Bénévoles», на национальном уровне, а также другие центры добровольцев на местном уровне, регистрируют возможности добровольцев, чтобы сопоставить их с людьми, желающими стать волонтерами.

Выводы по главе: рассмотренный опыт стран Запад и США выявил многие интересные особенности, которые могли бы стать применимы в области казахстанского волонтерства.

№ п/п	Предлагаемые инструменты из опыта США и Запада	Как это будет реализовано в Казахстане
США		
1	<p>Правительство делает акцент на системное развитие волонтерства используя все возможные механизмы начиная от людей заканчивая крупнейшими корпорациями мирового масштаба, при этом создавая конкурентную и поощряющую среду для каждого из них.</p>	<p>Правительству РК также взвешенно и системно необходимо осуществлять политику развития волонтерства: начав с детального изучения механизмов, используемых в этой системе, далее рассмотрев формы и методы вовлечения в том числе сотрудничая с крупными компаниями, осуществляющими деятельность на территории РК при этом создавая конкурентную и поощряющую среду.</p>
2	<p>Главными инструментами для правильного управления волонтерским ресурсом являются программы CNCS, которые создают волонтерам удобные условия, независимо от возраста, пола или социального статуса.</p>	<p>Следует уходить от практики вовлечения только молодых людей в волонтерские программы, рассмотреть возможности привлечения большего числа людей, независимо от возраста, пола или социального статуса.</p>
3	<p>Основными особенностями американского волонтерства – удобство, защита и мотивация: социальные льготы, корпоративные поощряющие программы в виде «оплачиваемого отдыха», финансовая поддержка, медицинская помощь в системе обязательного медицинского страхования.</p>	<p>Рассмотреть действующие меры в Казахстане и через призму удобства, защиты и мотивации, а также социальных льгот, корпоративных поощряющих программ в виде «оплачиваемого отдыха», финансовой поддержки, медицинской помощи в системе обязательного медицинского страхования.</p>

№ п/п	Предлагаемые инструменты из опыта США и Запада	Как это будет реализовано в Казахстане
4	Правильно продуманные корпоративные программы для работников, которые идут в волонтерство, дают возможность работодателю получить от государства налоговые льготы и выстроить внешний и внутренний корпоративный имидж.	Изучить успешные корпоративные программы с позиции их интереса для работников, которые станут волонтерами, наряду с возможностями, которые может получить работодатель от государства в виде налоговых льгот и выстраивания внешнего и внутреннего корпоративного имиджа.
5	Практическое внедрение волонтерства в процессы интеграции социальной и экономической сфер общества говорит о том, что волонтерство в США является потенциалом социального активизма, экономического развития и эффективного государственного управления.	Внедрение волонтерства в процессы интеграции социальной и экономической сфер общества проводить через призму служения обществу Рухани жангыру и возможный потенциал социального активизма, экономического развития и эффективного государственного управления.
Ирландия		
1	Поддержка волонтерской деятельности является национальной политикой: в 1950-х годах государство начало играть широкую роль в финансировании волонтерской деятельности.	Поддержку волонтерской деятельности сделать национальной политикой: через призму Рухани жангыру и осуществлять финансировании волонтерской деятельности посредством реализации Программ (приведены в главе выше), либо выдачи грантов.

№ п/п	Предлагаемые инструменты из опыта США и Запада	Как это будет реализовано в Казахстане
2	В страховании волонтеров не существует конкретных правовых положений, касающихся страхования волонтерской деятельности. Однако «Volunteer Ireland» рекомендует организациям, в которые задействованы добровольцы, составлять письменную политику добровольцев, где, среди прочего, четко указывать как нужно страховать волонтера от рисков заболеваний, несчастных случаев и ответственности перед третьими лицами.	Рассмотреть в законодательной части возможность страхования волонтеров от рисков заболеваний, несчастных случаев и т.п. (предложение дано в Главе 3).
3	Волонтер-ирландец получает социальную поддержку в виде пособий, если он сообщает в соответствующее бюро по безработице о своих намерениях стать волонтером.	Рассмотреть в законодательной части такую возможность (предложение дано в Главе 3).
4	Инвалиды занимаются определенными формами добровольной работы, не теряя права на какую-либо социальную выплату по инвалидности (инвалиды получают разрешение от органа по социальным вопросам, предоставляя им медицинские доказательства, подтверждающие, что добровольная деятельность является реабилитационной и полезной)	Рассмотреть в законодательной части такую возможность.

№ п/п	Предлагаемые инструменты из опыта США и Запада	Как это будет реализовано в Казахстане
5	Краткосрочные волонтеры, которые проживают менее одного года и рассматриваются «посетителями», имеют право на получение неотложной медицинской помощи;	Рассмотреть в законодательной части такую возможность.
6	Долгосрочные волонтеры, то есть те, которые проживают в Ирландии не менее одного года, считаются «обычными жителями», имеют правовой статус независимо от национальности и полное право на получение медицинских услуг.	Рассмотреть в законодательной части такую возможность
7	Безработные Ирландии, получая пособие по безработице, имеют право добровольно участвовать в определенных секторах, таких как помощь пожилым, больным или инвалидам.	Рассмотреть в законодательной части такую возможность
8	В школах существует волонтерство как часть учебных программ. Оно включено в основанный на гражданских предметах предмет, который учащиеся старших классов изучают в течение цикла младших классов, как правило, в возрасте от 12 до 14 лет.	Рассмотреть в законодательной части такую возможность.
Великобритания		

№ п/п	Предлагаемые инструменты из опыта США и Запада	Как это будет реализовано в Казахстане
1	<p>«Закон о полиции» («The Police Act»,) имеет два важнейших последствия касательно волонтеров:</p> <p>первое, закон предусматривает создание национального бюро уголовных дел и системы проверки: волонтер, желающий работать с детьми или уязвимыми взрослыми, проверяется Бюро криминального учета (CRB), которым подробно описывается криминальная история человека;</p> <p>второе значение для волонтерства появилось в более подробных правилах, изложенных министром полиции в 2002 году, где «волонтер» формально определяется в законодательном акте.</p>	<p>Рассмотреть в законодательной части такую возможность.</p>
2	<p>Закон «О безопасности и гигиене труда на производстве» («Health and Safety at Work Act», 1974) и Закон «О защите данных» (Data Protection Act, 1998) предусматривают правовую защиту, которая распространяется на волонтеров так же, как и на любого другого члена общества, который не защищен в силу того, что является наемным работником или добровольным работником.</p>	<p>Рассмотреть в законодательной части такую возможность.</p>
Франция		
1	<p>Многие местные органы власти создали и субсидируют структуры, называемые палатами ассоциаций (Maison des Associations), с целью облегчения работы местных ВЮ путем предоставления информации, служебных помещений и оборудования, помещений для заседаний и руководства для ВЮ.</p>	<p>Рассмотреть такую возможность и предложить МИОР.</p>

№ п/п	Предлагаемые инструменты из опыта США и Запада	Как это будет реализовано в Казахстане
2	Около 42% компаний создали или намереваются установить партнерские отношения с VIO, с помощью которых сотрудники могут выполнять добровольную работу с VIO в рабочее время.	Рассмотреть в законодательной части такую возможность.
3	Сотрудники, обычно, получают вознаграждение от своей собственной компании из-за волонтерства.	Рассмотреть в законодательной части такую возможность либо предложить ее в рамках уставной деятельности организаций, разрешающих ведение волонтерской деятельности своим сотрудникам.
4	Министерство образования разрешило VIO начать в школах операцию под названием «Послы», направленную на повышение осведомленности учителей и учащихся о волонтерстве.	Рассмотреть развитие этой идеи совместно с Министерством образования РК.
5	Государственное финансирование в виде финансовых грантов доступны зарегистрированным VIO, предоставляются государством, государственными администрациями, организациями социального обеспечения или местными властями.	Рассмотреть в законодательной части такую возможность.
6	Существуют институты, проводящие исследования в области добровольчества, например, «Recherches et Solidarités.» Университеты также активно занимаются исследованиями в области добровольчества.	Рассмотреть проведение исследований волонтерства на постоянной основе.

ГЛАВА 3. ПРЕДЛОЖЕНИЯ О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ И ДОПОЛНЕНИЙ В ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫЕ АКТЫ РК И РЕКОМЕНДАЦИИ ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В настоящее время имеется необходимость рассмотрения законодательных мер, способствующих развитию волонтерской деятельности в Республике Казахстан.

В международном законодательстве имеется ряд законодательных актов, регулирующих волонтерскую деятельность:

Всеобщая декларация прав человека, принятая в 1948 году на международном уровне, регламентирует волонтерскую деятельность и закрепляет право человека на его ответственность перед обществом;

Всеобщая декларация волонтеров, принятая в 1990 году в Париже, включает главные принципы движения, его смысл и цели;

Всеобщая декларация добровольчества, принятая в 2001 году в Амстердаме и провозглашающая, что все люди в мире должны иметь право добровольно посвящать свое время, талант, энергию другим людям или своим сообществам посредством индивидуальных или коллективных действий, не ожидая финансового вознаграждения.

С юридической точки зрения, декларации не являются документами, положения которых носят строго обязательный для выполнения характер. В этой связи каждая страна принимает свои законы, которые имеют действие на всей ее территории.

В Казахстане волонтерскую деятельность регулирует Закон Республики Казахстан от 30 декабря 2016 года № 42-VI ЗРК «О волонтерской деятельности» (далее - ЗРК «О волонтерской деятельности»).

Также действуют Приказы Министра по делам религий и гражданского общества Республики Казахстан от 24 марта 2017 года № 42-1, зарегистрировано в Министерстве юстиции Республики Казахстан 26 апреля 2017 года № 15038, от 22 февраля 2017 года № 15, зарегистрировано в Министерстве юстиции Республики Казахстан 2 мая 2017 года № 15100 «Об утверждении типовых правил осуществления мониторинга реализации волонтерских программ (проектов) и волонтерских акций».

Указом Президента Республики Казахстан от 26 августа 2019 года № 135 «Об объявлении Года волонтера» - 2020 год объявлен Годом волонтера.

Таким образом, основным документом, который регулирует деятельность волонтеров является ЗРК «О волонтерской деятельности». В законе даны понятия,

связанные с волонтерством (статья 1), права и обязанности волонтера (статья 12) и организаторов волонтерской деятельности (статья 15), а еще – порядок взаимодействия органов власти с волонтерскими организациями (статьи 7-11).

Исходя из Рекомендаций Генеральной Ассамблеи Совета Европы «находить и устранять в законах и практике любые барьеры, которые непосредственно или косвенно препятствуют участию людей в волонтерской деятельности, снизить давление налогообложения, наказывающего людей за добровольную деятельность», а также «предоставить работникам-добровольцам правовой статус и адекватную социальную защиту, и, в то же время, уважать их независимость и устранять финансовые препятствия для волонтерства» рассмотрим необходимость внесения изменений в законодательство Республики Казахстан.

Действующее законодательство следует совершенствовать в части социальных вопросов, чтобы способствовать укреплению системы общественных отношений, возникающих в сфере волонтерства, повышению эффективности деятельности социально ориентированных некоммерческих организаций, содействовать развитию инициативной гражданской деятельности.

В целом, изменения должны коснуться тех вопросов, где регулируется деятельность волонтеров и волонтерских организаций, включающих факторы, которые могут способствовать или препятствовать волонтерской деятельности. Предлагается рассмотреть следующие:

- 1) права и социальный пакет;
- 2) налогообложение;
- 3) ответственность и обучение;
- 4) визовые и прочие иммиграционные правила.

Также, принимая во внимание нерегулируемый характер волонтерства, предлагается установление общественных правил и этики поведения волонтера на уровне саморегулируемых организаций.

Существующая система волонтерской деятельности предполагает целостность в создании четких механизмов функционирования, системы государственной поддержки и стимулирования волонтерской деятельности, определенности статуса волонтера.

Стоит отметить, что с момента принятия ЗРК «О волонтерской деятельности» волонтерское движение в стране не сумело вовлечь в свою деятельность большие заинтересованные круги, а носит эпизодический характер, связанный с проведением международных спортивных и культурных мероприятий, либо с чрезвычайными событиями природного или техногенного характера, вовлекающими большое количество людей в мероприятия по оказанию помощи и благотворительности.

Рекомендации по внесению изменений в законодательство Республики Казахстан, направленных на развитие волонтерского движения представлены в Сравнительной таблице к проекту Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросу «О волонтерской деятельности»:

1. Желтым цветом выделены рекомендации, которые далее дополнены в действующих законах РК.
2. Красным цветом выделены слова или понятие, которые предлагается заменить либо удалить из действующего ЗРК «О волонтерской деятельности».

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ТАБЛИЦА

к проекту Закона Республики Казахстан «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросу «О волонтерской деятельности»

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
Закон Республики Казахстан «О волонтерской деятельности» (с изменениями от 11.07.2017 г.)			
подпункт 9) статьи 1	<p>Глава 1. ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ</p> <p>Статья 1.</p> <p>9) волонтерская организация - некоммерческая организация (за исключением религиозных объединений, потребительских кооперативов, а также общественных объединений в форме политических партий или профессиональных союзов), созданная и осуществляющая волонтерскую деятельность в соответствии с законами Республики Казахстан</p>	<p>Предлагается дополнить подпункт 9) статьи 1 в следующей редакции:</p> <p>9) волонтерская организация – некоммерческая организация (за исключением религиозных объединений, потребительских кооперативов, а также общественных объединений в форме политических партий или профессиональных союзов), созданная и осуществляющая волонтерскую деятельность в соответствии с законами Республики Казахстан и уставными целями.</p>	<p>Определение «волонтерская организация» в действующей редакции дает достаточно широкое определение волонтерской организации, которое на практике сложно применить.</p> <p>В случае же, если организация указывает волонтерскую деятельность в уставных целях, то это могло бы дать четкое понимание того, какие некоммерческие организации намерены заниматься волонтерской деятельностью и соответственно предоставлять им возможность на участие в различных видах волонтерской деятельности.</p>
пункт 1 статьи 10	<p>Глава 2. ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ В СФЕРЕ ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ</p> <p>1. Местные исполнительные органы областей, городов республиканского значения и столицы в пределах своей компетенции:</p> <p>1) реализуют государственную политику в сфере волонтерской деятельности;</p> <p>2) взаимодействуют с физическими, юридическими лицами и государственными органами в сфере волонтерской деятельности;</p> <p>3) осуществляют мониторинг волонтерской деятельности;</p> <p>4) осуществляют анализ, свод и обобщение практики волонтерской деятельности;</p> <p>5) осуществляют в интересах местного государственного управления иные полномочия, возлагаемые на местные исполнительные органы законодательством Республики Казахстан.</p>	<p>Предлагается пункт 1 статьи 10 дополнить подпунктом 4-1) в следующей редакции:</p> <p>предоставлять малообеспеченным лицам, работающим в качестве волонтеров пособия, стипендии и другие меры социальной поддержки.</p>	<p>В США лицам с низким доходом, работающим в качестве добровольцев предоставляются пособия, стипендии и другая поддержка. Термин «человек с низким доходом» означает - любое лицо, доход которого составляет не более 200 процентов от черты бедности.</p> <p>В Ирландии, в соответствии с измененным «Законом о социальном обеспечении 1997 года» («Зеленая Книга», которая имела силу до «Белой Книги») выплата пособий по безработице приостанавливается в тех случаях, когда человек покидает страну, чтобы добровольно отправиться за границу; тем не менее, физическое лицо может вновь подать заявление на получение пособий по возвращении в Ирландию.</p> <p>Также безработные в Ирландии, получая пособие по безработице, имеют право добровольно участвовать в определенных секторах, таких как помощь пожилым, больным или инвалидам; организация, для которой безработный человек добровольно работает волонтером, должна получить официальное одобрение в местном офисе по безработице, прежде чем принимать на работу безработного.</p> <p>В Великобритании волонтерам не платят за время в качестве волонтера, но волонтер получает деньги для покрытия расходов. Это обычно ограничивается едой, напитками, путешествиями или любым оборудованием, которое нужно волонтеру купить для его волонтерской деятельности. Волонтер имеет право потребовать льготы, к примеру, покрытие командировочных расходов, единственное, он должен получать их в лице волонтера.</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
п.3 статьи 12	<p>Глава 3. ОРГАНИЗАЦИЯ И ПОДДЕРЖКА ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ</p> <p>Статья 12.</p> <p>Волонтер имеет право на:</p> <p>1) свободный выбор своего участия в осуществлении волонтерской деятельности с учетом требований, установленных настоящим Законом, иными законодательными актами Республики Казахстан;</p> <p>2) свободное прекращение волонтерской деятельности в любое время, если иное не предусмотрено гражданско-правовым договором, заключенным между волонтером и волонтерской организацией, и оно не повлечет непосредственного причинения вреда жизни и здоровью физических лиц, возникновения имущественного ущерба;</p> <p>3) получение достоверной информации о целях, задачах и содержании волонтерской деятельности, об организаторе волонтерской деятельности, о волонтерской организации, ее руководстве, принципах деятельности и об организационном устройстве;</p> <p>4) выполнение волонтерских программ (проектов) и проведение волонтерских акций и иных мероприятий, организуемых, иницируемых или рекомендуемых для осуществления волонтерской деятельности;</p> <p>5) получение спецодежды и возмещение расходов на проезд, проживание, питание, приобретение необходимых средств индивидуальной защиты, инструментов и прочие затраты при выполнении работ, связанных с опасными, вредными и неблагоприятными производственными факторами, в случае, если это предусмотрено заключенным с волонтером в письменной форме гражданско-правовым договором;</p> <p>б) получение от организатора волонтерской</p>	<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 10) в следующей редакции:</p> <p>пенсионное обеспечение.</p>	<p>Беневолы во Франции, как уже в отчете отмечалось, относятся к типу волонтерства, которые служат в любом возрасте (но реже, начиная с 70 лет). Система пенсионных прав во Франции дает возможность на досрочный выход на пенсию («préretraite») и оказывает положительное влияние на участие пожилых людей в добровольной деятельности, точнее их мотивирует.</p>
		<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 11) в следующей редакции:</p> <p>медицинскую помощь в системе обязательного медицинского страхования.</p> <p>Предлагается дополнить статью 12 Закона о волонтерской деятельности в части волонтер имеет право на п.11 «возмещение вреда жизни и здоровью, понесенного им при осуществлении волонтерской деятельности».</p> <p>Возмещение вреда жизни и здоровью, понесенного при осуществлении волонтерской деятельности.</p> <p>(В действующем законодательстве о волонтерской деятельности не предусмотрено страхование жизни волонтера. В Трудовом кодексе РК устанавливается материальная ответственность работодателя перед работником в случае несчастного случая, связанного с трудовой деятельностью. Однако трудовые отношения между волонтером и волонтерской организацией не установлены).</p>	<p>В США есть 5 видов медицинских страховок:</p> <p>1) крупные и хорошо финансируемые волонтерские организации предоставляют обязательную медицинскую страховку полностью занятым добровольцам. Среди них «Корпус мира», «Америкорп», «Лютеранский корпус добровольцев» и организации, являющиеся членами Католической сети добровольцев.</p> <p>К примеру, «Корпус мира» обеспечивает надлежащую и необходимую медицинскую помощь волонтерам во время их службы. После службы «Корпус мира» оплачивает один месяц медицинскую страховку в рамках «краткосрочного медицинского страхования» для переходного периода и периода поездок. Вернувшиеся волонтеры могут приобрести до двух месяцев дополнительного покрытия.</p> <p>Лица, которые имели «Медикэр» («Medicare») до волонтерства (национальная программа медицинского страхования в США для лиц от 65 лет и старше. Некоторые лица моложе 65 лет, например, инвалиды, лица, страдающие постоянной почечной недостаточностью, могут участвовать в программе Медикэр) заявляют об этом «Medicare», соответственно, выплаты из платежа волонтера удерживаться больше не будет, поскольку волонтеру положено бесплатная страховка «Корпуса Америки». Таким образом, волонтер отменяет часть Medicare и не оплачивает ежемесячные страховые взносы во время волонтерства, затем повторно регистрируется в программу без штрафа после окончания добровольной деятельности.</p> <p>Вместе с тем, «Корпус мира» предоставляет определенные компенсации некоторых медицинских расходов, понесенных в ходе медицинского осмотра волонтера в период его волонтерской деятельности: максимум 60 долларов на стоматологические осмотры и рентген, от 125 до 290 долларов на физические осмотры (в зависимости от возраста и пола) и максимум 12 долларов на экзамен на зрение.</p> <p>2) некрупные организации предоставляют покрытие, которое не считается минимально необходимым в соответствии с «Законом о доступном медицинском обслуживании». Туда входит краткосрочный план медицинского обслуживания «AmeriCorps», который предлагает волонтерам бесплатное базовое медицинское страхование.</p> <p>3) федеральная система медицинской помощи неимущим «Медикейд» («Medicaid»). Это государственная программа социального обеспечения, которая обеспечивает медицинское страхование некоторых жителей США с</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
п.3 статьи 12	<p>деятельности и волонтерской организации рекомендательных писем;</p> <p>7) внесение сведений об осуществленной им волонтерской деятельности, о месте и количестве часов ее осуществления, поощрениях, полученной им дополнительной подготовке, праве на получение мер поддержки и поощрения, иных сведений в информационные ресурсы в случае их ведения в порядке, установленном законами Республики Казахстан;</p> <p>8) допуск в организации образования, здравоохранения, социальной защиты, культуры, спорта и на территорию природоохранных и лесных учреждений для осуществления волонтерской деятельности по согласованию с руководством этих организаций;</p> <p>9) участие в содействии занятости населения.</p>	<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 12) в следующей редакции:</p> <p>получение социальных выплат на случай утраты трудоспособности.</p>	<p>низким уровнем дохода. Услуги Медикейд отличаются согласно квотам каждого штата. Если доход волонтера составляет 138% федерального уровня бедности или ниже, то волонтер претендует на квоту Медикейд (по состоянию на 2020 г.).</p> <p>4) краткосрочное (364 дней, с возможностью продления покрытия на общую продолжительность до трех лет) медицинское страхование волонтер приобретает непосредственно от медицинской страховой компании или через брокера.</p> <p>5) существует «страхование путешествий», когда волонтеру нужно пройти значительное расстояние, чтобы добраться до места службы. Однако это исключает покрытие для определенных типов медицинских проблем, как травмы, связанные с участием в экстремальных видах спорта и ограничивает его максимальную выплату.</p> <p>Как в Ирландии, так и в других странах Европы не существует конкретных правовых положений, касающихся страхования волонтерской деятельности. Но есть определенная политика защиты волонтеров. Например, «Volunteer Ireland» рекомендует организациям, в которые задействованы добровольцы, составлять письменную политику добровольцев, где, среди прочего, четко указывается как нужно страховать волонтера от рисков заболеваний, несчастных случаев и ответственности перед третьими лицами. Волонтеры Ирландии, таким образом, должны иметь частную медицинскую страховку от определенной компании, уполномоченной управлением медицинского страхования. В схему группового страхования волонтера включает его спонсор</p> <p>Опыт США. В соответствии с разделом 12620 (б) «нации и сообщества» «Федерального закона о компенсации работникам», и с «Законом о службе 1990 года» с внесенными в него поправками в 2009 г. волонтер, если теряет трудоспособность в период своей волонтерской службы ему выплачивается социальные льготы так же, как во время его полной волонтерской службы.</p> <p>Министерство труда США несет полную ответственность за выполнения подобных выплат.</p> <p>Например, программа FECA предоставляет компенсационные выплаты волонтерам за болезнь или травму, если «Офис программной компенсации рабочих»¹ (Office of Workers' Compensation Programs, OWCP) установит, что болезнь волонтера вызвана или усугублена при волонтерской службе.</p> <p>Тем не менее, волонтеры не могут быть обеспечиваться льготами FECA (AmeriCorps NCCC), если травма или инвалидность были вызваны результатом их собственного проступка опьянения или преднамеренного действия причинить травму или смерть себе, или другим.</p> <p>Услуги включают оплату за постоянное медицинское обслуживание, компенсацию за потерю зарплаты и постоянное ухудшение состояния здоровья, которое вызвано с волонтерской службой. FECA также содержит положения или выплату определенных пособий в случае смерти, таких как пересылка тела, похороны, пособия в связи с потерей кормильца в случае если смерть волонтера вызвана в результате травмы или болезни, полученной при исполнении волонтерских обязанностей.</p> <p>В Ирландии право на медицинское обслуживание и услуги основано на принципе проживания и экономических средств, в отличие от уплаты налогов или социального</p> <p>¹ «Офис программной компенсации рабочих США» управляет 4 основными программами компенсации, которые предоставляются гражданам (или инвалидам) при потере трудоспособности (травма, или другие заболевания), среди них медицинское лечение, профессиональная реабилитация и др. льготы.</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
п.3 статьи 12		<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 13) в следующей редакции:</p> <p>получение льгот при получении высшего и послевузовского образования, представляемых в соответствии с Законом Республики Казахстан «Об образовании».</p>	<p>страхования, связанного с оплатой (PRSI). Следовательно, в принципе, гражданство само по себе не определяет права на медицинское обслуживание и услуги в Ирландии. Тем не менее, существуют определенные правила, которые распространяются на граждан ЕС / ЕЭЗ. В этих случаях необходимо определить статус между краткосрочными и долгосрочными добровольцами.</p> <p>Краткосрочные добровольцы в Ирландии считаются теми добровольцами, которые проживают менее одного года. В этих случаях они рассматриваются как «посетители». Они имеют право на получение неотложной медицинской помощи при условии, что они предоставят компетентным органам форму E111.</p> <p>Долгосрочные волонтеры, то есть те, которые проживают в Ирландии не менее одного года, считаются «обычными жителями». Этот правовой статус применяется независимо от национальности. Это связано с тем, что все лица, которые приняты Советом по здравоохранению как «обычно проживающие в Ирландии», имеют полное право, либо ограниченное право на получение медицинских услуг (также в тех случаях, когда волонтер теряет трудоспособность).</p> <p>Во Франции в 1993 году был принят закон о страховании и защите волонтеров «Bénévoles». Закон позволяет организациям, привлекающим добровольцев, страховать своих беневолов (волонтеров) от несчастных случаев или болезней, возникающих в результате добровольной деятельности. Однако это остается за инициативой организации. Если волонтер является жертвой телесных повреждений, суды склонны считать, что по негласному соглашению о помощи между ассоциацией и волонтером ассоциация обязана выплатить компенсацию волонтеру. Если волонтер причиняет ущерб, несмотря на отсутствие трудового договора, между ассоциацией и волонтером существует отношение хозяина и слуги, которое влечет за собой ответственность ассоциации.</p> <p>В зависимости от вида деятельности, осуществляемой ассоциацией, оформление страховки является обязательно для ассоциаций или, по крайней мере, настоятельно рекомендуется. Эта страховка должна перечислять всех лиц, которые участвуют в ее организации и проводимых мероприятиях, и предоставлять гарантии деятельности этих лиц по отношению к внешнему миру и между собой. Ассоциации, представляющие общественный интерес, могут оформить страховку для волонтеров на случай несчастного случая. Согласно кодексу поведения, продвигаемому волонтерскими центрами, такими как «France Bénévolat», ассоциация должна застраховать волонтеров. Однако, поскольку ассоциация должна нести расходы по этой страховке, на практике лишь немногие ассоциации заключают такие страховые из-за отсутствия средств. Отдельные волонтеры, которые действуют вне рамок организации, не застрахованы и несут ответственность сами в случае аварии и повреждения. Есть схема страхования для отдельных волонтеров по очень низкой цене, однако такие схемы есть в определенных городах².</p> <p>В США существует такая практика, где волонтерам «AmeriCorps» в обмен на услуги волонтеров предоставляется отсрочка по погашению студенческого кредита волонтера, пока они служат.</p> <p>Волонтер также получает скидки по оплате обучения в колледже или вузе. Волонтеру предоставляется доступ к образовательной награде «Segal AmeriCorps Education Award» в течение 7 лет.</p> <p><i>Награда помогает оплатить колледж, обучение после колледжа (магистратура, Ph.D) или погасить квалифи-</i></p> <p><small>² Study on Volunteering in the European Union Country. Report France // https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_fr_en.pdf</small></p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
<p>п.3 статьи 12</p>		<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 13) в следующей редакции:</p> <p>получение льгот при получении высшего и послевузовского образования, представляемых в соответствии с Законом Республики Казахстан «Об образовании».</p>	<p><i>цированные студенческие займы.</i></p> <p>Участники же старше 55 лет могут пожертвовать свои награды в области образования своим детям, внукам и приемным детям.</p> <p>Наличие такой льготы помогает волонтеру инвестировать свое время не только в добровольческую деятельность, также в пользу себя, что является мотивацией и вкладом в собственное образование волонтера. Такая практика мотивирует, а также влияет на рост волонтеров среди студентов и школьников.</p> <p>Во Франции школы активно участвуют в продвижении волонтерства. Министерство образования запустило Волонтерские организации (VIO), которые ведут операцию в школах под названием «Послы». Они направлены на повышение осведомленности учителей и учащихся о волонтерстве.</p> <p>В 2017 году Франция приняла программу, которая обязывает университеты признавать и подтверждать волонтерскую деятельность студентов как часть их академической программы.</p> <p>Такая практика может принимать форму подтвержденных кредитов к завершению их диплома, а также облегчать добровольную деятельность с возможностью изменить расписание своих студентов, то есть дистанционное обучение, альтернативные методы оценки и т.п.</p>
		<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 14) в следующей редакции:</p> <p>отдых.</p>	<p>Опыт США, где корпоративные программы, реализуемые работодателями, создают условия и мотивируют работников на волонтерскую деятельность, предлагая им спонсорскую помощь, в виде освобождения от работы с сохранением заработной платы или предоставления оплачиваемого отдыха.</p>
		<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 15) в следующей редакции:</p> <p>безопасное выполнение волонтерской деятельности без причинения своей деятельностью вреда себе, третьим лицам и окружающей среде.</p>	<p>В Великобритании существуют Закон «О безопасности и гигиене труда на производстве» (Health and Safety at Work Act, 1974) и Закон «О защите данных» (Data Protection Act, 1998), которые предусматривают правовую защиту в т.ч. волонтеров (так же, как и на любого другого члена общества), который не защищен в силу того, что является наемным работником или добровольным работником.</p> <p>В США волонтерам «AmeriCorps» после вступления в волонтерскую организацию вручаются специальные гайдлайны (по нашему, инструкции)¹, где расписываются права, этические нормы и другие обязанности волонтера, на которые он имеет либо не имеет право в период волонтерской деятельности. В гайдлайнах даются ссылки на статьи законов, тем самым его отдельные пункты защищаются законами.</p>
		<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 16) в следующей редакции:</p> <p>Конфиденциальность информации, к которой имеет доступ в процессе волонтерской деятельности (кроме информации, имеющей особую общественную значимость, либо затрагивающие права и свободы личности).</p>	<p>Во Франции нет формальных этических кодексов для волонтерства в целом. Но в некоторых отдельных волонтерских организациях (VIO) имеются различные документы, например, уставы, в которых определены права и обязанности добровольцев, участвующих в этих организациях.</p> <p>В число тех, кто хотят соблюдать этические кодексы, касающиеся пожертвований, входят: «La Charte du Don en Confiance», созданная в 1988 году; «France Générosité», созданная в 1999 году как профсоюз (свыше ста членов организации).</p> <p>Волонтерам США после вступления в волонтерскую организацию вручаются специальные гайдлайны, где расписываются права, этические нормы и другие обязанности волонтера, на которые он имеет либо не имеет право в период волонтерской деятельности. Надо обратить внимание на то, что в США любые такого рода документы имеют официальный статус и поддерживаются если не</p>

¹ AmeriCorps NCCC // https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/2018_9_27_NCCCMemberHandbook_508.pdf

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
п.3 статьи 12		<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 17) в следующей редакции:</p> <p>не передавать исполнение своих обязанностей по осуществлению волонтерской деятельности иным лицам без согласия/уведомления координатора волонтеров.</p> <p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 18) в следующей редакции:</p> <p>не препятствовать реализации законных полномочий должностных лиц органов государственной власти и органов местного самоуправления</p> <p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 19) в следующей редакции:</p> <p>заключать гражданско-правовой договор.</p>	<p>законами, то определенной политикой страны (в данном случае волонтерской). В США также существует целый «Закон о конфиденциальности» (впрочем, так же как и в Казахстане², но цель другая), цель которого состоит в том, чтобы сбалансировать потребность правительства в сохранении информации о лицах с правами отдельных лиц на защиту от необоснованных посягательств на их частную жизнь, возникающих в результате сбора, обслуживания, использования и раскрытия личной информации федеральными агентствами.</p> <p>К примеру, в гайдлайне «AmeriCorps NCCC» есть пункт «Раскрытие личной информации», где говорится, что «Закон о конфиденциальности, как правило, запрещает разглашение личной информации ... без письменного согласия»³ и делается ссылка на закон в следующем порядке «5 U.S.C.§552a». Также в теле гайдлайна представлен «Кодекс профессионального поведения» волонтера, с ссылкой на закон, который имеет юридическую силу: «Стандарты поведения необходимы как для морального состояния, так и для безопасности. Как члены AmeriCorps NCCC, так и волонтеры должны нести ответственность за свои действия».</p> <p>Опыт США.</p> <p>Было приведено опыт США по которому волонтер имеет не имеет право провозглашать информацию, которая является собственностью организации, однако если данная информация является противозаконной, то должен об этом сообщить органам местной или федеральной власти. Траектория последующего действия государственных органов не имеют препятствия.</p> <p>В Великобритании между волонтером и принимающей стороной заключается соглашение, которое по статусу равно гражданско-правовому договору. Например, Национальный совет волонтерских организаций Великобритании (NCVO), который располагает информацией о правовом статусе волонтеров информирует о том, что «у волонтера нет трудового договора в качестве волонтера, поэтому у них нет тех же прав, что у работника или</p> <p><small>² Закон РК «О персональных данных и их защите» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 28.12.2017 г.) // https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31396226#pos=3-106</small></p> <p><small>³ AmeriCorps NCCC // https://www.nationalservice.gov/sites/default/files/documents/2018_9_27_NCCCMemberHandbook_508.pdf</small></p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
п.3 статьи 12		<p>Предлагается дополнить пункт 3 статьи 12 подпунктом 21) в следующей редакции:</p> <p>возмещение расходов на проезд, проживание, питание.</p>	<p>работодателя». Волонтер получает подписывает соглашение, которое объясняет: уровень контроля, поддержки и обучения, которого волонтер получает, информацию о том, покрывается ли страховка, или о любых расходах, которые покрываются организацией. Соглашение о добровольчестве не является обязательным, но оно определяет, чего волонтер можете ожидать от организации, однако соглашение не формирует договор физическим и юридическим лицом.</p> <p>В США волонтер проходит базовое обучение через ту организацию, которая его привлекла. Однако на уровне школьной базы в США существует волонтерские практики, что объясняет то, что школьники обучаются технике и навыкам волонтерства.</p> <p>Волонтерство во Франции было признано как необходимый навык в рамках национальной системы образования.</p> <p>Ценность опыта волонтерства была признана в пионерском законодательстве в контексте оценки формального и неформального обучения: в 2000 году министерство по делам молодежи и спорта внесло изменения в закон, касающийся организации и пропаганды физической и спортивной деятельности. что квалификация, необходимая для преподавания и обучения с профессиональной точки зрения в области молодежи и спорта, теперь может быть подтверждена профессиональным или добровольным опытом. Закон о социальной модернизации 2002 года). Затем распространилась валидация добровольного опыта на все сферы ассоциативной деятельности. Таким образом, волонтеры Франции получают диплом или сертификацию через VAE. Основным условием является обоснование трехлетней деятельностью, связанной с областью запрашиваемого диплома или квалификации, и это может быть через «оплачиваемую деятельность персонала», «неоплачиваемую деятельность» или «добровольную деятельность». Люди должны быть в состоянии показать, что навыки, которые они приобрели в течение как минимум трех лет добровольной работы, соответствуют уровню, требуемому квалификацией. Данный довольно сложный процесс открыл двери для многих людей без дипломов, чтобы оценить их профессиональный опыт. Закон от января 2002 года оказал значительное влияние на профессиональное обучение волонтеров.</p> <p>Есть и другие возможности образования и обучения для волонтеров во Франции. Тип обучения, который получают волонтеры, полностью зависит от ассоциации, куда относится волонтер, и ее стратегии в этом вопросе. Государство и регионы поддерживают обучение, проводимое для волонтеров. В зависимости от типа волонтерата, обучение волонтеров либо является обязательным и организуется ассоциацией, но финансируется государством, либо необязательным и зависит от политики ассоциации.</p> <p>Для дополнительного образования волонтеров во Франции есть государственная поддержка. Например, с 1985 года «Национальный фонд развития некоммерческого сектора» (FNDVA) финансировал некоторые проекты, связанные с обучением. Через этот фонд финансировались три типа действий:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Волонтерская подготовка;

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
п.3 статьи 12			<p>- Пилотные проекты;</p> <p>- Исследование национального интереса.</p> <p>В качестве показателя размера этих инвестиций: в 2003 году FNDVA профинансировала 19 тренингов для волонтеров, организованных семью ассоциациями в одной только префектуре Доубса. Кроме того, в период с 1998 по 1999 год средства FNDVA, предназначенные для обучения добровольцев, увеличились с более чем 3,5 миллиона евро в 1998 году до более чем 6 миллионов евро в 1999 году. Правительство Франции часто изучает способы поощрения волонтеров ⁴.</p> <p>В Великобритании волонтерам не платят за время в качестве волонтера, но волонтер получает деньги для покрытия расходов. Это обычно ограничивается едой, напитками, путешествиями или любым оборудованием, которое нужно волонтеру купить для его волонтерской деятельности. Волонтер имеет право потребовать льготы, к примеру, покрытие командировочных расходов, единственное, он должен получать их в лице волонтера.</p> <p>Опыт любой европейской страны и США показывает, что ежедневные денежные расходы, расходы волонтера на проезд покрывается (пособие), предоставляется обязательное бесплатное жилье, оплачивается стипендия волонтеру (США), также оплачивается компенсация, если у волонтера есть ребенок (или родственник, за которого волонтер несет ответственность), поскольку волонтер, вместо того, чтобы посвятить время на своего ребенка, он тратит его на неоплачиваемую волонтерскую деятельность.</p> <p>⁴ National Report – France // https://ec.europa.eu/citizenship/pdf/national_report_fr_en.pdf</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
<p>п.4 статьи 12</p>	<p>Глава 3. ОРГАНИЗАЦИЯ И ПОДДЕРЖКА ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ</p> <p>Статья 12.</p> <p>Волонтер обязан:</p> <p>1) добросовестно выполнять задания, полученные от координатора волонтеров, а по завершении уведомить координатора волонтеров об их выполнении;</p> <p>2) не нарушать права и законные интересы граждан и организаций, выполнять распоряжения организатора волонтерской деятельности, отданные в соответствии с его компетенцией;</p> <p>3) соблюдать принципы безопасного выполнения волонтерской деятельности, не причинять своей деятельностью вред третьим лицам и окружающей среде;</p> <p>4) соблюдать конфиденциальность информации, к которой волонтер имеет доступ в процессе волонтерской деятельности;</p> <p>5) не передавать исполнение своих обязанностей по осуществлению волонтерской деятельности иным лицам без согласия координатора волонтеров;</p> <p>6) бережно относиться к материальным ресурсам и оборудованию, переданному ему в процессе осуществления волонтерской деятельности, и возратить их по окончании работы;</p> <p>7) не препятствовать реализации полномочий должностных лиц органов государственной власти и органов местного самоуправления.</p>	<p>Предлагается внести дополнение в подпункт 3) пункта 4 статьи 12:</p> <p>соблюдать принципы безопасного выполнения волонтерской деятельности, не причинять своей деятельностью вред себе, третьим лицам и окружающей среде.</p> <p>Предлагается внести дополнение в подпункт 4) пункта 4 статьи 12:</p> <p>соблюдать конфиденциальность информации, к которой волонтер имеет доступ в процессе волонтерской деятельности; (кроме информации имеющие особую общественную значимость либо затрагивающие права и свободы личности).</p> <p>Предлагается внести дополнение в подпункт 5) пункта 4 статьи 12:</p> <p>5) не передавать исполнение своих обязанностей по осуществлению волонтерской деятельности иным лицам без согласия координатора волонтеров.</p>	<p>Опыт США показывает, что в инструкциях для волонтеров, которые, в свою очередь, регулируются законами (точнее инструкции дают ссылки на применимые городские, государственные и федеральные законы, которые строго соблюдаются) расписаны кодексы или стандарты поведения волонтера. В них пишется, что волонтеры несут ответственность за свои действия и их поведение всегда должно отвечать наилучшим интересам привлекающей стороны: «волонтеры будут: моделировать гражданскую гордость и нести ответственность в своем повседневном поведении, и всегда вести себя так, чтобы это позитивно отражалось на них самих; относиться ко всем людям с уважением и вежливостью, и разрешать споры не насильственным, не оскорбительным образом и проявлять уважение к другим членам организации; вести себя таким образом, чтобы избежать преднамеренно или безрассудного вреда другим лицам; использовать инструменты, противопожарное оборудование, средства безопасности и эксплуатировать транспортные средства безопасным и надлежащим образом» и т.п.</p> <p>«Закон о конфиденциальности» США, как правило, запрещает разглашение личной информации и любой информации, к которому имеет доступ любое физическое лицо ... без письменного согласия субъекта (в данном случае организации, к которой волонтер относится). Однако есть исключения из этого запрета. Эти исключения включают, но не ограничиваются: разглашение информации сотрудникам или сотрудникам Корпорации по делам национальной и общественной службы, которые нуждаются в такой информации при официальном исполнении своих обязанностей; а также раскрытие информации любому органу федерального правительства или правительства штата в гражданских или уголовных правоохранительных целях в соответствии с установленными процедурами (например, Федеральное бюро расследований). Такие порядки расписаны в специальных гайдлайнах, которые вручаются волонтерам перед тем, как они вступают в волонтерскую организацию. Гайдлайны имеют законную силу, поскольку в них даются ссылки на государственные либо федеральные законы.</p> <p>Отрывок из одного волонтерского гайдлайна «Амери-корп»: «Участники должны использовать здравый смысл при использовании социальных сетей. Кодекс профессионального поведения распространяется на все виды деятельности и поведения, как в интернете, так и в автономном режиме. «AmeriCorps» уважает права участников в отношении свободы слова, но может принять дисциплинарные меры, если онлайн-комментарии участника нарушают какую-либо политику «AmeriCorps».</p> <p>Волонтер, который считает, что он подвергся незаконной дискриминации или если он узнал о какой-нибудь незаконности, то должен обратиться в Управление по гражданским правам и инклюзивности, которое предлагает беспристрастный процесс разрешения жалоб.</p> <p>Опыт США.</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
Глава 3	<p>Глава 3. ОРГАНИЗАЦИЯ И ПОДДЕРЖКА ВОЛОНТЕРСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ</p>	<p>Предлагается дополнить Главу 3 статьей 17-1 в следующей редакции:</p> <p>Статья 17-1. Права общественных объединений волонтеров, ассоциаций (союзов)</p> <p>1. Общественные объединения волонтеров, ассоциации (союзы) вправе:</p> <p>1) вносить предложения по совершенствованию законодательства Республики Казахстан о волонтерской деятельности в уполномоченный орган и иные государственные органы;</p> <p>2) изучать и обобщать результаты волонтерской деятельности;</p> <p>3) представлять интересы волонтеров в государственных органах, а также в иных общественных объединениях в порядке, определяемом законами Республики Казахстан;</p> <p>4) исследовать и распространять информацию по проблемам и правам волонтеров в средствах массовой информации;</p> <p>5) реализовать социальные программы, проекты, а также отдельные мероприятия, направленные на решение социальных задач с привлечением волонтеров, по вопросам реализации волонтерских проектов на основе государственных социальных заказов;</p> <p>6) участвовать в разработке документов по стандартизации и нормативных технических документов, устанавливающих обязательные требования по безопасности волонтеров;</p> <p>7) вносить в соответствующие государственные органы и организации предложения о принятии мер по развитию волон-</p>	<p>4) Французское правительство периодически организует конференции, которые готовят различные рабочие группы, состоящие из добровольных представителей сектора.</p> <p>Во Франции «Bénévolat» существует постоянный комитет, объединяющий некоторых из ее наиболее важных партнеров среди волонтерских организаций, с целью объединения информации и ресурсов, а также проведения перспективной работы. Другие компоненты НКО, а именно кооперативы и взаимные фонды, частично управляются добровольцами и обеспечивают добровольную деятельность.</p> <p>5) Признание волонтерства, опыт во Франции.</p> <p>Такие инициативы, как «Palms du Bénévolat», организованные Фондом «Bénévolat», способствуют признанию достижений добровольцев. Они присуждаются каждый год максимум 350 волонтерам. Проводимые Фондом кампании по страхованию волонтеров также способствуют повышению осведомленности граждан о потребностях добровольного сектора. На сегодняшний день фонд обеспечивает страховку на 40 000 волонтеров. Одним из наиболее динамичных аспектов волонтерства сегодня является признание компетенций и навыков, приобретенных в волонтерстве. Признание и оценка времени, которое волонтеры посвящают волонтерству, является важным фактором мотивации, особенно среди молодого поколения, и мостом между волонтерской работой и образованием.</p> <p>Государственные органы изучают и обсуждают вопрос о более широком признании и поощрении участия молодежи, особенно в школьной системе и на уровне университета. Портфель, разработанный Проектом Леонардо «Оценка добровольного опыта» (AVE), в настоящее время используется некоторыми местными властями в децентрализованной службе молодежи и спорта. Этот инструмент используется для поддержки оценки опыта волонтера (VAE), который признано как профессиональный опыт в качестве независимого работника.</p> <p>Если такая практика будет применяться в Казахстане, то волонтеры были бы более активно вовлечены в ассоциации. Волонтерская работа будет лучше признаваться и использоваться за пределами НКО или других организации (например, в учебной программе волонтеров). Такая практика может быть реализовано, к примеру, путем определения ключевых компетенций, необходимых для каждой должности; или путем проведения обзора компетенций и ресурсов, необходимых в организации; и составления карты компетенций и навыков. Это будет способствовать лучшему управлению людскими ресурсами.</p> <p>9) В США сообщества юристов добровольно (бесплатно) дают консультации в центрах правовой помощи. «Pro bono» часто трактуется как форма благотворительности или волонтерства. Такие центры предоставляют помощь от любого человека, вне зависимости от профессиональных качеств.</p> <p>Для «pro bono» характерной чертой является оказание профессиональной помощи, в том числе и юридической.</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
Глава 3		<p>терского движения;</p> <p>8) участвовать совместно с соответствующими государственными органами в формировании открытых и общедоступных государственных информационных ресурсов в сфере развития волонтерского движения;</p> <p>9) оказывать юридическую и консультационную помощь волонтерам и волонтерским организациям;</p> <p>10) принимать участие в работе общественных советов в порядке, установленном Законом Республики Казахстан «Об общественных советах».</p> <p>2. Общественные объединения волонтеров, ассоциации (союзы) предоставляют по запросу уполномоченного органа информацию о:</p> <p>1) о результатах волонтерской деятельности;</p> <p>2) мероприятиях, проведенных волонтерами.</p>	

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
Закон Республики Казахстан от 21 июня 2013 года № 105-V «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан»			
п.2 статьи 4	<p>Глава 1. ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ</p> <p>Статья 4. Государственные гарантии по пенсионному обеспечению</p> <p>2. Государственная базовая пенсионная выплата предоставляется физическим лицам:</p> <p>1) трудовой стаж, выработанный за период до 1 января 1998 года, исчисленный в соответствии со статьей 13 настоящего Закона;</p> <p>2) период, за который осуществлялись обязательные пенсионные взносы;</p> <p>3) время ухода неработающей матери или неработающего отца (при осуществлении им фактического ухода) за малолетними детьми, но не более чем до достижения каждым ребенком возраста 3 лет в пределах 12 лет в общей сложности;</p> <p>4) время ухода за ребенком-инвалидом в возрасте до 16 лет;</p> <p>5) периоды воинской службы, службы в специальных государственных и правоохранительных органах, государственной фельдъегерской службы;</p> <p>6) период проживания за границей супруги (супруга) сотрудников дипломатических служб Республики Казахстан и международных организаций, но не более 10 лет в общей сложности;</p> <p>7) период проживания супругов военнослужащих (кроме военнослужащих срочной службы), сотрудников специальных государственных органов с супругами в местностях, где отсут-</p>	<p>Предлагается дополнить пункт 2 статьи 4 подпунктом 11) в следующей редакции:</p> <p>периоды времени, затраченного на волонтерскую деятельность (при предоставлении подтверждающих документов от волонтерских организаций).</p>	<p>Например, по данным 2018 года в США за период с 2002 по 2017 гг. граждане Америки добровольно потратили 120 млрд. часов, что оценивается в 2,8 трлн. долларов.</p> <p>Родители работают волонтерами по ставкам, которые почти на 48 % выше, чем у не родителей, а работающие матери дают больше времени, чем любая другая демографическая группа, при этом доля добровольцев составляет 46,7 %, 11 % американских волонтеров трудятся в хосписах, 24,6 % волонтеров являются пенсионерами и участвует в добровольческом движении, что составляет больше половины от общей численности всех волонтеров в США (по данным 2019 года).</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
п.2 статьи 4	<p>ствовала возможность их трудоустройства по специальности, но не более 10 лет в общей сложности;</p> <p>8) периоды трудовой деятельности после 1 января 1998 года в российских организациях комплекса «Байконур»;</p> <p>9) время ухода за инвалидом первой группы, одиноким инвалидом второй группы и пенсионером по возрасту, нуждающимися в посторонней помощи, а также за престарелым, достигшим восьмидесятилетнего возраста;</p> <p>10) периоды трудовой деятельности лиц, указанных в подпункте 2) пункта 2 статьи 24 настоящего Закона.</p> <p>С 1 января 2005 года указанные периоды засчитываются при условии осуществления социальных отчислений в Государственный фонд социального страхования.</p>		

Закон Республики Казахстан от 16 ноября 2015 года № 405-V ЗРК «Об обязательном социальном медицинском страховании»

п. 7 статьи 28	<p>Глава 5. ФИНАНСИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО СОЦИАЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ</p> <p>Статья 28. Взносы на обязательное социальное медицинское страхование</p> <p>7. Освобождаются от уплаты взносов в фонд:</p> <p>1) лица, указанные в пункте 1 статьи 26 настоящего Закона;</p> <p>2) военнослужащие;</p> <p>3) сотрудники специальных государственных органов;</p> <p>4) сотрудники правоохранительных органов.</p>	<p>Предлагается дополнить пункт 2 статьи 4 подпунктом 5) в следующей редакции:</p> <p>лица, осуществляющие волонтерскую деятельность имеющих подтверждающие документы от волонтерских организаций, либо состоящие в общей базе волонтеров в статусе «активный волонтер».</p>	<p>В США волонтерам крупных программ как «Америкорп» предоставляется полный пакет социальной и медицинской страховки (выше был приведен пример Медикейд), транспорт, жилье, вместе с тем оплачивалась стипендия, которая порывала расходы питания, оплачивалось льготное пособие на ребенка.</p> <p>Волонтеры международных организаций, например, как ООН, полностью финансируются системой обязательного социального медицинского страхования.</p>
----------------	--	---	--

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
Кодекс Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года № 414-V ЗРК. Трудовой кодекс Республики Казахстан			
в статью 87	<p>Глава 7. ВРЕМЯ ОТДЫХА</p> <p>Статья 87. Виды отпусков</p> <p>5. Работникам предоставляются следующие виды социальных отпусков:</p> <p>1) отпуск без сохранения заработной платы;</p> <p>2) учебный отпуск;</p> <p>3) отпуск в связи с беременностью и рождением ребенка (детей), усыновлением (удочерением) новорожденного ребенка (детей);</p> <p>4) отпуск без сохранения заработной платы по уходу за ребенком до достижения им возраста трех лет.</p> <p>Период нахождения в социальном отпуске засчитывается в трудовой стаж, если иное не предусмотрено законами Республики Казахстан.</p>	<p>Предлагается дополнить пункт 5 статьи 87 подпунктом 5) в следующей редакции:</p> <p>отпуск на период волонтерской деятельности с сохранением места работы (должности) и заработной платы полностью или частично (по усмотрению Работодателя).</p>	<p>Опыт Франции. Имеется ряд правовых актов, касающихся волонтерства, в частности, касающихся трудовых норм, например, распоряжений, позволяющих сотрудникам брать отпуск для волонтерства.</p> <p>Выше был приведен опыт США, по которому работодатели в США разрабатывают собственные корпоративные программы, где предоставляют волонтерам оплачиваемый отпуск с сохранением места работы для волонтерской деятельности.</p> <p>Многие из таких программ (например, «Habitat for Humanity») продвигаются и спонсируются самим работодателем, но правительство предоставляет значительные льготы в поддержку подобных корпоративных услуг.</p>
в статью 91	<p>Глава 7. ВРЕМЯ ОТДЫХА</p> <p>Статья 91. Исчисление трудового стажа при предоставлении оплачиваемого ежегодного трудового отпуска</p>	<p>Предлагается дополнить Статью 91 подпунктом 5) в следующей редакции:</p> <p>время, когда работник осуществлял волонтерскую деятельность, но за ним сохранялись место работы (должность) и заработная плата полностью или частично (по усмотрению Работодателя).</p>	<p>Опыт США, где работодатели, больших и малых предприятий материально поощряют своих работников, чтобы те служили обществу в качестве добровольца.</p> <p>Работодатели позволяют работникам регулярно отдыхать, именно для той цели, чтобы те участвовали в волонтерских программах, многие из которых продвигаются или спонсируются самим работодателем. При этом по возвращению волонтера его место работы сохраняется и официально волонтер не является безработным в период своего «служения», соответственно, трудовой стаж работы волонтера не прерывается.</p> <p>Компании платят сотрудникам «стимул» для участия в волонтерстве. К примеру, выше был приведен пример «Habitat for Humanity».</p> <p>В Великобритании наблюдается немного другая практика, по которой волонтер может числиться как «стажер», права которого зависят от его статуса занятости. Такие волонтерские стажировки иногда называются «трудоустройством» или «опытом работы». Эти термины не имеют юридического статуса, и волонтер за это не платит налоги. Права, которые они имеют, зависят от статуса занятости волонтера и того, классифицируются ли он как: работник, доброволец или сотрудник. Доброволец, который имеет статус «волонтера», если даже будет иметь трудовой стаж от волонтерской деятельности не является «работником» и не платит налоги.</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
в статью 91			<p>К слову, такой алгоритм, иногда создает проблему в волонтерской системе Великобритании. Поскольку волонтер является по статусу не работником, а добровольцем, наличие их трудового стажа приводит к путанице. Для принимающей стороны возникает вопрос, не является ли волонтер «работником», который претендует на минимальную зарплату. Поэтому в системе Великобритании есть пояснения и границы базовых вещей: «Волонтерство должно быть добровольным. Как только появляется обязательство, добровольный характер волонтерства теряется. Добровольные роли должны отличаться от оплачиваемых ролей. Использование волонтера для засыпки персонала в отпуске может привести к тому, что организация будет платить за человека, выполняющего эту роль и это негативно повлияет на существующую команду сотрудников»¹.</p> <p>¹ Treating volunteers as employees // https://knowhow.ncvo.org.uk/your-team/volunteers/keeping/treating#</p>
в пункт 5 статьи 26	<p>Глава 5. ОРГАНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ</p> <p>Статья 26. Общие требования к приему обучающихся и воспитанников в организации образования</p> <p>5. При проведении конкурса на получение образовательных грантов, а также на зачисление в состав обучающихся по государственному образовательному заказу на подготовку кадров с высшим образованием в случае равенства баллов преимущественное право в последующей очередности имеют:</p> <p>1) лица, награжденные знаком «Алтын белгі»;</p> <p>1-1) лица, награжденные знаком отличия за проявленный патриотизм и активную гражданскую позицию;</p> <p>2-1) лица, имеющие документы об образовании организаций образования, реализующих образовательные программы технического и профессионального, послесреднего образования, подтвердившие квалификацию и имеющие стаж работы по специальности не менее одного года;</p> <p>3) победители между-</p>	<p>Предлагается дополнить пункт 5 подпунктом 5) в следующей редакции:</p> <p>лица, осуществляющие волонтерскую деятельность, имеющие подтверждающие документы от волонтерских организаций.</p>	<p>Данные дополнения могут способствовать тому, что граждане, которые имеют низкий прожиточный уровень жизни при помощи того, что имели опыт в волонтерских организациях смогут претендовать на получение образования по программам технического и профессионального, послесреднего и высшего образования.</p> <p>В качестве примера зарубежной практики, опять же, служит Америка, у которой одна из самых развитых опытов в волонтерстве.</p> <p>Американцы используют механизм волонтерской льготы на всех уровнях жизни.</p> <p>В школьных системах ученики отрабатывают определенное количество часов в качестве общественного волонтера, чтобы получить диплом средней школы. Волонтеры, выполняя общественные работы, получают необходимые льготы, например, для окончания средней школы. Достойно отработанные часы волонтеров помогают им получить хорошую работу, скидку во время обучения в высших школах образования, а также, иногда покрывают обучение, таким образом волонтеры получают грант благодаря их социальному активизму. Вместе с тем есть примеры того, что в некоторых вузах волонтерство входит в ряд преимуществ для получения полного или частичного гранта. В связи с тем, что вузы Америки являются автономными и решения принимают самостоятельно, у каждой высшей школы требования на прием абитурантов отличаются.</p> <p>Например, многие вузы США принимая решения обращают внимание на социальный активизм поступающего. Аналогичное преимущество дается и иностранным студентам, которые рассчитывают на то, что работая волонтером получают больше шансов на поступление, чем те, кто не занимался волонтерством.</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
<p>в пункт 5 статьи 26</p>	<p>народных олимпиад и конкурсов научных проектов (научных соревнований) по общеобразовательным предметам (награжденные дипломами первой, второй и третьей степени), международных и республиканских конкурсов исполнителей и спортивных соревнований (награжденные дипломами первой, второй и третьей степени) последних трех лет, перечень которых определяется уполномоченным органом в области образования, а также победители президентской, республиканских олимпиад и конкурсов научных проектов по общеобразовательным предметам (награжденные дипломами первой, второй и третьей степени) текущего учебного года при условии соответствия выбранной ими специальности предмету олимпиады, конкурса или спортивного соревнования;</p> <p>4) дети-сироты и дети, оставшиеся без попечения родителей, а также граждане Республики Казахстан из числа молодежи, потерявшие или оставшиеся без попечения родителей до совершеннолетия, инвалиды первой и второй групп, лица, приравненные по льготам и гарантиям к участникам и инвалидам Великой Отечественной войны, инвалиды с детства, дети-инвалиды, которым согласно медицинскому заключению не противопоказано обучение в соответствующих организациях образования, и лица, имеющие документы об образовании (свидетельства, аттестаты, дипломы) с отличием.</p>	<p>Предлагается дополнить пункт 5 подпунктом 5) в следующей редакции:</p> <p>лица, осуществляющие волонтерскую деятельность, имеющие подтверждающие документы от волонтерских организаций.</p> <p>Предлагается дополнить пункт 8 подпунктом 7) в следующей редакции:</p> <p>лиц, осуществляющих волонтерскую деятельность, имеющих подтверждающие документы от волонтерских организаций.</p>	<p>Данные дополнения могут способствовать тому, что граждане, которые имеют низкий прожиточный уровень жизни при помощи того, что имели опыт в волонтерских организациях смогут претендовать на получение образования по программам технического и профессионального, послесреднего и высшего образования.</p> <p>В качестве примера зарубежной практики, опять же, служит Америка, у которой одна из самых развитых опыт в волонтерстве.</p> <p>Американцы используют механизм волонтерской льготы на всех уровнях жизни.</p> <p>В школьных системах ученики отрабатывают определенное количество часов в качестве общественного волонтера, чтобы получить диплом средней школы. Волонтеры, выполняя общественные работы, получают необходимые льготы, например, для окончания средней школы. Достойно отработанные часы волонтеров помогают им получить хорошую работу, скидку во время обучения в высших школах образования, а также, иногда покрывают обучение, таким образом волонтеры получают грант благодаря их социальному активизму. Вместе с тем есть примеры того, что в некоторых вузах волонтерство входит в ряд преимуществ для получения полного или частичного гранта. В связи с тем, что вузы Америки являются автономными и решения принимают самостоятельно, у каждой высшей школы требования на прием абитуриентов отличаются.</p> <p>Например, многие вузы США принимая решения обращают внимание на социальный активизм поступающего. Аналогичное преимущество дается и иностранным студентам, которые рассчитывают на то, что работая волонтером получают больше шансов на поступление, чем те, кто не занимался волонтерством.</p> <p>Данные дополнения могут способствовать тому, что те, кто имеет низкий прожиточный уровень жизни и опыт в волонтерских организациях смогут претендовать на получение образования по программам технического и профессионального, послесреднего и высшего образования.</p> <p>Возможно, что те, кто оказался в сложной жизненной ситуации через оказание помощи другим обретет новые навыки и сможет их закрепить через получение образования или дополнительного образования.</p>

Структурный элемент	Действующая редакция	Редакция предлагаемого изменения или дополнения	Обоснование
<p>в пункт 5 статьи 26</p>	<p>Глава 5. ОРГАНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ</p> <p>Статья 26. Общие требования к приему обучающихся и воспитанников в организации образования</p> <p>8. При поступлении на учебу в организации образования, реализующие образовательные программы технического и профессионального, послесреднего и высшего образования, предусматривается квота приема для:</p> <p>1) граждан из числа инвалидов I, II групп, инвалидов с детства, детей-инвалидов;</p> <p>2) лиц, приравненных по льготам и гарантиям к участникам и инвалидам Великой Отечественной войны;</p> <p>3) граждан из числа сельской молодежи на обучение по образовательным программам, определяющим социально-экономическое развитие села;</p> <p>4) лиц казахской национальности, не являющихся гражданами Республики Казахстан;</p> <p>5) детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, а также граждан Республики Казахстан из числа молодежи, потерявших или оставшихся без попечения родителей до совершеннолетия;</p> <p>6) граждан Республики Казахстан из числа сельской молодежи, переселяющихся в регионы, определенные Правительством Республики Казахстан;</p>		

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Выводы и рекомендации по формированию и регулированию занятости волонтеров в Казахстане.

Общее представление о масштабах и качестве занятости волонтеров показывает уровень развития гражданского общества РК и позволяет увидеть занятость, которая незаметна в условиях существующей системы статистики рынка труда. В будущем систематизация и детализация подходов к анализу трудового потенциала и экономических эффектов волонтерства позволит модернизировать систему сбора, учета и анализа информации о рынке труда и рассчитать дополнительные показатели по некоммерческому сектору экономики.

Необходимо вывести волонтерство на уровень национальной идеи через наличие следующих показателей: систематизацию социально-экономических эффектов волонтерства по уровням анализа - макро-, микро- и личностный (наноуровень) - по результатам исследований, которые будут проводиться.

На макроуровне – четко определить статус волонтера и его особые условия занятости в действующем законодательстве. Здесь, имеются в виду поправки в трудовой, налоговый и гражданский кодексы, касающиеся: признания волонтерства как особой формы занятости, закрепление прав и обязанностей волонтеров и привлекающих их организаций, уточнение налоговых льгот и т.д.

Провести исследование волонтерства в целом, по Казахстану, например, понять почему за 25 лет волонтерской деятельности в стране с 18-миллионным населением охват составляет порядка 50-ти тысяч человек. Регулярное проведение исследований позволят дать понимание масштабов занятости волонтеров и видеть их перспективы.

Исходя из уже принятых мер, имеется объективная необходимость по развитию инфраструктуры и механизмов поддержки волонтерства, включающие следующие положения:

1. совершенствование сети региональных волонтерских центров и осуществление связи с Республиканским центром;
2. развитие волонтерства с помощью международного сотрудничества, совершенствования механизмов обмена информацией в регионах, в масштабах страны и мирового сообщества.

На микроуровне - на уровне организаций развивать волонтерскую активность в НПО, частных компаниях и государственных учреждениях:

1. поддерживать и стимулировать участие работников в волонтерской деятельности с целью повышения социальной ответственности бизнеса;
2. организовать систему обучения и тренингов;
3. сделать Республиканский центр – консолидирующим ядром организаций, желающих заниматься волонтерскими инициативами и местными волонтерскими центрами для оперативного обмена информацией по потребностям в волонтерах и возможным проектам.

На личностном (наноуровень) - на уровне отдельных волонтеров вовлекать и мотивировать представителей всех социальных слоев общества и возрастных категорий для участия в общественно полезной деятельности с помощью:

- социальной рекламы и трансляции престижа волонтерства;
- проведения информационно-разъяснительной работы с населением и донесением до него основных посылов и потенциальных возможностях участия в этом движении;
- разработки системы государственных стимулов и наград за активное участие в волонтерской деятельности;
- организации ряда мероприятий для адресного информирования населения о возможностях волонтерской занятости.

Поддержка развития волонтерства обусловлена целым рядом важных причин, которые могут реально изменить восприятие людей на Рухани жангыру:

1) волонтерство - это дополнительные человеческие ресурсы, обучение новым навыкам которых позволит перейти на новый качественный уровень решения социальных проблем, а также при реализации крупных проектов обеспечит значительный экономический эффект и окажет влияние на развитие общества в дальнейшем.

2) развитие волонтерства приведет к снижению уровня социальной напряженности, снизит риск асоциального поведения, выступит в качестве силы, консолидирующей общество.

3) сферы реализации волонтерских усилий разнообразны: социальная защита, экология, благоустройство, профилактика алкогольной и наркотической зависимости, правозащитная деятельность, сохранение исторического и культурного наследия и другие. Здесь, волонтерство не оказывает прямого влияния на основную занятость человека, но делает это опосредованно: человеку проще найти постоянную место работы после приобретения необходимого опыта в волонтерстве; рост его социализации может побудить перейти из категории неактивного населения в экономически активное; при наличии у волонтера стабильного нетрудового дохода, он может отказаться от основной занятости и полностью посвятить себя волонтерству.

Рассмотренный в данном исследовании зарубежный опыт волонтерской деятельности позволил выявить потенциальные возможности для казахстанского волонтерства. Рекомендации по развитию и регулированию волонтерства в Казахстане даны в конце каждого из трех глав исследования.

Данная работа имеет практическую значимость, так как предлагает предложения по развитию конкретных направлений волонтерства и может быть использована в части изменений норм действующего законодательства.

Оригинал интервью по с американским волонтером с МНОГОЛЕТНИМ СТАЖЕМ

20-Apr-20

DAVID MILLER – Is a successful Washington, DC based entrepreneur and businessman who has a life long history of volunteerism. He runs the Lindsey Joelle Miller Memorial Fund (LJMMF), which was established in 2004 in memory of his loving daughter. To date the LJMMF has provided grants and gifts in excess of \$400,000 to organizations that make a positive impact on the lives of children in need. Through the LJMMF, David has donated a significant amount of time and money and has twice traveled to Nicaragua in support of his volunteerism.

Mr. Miller, thank you for taking the time to speak with me and share your thoughts on volunteerism in the US. Can you start off with a general overview then we'll dive into some questions.

D.Miller: It is my pleasure to share with you and your readers, a subject that is quite dear to me. Volunteerism is in the DNA of American society. It is part of the culture and starts with education and experiences beginning early in life and reinforced over a lifetime. It is a mind-set. It is a behavior collectively nurtured and supported by family, schools, religion, community, employers, and government.

Volunteerism comes in many varieties. A person can volunteer their time, money, intellectual capital, and unique abilities to organizations and causes which they are passionate about. In this regard, volunteerism and charity are inexplicitly dovetailed. Americans believe, The More You Give...The More You Get. This unique culture of volunteerism results in positive impacts that benefit all levels of society. This philosophy was on global display when John F. Kennedy said to the nation: "Ask not what your country can do for you, but what you can do for your country."

Can you provide samples how each institutional system you mentioned supports volunteerism?

D.Miller: The aggregate institutional support system which sustains the culture of volunteerism which is ingrained in American society cannot be understood unless you look at the underlying behaviors of each system. It is these systems, which have been in place for decades that provide the key to the long term success of volunteerism.

Family and Religion. Volunteerism as a shared value starts at home, leaning on a philosophy that teaches children to help others without asking for anything tangible in return. (Although children learn over time that the intellectual and emotional rewards from volunteerism are far more valuable than tangible items) In this sub-set, volunteerism can be as benign as helping out the elderly or being the kid who helps others in the neighbor. Religious teachings also play a major role as it emphasizes

the blessings and personal rewards of volunteerism. Some have a special name for it. In Judaism, for example, it is called Tzedakah, in Islam - Sadaqah. Many religious organizations offer volunteer opportunities with Sunday school, fund raising, program support, activity supervision, and choral and musical groups, just to name a few.

Schools reinforce and provide many options for student and adult volunteerism, such as teacher aids, coaches, tutors, student group leaders, class officers, student teachers, attendants, and so much more. In many school systems, students are required to complete a specific amount of community volunteer service hours in order earn their high school diploma.

Community. The strength of volunteerism is well displayed in local communities and is a vital resource to the success of every community. Much of the focus is on social issues that support those who are less fortunate. Hospital and nursing home volunteers, soup kitchens, community clean-ups, after school programs, helping the homeless, community patrols, board members of schools and non-profit organizations, and so many other worthy causes.

Employers. Employers large and small encourage their workers to give back to the community through volunteerism in one form or another. Employers allow workers to take time off to engage in worthwhile volunteer program, many of which are promoted or sponsored by the company itself. Companies will often pay employees an incentive for participation in volunteerism. A couple examples include: a company's sponsorship for employees to participate in a specific volunteer activity, such as Habitat for Humanity, which helps build and repair homes in social distressed areas, running an employee blood drive for the local hospital, offering employee expertise to the community, such as lawyers volunteering (pro bono hours) to legal aid centers. The Business Journal in most major cities publishes an annual corporate list of the top 25 companies that have donated the most volunteer hours from their employees. It is great public relations for the company that results in positive outcomes for all stakeholders. It puts a friendly face on the local corporations.

Government. The government provides significant tax benefits to support and promote volunteerism to persons and organizations that dedicate themselves to charitable causes. This enables organizations and associations to be structured as non-profit tax-exempt entities. Religious organization are treated the same way. In additional, persons who donate money, clothing, furniture, belongings, are incentivized by a tax deduction up to a specified limit.

In addition, and critically important is the significant tax benefits afforded to ultra-high net worth individuals who wish to leave a legacy that benefits society. The US government has policies in place that encourages and promotes wealthy persons to give a significant portion of their wealth away to charity, whereby avoiding estate taxes that can be as high as 50%. This policy is what inspired Bill Gates and Warren Buffet to establish the Billionaires Pledge, where the world's wealthiest people pledge to give at least half their net worth to philanthropy, during their lifetime or upon their death. Other well-known billionaires who have accepted the pledge include Marc Benioff,

Mark Zuckerberg and Priscilla Chan, Mackenzie Bezos, and many others. The current pledges are in excess of \$600 Billion.

Can this model of volunteerism be exported to other countries such as Kazakhstan?

D.Miller: It certainly can be, but the success of volunteerism is more than just implementing a model, it is creating an environment where the support systems I noted are in place. This is imperative in order to achieve the long term paradigm shift that is required in the attitude and culture of society. This will take a well-coordinated strategic plan on multiple levels and a commitment by each of the institutional systems. It is also important to recognize this will not happen overnight. It will take time for people to understand it, accept it, and recognize the positive impact volunteerism has on society.

You mention the positive outcomes of a successful culture of volunteerism, can you be more specific and provide details on how this benefits society in the US?

D.Miller: When you sit back and quantify the positive outcomes of volunteerism, the benefits become quite easy to recognize. Volunteerism fills the void between society and the bureaucracy of government, which often cannot provide the services provided by a robust culture of volunteerism. For example, Washington, DC has, as do other major cities in the US, a population of homeless persons. One very successful organization that relies on volunteerism is Martha's Table. This is a community based organization that is dedicated to feeding the homeless. All aspects of Martha's Table are supported by institutional support systems for volunteerism working in concert. Volunteers prepare and serve meals on a nightly basis. Some of the volunteers are there to fulfill community services hours required for high school graduation, other are there as an incentive supported by their employers. The food donated by companies is eligible for a tax deduction. Feeding the homeless provides needed nutrition which results in better health whereby avoiding what might be expensive medical treatments. This small example provides an ecosystem where the outcomes benefit multiple facets of society. It is good for people, it is good for business, and it saves money and lives. It is a win-win for the engaged stakeholders and society.

You have mentioned tax benefits and other incentives promoted by the government. Can you dive a little deeper on the details?

D.Miller: Governmental support, which comes in a variety of distribution channels, including issuing policy and guidelines, such as the National and Community Services Act of 1990, to providing real time tax benefits for corporations and individuals, is critical to the success of volunteerism. I will focus on real time tax advantages. The US government offers several tax incentives to promote volunteerism and giving, which is seen as a significant financial windfall to all stakeholders. Charitable and volunteer based donations, whether by corporations or individual, receive considered tax deductions. In real terms, this means the good deed of volunteerism is rewarded with a reduction in the tax a corporation or person owes the government. For example, if a person donates \$5,000 to a charity, that amount becomes non-taxable for the tax year in

which the donation was made. (Of course documentation such as itemized records and receipts are required) Depending on the tax bracket of the person and State in which the person resides, this translates to an annual savings in the range \$1,200 - \$2,600.

Another very important government incentive is the ability for organizations that are established for the betterment of society to be treated as non-profit entities. This basically means the organization does not pay taxes. Why does the government do this? Because looking at the big picture, it is in the best interest of the government and society. For example: There is a national non-profit organization that annually promotes a national walk in most major cities and towns to raise money for breast cancer awareness, research, treatments and cures. This activity provides many volunteer and giving opportunities for persons and corporations to participate, while also benefitting from a tax advantages and deductions. In return for it tax incentives and other benefits it provides, the government and society in general is rewarded financially. The money raised, which is in the tens of millions of dollars, is used in part to educate persons on risks and prevention of breast cancer. In the long term, this reduces the amount of new cancer cases which in turn significantly reduces costs to government health programs such as Medicaid and Medicare. In this example, everyone from the government to the people benefit from volunteerism.

Thank you for sharing your thoughts on the details, impact, and positive outcomes a robust system of volunteerism.

D.Miller: With pleasure and the hope that this can be used as a model to begin the thought process of advancing the benefits of volunteerism into Kazakh society.

Приложение 2.

Страны, где работают волонтеры «VSO Ирландия»



БИБЛИОГРАФИЯ

1. Отчет ООН о состоянии добровольчества в мире за 2018 год: «Связующая нить», 2019.
2. Аналитический доклад «Успешный опыт работы по развитию волонтерства в Казахстане» ОЮЛ «Национальная волонтерская сеть», 2015.
3. Волонтерство в Казахстане. Основные результаты национального исследования, 2001. – Алматы, 2002.
4. Координация работы добровольцев и менеджмент волонтерских программ в Великобритании. Кристиане Бидерман, 2009.
5. Тюшкевич, Н., Решта, И. Базовое руководство по работе с волонтерами. 2013.
6. Дорогою добра. Методическое пособие по развитию добровольческого движения. – Вологда, 2011.
7. A Research Report in the Volunteering in America: «Series Volunteer Growth in America. A Review of Trends since 1974». CNCS.
8. Официальный сайт и отчеты «Амери-Корпус» (AmeriCorps) федеральной правительственной программы США, созданной при Президенте Клинтоне Законом о национальных и общественных трестах служения 1993 года.
9. Официальный сайт и отчеты по странам Международного Центра Некоммерческого Права (The International Center for Not-for-Profit Law).
10. Белая Книга Ирландии о поддержке волонтерской деятельности (White Paper Supporting Voluntary Activity) – 2000.
11. Певная, М.В. Управление волонтерством: международный опыт и локальные практики: монография. 2-е издание. – Москва, 2019.
12. European Parliament Special Eurobarometer 75.2. Voluntary work. Brussels, 27 June 2011.
13. European Volunteer Centre (2009). European Elections Manifesto Do you engage for those who engage? Brussels: CEV.
14. European Year of Volunteering, 2011 [online] <http://europa.eu/volunteering/> [Accessed 29 August 2019].
15. Социологическое исследование «Система благотворительности и донорства в условиях Республики Казахстан». Научно-исследовательский центр «Молодежь». 2019.

Для заметок

